REIZEN

VAN

JACOB HAAFNER.

IV.

TWEEDE DRUK.

Met Platen.

AMSTERDAM, BIJ

G. J. A. BEIJERINCK,

MDCCCXXVII.

REIZE

IN EENEN

LANQUIN.

REIZE

IN EENEN

PALANQUIN;

OF

LOTGEVALLEN EN MERKWAARDIGE AANTEEKENINGEN OP EENE REIZE LANGS DE KUSTEN ORIXA EN CHOROMANDEL.

DOOR

JACOB HAAFNER.

TWEEDE DRUK.

TWEEDE DEEL.

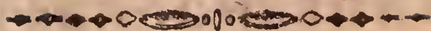
MET PLATEN.

R. Vinkeles. fecit.

Te AMSTERDAM, bij
G. J. A. BEIJERINCK.
MDCCCXXVII.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DERDE HOOFDSTUK.

VIERDE HOOFDSTUK.

VIJFDE HOOFDSTUK.

ZESDE HOOFDSTUK.

REIZE

IN EENEN

PALANQUIN;

OF

LOTGEVALLEN EN MERKWAARDIGE AANTEEKENINGEN OP EENE REIZE LANGS DE KUSTEN ORIXA EN CHOROMANDEL.

EERSTE HOOFDSTUK.

Slangen in ſoorten. — De Waitium. — Bezwering. — De Koetté. — De Nellie pamboe. — Vreesſelijke angst en ongerustheid. — De voorteekenen des doods. — De laatſte wil. — De zwarte Hagedis. — Te vroege blijdſchap. — Nieuwe bekommering. — Vertrek van Carracoudré.

FRANCISCO was, met een' der Koelies, zoo als ik gezegd heb, hals over kop heen geloopen, om den Shorpojaan te halen. Het dorp lag geene twee honderd ſchreden van onze legerplaats. Zij konden dus binnen een kwartier uurs wederom zijn Ik was verzekerd, dat zij allen mogelijken ſpoed zouden maken, en zich niet onnoodig ophouden.

Doch dit kwartier uurs verſtreek, en, daar ik hen alle oogenblikken te gemoet zag, nog een kwartier uurs daarbij — zonder dat ik iets van hen vernam.

Dit maakte mij verlegen. Ik had weinig zin om hen op te zoeken. Waar zoude ik hen ook zoo haast in het donker vinden? Mogelijk waren zij reeds op weg naar ons toe, of zij verlieten het dorp, terwijl ik in hetzelve

ronddwaalde, en zaten ginds naar mij te wachten — welk een tijd zoude er niet verloopen, eer wij weder bij elkanderen kwamen. Ik befloot dus hunne terugkomst af te wachten — lang konden zij toch niet meer wegblijven. Ware het dag geweest, dan zoude ik geene de minfte zwarigheid gemaakt hebben, mij zelven naar den Shorpojaan te begeven; doch nu oordeelde ik het beter, denzelven bij mij te laten komen, om de volgende reden:

De Indianen fluiten, zoodra het donker begint te worden, hunne woningen; nemen hun avondmaal, lezen in den Schaster, of verrigten hun gebed of andere godsdienftige plegtigheden, en zijn dan gaarne alleen onder hunne familiën. Zij zullen op dien tijd niet ligt eenen vreemdeling toegang tot hen verleenen, ten minfte geenen Europeaan.

Ik zoude dus verpligt zijn geweest, om in eene der Chauderies, die altijd vol reizigers zijn, of wel buiten voor de deur des flangenbezweerders, bij het licht van een paar lampjes, en in de tegenwoordigheid van eene menigte der inwoners, de medicijnen in te nemen, en mij aan al de ceremoniën en goochelarijen te onderwerpen, die gemeenlijk bij het genezen van flangenbeten plaats hebben, en dezelve in het openbaar, voor zoo vele menfchen, (die, aangelokt door de nieuwigheid van dit fchouwfpel, eenen blanke onder de handen van den Shorpojaan te zien, zich om mij verzameld zouden hebben), aan mij te laten uitoefenen — dit ftuitte mij — en ik was befchaamd, om mij dus ten toon te ftellen.

In het bosch, daarentegen, waren wij vrij; geene lastige getuigen zouden onze legerplaats hebben durven naderen. Mijn eenigfte vrees was nu, wegens het lang vertoeven van FRANCISCO, dat er zich niemand in het dorp bevond, die flangenbeten konde genezen. — Wat moest ik dan beginnen? Naar een ander dorp te

gaan, daartoe was het te laat, ook was het onzeker, of ik er eenen Shorpojaan zoude vinden. Om mijne genezing tot den volgenden dag uit te ſtellen, zoude een dol waagſtuk zijn geweest — ik was mogelijk in groot gevaar, en in eenen toeſtand, die de ſpoedigſte hulp vereischte.

Men heeft velerlei ſlangen in *Indië*. Elke landſtreek heeft eenige bijzondere ſoorten. Op de kust vindt men ſommige, die geheel onſchadelijk zijn, als de Kaloudé pamboe (*), de Ellië pamboe (†), de Vetei pamboe (§), enz. Andere, als de Katté-viriën (**), de Maaïr pamboe (††), de Naak (§§), en Mannoe pamboe (***), wier beet zware, of ongeneeslijke ziekten en ongemakken veroorzaken; weder andere, wier venijn eene wonderlijke uitwerking op het ligchaam heeft (†††), en binnen 24, 12, 6, 3, ja binnen één uur doodt, zoo men niet terſtond behoorlijke en gepaste hulpmiddelen daartegen gebruikt — en dan — de verſchrikkelijke Euttoudi viriën (§§§), wier doordringend vergift, als een

(*) De ezel-slang. (†) De ratte-slang.
(§) De jager-slang. (**) De band-adder.
(††) De haar-slang. (§§) De lik-slang.
(***) De Zand-slang.

(†††) Onder deze heeft men de Polonga, wier venijn eenen doodelijken slaap veroorzaakt. De Rettum viriën, die het bloed uit alle openingen des ligchaams jaagt. De Erie pamboe, die alle vochten van het ligchaam opdroogt, en aan eenen onleschbaren dorst doet sterven — en meerdere. Van alle welke ik in mijne uit te gevene reize, door het binnenste van Ceilon, breedvoerig zal spreken.

(§§§) *Euttoudi viriën*, beteekent woordelijk overgezet, de adder van acht treden, omdat, volgens zeggen, degeen, die van haar gebeten is, voor hij in staat is, acht treden te doen, als van den bliksem getroffen, dood nedervalt. Zij is de eenigste slang, op welke geene bezweringen iets vermogen, en voor wier venijn, wegens de onbegrijpelijke snelheid van deszelfs werking, geen tegengift of geneesmiddel is.

blikſem door de aderen ſchiet, en oogenblikkelijk het kloppend hart doet ſtilſtaan.

Was het nu eene onſchadelijke, of eene der andere, die mij had gebeten? Wie wist het! — Ik bevond mij nu in de grootſte ongerustheid, die, wegens het lang uitblijven van mijn volk, elke minuut vermeerderde. Reeds over het uur, had ik met het pijnlijkſte ongeduld naar hunne terugkomst gewacht, en Koelie op Koelie naar het dorp gezonden, om dezelve te verhaasten, of te zien waar zij zich ophielden — doch niemand kwam weder, om mij tijding van hen te brengen — zij bleven alle weg.

Er was geen tijd meer te verliezen — langer te wachten, konde van de noodlottigſte gevolgen voor mij zijn. Juist wilde ik mij op weg naar het dorp begeven, toen de ganſche troep aankwam, doch zonder den Shorpojaan. Hij was dienzelfden morgen op reis gegaan, om eenen zijner vrienden, in een nabij gelegen dorp, te bezoeken, bij wien hij zich wel een dag of drie zoude ophouden.

In zijne plaats bragten zij mij eenen Waitium of Moorſchen medicijnmeester, die in het genezen van ſlangenbeten mede zeer ervaren zoude zijn. Hij woonde, zoo als ik naderhand vernam, gansch aan het andere einde van het dorp, en zij hadden veel tijds te zoek gebragt, eer zij hem konden vinden, en niet minder, om hem te overreden van mij te komen zien. Zijne vrouw had hem niet willen laten gaan, omdat hij ziek was. Hij zelf had in het begin veel zwarigheid gemaakt, doch na lang bidden en de beloften van eene goede belooning, had hij zich eindelijk laten bewegen. De man was oud en zoo zwak, dat hij naauwelijks voort konde, en door twee mijner Koelies moest onderſteund worden.

Na den gewonen groet, zette hij zich bij mij op de mat neder, en bezag mijnen vinger met veel oplettendheid. Ik zeide hem, dat ik denzelven, voort na den beet, aan het vuur had gehouden, om er het venijn te doen uittrekken.

„ Hier aan hebt gij zeer kwalijk gedaan, Mijnheer!" antwoordde hij, „ niets is nadeeliger in dergelijk geval; „ gij zijt daaromtrent in een verkeerd denkbeeld; de „ hitte van het vuur trekt geen venijn uit en.... doch „ wij hebben geenen tijd te verliezen. Uw volk heeft „ mij onderrigt, dat gij de ſlang van uwen vinger hebt „ afgeſchud. Gij hebt haar dus gezien. Zeg mij, zoo „ naauwkeurig als mogelijk zij, welke kleur zij had, en „ hoe lang en dik zij was, de gedaante van haren kop; „ er ligt mij veel aan gelegen, dit te weten."

Ik konde hem op zijne vraag geen voldoend antwoord geven. Het begon reeds donker in het bosch te worden, toen mij dit ongeval gebeurde, en de ſchrik en de haast die ik had, om mij van dit hatelijk dier te ontſlaan, waren oorzaak, dat ik er naauwelijks mijne oogen op had gevestigd. Zij had mij zwart toe geſchenen, en was, naar gisſing, omtrent een kovido (*) lang.

Hij was met mijne beſchrijving niet zeer tevreden. „ Kunt gij," vraagde hij mij, ten minſte niet zeggen, „ of zij eenen breeden, dan ſpitſen kop had?" Ook dit wist ik niet, want ik had in het geheel geen acht op haren kop geſlagen.

„ Dat is ſpijtig! regt ſpijtig!" antwoordde hij mij, met een ernſtig en verdrietig gelaat, en zonder meer te vragen nam hij uit zijne medicijn-doos, die hij mede had gebragt, een potje met eene ſoort van konſerf, waarvan ik drie theelepels vol achter elkanderen moest doorſlikken.

Nooit in mijn leven heb ik iets van zulk eenen afſchuwelijken en walgelijken ſmaak in mijnen mond gehad; ik moest mij geweld aandoen, om het door de keel te krijgen.

Hij verzocht mij toen, mijnen regter arm te ontblooten, dien hij met eene groenachtige olie begon te wrijven, zorgvuldig van boven naar beneden ſtrijkende,

(*) Van den top des middelsten vingers tot aan den elleboog.

onder het gedurig prevelen van eenige mij onverſtaanbare woorden.

In deze bezigheid bragt hij wel een groot half uur door, nu en dan een weinig poozende, om te rusten.

Eindelijk had hij met ſmeren en wrijven gedaan, en nu moest ik weder van zijne medicijn innemen — doch ditmaal maar twee gedeelten.

Hij ſtond toen op, legde zijne regterhand op mijn hoofd; den linkerhand opende hij, als iemand, die iets ontvangt, en ſprak binnens monds een gebed of bezwering over mij uit.

Dit verwonderde mij niet. Ik wist, dat er altoos bij het genezen van ſlangenbeten eenige goochelarijen en bezweringen te pas kwamen — ik liet hem dus begaan. Wat konde mij ook zijne zegening of bezwering voor nut of hinder doen, zoo zijne medicijnen, die zij gemeenlijk versch en zeer krachtig hebben, en van welke ik alleen mijne genezing moest verwachten, maar goed en pasſelijk waren. Ook zoude het onvoorzigtig zijn geweest, mij hier tegen te verzetten; hij konde dit mogelijk kwalijk nemen, en mij zijne verdere hulp weigeren, dat mij in groote verlegenheid zoude hebben gebragt.

Zoo beklemd van hart en verdrietig als ik was, moest ik evenwel bij deze bezwering, in mij zelven lagchen, om de vreemde vertooning en de kluchtige posturen, die wij allen maakten.

Ik zat op eene mat bij het vuur, naast mij ſtond de Waitium, die, met uitgeſtrekten arm, zijne hand op mijn hoofd hield, en met zijnen breeden tulband, zijnen langen baard, zijn ingevallen gezigt en magerheid, volmaakt naar eenen toovenaar geleek. Aan weêrszijden van mij lagen FRANCISCO, met kapitein HUAU op hunne knien, ieder met eene brandende letchemie, of lampje, in de hand, om te lichten; rondom ons mijne Koelies, die,

op hunne hurken gezeten, in een diep ſtilzwijgen, en met eene ſoort van verbaasdheid, of godsdienſtigen eerbied, deze plegtigheid aanſchouwden — eene ſchilderachtige groep.

Reeds in het begin had ik hem verzocht, eenen ſlangenſteen op den beet te willen leggen; doch hij bezat er geen; ook ſtelde hij, zoo het mij toeſcheen, weinig vertrouwen in denzelven. Men kreeg, zeide hij, deze ſteenen zelden echt, en ook dan waren zij voor alle ſlangenvenijn niet geſchikt. Zoo hij er ook al eenen had, zoude ik dien evenwel niet kunnen gebruiken; hij hecht zich niet, dan op eene verſche en bloedende wond.

Door den vinger aan het vuur te houden, hetwelk hij op nieuw ten hoogſte afkeurde, waren de kleine gaatjes, die de tanden der ſlang er in gedrukt hadden, toegeſchroeid, en dus allen uitgang voor het venijn geſloten. Beter zoude ik gedaan hebben, zoo ik denzelven, en niet den arm, (dat van geen nut was) oogenblikkelijk na den beet, met eenen draad ſtijf had bewonden, en de wondjes open en aan het bloeden had gehouden — nu was het te laat — doch hij wilde mij eene zalf gereed maken, die dezelve wel weder zoude openen; ik moest er nu maar voor eerst van tijd tot tijd, een gekneusd betelblad op leggen.

Hij verbood mij, op het nadrukkelijkſte, iets hoegenaamd te eten of te drinken, zelfs geenen betel te kaauwen of ſigaren te rooken, tot den volgenden morgen, ook niet te ſlapen, waartoe ik buitendien, als ligt is te denken, weinig lust had, en, na mijnen pols te hebben gevoeld, en mij nogmaals van zijn konſerf, doch maar een gedeelte, te hebben gegeven, bleef hij eene poos met nedergeſlagene oogen, en als in diepe gedachten, zitten. Dit maakte mij ongerust. Ik had hem reeds een paar keeren verzocht, mij te willen zeggen, of hij er ook eenig gevaar in zag, en welke ſlang het was, die

mij had gebeten; doch hij had mij telkens twijfelachtig geantwoord. Nu hernieuwde ik deze vraag met meerder nadruk.

„ Mijn Heer!" zeide hij eindelijk, „ er zijn twee „ ſlangen, de Koetté, en de Nellie pamboe, die elkanderen volmaakt gelijken. Het venijn der eerſte is niet „ doodelijk, doch zoo men verzuimt, in tijds hulpmiddelen daar tegen te gebruiken, veroorzaakt hetzelve „ langzamerhand het bederf van alle vochten; de lijder „ wordt dan met zweren en etterbuilen bedekt, die, „ zoo men ze, alhoewel met moeite, geneest, op andere plaatſen welhaast weder uitbreken; andere krijgen „ een ongeneeslijk ſchurft, of eene ſoort van melaatschheid, al naar de verſchillende ligchaamsgeſteldheden; „ bij velen werkt dit venijn plaatſelijk, zonder zich verder dan het gewonde lid te verſpreiden — dat ſomtijds, wat men er ook tegen moge doen — ganſchelijk afrot.

„ Wat de Nellie pamboe betreft, uitgenomen dat zij „ eenen breederen kop en kleinere ſchubben op den rug „ heeft, en hare oogen bloedrood zijn, is zij, zoo als „ ik gezegd heb, de Koetté in lengte, dikte en kleur, „ volmaakt gelijk; beide zijn zij boos van aard, bijten „ fel, en laten niet ligt los, wat zij met hare tanden „ vatten — hierin verſchillen zij van de meeste der „ andere ſlangen, die, zoodra zij mensch of dier gebeten hebben, terſtond wegvlugten.

„ Doch alhoewel zij met elkander in gedaante en aard „ zoo zeer overeenkomen, is er echter een groot onderſcheid in haar venijn.

„ Welke uitwerking dat der Koetté op het ligchaam „ heeft, heb ik u reeds gezegd, doch dat der Nellie is „ oneindig gevaarlijker, en veroorzaakt eenen onvermijdelijken dood, indien men niet binnen het half uur na „ den beet, het daartoe geſchikte tegengift gebruikt; na

„ zonsondergang, wanneer het venijn van alle ſlangen
„ doordringender is, en meerder vermogen heeft, en de
„ werking der medicijnen niet zoo krachtig zijn — moet
„ dit binnen nog korteren tijd geſchieden.

„ Eene van deze ſlangen heeft u gewis gebeten, doch
„ welke van beide is mij onmogelijk u met zekerheid te
„ zeggen — uwe onvoldoende beſchrijving heeft mij hier-
„ omtrent in de grootſte onzekerheid gelaten.

„ Ja, Mijn Heer! dewijl gij het toch wilt weten, gij
„ zijt in het uiterſte gevaar! Hoe ſmart het mij, dat gij
„ niet terſtond bij mij zijt gekomen. Gij zijt geen vreem-
„ deling in ons land zie ik; gij kent onze taal en onze
„ gebruiken; gij weet zeker ook, dat wij ſlangen heb-
„ ben, wier beet doodelijk is. Hoe is het toch moge-
„ lijk, dat gij zoo onvergeeflijk zorgeloos hebt kunnen
„ zijn, in een geval, waar uw leven mede gemoeid is,
„ en dat gij, in plaats van zelf om hulp naar het dorp
„ te ijlen, den kostelijken tijd met wachten in het bosch
„ hebt verſpild. — Toen ik bij u kwam, waart gij,
„ volgens uw eigen zeggen, reeds over het uur gewond.
„ Ik had dus geene keuze, en er bleef mij niets overig,
„ dan u medicijnen, voor den beet der Koetté te geven,
„ omdat het daarvoor nog tijd was, en gij nog te helpen
„ waart — gij moogt op mijn woord van dien kant zeer
„ gerust zijn, het venijn van die ſlang zal u niet meer
„ ſchaden, doch voor dat der Nellie was het veel te
„ laat, en alle middelen daartegen zouden vergeefs en
„ vruchteloos zijn.

„ Intusſchen kan ik u echter tot troost zeggen, dat
„ er meerder waarſchijnlijkheid is, dat gij van de Koet-
„ té, dan van de Nellie zijt gebeten. De tanden van
„ deze laatſte ſtaan doorgaans wijder uit elkanderen, als
„ zij op uwen vinger ingedrukt zijn, ook woont zij ge-
„ meenlijk in den hollen ſtam van oude vermolmde boo-
„ men, daar, in tegendeel, de andere zich onder ſtrui-

„ ken en bladeren ophoudt, en bij voorkeur op plaat-
„ ſen, waar zij den margoziebloeſem vindt — doch wat
„ ik u van de tanden en het verblijf dezer ſlangen ge-
„ zegd heb, is niet altijd zeker — en gij behoordet
„ op het ergſte gevat te zijn.

„ Het venijn der Nellie werkt vijf of zes uren na den
„ beet. De lijder wordt, omtrent dien tijd, van duize-
„ ligheid en begeerte tot braken aangetast, vergezeld
„ met ſterke hartklopping; hierop volgt eene onverdra-
„ gelijke hitte in de ingewanden, en eindelijk....

„ Ach! Mijn Heer! zoo gij omtrent middernacht deze
„ toevallen beſpeurt, hebt gij niet lang meer te leven,
„ en gij moet u onverwijld tot den dood bereiden. Mijn
„ pligt en mijn beroep eiſchen, dat ik u van het lot,
„ dat u bedreigt, verwittige, opdat gij nog in tijds uwe
„ zaken daarnaar kunt ſchikken; het zoude wreedheid
„ zijn, u hiervan onkundig te laten.

„ Hoe gaarne ik ook wenschte bij u te blijven, is
„ het mij echter onmogelijk, ik bevind mij zeer onge-
„ ſteld, en ben genoodzaakt, naar mijne woning terug
„ te keeren, om mijne familie geruſt te ſtellen, en ge-
„ neesmiddelen in te nemen; buitendien zoude mijne te-
„ genwoordigheid u van geen het minſte nut meer kun-
„ nen zijn. Ik heb alles aan u gedaan, wat er aan u te
„ doen was, en heb mij zelven niets te verwijten. —
„ Heeft u eene Koetté gebeten, dan zijt gij gered —
„ doch is het eene Nellie geweest — dan moet gij
„ ſterven! Tambrané maharſé! (God is groot!)"

Dit gezegd hebbende, ſtond hij op, maakte zijnen ſa-
lam, en vertrok, verzeld van twee mijner Koelies, die
hem naar zijne woning terug geleidden — hoezeer ik
hem ook ſmeekte, tot na middernacht bij mij te blijven.

Met zaamgevouwene handen, en de oogen op den
grond gevestigd, bleef ik eene poos onbewegelijk ſtaan.
Ik was gansch verbijsterd en buiten mij zelven — de

man had mij door zijne waarſchuwing en zijne voorteekens, tot in de ziel verſchrikt.

„ Mijn God!" barstte ik eindelijk in tranen uit, „ wat heb ik gehoord! welk eene vreesſelijke ramp be„ dreigt mij! wat moet ik doen! wat moet ik beginnen! „ Dat die Shorpojaan ook juist op reis moest zijn! hij „ zoude mij zoo hulpeloos niet laten zitten als de Wai„ tium, en gewis nog wel een middel bij de hand heb„ ben, om mij te redden, zoo ik ongelukkiglijk van eene „ Nellie mogt zijn gebeten! Was het maar zoo laat niet! „ mogelijk bevindt zich hieromſtreeks, in een der dor„ pen, nog wel een kundig man, die mij zoude kunnen „ helpen, doch waar zal ik dien op dit oogenblik vin„ den! waar zal ik in den nacht heen!"

Zoo klaagde en kermde ik, — ſtampvoetende van ongeduld, van verdriet en van angst, liep ik heen en weder, ik was radeloos.

Mijn vriend HUAU zocht, zoo veel hem mogelijk was, mij te doen bedaren, door allerlei aanmoedigende en troostende redenen, onder welke hij echter nu en dan eenige verwijtingen en berispingen mengde. Ik konde ze hem niet kwalijk nemen, daar zij uit zijne vriendſchap en genegenheid tot mij voortkwamen.

„ Dit zijn nu de gevolgen," zeide hij, van uwe ſtijfs„ hoofdigheid. Ik heb u nog zoo ernſtig geraden. zelf „ naar het dorp te gaan, in plaats van den kostelijken „ tijd, met wachten na de terugkomst uwer Koelies, te „ verſpillen Maar neen. Nog een kwartier uurs — „ en nog een kwartier uurs — gij ziet nu, hoe veel er „ aan een kwartier uurs is gelegen.

„ Hadt gij maar die vervloekte ſlang, in plaats van „ haar weg te ſlingeren, onder uwe voeten dood ge„ trapt, men zoude haar dan gekend hebben, en den „ Moorſchen doktor, had u niet op de gis zijne medicij„ nen behoeven in te geven, zoo als ik verzekerd ben,

„ dat hij nu heeft gedaan; ten minſte zoudt gij met meer-
„ dere gewisheid weten, of uw leven in gevaar zij
„ dan niet.

Het is waar, ik had mij zeker, nu ik het van achteren inzag, door mijn verzuim van zelf naar het dorp te gaan, aan eene onvergeeflijke onachtzaamheid ſchuldig gemaakt; mijne kinderachtige ſchaamte, om mij voor de Inwoners van het dorp ten toon te ſtellen, was er wel de voornaamſte oorzaak van. Het ſpeet mij nu bitter, dat ik niet meerder nagedachten had gehad. Ik was er woedend over op mij zelven — en durfde er niet aan denken.

Doch wat het doodtrappen van de ſlang betreft, dit was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ik wilde den man wel eens zien, die eene adder of vergiftige ſlang, die hem onverhoeds de hand grijpt, koelbloedig en bedaard, even als PAULUS deed (*), in het vuur kan ſlingeren, of dezelve onder zijne voeten kan dooden. Men denkt op zulk een oogenblik aan niets anders — dan om zich van het hatelijke en gevaarlijke dier, met den meesten ſpoed, te ontſlaan.

Bijna een uur lang had ik, als een wanhopige, met ſterke ſchreden en luid geklag, op en neder gewandeld; door veel toeſpreken van mijnen reismakker, en het bidden en ſmeeken van FRANCISCO, liet ik mij eindelijk gezeggen, en plaatſte mij weder bij mijn volk.

Treurig en neerſlagtig zaten wij nu bij elkander; wij waren dezelfde menſchen niet meer. In plaats van het gewone luidruchtige geſprek, het lagchen, de vrolijkheid en het gezang — heerschte nu eene akelige en doodſche ſtilte onder ons — niemand opende zijnen mond, dan om mij van tijd tot tijd te beklagen en te troosten.

Hoe ligt en ſchielijk kan toch de ſtaat des menſchen veranderen! Eene geringe zaak, een onvoorzien toeval,

(*) *Hand. der Apostelen, Hoofdst.* XXVIII: 5.

kan hem eensklaps van het toppunt zijner glorie, in de diepſte ellende ſtorten.

Nog voor een paar uren was ik zoo gelukkig, zoo vergenoegd. Geen kommer noch zorgen kwelden mij; ik was vrolijk als de vogelen des wouds, en juichte in mijne gezondheid en kracht — nu was mijne ziel met ſchrik en benaauwdheid vervuld, al de blijde en ſtreelende vooruitzigten mijner jeugd, alle liefelijke ontwerpen, die ik met zoo veel zorg koesterde, waren verdwenen en vernietigd — mijn toeſtand was in vele opzigten wanhopiger, dan toen ik in het berghol lag; mogelijk vloeide de doodelijke zwadder der Nellie reeds door mijne aderen, en zoude welhaast mijn hart bereiken, of ik was voor altoos — zoo ik van den beet der Koetté niet wel mogte zijn genezen —, van mijne gezondheid, en met haar van al het genot en de vreugde des levens beroofd.

Mijn reismakker deed zijn best, om mij te bewijzen, dat ik van geene doodelijke ſlang was gebeten; ik zoude, meende hij, anderzins reeds ongeſteld moeten zijn, en eene ongewone aandoening in mijn ligchaam beſpeuren. Den Waitium noemde hij eenen weetniet en kwakzalver, en voer hevig tegen denzelven uit, wegens den onnoodigen angst, dien hij mij, met zijne voorteekenen, had op het lijf gejaagd.

Doch ik dacht er anders over. De man had mij, door zijne welgemeende waarſchuwing, eene onſchatbare dienst gedaan, en in dit geval zeer braaf gehandeld. Waarom zoude hij de bekommering en bezorgdheid, die hij voor mij gevoelde, hebben verzwegen, en mij door eenen onverwachten, haastigen dood laten overrompelen?

Groote God! wat zoude het geweest zijn, als ik, in het vast vertrouwen van den beet der Koetté volkomen te zijn genezen, onverwachts de werking van het venijn der Nellie had beſpeurd. Als ik daar, vol van leven en

gezondheid, in het midden mijner blijdſchap en die van mijn volk, wegens mijne zoo gelukkige redding, op eenmaal zeer ongeſteld was geworden, en al deze ſchrikkelijke toevallen en voorteekenen zich in mij hadden geopenbaard, zonder dat de Waitium mij met derzelver oorſprong en oorzaak had bekend gemaakt — en ik met verſtijfde leden en de klem in den mond van de wereld had moeten ſcheiden. Ik zoude hem in mijne laatſte oogenblikken, wegens zijne achterhoudendheid, nog hebben kunnen vloeken.

Menigerlei ramp en wederwaardigheden had ik geleden en ondergaan, en mij dikwijls in het uiterſte levensgevaar bevonden; doch altijd zag ik nog uitkomst, altijd vond en bedacht ik nog middelen, om mij te redden — en de hoop had mij nimmer geheel verlaten; doch in dit geval waren mijne zielsvermogens zoodanig van den ſchrik overmeesterd dat ik volſtrekt tot geen overleg in ſtaat was. Ik konde niets bedenken, om mij op te beuren — al mijn moed was weg; eene pijnlijke ongerustheid martelde mij; hoe later het werd, hoe meer dezelve aangroeide. Ik bevond mij in den toeſtand van eenen misdadiger, die uit den mond zijner regters, het vonnis des doods, of zijne vrijſpreking verwacht. Hoop en vreeze, maakten zich beurt om beurt van mijn hart meester. Ik ſchrikte voor de aankomst van den tijd, die mijn noodlot moest beſliſſen, en ik verlangde er naar.

Het zal elf ure geweest zijn. Kapitein HUAU had een geſprek over onverſchillige zaken begonnen, om mijne gedachten een weinig te verzetten, en ik begon inderdaad een weinig te bedaren — toen ik eensklaps flaauw en misſelijk werd, en eene ſterke begeerte om te braken in mij beſpeurde.

Mijn hart kromp te zamen! — Groote God! zeide ik in mij zelven, wat wil dit beduiden! Ik rees ſchielijk overeind, met het voornemen, om wat heen en we-

der te wandelen. in de hoop, dat het zoude bedaren — doch, hemel! welk eene duizeligheid! — alles draaide met mij in de rondte — ik moest weder gaan zitten.

Onmogelijk kan ik den ſchrik en ontſteltenis beſchrijven, die mij bevingen.

„Vrienden!" riep ik tot mijn volk, met eene bevende ſtem, „het is gedaan met mij! ik ben verloren! Helaas! de vrees en de bekommering van den Waitium „waren niet ongegrond. — Ik voel reeds de uitwerking van het doodelijk venijn der Nellie, er is geene „redding meer voor mij! — ik moet ſterven!"

Meer konde ik op dat oogenblik niet ſpreken. Ik werd doods benaauwd; het angstzweet brak mij aan alle kanten uit — mijn hart klopte hoorbaar — en ik twijfelde nu geen oogenblik langer, of ik was van eene Nellie gebeten.

Men kan denken, welk eene ontſteltenis dit onder mijn volk veroorzaakte. De goede menſchen wisten van ſchrik niet wat zij doen zouden, en begonnen een luid weegeklag, dat men wel tot in het dorp had kunnen hooren. Na middernacht, had de Waitium gezegd — mogelijk nog wel eerder — groote God! hoe hard viel mij dit! Het denkbeeld van te moeten ſterven, in het bloeijendſte mijner jeugd, aan zulk eenen vreemden dood, en zoo verre van eenig etablisſement der Europeanen verwijderd, vervulde mijne ziel met eene ſoort van afgrijzen. Ik had er nooit eenig belang in geſteld, en het was altoos de minſte mijner zorgen geweest, waar en hoe ik begraven zou worden, en of de aarde, de zee, of de buik van een wild dier, mij, na mijnen dood, tot een graf zoude verſtrekken; doch nu ſcheen mij eene behoorlijke begrafenis toe, eene zaak van de grootſte aangelegenheid te zijn. Wij blijven toch altoos, min of meer, aan onze vooroordeelen en gewoonten verkleefd — en het ſchijnt alsof ze, in de laatſte uren onzes levens, al

het vermogen op onzen fidderenden geest weder verkrijgen, die de rede en het gezond menfchenverftand onderdrukt hadden.

Intusfchen moest ik mij tot mijne fpoedige afreis gereed maken. De Hemel weet, hoe ik er bij te moede was — doch hier hielp geen talmen — er was geene minuut tijds te verliezen, indien ik niet door den dood wilde verrast worden — ik ftond waarfchijnlijk aan den uiterften rand der eeuwigheid — elk oogenblik konde het laatfte mijns levens zijn.

Met eene bevende hand, en zoo goed ik konde, fchreef ik in haast een paar korte brieven, den eenen aan mijne moeder te *Amfterdam*, den anderen aan mijnen vriend FRANK te *Madras* — dien ik mijne zaken opdroeg, om dezelve te vereffenen en te befchikken.

Aan kapiteïn HUAU, gaf ik mede een verzegeld gefchrift, dat zoo veel als mijnen laatften wil behelsde.

Ik verzocht hem, de twee eerften, met mijne overige papieren, die ik bij elkander deed, terftond na zijne aankomst te *Madras*, aan mijnen vriend FRANK af te geven. Het papier, aan hem zelven gerigt, zoude hij voort na mijnen dood openen. Ik fchonk hem daarin mijnen Palanquin, mijne kleederen, mijn horologie, enz. en 150 pagoden, die hij in mijn fchrijflaadje zoude vinden, onder voorwaarde, dat hij uit dit geld mijne Koelies en andere kleinigheden zoude afbetalen. Voor den houtftapel en de verdere onkosten tot mijne verbranding, gaf ik hem 50 pagoden. Dit was te veel, doch van het overfchot zoude hij aan ieder van mijn volk, een nieuw kleedje en een Tok of tulband, tot eene gedachtenis geven.

Verbranding! zal men zeggen. Ja, waarde Lezer! Hij moest mij heiliglijk beloven, en mij, in tegenwoordigheid van mijn volk, er de hand op geven, dat hij mijnen wil en mijne begeerte, hieromtrent ftriktelijk

zoude opvolgen en volvoeren. Voorts na mijnen dood moest hij de Vettians (*) van het dorp laten komen, die mijn lijk op eene draagbaar of iets anders (†), naar den ſmeshaan (§) moesten brengen, om aldaar op de gewone wijze verbrand te worden. Dit was mij minder aanſtootelijk, dan, in een kleedje of laken gewonden, onder de aarde te worden geſtopt — want aan eene doodkist, en wat er tot eene begrafenis behoort — was hier in dit dorp niet te denken.

Ik had nog omtrent 200 pagoden; deze ſtak ik in het geheim mijnen FRANCISCO in de hand, tot belooning van zijne trouwe dienſten. Ach! ik zoude welhaast geen geld meer noodig hebben. Hij konde er het een of ander mede beginnen, of weder naar zijn land en zijne ouders keeren, want die had hij nog — die arme jongen! — hij was wanhopig en ſmolt weg in tranen.

Nadat ik mijne tijdelijke zaken had beſchikt, zoo goed mij, wegens de kortheid des tijds, de haast en de ontſteltenis, waarmede het geſchiedde, mogelijk was geweest, zette ik mij op eene mat bij mijn volk neder, met den rug tegen eenen boom geleund, en het aangezigt in mijne handen op de knien, om aan iets anders te denken, en verviel welhaast in een diep gepeins.

Ik doorliep mijnen geheelen levensloop, van mijne kindschheid af, zoo ver ik mij konde herinneren — al

(*) *Vettians*, de allerlaagste klasse onder de Parriahs. Zij wasschen en behandelen de lijken en bestellen ze ten vure; want men weet dat de Indianen niet begraven worden, uitgenomen de Saniassies en kinderen.

(†) Ik konde er mijnen Palanquin niet toe laten gebruiken, dewijl die daardoor voor altijd zoude verontreinigd zijn geworden, en mijne Koelies die niet zouden hebben willen dragen, om kapitein HUAU naar *Madras* te brengen.

(§) *Smeshaan* of *Tshodolet*, is de plaats waar de lijken verbrand worden.

mijne verrigtingen, mijne goede en kwade daden, ſtelde ik mij, zoo veel mij mogelijk ware, weder voor den geest.

God dank! ik had mij van deze laatſte geene van belang te verwijten — eenige onbezonnene en vergeeflijke misſlagen der jeugd — voor het overige had ik altoos mijnen pligt betracht, ik had niemand benadeeld, niemand ongelukkig gemaakt — integendeel verſchenen, als engelen des troostes, eenige mijner goede werken, waardoor ik mijnen evennaasten geholpen, gered en verdedigd had — zij vielen als balſemdroppelen op mijne beangſte ziel; mijn ontroerd gemoed bedaarde, en ik onderwierp mij met gelatenheid aan mijn noodlot.

Mijn volk had zich, voort na het vertrek van den Waitium, onder de margozies weg begeven, en uit vreeze voor de Koetté, onze legerplaats twintig treden verder, onder eenige tamarinde-boomen opgeſlagen, en een groot vuur aangelegd, om hetwelk wij zaten — er werd geen avondmaal gereed gemaakt — niemand had er trek toe.

Alles was ſtil om mij heen, niemand ſprak, men dacht dat ik ſliep — toen ik op eenmaal het luide tikken van eene Hagedis digt bij mij hoorde.

„*Nella jatra* (*)!” zeide een der Koelies. Ik ligtte mijn hoofd op, en zag het diertje, bij het ſchijnſel der vlamme, voor mij tegen eenen boom opklauteren. Het was eene van de ſoort, welke men Carpoe Ona noemt, omdat zij zwart van kleur zijn. Zij hebben een glad en glimmend vel, eenen langen en dunnen ſtaart, eenen platten kop, even gelijk die eener ſlange; waarvoor men ze gewis zoude aanzien, indien zij geene pooten hadden,

(*) *Nella jatra*, beteekent, goed geluk. Dit zeggen de Indianen altoos, als zij het tikken van eene Hagedis in hunne nabijheid hooren. Dit tikken of roepen van het dier, heeft veel overëenkomst met het geluid dat men met de tong tegen het verhemelte maakt, om de paarden sneller te doen voortgaan.

die echter zeer klein, en digt aan het lijf zijn geplaatst; men ziet ze meest altoos met openen bek, hijgende en met hunne tong drillende, die zij ſnellijk en ver kunnen uitſchieten, om er de vliegen en inſekten aan te ſpieſen, met welke zij zich voeden. Zij zijn voor het overige onſchadelijk en bevreesd van aard; doch als men ze onverhoeds aanraakt of aangrijpt — bijten zij fel, en houden vast.

Naauwelijks had ik mijne oogen op dit diertje geſlagen, of een licht ging in mij op. Mijn God! zeide ik bij mij zelven, was het wel eene ſlang, die mij gebeten heeft? Is het mogelijk niet eene van deze zwarte hagedisſen geweest? Mijn volk, aan hetwelk ik mijn vermoeden te kennen gaf, verſterkte mij in dit denkbeeld, en verwonderde zich, dat zij, noch de Waitium, hunne gedachten daarop hadden laten vallen. Ik verbeeldde mij nu zelven, pooten aan het dier gezien te hebben, toen ik het van mijnen vinger afſlingerde; mijn vriend HUAU konde dus wel gelijk hebben, dat ik van geene Nellie was gebeten, en de Waitium mij eenen onnoodigen ſchrik op het lijf had gejaagd.

Het was reeds een uur na middernacht; ik beſpeurde geene de minſte hitte in de ingewanden, mijne misſelijkheid en neiging tot braken was reeds merkelijk bedaard; nu ſchoot mij ook te binnen, dat dezelve, en de daaruit voortſpruitende duizeligheid waarſchijnlijk haren oorſprong hadden, van de walgelijke medicijnen, die ik, zonder drinken, zoo kort achter elkander had moeten innemen. In één woord, hoe meer ik mij het oogenblik van den beet te binnen bragt, en mij het dier, dat aan mijnen vinger hing, voorſtelde, hoe duidelijker en klaarder het mij toeſcheen, dat het geene ſlang, maar eene van deze hagedisſen was geweest — ik twijfelde er op het laatst niet meer aan.

Naarmate dat de hoop weder in mij begon te herleven,

en mijn moed aanwakkerde, verminderde ook mijn angst, en met denzelven tevens mijn hartkloppen — ik bevond mij welhaast weder geheel wel — en alle vreeze des doods was verdwenen.

Een algemeen gejuich verhief zich onder mijn volk, toen ik hun dit bekend maakte. Kapitein HUAU omhelsde mij, en wenschte mij geluk, met eene hartelijkheid, die ik in hem niet had verwacht, en de goede FRANCISCO besproeide mijne voeten, die hij kuste, met zijne tranen — hij sprong en huppelde rond — en was uitgelaten van blijdschap.

Alle kommer en vrees had nu een einde — de rijstpot kwam welhaast te vuur — de kerry werd klaar gemaakt — mijn vriend HUAU kreeg de arak-flesch weder voor den dag, om punch te maken, zijn liefste drank, om zich, zoo hij zeide, van den schrik te herstellen, en het hart te versterken; men sprak weder even luidruchtig als gewoonlijk, men zong zelfs — en alles was welhaast weder op den ouden voet.

Het zal drie ure in den morgenstond geweest zijn. Mijn volk en kapitein HUAU waren bezig, hun avondmaal te nemen; zij schenen uitgehongerd te zijn; ik had geen minder eetlust; doch oordeelde het best te zijn, mij in te toomen, en niets te gebruiken; zelfs niet eens te drinken, alhoewel ik naauwelijks van droogte en dorst konde spreken. Ik liet dit niet zoo zeer wegens het verbod van den Waitium, als uit vreeze, dat het eten met de medicijnen, die ik had moeten innemen, niet mogt overeenkomen. Wij waren allen druk aan het praten over mijn geval, men zegende de zwarte hagedis, die zoo wel van pas kwam, om mij van dezen doodangst te bevrijden; men geloofde nu meer dan ooit, dat het geluid of roepen van dit dier, goed geluk voorspelde; mijn hart was vol blijdschap; ik dacht niet meer aan slangenbeten of aan gevaar — toen mij op eenmaal eene pijnlijke scheut door den ganschen arm

vloog; dezelve werd oogenblikkelijk gevolgd van eene verdooving of loomigheid, die hoe langer hoe erger werd. Ik had op het laatst geen gevoel meer in den arm, en hij hing mij bij het lijf neder, alsof hij dood of lam ware.

Ik wilde mijn goed volk, dat met zoo veel genoegen, en met zoo veel fmaak at, hunnen maaltijd niet verbitteren; zwijgend ftond ik op, en wandelde heen en weder, in angftige verwachting hoe dit zoude afloopen. Dat het een gevolg of uitwerking van den beet was, hieraan behoefde ik niet te twijfelen. Van eene hagedis konde het niet zijn, die wist ik zeker dat onfchadelijk was — dus evenwel van eene flang — maar van welke? toch niet van de Nellie? Het was ver over den tijd, dien de Waitium tot de volle uitwerking van haar vergift bepaald had. Ik had tot nog toe geene van de doodelijke voorteekenen, die met dezelve verzeld moesten gaan, befpeurd — want wat de misfelijkheid, duizeling en het hartkloppen, dat ik had gehad, aangaat, deze was ik weder geheel kwijt, en waren, zoo als bleek, alleen door de walgelijke medicijnen veroorzaakt. Van verlamming had hij mij geen woord gefproken. Een dergelijk toeval had ik van den beet der Koetté ook niet te vreezen; haar venijn werkte buitendien, volgens zijn zeggen, zeer langzaam, en niet dan na eenen geruimen tijd; ook had ik er nog intijds de behoorlijke middelen voor gebruikt. — Maar konde ik ook wel op de woorden en medicijnen van dezen man ftaat maken? want, om de waarheid te zeggen, ik had niet veel vertrouwen op zijne kunde; mogelijk was ik noch van eene Koetté, noch van eene Nellie gebeten, maar van eene andere flang, wier vergif, even doodelijk als dat der Nellie, dit toeval veroorzaakte, dat waarfchijnlijk welhaast door andere ftond gevolgd te worden, want daarbij, vreesde ik, zoude het niet blijven; mogelijk dat deze verlamming

zich welhaast over al de deelen van mijn ligchaam zoude uitſpreiden.

Ik bevond mij dus weder op nieuw aan den oever des doods — doch ditmaal zag ik denzelven met meerder onverſaagdheid, of liever met eene ſoort van wanhoop, te gemoet. Ik was niet meer verſchrikt noch beangst, ik was boos, ik was woedend op mijn noodlot, en beet op mijne tanden van verdriet en ergernis, over mijne teleur geſtelde hoop, en te vergeeſſche en te vroege blijdſchap. Ik nam voor, zoodra ik den dood voelde naderen, achter eenen boom te gaan zitten, en in ſtilte te ſterven, zonder dat mijn volk het gewaar werd — en zonder de minſte opſchudding te veroorzaken.

Eindelijk bemerkte ik langzaam het leven in den arm terug komen. Het was alsof het bloed in mijne aderen was geſtold of verſtopt geweest, en nu weder eene doorſtraling bekwam; ik gevoelde eene ondragelijke tinteling en jeukte, als liepen er duizend mieren op en van binnen in denzelven, en kan het niet beter vergelijken dan bij hetgeen men beſpeurt, wanneer het been is ingeſlapen — doch veel pijnlijker.

Deze tinteling bedaarde allengs. Van den ſchouder af, voelde ik dezelve langzaam verdwijnen, tot aan de hand, waar zij zich ſcheen te vestigen en zelfs heviger werd. Duidelijk konde ik bemerken, dat dezelve, en voornamelijk de vinger, opzwol, van tijd tot tijd verzeld met pijnlijke ſteken in denzelven.

Mijn vriend HUAU, zoo wel als mijn volk, hadden mij, terwijl ik op en neder wandelde, verſcheidene malen gevraagd, of ik mij op nieuw onpasſelijk gevoelde. Ik had dit telkens met neen beantwoord, en een gedwongen vrolijk gelaat aangenomen —— doch nu ging ik weder bij hen zitten, en verhaalde hun mijn wedervaren.

Alle waren zij van gevoelen, dat deze loomigheid en tinteling, door het ſterke binden van den arm — en de

pijn en zwelling van den vinger — door het branden van denzelven was veroorzaakt.

Dit konde heel wel zijn. Ik was van hetzelfde denkbeeld, en hoopte, dat deze pijn in mijne hand en mijnen vinger zoude bedaren; doch dezelve bedaarde niet, maar werd merkelijk erger. Dit maakte mij echter niet zeer ongerust, en hoe zeer ik kort te voren bij mij zelven den dood had getrotſeerd, was ik nu evenwel hartelijk blijde, dat hij was weggebleven en er zich geene ergere toevallen hadden geopenbaard — dit ongemak aan den vinger zoude welligt te helpen zijn.

Eindelijk, de Hemel zij dank! de dag begon aan te breken. Ik had eenen vreesſelijken nacht doorgebragt. Wij waren allen ten hoogſte vermoeid en afgemat; niemand had een oog toegedaan.

Ik liep nu, wel is waar, geen oogenſchijnlijk levensgevaar, doch met dat al was ik verre van gerust te zijn; mijne hand was opgezwollen, de vinger niet minder, daarbij was dezelve rood en ontſtoken, en de beet geheellijk toegeſloten — ik konde er niets van ontdekken, dan een paar zwarte ſtippen, die de indrukſelen van de tanden des diers, dat mij gebeten had, kenmerkten.

Met ongeduld wachtte ik na den Moorſchen doktor. Hij had beloofd, mij voort na het opgaan der zon weder te komen zien. Het was reeds acht ure. FRANCISCO, dien ik henen had gezonden, om naar de oorzaak van zijn lang wegblijven te vernemen, en hem te verzoeken, om ten ſpoedigſte bij mij te komen, keerde welhaast weder terug, met de tijding, dat hij den Waitium zeer ziek had gevonden. Dezelve liet mij door zijn zoontje, die met FRANCISCO mede kwam, weten, dat het hem onmogelijk was, om mij verder te helpen, en ried mij, zonder tijdverlies, naar een ander dorp te gaan, onder anderen te *Rawparlie*, omtrent twee Coſs van *Carracoudré* gelegen, waar een kundig Shorpojaan woonde.

Wat zoude ik doen? Aan den eenen kant was ik blijde in de handen van een bekwaam man te zullen vallen, want de Moorſche medicijnmeester, hoe groot zijne reputatie in het dorp ook mogte zijn, had in het vak van ſlangenbeten te genezen, naar mijn oordeel, weinig ondervinding en verſtand; aan den anderen kant, had ik niet veel zin, met mijn ongemak van dorp tot dorp te reizen, om ſlangenbezweerders op te zoeken — doch — hier was niet anders op, dan geduld te nemen. Wij begaven ons dan terſtond naar *Rawparlie* op weg, waar wij omſtreeks elf ure in den voormiddag aankwamen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Rawparlie. — *Nieuwe teleurſtelling.* — *Het Engelſche fort* Ingola. — *Mr.* ANDERSON *en zijn noodhulp.* — *De inſnijding.* — *Ellendige toeſtand.* — *Het bijgeloof.* — *Vertrek van* Ingola.

Het dorp had maar eene Chauderie, doch zij was zeer ſchoon en groot. Ik bleef in dezelve de terugkomst van FRANCISCO afwachten, dien ik, met eenen der Koelies, terſtond had heen gezonden, om den Shorpojaan op te zoeken. Doch, o ramp! zij kwamen zonder denzelven wederom; de man had zich ſedert kort, naar een ander dorp, dat wel een halve dag reizens verder om de Zuid lag, ter woon begeven. Ik was woedend over deze teleurſtelling — alles liep mij tegen, waar zoude ik heen? er moest ſchielijk raad geſchaft worden, want zoo konde ik niet blijven — mijn vinger was, ſedert ons vertrek van *Carracoudré*, zigtbaar verergerd, en zoo rood als ſcharlaken geworden — en gloeide mij als vuur.

Ik zond nu iemand om den Cottwal van het dorp te roepen. Hij kwam. Onder de verſcheidene pligten eens Cottwals waarvan ik in het eerſte deel van dit werk

eenige heb aangehaald, behoort ook deze, dat hij zorg moet dragen van een bekwaam Waitium en Shorpojaan in het dorp te hebben; de laatſte voornamelijk, is onontbeerlijk, want alhoewel maar zelden menſchen door ſlangen worden gebeten, doordien deze dieren in bewoonde plaatſen zich niet veel ophouden, gebeurt het evenwel ſomtijds nu en dan; en daar, zoo als ik gezegd heb, het venijn van ſommige derzelven, zeer ſnellijk werkt, loopt de patient, uit gebrek van ſpoedige hulp, groot gevaar van zijn leven.

Ik leed eene hevige pijn; al het vermaak mijner reize was op eenmaal vernietigd; overal waar ik hulp verwachtte, werd ik te leur geſteld; de Moorſche doktor had mij met zijne melaatschheid, bederf van vochten, en wat niet al, het hoofd op hol gebragt; want nu twijfelde ik niet meer, of ik was van eene Koetté gebeten — dit een en ander maakte mij gemelijk en verdrietig, en was oorzaak, dat ik in het begin hevig tegen den Cottwal uitvoer. Ik verweet hem zijne achteloosheid en onverſchilligheid voor de reizigers en de inwoners van het dorp, die aan hem waren toevertrouwd, voor wier welzijn en behoud het zijn pligt was te zorgen; ik ſtelde hem verantwoordelijk voor allen die het leven door ſlangenbeten mogten verliezen, en wat al zotternijen meer, die ik den man, in mijne drift toeduwde, en die hij wijsſelijk, met ſtilzwijgen beantwoordde.

Toen ik uit had gebulderd, zeide hij mij bedaard, dat er een goed Shorpojaan, nog ſedert kort, in het dorp was geweest, doch dat dezelve, eene vrouw uit een ander dorp getrouwd hebbende, zich derwaarts had ter woon begeven. Hij ried mij, naar *Ingola* te gaan, een groot dorp, omtrent zes mijlen in het westen, de Engelſchen hadden daar een klein fort, en ik zoude er eenen blanken doktor vinden, ook was er een bekwaam Shorpojaan.

Dit was eene gewenschte tijding; ik bedankte den Cottwal voor zijn onderrigt, verzocht hem om verſchooning, wegens mijne wrevelig- en gramſtorigheid, waarvan hij de oorzaak aan mijne verdrietige omſtandigheden moest toeſchrijven — en wij begaven ons terſtond op weg, zoo vermoeid als mijne Koelies ook waren.

De ſmart in mijnen vinger verergerde van uur tot uur; ik had daarbij zware hoofdpijn, en was afgemat en flaauw van waken, ook had ik, ſedert den vorigen middag, nog niets genuttigd. Zoo kwamen wij, met horten en ſtooten, tegen den avond te *Ingola*.

Daar het venijn zich alleen in mijne hand en mijnen vinger ſcheen gevestigd te hebben, en mijn ongemak dus plaatſelijk was, beſloot ik mij tot den Engelſchen chirurgijn, in plaats van tot den ſlangenbezweerder, te vervoegen; de Indianen zijn, wat de heelkunde betreft, bij verre na zoo bekwaam niet, als de Europeanen.

Wij legerden ons in een uitmuntend fraai bosch van hooge en ſchaduwrijke boomen, dat digt aan het dorp grensde. Hier zoude ik geruster en ſtiller zijn, dan in eene woelige Chauderie, en ik begaf mij terſtond naar het fort, om den doktor of chirurgijn op te zoeken.

Een Engelsch ſoldaat, dien ik onderweg ontmoette, wees mij zijne woning.

Ik vond hem in gezelſchap van drie anderen, bij een groote bowl met punch zitten, en, zoo het mij toeſcheen, hadden zij reeds alle eene goede hoogte weg.

Hij gaf zich naauwelijks de moeite, om naar mijn ongemak te zien. „Het is niets," zeide hij onverſchillig, „ik zal u ſtraks iemand met geneesmiddelen zenden, die „u weldra zullen helpen." Ik wilde hem nog het een en ander zeggen, doch hij verwaardigde zich niet mij aan te hooren, en draaide mij den rug toe — ergerlijk en verdrietig kwan ik weder bij mijn volk.

Ik was verontwaardigd over de onverſchillige en trot-

ſche behandeling en ontvangst van dezen Engelschman, en wilde terſtond om den Shorpojaan zenden; doch mijn vriend HUAU ried het mij af. Ik zoude eerst zien, wat de Engelschman deed. Aan zijne manieren moest ik mij niet ſtoren, dat was mogelijk zoo zijn karakter; buitendien is die natie meest altijd ſtuursch en lomp, vooral tegen vreemdelingen; hij konde daarom wel een kundig man zijn; als ik geene baat bij hem vond, was het nog altoos tijds genoeg, om bij iemand anders hulp te zoeken. — Ik liet mij dus gezeggen.

Het was eerst na tien ure des avonds, toon een Moor, die de noodhulp van Mr. ANDERSON — dit was de naam van den Engelſchen doktor en chirurgijn (want dat was hij beide) zeide te zijn, en zijne kunst onder verſcheidene Europeanen van deze profesſie geleerd te hebben, mij, op bevel van zijnen meester eene pap bragt, die ik, van tijd tot tijd, zoo heet ik het konde verdragen, op mijnen vinger moest leggen, om dezelve tot ettering te brengen; ook gaf hij mij eene fleſch vol van eene decoctie van kina, waarvan ik om het uur moest drinken, om de ſuppuratie te bevorderen.

Dit ſcheen mij een gepast middel, en ik was van gevoelen, dat, in mijn geval, dit het beste ware, dat hij aan mij, tot verzachting en genezing, konde te werk ſtellen, en beloofde den Moor, zijn voorſchrift naauwkeurig uit te voeren.

Om hier aan te voldoen, bleef ik met FRANCISCO den ganſchen nacht op; doch al had ik ook niet telkens moeten pappen en decoctum drinken, zoude ik evenwel niet hebben kunnen ſlapen; ik leed eene vreesſelijke pijn in mijnen vinger, die mij door den arm, ja door de geheele regter zijde trok. De hoop echter, dat wanneer de zweer zoude beginnen rijp te worden, de pijn ook tevens zoude bedaren — deed mij alles met geduld en moed verduren, en troostte mij.

Doch het was er verre van daan; met den dag bevond ik denzelven, alsmede het grootfte gedeelte der hand, in eene geweldige inflamatie; de zwelling was ook merkelijk toegenomen en er was vooreerst nog geen het minfte blijk van ettering.

Ik ging echter nog gedurig met pappen en kina drinken voort, doch zonder de minfte baat; integendeel, de pijn en zwelling namen gedurig toe, en de vinger werd op het laatst, van rood gansch paarsch.

Drie dagen bragt ik op deze wijze, met pappen en de kina te gebruiken door, doch alles te vergeefs, aan eene fuppuratie was niet te denken, mijne hand en vinger waren tot eene onvormige dikte opgezwollen, en vreesfelijk om aan te zien.

Den vierden dag des morgens kwam de Moorfche chirurgijn met een lancet, om mij eene infnijding in den top van den vinger te doen; dit had zijn Meester mij den vorigen avond, toen ik hem denzelven wees, gezegd noodzakelijk te zijn. Ik wilde hem toen aantoonen, dat deze infnijding geen goed gevolg konde hebben, en in plaats van mij te verligten, de pijn zoude vermeerderen, en er geene ontlasting van ftof te verwachten was, waar zich niet het minfte blijk van rijpheid vertoonde; doch hij zeide mij koeltjes, dat, indien ik het beter wist dan hij, ik mij maar zelven konde genezen.

Wat zoude ik doen? ik was in de uiterfte verlegenheid. Reeds den tweeden dag van mijne aankomst had ik een van mijn volk naar den Shorpojaan van het dorp gezonden, om denzelven te verzoeken, van mij te komen zien; doch die had het beleefdelijk van de hand gewezen, en mij gebeden, hem in dit geval te willen vefchoonen; had ik mij, bij mijne aankomst te *Ingola*, regtftreeks bij hem vervoegd, dan zoude hij, met de grootfte bereidwilligheid, tot mijne dienst geweest zijn, en mij middelen voor mijn ongemak hebben gegeven; doch nu

konde of durfde hij er zich volſtrekt niet mede bemoeijen. Het geval van den vorigen Waitium van het dorp, lag hem nog te versch in het geheugen. Deze had eenen ſoldaat van het garnizoen van eene ziekte genezen, nadat Mr. ANDERSON denzelven lang vergeefs onderhanden had gehad die dit zoo kwalijk nam, dat hij bewerkte, dat de Waitium, na eene zware boete te hebben moeten betalen, uit het dorp gejaagd werd.

Ik onderwierp mij dan, hoewel met den uiterſten tegenzin en angst, aan deze operatie, en, zoo als ik dacht en gezegd had, gebeurde het ook, de inciſie geſchiedde, en niets dan eenige droppelen zwart en drabbig bloed kwam er uit de wonde.

Van dit oogenblik vermeerderde zich de pijn zoodanig, dat ik mijne zinnen dacht te verliezen. Ik zoude nu weder als te voren, aan het pappen gaan, doch het was mij volſtrekt onmogelijk; ik konde er niet het minſte heets op verdragen; de vinger gloeide en brandde mij als hield ik ze in kokende olie; de ganſche arm werd mij ſtijf; ik voelde gedurig pijnlijke ſcheuten door de regter zijde, en voorſpelde mij eene beroerte.

Mijn toeſtand werd inderdaad verſchrikkelijk; er kwam bijna geen eten over mijne lippen; de ſlaap vlood verre van mij; ſedert dit noodlottig ongeval, had ik naauwelijks mijne oogen geloken; te vergeefs legde ik mij in mijnen Palanquin neder; naauwelijks was ik, na lang heen en weder woelen, aan het ſluimeren geraakt, of de ondragelijke pijn dreef er mij weder uit; wanhopend dwaalde ik rond, en terwijl elk ſliep, ging ik met groote ſchreden eenzaam op en neder, en het ganſche bosch weergalmde van mijn kermen en geklag, dat men het tot in het dorp konde hooren.

Buiten deze ellende, moest ik nu en dan nog het verwijt van mijn volk hooren. Bij elke gelegenheid, die zich aanbood, wierpen zij mij voor, dat ik door mijne

hardnekkigheid en wangeloof, dit ongeluk zelf op mijnen hals had gehaald, daar zij mij zoo dringend hadden gebeden en aangeraden, om naar *Bawpatla* terug te keeren, nadat de Naga mij tusschen de voeten ontvlugt was.

Mijn voornemen was geweest, om, bij onze aankomst te *Madras*, met hunne valsche voorzeggingen den spot te drijven — en ziedaar! hen door dit ongelukkig geval, voor altoos in hun bijgeloof gesterkt en bevestigd.

Het is zeker, dat dergelijke gebeurtenissen, hetzelve niet weinig voedsel geven; een bloot toeval, eene natuurlijke oorzaak, heeft vaak de rede doen zwijgen, en verstandige lieden doen gelooven aan dingen, die zij te voren in een belagchelijk licht stelden en onmogelijk oordeelden, om er naderhand de ijverigste voorstanders en verdedigers van te worden.

Wie is nu de wijsgeer, de geleerde! al had hij ook de welsprekendheid van eenen BEAS MONIE (*), die vermogend is, om mijne Koelies van de dwaasheid en ongegrondheid van dit bijgeloof te overtuigen? Zij zullen mijn geval met de Naga, als een onweersprekelijk bewijs, aan hunne vrouwen en kinderen en aan hunne vrienden verhalen; dezen weder aan anderen — en lange, lange nog, zal de verschrikkelijke geschiedenis, hoe de gewonde Naga zich aan haren blanken beleediger wreekte, tot een dreigend voorbeeld aan het gansche land verstrekken.

Ik bemerkte zelfs, welk eenen indruk dit op den geest van mijnen onnoozelen reismakker had gemaakt.

„ Het is toch iets bijzonders," zeide hij mij, „ dat „ deze Koelies voorspellen konden, dat u een ongeluk „ zoude overkomen. Ik weet niet, wat ik er van moet

(*) BEAS MONIE, een Indiaansch Wijsgeer, zeer beroemd wegens zijne geleerdheid en welsprekendheid; de CICERO der Hindous. Hij leefde, volgens hunne tijdrekening, in het begin der Zilveren eeuw.

„ denken. Hoe het ook zij, ik zal mij wel wachten eene
„ ne Naga te dooden, of te verwonden, al had ik er
„ ook de schoonste gelegenheid toe.

„ Het is ten minste zeker „ dat u dit ongeval niet zou-
„ de gebeurd zijn, indien gij hunnen raad, van weder
„ naar *Bawpatla* terug te keeren, had opgevolgd; wij
„ zouden alsdan dit noodlottige bosch van *Carracoudré*
„ bij den dag zijn gepasseerd, wij hadden elders ons
„ nachtverblijf genomen, en gij zoudt gevolgelijk door
„ geene slang zijn gebeten."

Wat konde ik hierop antwoorden? Ik had hem eene dergelijke fluitrede wegens zijn eigen ongeval, dat hij zich te *Mazulipatnam* had op den hals gehaald, kunnen voorleggen, doch wat zoude mij dit hekelen gebaat hebben? de man was eerder te beklagen, dan te berispen. Ik zweeg dus op alles, wat hij en de Koelies mij wegens dat onderwerp zeiden — ook had ik weinig lust, om mij met hen in eene redetwist in te laten.

Zeven schrikkelijke dagen had ik nu reeds in dit bosch doorgebragt, zonder dat ik eenige de geringste beterschap bespeurde. In plaats van pap, die ik er volstrekt niet op konde lijden, had Mr. ANDERSON er mij eene zalf op laten leggen, doch alles te vergeefs — mijne hand was blaauw en als een kussen gezwollen, de vinger werd geheel zwart, de pijn, die ik aan denzelven had, kan ik onmogelijk beschrijven. Een dik en drabbig bloed drup- pelde nu en dan uit de wonde, die weldra eenen ondragelijken stank van zich gaf. Deze ontlasting gaf mij eene kortstondige verligting.

Het werd mij op het laatst onmogelijk, om langer deze verwoede smart te verduren; ik voelde mijne krachten met elken dag verminderen; mijn ligchaam was afgemat van het gedurig waken, en het weinige voedsel dat ik gebruikte. Ik zag dat ik zoude moeten bezwijken, indien ik langer in deze plaats bleef, en er waren gegron-

de redenen, om te duchten, dat het koud vuur zich weldra in mijnen vinger en in mijne hand zoude openbaren. Ik had geen de minste hulp en verzachting van mijn ongemak en lijden, noch van den Moorschen noch van den Engelschen chirurgijn te hopen; de eerste had, als ligt is te denken, weinig ondervinding; de laatste was een onkundige en lompe kerel, die zich in het geheel niet om mij bemoeide; ik kan zeggen, dat hij niet eene eenige maal de menschlievendheid heeft gehad, om mij in onze legerplaats te bezoeken; integendeel, als ik kwam, om hem raad te plegen, had zijn bediende altoos eenig voorwendsel om mij te verwijderen: dan eens was zijn meester op de jagt, dan weder was hij ziek, of had gezelschap enz.

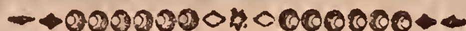
Ik besloot dus, hoe eerder hoe liever naar *Madras* te vertrekken, om mij daar te laten genezen, en, zoo niet mijnen vinger, ten minste mijne hand te behouden, ofschoon ik vreesde, dat het voor beide reeds te laat ware. Ik had hiertoe eerder moeten besluiten. Hoe beklaagde ik mij, dat ik, in plaats van in dit verwenschte *Ingola* te zijn gekomen, niet terstond mijne reis van *Rawparlie* naar *Madras* had voortgezet.

Toen ik mijne orders gaf, om den volgenden morgen te vertrekken, kwam eene andere zwarigheid op. Mijn reismakker bevond zich niet meer in staat, om mij te voet te volgen. De marsch van *Mazulipatnam* herwaarts, het gebrek aan behoorlijke geneesmiddelen, en het te sterk gebruik van arak, patty en oude surij, waarvan hij een groot liefhebber was, hadden zijn ongemak zeer verergerd. Hij was in het begin willens geweest, om den chirurgijn ANDERSON te baat te nemen; doch de lompheid en onkunde van dezen Engelschen kwakzalver waren oorzaak, dat hij van dit voornemen afzag.

Wat zoude ik doen? Hem in dezen staat terug te laten, zonder geld, zonder hulp, in een vreemd land, en

zonder middel om er van weg te komen zoude de uiterste onmeêdoogendheid zijn geweest. Ik besloot, zonder bedenken, hem de verdere reis met mij in eene Doelie (*) te laten doen, die ik in het dorp voor acht ropijën huurde, met zes Koelies, aan welke ik, buiten hun batta of kostgeld, bij onze aankomst te *Madras*, dertig ropijen moest geven.

Mr. ANDERSON (†) had de onbeschaamdheid, om mij vijftien pagoden omtrent *f* 65 : — : — af te eischen, die ik hem, onder verwijt dat hij mij bedorven had, betaalde — en met den vroegen morgen begaven wij ons allen op reis.

DERDE HOOFDSTUK.

Treurige optogt. — De Gandie, of vliegende weegluizen. — De Nagapouché. — Doshotamé, of de God van duizend namen. — Pandaloer.

Welk eenen treurigen stoet vormden wij met elkander! hoe angstvallig en voor zich henen, liepen mijne Koelies onder den Palanquin! eene akelige ongewone stilte heerschte onder hen, die, hoe pijnlijk en verdrietig

(*) *Doelie.* In alles, als een Palanquin, uitgenomen, dat dezelve eenen regten, in plaats van eenen krommen bamboes heeft, en geene tent, maar alleen een stuk katoen lijnwaad, van eenige ellen, dat er over heen hangt, om voor de zonnestralen te beschermen.

(†) BEST, in zijne, nu kortelings uitgegevene, Brieven over *Oost Indiën*, van eenige Engelschen van aanzien, die zich, bij zijnen tijd, te *Madras* bevonden, sprekende, haalt onder andere ook eenen ANDERSON, als doktor van die stad aan, die zich, zoo hij zegt, verledigde, om de Cochenille op de kust voort te planten. — Mogelijk is het dezelfde ANDERSON van *Ingola.* God zij de arme zieken, die onder zijne handen vallen, genadig!

ik ook was, mij zelfs verveelde, en nog gemelijker maakte ——— men zoude gezegd hebben, dat zij een paar lijken naar den fmeshaan ter verbranding wegdroegen. Geene boert of fnedige inval kwam meer voor den dag; het luide Horri! horri (*) — als wij de Chauderie of het dorp in het gezigt kregen, waar wij den nacht wilden doorbrengen, — het vriendelijke Nomos korron (†), dat zij reeds van verre de ons ontmoetende reizigers te gemoet riepen, en de koddige historien, die zij elkanderen onder het loopen verhaalden — om zich den arbeid te verligten en mij te vermaken, hadden ten eenenmale opgehouden. In plaats van het gezang, dat zij fomtijds aanhieven, hoorde ik niets dan het eentoonige heu, heu, heu — heu, heu, heu (§), hetwelk met mijn onophoudelijk kermen en klagelijk gefteen, wegens de vreesfelijke pijn, die ik aan mijnen vinger leed — eene allerellendigfte muzijk maakte — zoo dat het mijnen vriend HUAU, zoo als ik merkte, zelfs verveelde, dewijl hij altijd een goed eind wegs, hetzij voor of achteruit bleef.

Al de liefelijkheid der fchoone landftreken, door welke wij trokken, al de rijkdom der begroeijing, de heerlijke uitzigten, de fraaije dorpen, de antieke gebouwen — hadden hun vermogen op mij verloren, zij maakten geenen den minften indruk meer op mij, en gaven mij geene andere aandoening dan die van fpijt en verdriet, dat ik dezelve niet meer konde genieten; ik zoude nu liever door eene wildernis en woestijn hebben willen reizen.

Ach! ik zag al deze fchoonheden der natuur nu door het prisma van ellende, en met ongevoelige oogen aan; mijn hart was er niet meer vatbaar voor — en ik dacht

(*) Zoo veel als Hoezee!

(†) Welkom!

(§) Een zacht, zingend geluid, dat zij over en weder maken, om de maat in het loopen te houden.

nergens om, dan om mijne pijn en droevigen toeſtand.

De Lezer zal mij dus verontſchuldigen, zoo ik hem voor een tijdlang geene ſchildering der landſtreken, of eene uitvoerige beſchrijving van de plaatſen, die wij doortrokken, geve. Ik was gansch niet geſchikt noch om te ſchrijven, noch om te denken.

Ik had mijnen reismakker HUAU verzocht, en hij had het ook op zich genomen, om het een of ander, als de namen der dorpen en rivieren, derzelver ligging en loop, de gebouwen, en wat wij al merkwaardigs ontmoeten zouden, aan te willen teekenen. Doch men kan ligt denken, hoe onachtzaam dit door hem gedaan werd. Hij, die nooit eenige liefhebberij voor beſchrijvingen of dergelijke had gehad, en mij dikwijls uitlachte, wegens mijne zorgvuldigheid om alles te onderzoeken en aan te teekenen. Meestentijds dacht hij er niet aan. — Ik moest hem telkens daaraan herinneren, hetwelk ik door de pijn en lusteloosheid, mede niet zelden vergat.

Omſtreeks twee ure des namiddags bereikten wij het dorp *Kaloerie*. Wij trokken het door, en bleven aan den anderen kant, buiten hetzelve, onder eene groep boomen kamperen.

Ik had mijn volk bevolen, om, gedurende onze reis tot *Madras*, geene Chauderie aan te doen, het zij om er ons middagmaal te houden, of om er in te vernachten. Deze gebouwen zijn, zoo als ik reeds gezegd heb, nooit ledig van menſchen, voornamelijk des nachts. Ik wilde aan den eenen kant, de arme vermoeide reizigers door mijn kermen en geklag, wegens de hevige pijn, die ik aan mijnen vinger leed, in hunnen ſlaap niet ſtoren, en tevens vermijden, dat mijne Koelies hun mijn geval met de Naga, en de daarop gevolgde ſlangenbeet, zouden verhalen; want hoewel ik hun dit ernſtig verboden had, was er echter alle waarſchijnlijkheid, dat zij het geheim niet zouden kunnen bewaren, voornamelijk vreesde ik

voor de Koelies van *Mazulipatnam*, wier voorzegging nu gevallig aan mij vervuld was, en die zich gaarne met die eer zouden willen verheerlijken. De drift, om aan anderen iets, het zij goed of kwaad te voorſpellen, en de blijdſchap, die wij gevoelen, als zoodanige voorſpelling toevallig bewaarheid wordt — ſchijnt aan alle menſchen gemeen.

De *Indianen* zien de vergiftige ſlangen aan, als de uitvoerders van de bijzondere wraak der goden. Zij gelooven, dat niemand van zoo eene ſlang wordt gebeten, dan die, door de eene of andere grove misdaad, zich den toorn eener godheid op den hals heeft gehaald. Welk een heerlijk voedſel was nu mijn geval met de Naga voor dit bijgeloof, en met hoe veel verachting, toorn of medelijden, zouden de dweepers onder de Indianen niet op mij neêrgezien hebben! want aan dweepers, even als bij ons, ontbreekt het ook daar niet.

Het dorp *Kaloerie* was klein en vol zwaar en hoog geboomte; voor het overige had het niets merkwaardigs. De Inwoners ſchenen zich voornamelijk toe te leggen op het aankweeken van kalkoenen; ik zag ganſche troepen van deze dieren, met hunnen herder en hond, die op het veld, dat redelijk grasrijk was, liepen en weidden.

De haast die ik had, om naar *Madras* te komen, was zoo groot, dat ik mijn volk naauwelijks tijd gunde, om het middagmaal te houden, veel minder om, zoo als wij gewoon waren, na hetzelve een uurtje uit te rusten. Zoodra zij met eten gedaan hadden, joeg ik hen weder voort. Die goede menſchen, die wisten in welke omſtandigheden ik was, hadden hier niets tegen, en deden dit zonder murmureren.

Wij trokken door eene zandige en ſchaars van geboomte voorziene landſtreek, en het was reeds donker, toen wij aan een klein gehucht kwamen, *Madoepetté* genaamd, in hetwelk zich maar eene kleine Chauderie of Trivaſel

bevond. Naar de vuren te oordeelen, die ik voor dezelve zag branden, moest zij vol reizigers zijn.

Dit was dus geene plaats voor mij, en daar wij in het donker geene toop konden zien, en ik niet begeerde dat mijn volk er naar zoude zoeken, legerden wij ons in eenen openen boogaard, welken wij voorbij gingen, zonder er ons aan te ſtoren, of de eigenaar het wilde toeſtaan dan niet.

Doch het ſpeet mij welhaast, dat wij er ons in begeven hadden, en, had mijn volk niet reeds hun eten op het vuur gehad, zoude ik terſtond verhuisd hebben. Er bevonden zich in dezen boogaard eene menigte weegluizen. Weegluizen? zal men verwonderd vragen. Ja! te weten vliegende, die in alles de gewone kleine weegluizen (*) gelijken, uitgenomen dat zij vleugels hebben. Zij geven denzelfden onaangenamen reuk van zich, bijten zoo fel, ja nog feller dan deze, en zijn even als de moskitos, heet naar bloed, en zetten zich overal op de naakte deelen des ligchaams neder. Men noemt ze Gandie. Zij houden zich voornamelijk op in plaatſen, waar de Muttémarram groeit, eene heesterplant, die naar dezelve genoemd is.

Voor mij, die gedurende den nacht dikwijls uit den Palanquin moest, wegens de woedende ſmart; die mij geen uur achter elkander liet ſlapen, maar noodzakte om op en neder te wandelen, tot dat de gloed in mijnen vinger, door denzelven te waaijen, of in koud water te houden, eenigzins begon te bedaren en dragelijk te worden, en ik mij dan weder konde neder leggen — was dit eene zeer lastige plaag. Mijn volk ſcheen aan den beet dezer diertjes gewend te zijn, of voelde het, wegens groote vermoeidheid niet.

(*) Men heeft in die landen van deze insekten, die zoo groot als Meikevers zijn.

Men kan ligt denken, dat ik hun geene lange nachtrust gaf. Vóór dat de kraaijen door de lucht krasten, en toen het nog donker was, vertrokken wij van *Madoepetté*, waarvan ik niet meer weet te zeggen, dan dat de inwoners veel Tſchaai en Tabak moeten aankweeken — dewijl aan weerszijde van onzen weg, zich ganſche velden van deze twee planten uitſtrekten.

Het Landſchap werd nu nog zandiger, kaler, en minder met boomen begroeid, en de dorpen ſchaarſcher; een teeken, dat wij de zee naderden, die wij dan ook tegen den middag, van eene hoogte, in de verte ontdekten. Kort daarna kwamen wij te *Aménabab*, een fraai en groot dorp, zeer bevolkt, en omringd met toopen van Tamarinde- en Mangaboomen.

Wij legerden ons buiten hetzelve, aan den kant eener rivier; het was eene liefelijke en eenzame plaats, met hoog en fraai geboomte beſchaduwd.

Nog geen half uur waren wij daar, of wij zagen, tusſchen de boomen door, een' troep vrouwen uit het dorp komen, die hunnen weg regt naar ons toe namen.

Toen zij ons ontdekten, bleven zij ſtaan, en ſchenen met elkander te beraadſlagen, of zij naderen wilden, of weder terug gaan. Dit duurde wel een kwartier uurs. Ik trad eindelijk naar haar toe, om te weten wat zij begeerden; doch zoodra werden zij dit niet gewaar, of de ganſche troep vloog uit elkander, en ging op den loop, uitgenomen een paar oude en leelijke wijven, die moeds genoeg ſchenen te hebben, om te blijven ſtaan, en mij op te wachten.

Offſchoon mij wel bewust was, dat de vrouwen en dochters der *Hindous* eenen ſchrik en afkeer voor de Europeanen hebben, en zij voor dezelve vlieden en zich verbergen, ergerde het mij toch, dat zij dus voor mij wegliepen. Op eenen anderen tijd had ik er om gelagchen; doch nu konde ik geene ſcherts verdragen, mijn ongemak had mij kregel gemaakt.

„ Wat begeert gij?" vraagde ik haar op eenen ſtraffen toon, „ waarom ſtondt gij alle hier te wachten? en wat „ is de oorzaak, dat de andere vrouwen alle voor mij „ wegvlugtten, alsof ik een Péſchash (*) ben, of een „ wild dier, dat haar dreigt te verſlinden."

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde mij eene van deze oude vrouwen, die mij zekerlijk voor een' Mesties aanzag, dewijl ik haar in hare taal had aangeſproken (†).

„ Wij zijn uit het dorp gegaan, met het voornemen, „ om den Nagapouché aan den kant der rivier te verrigten, niet wetende, dat gij met uw volk onze gewone „ offerplaats had bezet; nergens anders hieromſtreeks aan „ de rivier groeit een Margozie en Arichi, naast elkanderen, daar is ook de Lingam en de offerſteen."

„ Wij zijn dus in de grootſte verlegenheid. Terug te „ gaan, en den pouché tot op eenen anderen dag uit te „ ſtellen, kunnen en mogen wij niet doen; dit zoude ongeluk over onze familiën brengen (§). Ik en deze mijne vriendin, beſloten eindelijk naar u toe te gaan, om „ u te verzoeken, eenen tak van den Margozie en Ari-

(*) *Péschash*, booze geest.

(†) Men vindt langs de gansche kust weinig Europeanen die de Malabaarsche taal spreken; ik heb er nooit eenen ontmoet, ten minste niet onder de *Hollanders* en *Engelschen*; onder de *Franschen* mag er een enkele zijn. De twee eerste natiën leggen zich in het algemeen meer toe, de eene op het Maleitsch, de andere op het Hindostansch en Perziaansch. Over het algemeen is er van de duizend Europeanen pas één, die zich bemoeit, om de talen, de gewoonten, de godsdienst en de geschiedenis der *Indianen* te bestuderen; hunne gedachten zijn te veel met het geldschrapen bezig.

(§) De *Indianen* gelooven, dat het ongeluk over dengenen brengt, die, wanneer hij op weg zijnde om eene offerande te verrigten, verpligt is, door het een of ander toeval dezelve uit te stellen, of dat hij naar zijn huis terug keert, om iets dat hij vergeten heeft te halen.

„ chi af te mogen breken, en den Lingam mede te mo-
„ gen nemen, om elders onzen pouché te verrigten,
„ toen wij u, zoo het ons toefcheen, vertoornd op ons
„ af zagen komen; dit was de oorzaak, dat de jonge
„ vrouwen op uwe nadering de vlugt namen. Neem het
„ haar niet kwalijk, Mijn Heer! zij dachten dat gij een
„ blanke waart; het is u bekend, welke lieden dit zijn."

Ik had medelijden met die arme vrouwen, en het fpeet mij, dat ik haar zoo verfchrikt had en liet haar bij het geloof, dat ik een Mesties was, om haar alle vrees te benemen, en haar volkomen gerust te ftellen.

„ Ata! (Moeder!)" zeide ik, „ het denkbeeld, dat
„ gijlieden van de blanken hebt, is helaas! maar al te
„ zeer gegrond, hoewel er ook brave menfchen onder
„ hen zijn. Het doet mij leed, dat wij uwe offerplaats,
„ zonder het te weten, belemmerd hebben. Ga! roep
„ uwe vriendinnen terug; zeg haar, dat zij vrijelijk ko-
„ men, om den pouché op de gewone plaats te verrig-
„ ten; niemand zal u hinderen of lastig vallen; ik zal
„ mijn volk bevelen, dat zij zich van den kant der rivier
„ weg begeven, en u dezelve vrij laten."

„ Gezegende ouders van zulk eenen zoon (*)!" zeiden zij, en bogen zich beleefd; een van haar ging hierop naar de weggevlugte vrouwen, die van verre als fchuwe en vreesachtige reeën, in angftige verwachting, hoe dit zoude afloopen, bij elkander ftonden, en oogenblikkelijk daarna, zag ik den ganfchen troep, met de oude aan het hoofd, weder terug keeren. Zij gingen digt vòor mij voorbij, groeteden, mij en fchenen in het geheel niet meer bevreesd te zijn, nu zij hadden gehoord, dat ik geen blanke was; eene, echter, bleef fchoorvoetende achter uit, en durfde niet voorbij gaan. De oude wijven,

(*) Een Malabaarsch kompliment.

en zelfs de andere, riepen haar toe: „ Va, MAMIEÏ! vari! acha. Doré unum payum illé." (*)

Op het hooren van dezen naam, ontroerde ik. MAMIA! ik had haar nog niet vergeten — en menigmaal zuchtende aan haar gedacht — en echter, hoe gaarne ik haar ook te voren nog eens had willen zien en ſpreken, wenschte ik nu evenwel haar niet te ontmoeten. Door eene ſlang gebeten, mager, bleek en ontdaan, en met eene ſtinkende en vervuilde wond — konde ik haar niet dan walg en afkeer inboezemen.

Veel beter ware het voor mij geweest, dat ik haar, en den ganſchen troep, in mijnen Palanquin, van dorp tot dorp, tot aan *Madras* had verzeld; hoe beſpottelijk dit ook mogte geweest zijn, zoude ik er mij echter vrij beter bij bevonden hebben, dan tegenwoordig. Ik zoude in het aangename gezelſchap dezer ſchoone en jonge danſeresſe de reis hebben gedaan, en bij gevolg niet, — om als mijn vriend HUAU te ſpreken — in het bosch van *Carracoudré* overnacht hebben, en dus ook van geene ſlang zijn gebeten.

Nagapouché beteekent woordelijk overgezet, eerdienst aan de Brilſlang, of Cobra Capella.

Deze godsdienstplegtigheid is alleen voor getrouwde vrouwen. Die van de ſekte van Sieb, verrigten dezelve aan den Lingam, en die van Bieshn aan Lokhia of Letchemie.

Verſcheidene vrouwen, vriendinnen onder elkander, maken partij, of vereenigen zich tot dezen pouché. En, nadat de Panchjangamcaren (†) haar, uit zijnen Panchjangam (§), hiertoe eenen gelukkigen dag heeft aange-

(*) Kom, ô MAMIA! kom! het is een goed Heer, wees in het minste niet bevreesd.

(†) Een Bramin, die alle morgen in de huizen gaat, en de goede en kwade dagen aankondigt.

(§) *Panchjangam*, eigenlijk *Panchjogom*, of de vijf tijden.

wezen, gaan zij te zamen, fraai gekleed en opgeſierd, aan den oever eener rivier, en zoo deze niet in de nabijheid is, aan den kant van eenen vijver, waar een Arichi- en Margozieboom naast elkanderen ſtaan; want het is onder de lommer van deze twee boomen alleen, dat zij die dienst mogen verrigten.

Of anders nemen zij eenen tak van elk dier boomen, planten denzelven, bij het een of ander water, omtrent eene trede van elkanderen, ſchuins in den grond, zoo dat de toppen zich ſluiten; onder dezen boog plaatſen zij eenen ſteen, de gedaante hebbende van een ſuikerbrood, om welken twee ſlangen, die denzelven omſlingeren, verbeeld of uitgehouwen zijn. Dit nu is de Lingam, voor welken zij eenen anderen kleinen vierkanten platten ſteen plaatſen, die voor het altaar dient.

Nadat zij zich eerst alle gebaad hebben, wasſchen zij den Lingam met melk, leggen ongebolſterde rijst, boter en jagerſuiker (*) op den platten ſteen, en verbranden het alles met kleine ſtukjes van den Semi, eene ſoort van hard aromatisch hout, waarmede de Ognie joog, of Diberadané, dat is, de vuurofferande, wordt ontſtoken. Vervolgens werpen zij den Lingam bloemen toe, en bidden om al hetgeen, wat zij op deze wereld noodig hebben, voornamelijk om een lang en gezond leven voor hare mannen, en om kinderen, zoo er eenigen onder haar zijn, die er nog geene hebben; waarna zij weder naar hare woningen terug keeren, en elkanderen geſchenken

Dus noemen zij hunnen almanak, uit welken men de goede en kwade maanden; dagen en uren kan zien. Deze vijf tijden zijn de Natcherrons, of de zeven-en-twintig sterren of huizen die de maan doorloopt; de Tidi, of dagen der nieuwe en volle maan; de Laquenons, of de teekenen van den Zodiak; de Jogoms, of de goede en kwade dagen van elke maand, en de Canemons, of de goede en kwade uren van elken dag.

(*) De suiker, die uit den palmwijn gekookt wordt, noemt men Jager, eigenlijk Jagra.

van betel en ſuikergebak, doen; of zij blijven wel bij elkander, en zijn den ganſchen dag vrolijk en verblijd, in het vaste vertrouwen, dat haar gebed zal verhoord worden. De ſteenen laten zij aan den kant van het water liggen, dezelve dienen weder andere vrouwen tot even dezelfde plegtigheid.

Goede, onnoozele, zachtzinnige Indiaanſche vrouwtjes, vaart voort met uwe gewone trouw en genegenheid, voor het welzijn van uwe mannen te bidden; het doet uwe harten eer aan, en ik ben verzekerd, dat gij deze plegtigheid met denzelfden ijver en opregtheid zoudt verrigten, al ware het ook, dat gij, even als uwe Europeſche zusters, het voorregt genoot, u, na den dood uwer mannen, van eenen anderen te mogen voorzien, die de plaats des overledenen vervulde.

Moge Hij, die het binnenſte der harten kent, uw gebed tot den Lingam, als tot hem zelven, gerigt, aannemen en verhooren. Ach! in deze wereld hebt gij niets zoo veel waardigs, als het leven uwer mannen; zoo u die door den dood worden ontrukt, is er geene vreugd meer voor u — treurig, eenzaam en verlaten moet gij het overige uwer dagen ſlijten!

Wij bleven niet lang te *Aménabab*, maar verlieten hetzelve, met mijne gewone haast — zoodra wij gegeten hadden.

Zoo veel als ik in het doortrekken en van verre gewaar werd, is dit dorp groot en ſchoon, en heeft eenen bijzonderen fraaijen tempel. De grond rondom hetzelve is zwart, en zeer vruchtbaar, en het landſchap was als bezaaid met boschjes en dreven van vruchtdragende boomen, waaronder vele tamarinde en mangas waren.

Wij volgden de rivier *Gondakama*, tot bij het dorp *Oelchie*, waar wij dezelve in eene Sangarie pasſeerden. Omtrent anderhalve mijl van daar ſtort zij zich in zee.

Aan den overzijdſchen oever ſtond een fraaije antieke

tempel, doch dezelve was in eenen zeer bouwvalligen ſtaat, en werd niet meer gebruikt.

De *Indianen* mogen wel de hand aan eenen tempel houden, en dien repareren, doch wanneer dezelve gansch vervallen is, mogen zij dien niet weder opbouwen. Zoo zij dit willen doen, moeten zij denzelven eerst tot het fondament toe afbreken. Zij kunnen echter de oude ſteenen weder gebruiken.

Men vindt buiten aan de tempels van Bieshn, Sieb, en aan die van mindere godheden, altoos eenige van derzelver voornaamſte geſchiedenisſen en daden uitgehouwen en afgebeeld; doch aan dezen tempel zag ik geene figuren. Dit deed mij oordeelen, dat dezelve aan Ishour was toegewijd, een naam, dien men aan het Opperwezen geeft.

Deszelfs tempels hebben geene beelden, noch van binnen noch van buiten, dewijl, zoo als de Pundiets zeggen, de almagt en de werken van God, uit iedere plant zijn te kennen, en dezelve zoo groot, zoo menigvuldig en van dien aard zijn, dat dezelve door geene figuren kunnen uitgedrukt worden.

Daar God geene gedaante, en tevens alle gedaanten heeft, geven zij hem die van eenen ronden kogel, die altoos van ſteen moet zijn, en op een voetſtuk in het midden des tempels ſtaat.

De eerdienst die hem in denzelven wordt bewezen, verſchilt van die der andere goden. Hij wordt niet in procesſie rond gedragen; hij heeft geene danſeresſen noch plegtigheden; men offert hem niets dan de vruchten des velds, en de bezigheden der Braminen beſtaat meest in lofzangen tot verheerlijking van zijnen naam, en in gebeden.

Ishour beteekent woordelijk, groote wille; het is de algemeene naam, bij welken het Opperwezen wordt aangebeden, men noemt hem ook eenvoudig Brrm, God, of het groote wezen; hem worden in 't geheel duizend na-

men gegeven, die zijne eigenſchappen en vermogens kenmerken; daarom wordt hij ook Doshotamé en Hazarramé, of de duizendnamige genoemd. Ik zal, om de nieuwsgierigheid mijner Lezers te voldoen, eenige van deze namen aanhalen, zoo als dezelve mij te binnen ſchieten; als Suituntrum, de onafhankelijke; Surbepbirſi, de altegenwoordige. Servasher, de Heer van 't heelal; Ekkumesha, de éénige; Nitteh, de eeuwige; Nieshtoijé, de onfeilbare; Pregianum en Sobbotér-dirſie, de alwetende; Peréméhumſé, de magtige Heer; Piirkirtie, de goedertierene; Odorisſar, de onzigtbare; Tſchiirjibi, de onſterfelijke; Tshoratshor, voor wien niets is verborgen; Koethasta, die eene ontoegankelijke of ongenaakbare plaats bewoont; Geitsha en Mahateesh, de almagtige; Appurtisha, de onverdeelbare; Okitta, buiten wien geen andere zijn; Addhie dieba, boven alles verheven; Boedoeba, de alwijze; Aviakthan, de onzigtbare geest; Jotna, de ſterke; Moukthie Shoudan, de gever der eeuwige ruste of zaligheid; Ananta, de altijddurende; Ekbhabé, onveranderlijk in zijne beſluiten; Odoiinis ſhoudan, de gever van oneindige vreugde; Onadie, zonder begin; Swabhab, van onbegrijpelijke zelfſtandigheid; Suiteshtiténium, de alleenwijze, of die zijne wijsheid van niemand heeft verkregen; Nidakar, de onſtoffelijke; Mahashour, de groote God; Krépatshaja, de God van genade; Tétratréjom, de God der drie eigenſchappen, als ſchepper, onderhouder en verdelger; men noemt hem ook in dien zin, Trimoukti, of de God van drie aangezigten — Brama, Bieshn en Sieba, zijn deze drie eigenſchappen geperſonifieerd — Sirboshroep, zonder gedaante; Okrittie, dien men niet kan afbeelden; Addhie atma, de algemeene geest; Addhie yagna, de God der religien, enz.

Dit zal genoegzaam zijn, vertrouw ik, om den Lezer het vereerend denkbeeld, dat de Hindous van het Opperwezen hebben, te doen kennen, en dat zij den naam van

duiveldienaars, waarmede ſommige dweepers hen uit onkunde, uit vooroordeel, of uit eigenbelang, bekladden — op verre na niet verdienen.

Van het dorp *Oelchie*, ging onze weg over een vruchtbaar landſchap. Wij trokken nog over eene kleine waadbare rivier, *Madegonda* genaamd, die mij voorkwam een tak van de *Gondakama* te zijn. Het landſchap was bezaaid met dorpen, door eenige van welke wij pasſeerden, en welkers namen ik noch mijn vriend HUAU hebben aangeteekend. Vele derzelven hadden fraaije tempels en andere merkwaardigheden, doch ik had geenen lust om dezelve te bezien. Te Pandaloer, echter, dat wij mede doortrokken, was het mij onmogelijk om onverſchillig te blijven, hoe groot mijne haast ook was, om voort te komen; buitendien had de zon bijna haren loop volbragt, en mijn volk was zeer vermoeid; want zoo als ik gezegd heb, liet ik hen naauwelijks tijd om te eten of te ſlapen. Ik beval dan, hier halte te maken; wij legerden ons in een fraai boschje, aan de zuidzijde van het dorp, en ik begaf mij met mijnen vriend in hetzelve, om het te bezigtigen.

Het was een der grootſte dat ik nog ontmoet had; drie ſchoone tempels, waarvan een nog gansch nieuw, en eenige kleinere van mindere godheden, verſierden dit dorp. Het was als begraven in beteltuinen, van welke plant het ſcheen, dat de inwoners een bijzonder werk maakten, en er bevonden zich verſcheidene gemetſelde vijvers, en fraaije groote putten, uit welke deze tuinen bewaterd werden; als mede een uitmuntende groote bazaar of markt, overvloedig voorzien van allerlei levensbehoeften, en zeer goedkoop; doch hetgeen wel het meest mijne aandacht tot zich trok, waren twee groote waterbehouders, beide gemetſeld, buiten het dorp, de een in het oosten, de ander in het westen van hetzelve, ieder van ruim eene mijl in den omtrek, uit welke het

water op de Nelyvelden en moestuinen werd geleid. Eene menigte menſchen waren hiermede bezig, en de tamarinde- en mangatoopen, weergalmde in den ſtillen avond van hun gezang. Er bevonden zich nog verſcheidene andere merkwaardigheden in dit dorp, onder anderen een Roth of Teer (proceſſie wagen), van eene bijzondere grootte, en vol van beeldwerk, doch de donkerheid overviel ons, en wij waren verpligt om weder naar onze pleisterplaats terug te keeren, waar ik zeer vermoeid van de wandeling aankwam. De onophoudelijke pijn, het gebrek aan ſlaap, de ongerustheid die mij kwelde — en het weinige voedſel, dat ik tot mij nam, verzeld met eene ſluipende koorts — hadden mijne krachten merkelijk verzwakt.

Ik had eenen ellendigen nacht, en nam voor, mij voortaan nergens vergeefs op te houden, maar allen mogelijken ſpoed naar *Madras* te maken.

De zon was nog niet aan den hemel, toen wij ons reeds ver van *Pandaloer* bevonden. Wij hadden eenen ſtormigen dag, voor het overige mooi en droog weer.

VIERDE HOOFDSTUK.

Boswapalam. — *De manga vlieg.* — *Dringend gevaar.* Mamia. — *De nieuwe Gouverneur van* Mazulipatnam.

Wij namen ons ontbijt in *Anantapoer*, omtrent eene halve mijl van zee. Langs dit dorp vloeit eene zoute rivier, die *Oepoelaar* genoemd wordt; Oepoe beteekent zout, en Aar rivier; er wordt eene menigte zout gemaakt. Wij moesten dezelve in Sangaries overvaren

Het landſchap dat wij nu doortrokken, was zoo vermakelijk en vruchtbaar niet, als dat van den vorigen dag; ook waren de dorpen niet zoo menigvuldig en ſchoon, uitgenomen het dorp *Boswapalam*, dat deszelfs naam naar de ſchoone witte koebeesten en osſen heeft, die er eertijds

geteeld werden, en nog geteeld zouden kunnen worden, ware het niet, dat de afperfingen en onderdrukkingen, die de Engelfchen of derzelver agenten zich aan de Inwoners van de landen, over welke zij ginds tiranniferen, veroorloven, al derzelver nijverheid vernietigden. Het eertijds vermaarde en rijke dorp *Boswapalam*, was nu arm, en op het fchoone weiland zag ik alleenlijk eenige magere kleine koeijen, kalkoenen en ganzen weiden.

Wij namen ons middagmaal te *Bingenapillij*, een onaanzienlijk dorp, langs hetwelk eene kleine rivier, Manaar, of de zandrivier genoemd, loopt. Het eenigfte merkwaardige dat wij hier vonden, was een fchoon manga- en bamboes-bosch, welk laatfte met zijne lange bandige bladeren, en trosfen roode bloemen, eene fierlijke vertooning maakte.

In geen van beiden wilden of konden wij ons legeren. Het manga-bosch was vervuld met de mangai-i, eene foort van kleine en bijna onzigtbare zwarte vliegjes, die zich om dezen tijd van het jaar, als de vrucht overrijp is, en bijna afvalt, in deze bosfchen onthouden. Dit vliegje heeft een venijnig of fcherpbijtend vocht bij zich, en is eene groote plaag voor degenen die deze manga-toopen doortrekken, of er zich in ophouden; het zweeft menfchen en dieren ftaag voor het gezigt, even als de moskitos, en men moet zich zeer in acht nemen, dat men er geen in de oogen krijgt. Zoo dit gebeurt, trachte men het diertje er geheel weder uit te halen, doch wrijft men het daarin in ftukken, zoo veroorzaakt het fcherpe vocht, dat het bij zich heeft, eene zoo fterke inflammatie, dat men groot gevaar loopt, het gezigt daarbij te verliezen. Het beste middel voor deze ontfteking, is de vrouwenmelk, die men warm uit de borsten in het lijdende oog laat druppelen.

In het bamboes (*) bosch konden wij nog minder ons

(*) De bamboes, in het Malabaarsch Mungilé genaamd, is genoeg

verblijf nemen; de bamboes groeit zoo digt, dat geen mensch er door zoude kunnen dringen. Zoo dat wij genoodzaakt waren ons aan den kant der rivier te legeren.

Wij trokken door de dorpen *Tammelepeent*, *Pinnagropalam* en andere. De grond was eene harde klei, en de landſtreek oneffen, heuvelachtig, en leverde eene groote menigte wilde palmen.

Het was reeds donker toen wij te *Tshaco'dindie* aankwamen, een groot dorp, digt aan de zee gelegen; wij konden het bulderen der branding duidelijk hooren.

Het was ſchaars van geboomte voorzien, zoodat ik genoodzaakt was, mijn nachtverblijf in eene Chauderie te nemen. Gelukkig waren in dezelve bijna geene reizigers, en eene gansche zijde was ledig; dit was mij bijzonder aangenaam. Mijn volk met kapitein HUAU, beſloegen de eene helft, en ik met mijnen Palanquin de andere. Nu konde ik, wanneer de pijn mij dwong op te ſtaan, onverhinderd, en zonder anderen te hinderen, ſtenen en op en neder wandelen, tot dat dezelve eenigzins weder bedaarde: want het was des nachts, dat ik het meeste leed; bij dag was het nog eenigzins dragelijk.

Ik liet een brandend lampje in eene der nisſen zetten, en daar ik mij zeer ſlaperig bevond, begaf ik mij vroeg ter rust, wel verzekerd, dat dezelve niet lang zoude duren. Doch hoe groot was mijne verwondering, van bij mijn ontwaken den dag te zien aanbreken — ik had den ganſchen nacht doorgeſlapen.

In plaats van er mij over te verblijden, ſchrikte ik. De hevige pijn, die ik aan mijnen vinger leed, matte mij wel af, doch zoo lang ik dezelve gevoelde, had ik hoop

bekend; men heeft vele soorten van dit riet, onder andere eene, die men den ijzeren bamboes noemt, wegens deszelfs dikte en hardheid. Deze bamboes bosschen maken eene zeer fraaije vertooning, dewijl de bladen van een aangenaam en verkwikkend groen zijn.

denzelven, en voornamelijk mijne hand, te behouden, dit gaf mij moed om mijne ſmarten met geduld te dragen; doch nu was deze hoop op eenmaal vernietigd; de top des vingers, die mij anders als vuur gloeide, was nu gandsch dood en koud, en in het overige gedeelte van denzelven en in de hand, voelde ik niets dan eene knagende pijn, die echter dragelijk was. Ach! er was geen twijfel meer, of het koud vuur was reeds in de wond geſlagen.

Dit maakte mij radeloos — ik wist niet wat te beginnen; wij waren nog wel vijf dagreizen van *Madras* verwijderd; tegen dien tijd had hetzelve zich waarſchijnlijk reeds tot in de hand doorgevreten, en ik was voor mijn ganſche leven een ongelukkig mensch. Deze ramp moest ik den Moorſchen of den Engelſchen doktor wijten; een van beiden, of de medicijnen van den eerſten waren niet goed, niet krachtig genoeg, of voor het venijn der ſlange, die mij gebeten had, dienſtig of pasſelijk, of ik had dezelve te laat ingenomen, of de Engelschman had mij door zijne inſnijding bedorven.

Doch ik moest raad ſchaffen. Mogelijk was het nog niet te laat, indien ik maar niet talmde. Het eenigſte en beste wat ik doen konde was nacht en dag door te reizen, zonder mij anders op te houden, dan om een oogenblik te eten; mogelijk zoude ik dan nog intijds te *Madras* kunnen komen, om mijne hand te redden; mijn beſluit was oogenblikkelijk genomen.

Ik maakte kapitein HUAU, FRANCISCO, al mijn volk met luid geſchreeuw wakker; zij vlogen verſchrikt overeind, niet wetende wat mij was gebeurd. Ik verhaalde het hun, en gaf mijne Mazulipatnamſche Koelies tevens mijn voornemen, om nacht en dag door te reizen, te kennen; zoo zij daar iets tegen hadden, moesten zij maar ſpreken, ik wilde als dan in het dorp andere Koelies zoeken, en zij konden naar *Mazulipatnam* weder terug keeren.

„ Neen, Mijn Heer!” riepen zij eenparig, „ neen! „ wij willen u niet verlaten, maar u tot naar *Madras* „ brengen. Wij zijn zoo ver met u gekomen, het zoude „ eene fchande voor ons zijn, dat wij u nu in de han„ den van anderen zouden overgeven; buitendien is het „ ons belang, om u naar *Madras* te brengen, in welke „ plaats wij ligtelijk eene terugvracht kunnen bekomen, „ waarentegen wij anderzins ledig naar huis moesten „ gaan.”

„ Wij zullen nacht en dag met u voortfpoeden, zoo „ hard wij maar kunnen, zonder dat wij hier voor eeni„ ge bijzondere vergoeding of betaling begeeren; alleen„ lijk verzoeken wij u, nog eenen Koelie meer, als mas„ falji, of toortsdrager, aan te nemen.”

Die goede lieden! — ik was er hartelijk blijde om, dat zij bij mij wilden blijven, wij waren reeds aan elkanderen gewend, zij konden zich zoo wel naar mij fchikken — en wij leefden als vrienden te zamen.

Ik bedankte hen voor hunne genegenheid, zeide hun, dat ik het bij mijne aankomst te *Madras*, wel goed met hen zoude maken, en zond FRANCISCO met eenen van hen, terftond naar het dorp, om te hooren of er Palanquin-Koelies te krijgen waren; zij moesten er zes, in plaats van eenen aannemen, en dezelve aanftonds mede brengen, ook beval ik hun tevens, een half dozijn Tiveti of toortfen (*) te koopen.

Het duurde niet lang, of zij kwamen met de nieuwe Koelies aan; en daar ik nu op geen paar ropijen min of meer zag, en ik hun bijna hunnen vollen eisch gaf, werd ons akkoord welhaast getroffen. De twee zwakften maakte ik tot masfaljis, de vier overigen moesten de andere Koelies, het zij die van den Palanquin en Doelie of van de bagaadje van tijd tot tijd aflosfen en verlig.

(*) Deze toortsen zijn niet anders, dan geolied lijnwaad, ter dikte en lengte van eenen arm opgerold.

ten — en eer het acht ure op mijn horologie was, bevonden wij ons reeds weder op reis.

Mijne gedachten waren zoo vervuld met mijnen droevigen toeſtand, en met het treurig vooruitzigt van mijn lot, zoo ik mijne hand mogt komen te verliezen, dat er nu in het geheel niet aan opſchrijven of aanteekenen gedacht werd; ik ſprak er mijnen vriend HUAU niet meer van, en hij nam zich wel in acht, van het mij te herinneren — het had hem reeds den eerſten dag verveeld. Ook pasſeerden wij de dorpen, die wij door moesten, zoo ſchielijk, dat er geen tijd was om iets op te merken of te onderzoeken. Al mijne aandacht was alleen op mijnen vinger gerigt; bijna elk half uur bezag ik denzelven met eenen inwendigen angst, om te ontdekken, of het koud vuur, zoo ik dacht, ook verder voortliep; en telkens beſtrooide ik de wond met vitriool, meer om te weten of ik er nog gevoel in had, dan om er het wild vleesch uit te laten bijten, tot welk einde de Moorſche noodhulp van Mr. ANDERSON mij dien gegeven had.

Ik gevoelde echter nog altoos de bijting en prikkeling van den vitriool; dit gaf mij min of meer hoop, dat ik nog in tijds te *Madras* zoude komen, om mijne hand te redden.

Mijne Koelies vlogen er door; zoo er zich geene onverwachte verhinderingen opdeden, konden wij er binnen drie dagen zijn. O! dat ik dit reizen bij nacht niet eerder had begonnen!

Gelukkig hadden wij dien dag juist eene betrokkene, regenachtige lucht, zoodat wij, door de hitte niet gehinderd, een groot eind wegs aflegden. Wij namen ons middagmaal te *Roveloer*, want ik begeerde niet, dat mijn volk hetzelve met avela (*) zoude doen, zoo als die

(*) *Avela*, gebrande nely of rijst in den bolster; de *Indianen* eten dit op reis, wanneer zij geenen tijd of lust hebben om eten te koken.

goede menſchen voornemens waren, om geenen tijd te verliezen, er moest toch voor mij en kapitein HUAU gekookt worden.

Te vier ure in den achtermiddag, kregen mij *Nababpeent* in het gezigt; dit groote dorp, zoo beroemd wegens den ſchoonen antieken tempel, en andere merkwaardigheden, die zich in hetzelve bevonden. Van zeer verre zagen wij dit reusachtige gebouw, met zijne trotſche piramide, zich verheffen.

Reeds bij mijn vertrek van *Mazulipatnam* had ik beſloten, dit gedenkſtuk der oudheid op mijn gemak te bezigtigen, en te dien einde eenen halven dag, al ware het ook langer, in het dorp door te brengen; doch nu konde en wilde ik er mij geen oogenblik om ophouden. Het ſpeet mij geweldig, dat ik dit genoegen zoude moeten misſen; doch een halve dag vroeger of later te *Madras* aan te komen, kon voor mij van het grootſte gewigt zijn; het geluk van mijn ganſche leven, ja mijn leven zelfs hing er aan.

Ik had echter mijne dragers bevolen, om in het doortrekken van dit dorp, hunnen weg digt langs dezen tempel te nemen, en denzelven voetſtaps voorbij te gaan, opdat ik denzelven, ten minſte ter loops, konde beſchouwen.

Vlak tegen over dit gebouw, was een zeer ſchoone uitgemetſelde vijver, in welken zich vele menſchen, en onder anderen aan het einde van denzelven eene troep vrouwen baadden. Ik ſloeg geen acht op haar, al mijne aandacht was alleen op den tempel gerigt — toen ik op eenmaal den luiden gil eener vrouw, niet ver van mij hoorde: de ſtem drong tot in mijne ziel — zij ſcheen mij bekend te zijn. Ik zag ſchielijk om — Hemel! het was MAMIA, die zich met hare gezellinnen, in den vijver baadde, en even uit denzelven ſcheen te zijn geſtegen.

Mijn hart ſidderde van blijdſchap — rakhou! rak-

hou (*) riep ik mijne dragers toe, en eer dezelve den Palanquin nedergezet hadden, was ik reeds uit denzelven gefprongen. Oogenblikkelijk vloog ik naar haar toe, zonder acht te flaan en te overwegen, wat mijn volk, wat al de andere menfchen, die daar baadden of ftonden, van mij moesten denken.

Het arme meisje, ziende dat ik met eene foort van woede op haar afkwam, trad verfchrikt eenige treden weder terug, en was op het punt van te ontvlugten. Dit bragt mij tot mij zelven, ik had haar mogelijk anderzins, zonder regt te weten wat ik deed, in deze drift om den hals gevlogen.

Mamia! riep ik overluid, geliefde mamia! zie ik u eindelijk weder; ach! hoe dikwijls heb ik aan u gedacht! — Meer kon ik niet fpreken, de tranen fchoten in mijne oogen, en ik bleef onbewegelijk voor haar ftaan.

Zij zelve fcheen zoo ongefteld te zijn, dat zij mij niet antwoordde, en alleen de hand op de borst legde en zich voor mij boog.

Hoe fchoon was zij! — hoe betooverend fchoon! Het wit neteldoeksch kleedje, (volgens gewoonte der badende vrouwen in *Indië*,) hoog onder de armen een paar keer om het lijf geflagen, kleefde, nog druipende van het water, aan hare fierlijke en welgevormde leden, en vertoonde mij dit fraaije ligchaam in al deszelfs bekoorlijke omtrekken. Haar volle jeugdige en zwoegende boezem, kwam, onder het fijne en natte lijnwaad, te voorfchijn, als de maan achter eene dunne fchemerende wolk — mijne zinnen waren door deze onverwachte ontmoeting, en het gezigt van deze beminnelijke perfoon gansch bedwelmd, en ik ftond haar met openen mond aan te gapen, zonder een woord meer te kunnen uiten.

Zij werd er befchaamd om, en zeide mij met een ontroerd gelaat: „ De oogen van alle menfchen zijn op ons

(*) Houdt stil! houdt stil!

J. Haafner, ad viv. del. R. Vinkeles, sculpsit.

ONTMOETING VAN MAMIA, TE NABABPEENT.

„ gerigt, verlaat mij voor het tegenwoordige, bid ik u, „ Mijn Heer! gij zult zekerlijk in gindſche Chauderie uw „ nachtverblijf nemen." Meer zeide zij niet, en keerde zich beleefd om. Het was tijd, want hoe zeer de Indianen weinig nieuwsgierigheid hebben, moest de gil dien zij had gegeven, de drift waarmede ik uit den Palanquin naar haar toe vloog, de groote ſtoet van menſchen, die ik in mijn gevolg had, en die alle eensklaps op den weg ſtil hadden gehouden, en, op elkanderen gedrongen, naar mij ſtonden te wachten, natuurlijker wijze een groot opzien baren.

„ Ik ſpreek u dan nog, MAMIA?" riep ik haar met eene biddende ſtemme toe. Zij knikte vriendelijk met het hoofd, en ik keerde, het hart met blijdſchap vervuld, weder naar mijn volk.

„ Naar de Chauderie!" zeide ik op eenen juichenden toon, terwijl ik weder in den Palanquin ſtapte, en ik zag eenige onder hen glimlagchen; zij hadden er reden toe, ik had mij inderdaad ten toon geſteld.

Een man, die nog voor eenige dagen op den oever des doods was, of meende te zijn; die het koud vuur in zijnen vinger had, en in het grootſte gevaar was, van denzelven, en zelfs zijne hand te verliezen, die nacht en dag wilde voortſpoeden, om dezelve, zoo het mogelijk ware, nog te behouden; die gedurig niets deed, dan zuchten en ſtenen van pijn en van verdriet — en die nu eensklaps, op het gezigt eener badende Danſeresſe, als woedend uit den Palanquin ſpringt, naar haar toe loopt, en, na haar een paar woorden te hebben toegeſproken, met een vrolijk gelaat, en de blijdſchap in de oogen, wederom keert, zijn ongemak en het gevaar, waarin hij zich bevindt, alles, ſcheen te hebben vergeten — en in het dorp begeert te vernachten, hetwelk hij kort te voren bevolen had door te trekken; het was inderdaad om te lagchen, ik zag het zelf wel in, dat ik mij gek ge-

droeg — doch ik was geen meester meer over mij zelven. MAMIA moest en wilde ik fpreken, wat er ook het gevolg van mogte zijn, en wat men ook van mij mogte denken. Zoo ik deze gelegenheid verwaarloosde, kreeg ik haar waarfchijnlijk nooit weder te zien.

Niemand intusfchen fcheen over dit geval meer verwonderd te zijn, dan mijn vriend HUAU. Hij wist niet, wat hij er van moest maken; want hij had de danferesfen, waar van eenige nog in den vijver baadden, andere haar reinigden, en andere, die, even als MAMIA, met het natte korte kleedje om het lijf, even uit het water gestegen waren, zeker niet herkend, doordien hij wat achteruit was.

Eer wij nog aan de Chauderie, die aan de andere zijde van den vijver ftond, kwamen, fchoot hij mij met de Doelie reeds op zijde.

„ Wat hebt gij mij daar doen fchrikken!" riep hij glimlagchende uit. „ Ik dacht inderdaad dat gij op eenmaal ijlhoofdig werd, en u met eene vaart in den vijver wildet verdrinken. Wat was dat dan voor een beminnelijk meisje, met 't welk gij fpraakt? Eene oude kennisfe, zonder twijfel — inderdaad eene gevallige ontmoeting! hoe was het mogelijk, dat gij elkanderen zoo fchielijk herkend hebt?" Gij zult haar welhaast zien, antwoordde ik, en haar dan waarfchijnlijk ook herkennen. Meer wilde ik hem niet zeggen, en zoo kwamen wij aan de Chauderie, een zeer fraai en modern gebouw, en van de grootfte foort: duizend menfchen hadden er zich op hun gemak in kunnen legeren.

Mijn eerfte werk was, om dezelve te doorloopen, en te zien, waar de Soetredharies (*) zich gelegerd hadden, hetwelk ik aan de Juntries (†), of aan hun lastdier wel zoude ontwaar worden; doch ik zag geen van beiden.

(*) Reizende Danseressen.

(†) Muzijkanten.

Wat zoude dit beduiden? Had ik haar dan niet regt verſtaan? Zij had mij toch duidelijk naar de Chauderie beſcheiden. Waar hadden zij dan hunne legerplaats? Er lag mij veel aan gelegen, dit te weten. Ik konde haar dan zelf opzoeken, zoo eenige onverwachte hindernisſen haar mogten beletten, bij mij te komen, en ook om andere redenen.

Ik beval FRANCISCO, deze meisjes heimelijk gade te ſlaan, haar te volgen, als zij den vijver verlieten, en mij terſtond te verwittigen, waar zij haar nachtverblijf hadden.

Ik zelf zette mij voor de Chauderie neder, vanwaar ik haar in 't verſchiet konde zien, en met mijnen kijker nu en dan het omliggende landſchap doorloopende — liet ik denzelven tevens voor een oogenblik op de badende danſeresſen vallen — want lang durfde of wilde ik niet op haar turen. De Indianen vinden niets onwellevender en verachtelijker, dan dat men badende vrouwen nieuwsgierig en onbeſchaamd begluurt.

MAMIA zat aan den rand des vijvers, vlocht hare lange haren, en ſcheen met eenige van hare gezellinnen, met welke zij druk in geſprek was, naar de andere te wachten, die nog bezig waren zich te baden.

Met ongeduld verlangde ik, dat zij gedaan hadden. De zon was aan het ondergaan, en ik zoude haar welhaast uit het gezigt verliezen. — Eindelijk zag ik haar te zamen den vijver verlaten, en langs denzelven den weg naar de Chauderie nemen. Ik ging als bij geval en zonder opzet, op eene plaats ſtaan, waar zij digt voorbij mij heen moesten pasſeren.

Het was inderdaad een uitgelezene troep van jonge, welgemaakte, en ſchoone meisjes; doch MAMIA overtrof haar alle. Hoe ſchoon, hoe beminnelijk was zij! Welk een engelachtig gelaat, welk eene ongedwongene edele houding, en fiere tred! — Zij ſcheen eene godin in het midden harer Apſaras of nimfen.

FRANCISCO, die haar van verre was gevolgd, kwam mij kort daarna zeggen, dat de ganſche troep, met de Juntries, of ſpeellieden, in de toop van de Chauderie waren gelegerd — dit kwam mij vreemd voor — waarom niet in de Chauderie, die zoo groot en ruim was?

Terwijl ik hierover nog met hem ſtond te praten, naderde mij de oude Daija, die, zoo als het ſcheen, voorbedachtelijk achter uit was gebleven.

„Ik breng u, Mijn Heer!" zeide zij glimlagchende, „nogmaals duizend ſalams van MAMIA; zij bid u om het „verlof, u te mogen verwelkomen, en naar uwe gezond„heid en welſtand te mogen vernemen."

„Ata! (moeder!)" antwoordde ik, „zeg, als het u „belieft, aan de Ponné (juffer), dat ik van begeerte „brande, om hare liefelijke ſtem te hooren, en naar hare „tegenwoordigheid reikhals als de Soumi (*) naar den „regen, verzoek haar dat zij ſpoedig kome, ik heb „haar veel te zeggen." En met deze boodſchap vertrok zij.

De Chauderie was, zoo als ik gezegd heb, eene van de grootſte ſoort; er bevonden zich weinig reizigers in dezelve, zoodat er verſcheidene zijden en vakken ledig waren, en ik dus ruimte en vrijheid in overvloed had.

Het begon reeds donker te worden. Ik liet eenige lampjes opſteken en in de nisſen plaatſen; mijne Koelies, die eene andere zijde der Chauderie beſloegen, maakten hun avondmaal gereed, en kapitein HUAU was, volgens gewoonte, bezig met de punch te vervaardigen — terwijl ik, met een verlangend en kloppend harte, naar MAMIA zat te wachten.

(*) *Soumi*, een groote vogel, die, volgens zeggen der *Indianen* niet anders drinkt, dan de regendroppelen, die hij in zijnen openen bek opvangt. Hij wordt ook *Chakrawakra*, of het krakende wiel, genoemd, omdat hij een geluid maakt, als het kraken van een ongesmeerd rad eens wagens.

Eindelijk zag ik haar de Chauderie opkomen, met de Daija, die haar welſtaanshalve verzelde.

Na de gewone pligtplegingen, verzocht ik haar beide op de mat tegen over mij plaats te nemen, en bood haar, volgens gebruik, op een ſchenkbord, betelbladen, areek en wat er bij behoort aan.

Ik had gedacht, dat zij mij het eerst zoude hebben aangeſproken, doch zij bleef ſtilzwijgend, en met neergeſlagene oogen zitten; aan de ſterke beweging van haren boezem, zag ik, dat zij zeer ontroerd was.

„ Verheug u, ſchoone MAMIA!" ving ik aan, „ gij zijt „ gewroken. Ik ben ten volle geſtraft, over de beleediging, die ik u aandeed, en over de onwaardige wijze, „ waarmede ik uwe vriendſchap, die gij mij zoo onverdiend liet aanbieden, heb verſmaad en van de hand gewezen. Ik had welhaast berouw over mijne dwaasheid; „ dienzelfden morgen nog, wilde ik u om vergiffenis „ ſmeeken, doch ſchaamte, en uw vertoornd gelaat, beletteden het mij. In *Ventapalam* hoopte ik u te ontmoeten, doch ik zocht er u te vergeefs in alle topen, „ in alle Chauderies. O, MAMIA! ongeluk en ramp zijn „ ſedert dien tijd onafſcheidbaar aan mij gehecht geweest."

„ Mijn Heer," antwoordde zij mij, met een ernſtig gelaat; „ ik hoor met verwondering, dat gij zoo veel „ ramp en tegenſpoed op uwe reis hebt gehad; de droefheid die ik daarover gevoele, is niet uit te drukken — „ en ik zoude mij daarover verblijden! ik zoude mij „ verheugen als het u kwalijk ging! — Hoe weinig kent „ gij mij! Ach, zoo het aan mij ſtond, zoude geluk en „ vermaak u altoos onafſcheidelijk verzellen. Verontſchuldig u zelven niet, wegens het terugzenden van „ den betel; gij hebt mij zoo zeer niet beleedigd, de „ wreede Bidhata (*) is alleen ſchuld daaraan; hij heeft

(*) *Bidhata*, de God des noodlots, die het noodlot der menſchen, acht dagen na hunne geboorte, op hun hoofd ſchrijft.

„ ook dit hartzeer op mijn hoofd geschreven. Ach! ik „ heb van mijne vroegste jeugd af, niet dan ongeluk en „ ellende ondervonden. Zoo gij mij verlof geeft, wil ik „ u in weinige woorden mijne geschiedenis verhalen; „ mogelijk dat ik hierdoor de vernederende gedachten „ kan verminderen, die mijn staat u inboezemt — men „ oordeelt gemeenlijk naar het uiterlijke. Gij zult mij, „ hoop ik, ten minste uw medelijden niet weigeren."

„ Ik ben uit het geslacht der Vaitiwén (Medicijnmeesters). „ Toen ik nog geene acht jaren oud was, trouwde mijn „ vader (want eene moeder had ik niet meer) mij uit, „ aan eenen zijner vrienden. Deze man, van ongelijken „ ouderdom met mij, stierf kort na ons huwelijk, en ik „ bleef Koriaraanro (*). Vier jaren daárna overleed ook „ mijn vader. Ik had geene broeders of bloedvrienden, „ een verre naastbestaande was onze erfgenaam, en nam „ mij bij zich in huis."

„ Deze oude gierigaard gaf mij naauwelijks kleederen „ om mij te dekken, en liet mij aan alles gebrek lijden. „ Ik moest zwaar bij hem arbeiden, en had nacht noch „ dag rust. Het was mij onmogelijk om het langer dan „ een jaar bij hem uit te houden; op eenen zekeren avond „ verliet ik wanhopend zijn huis, met het vaste voornemen „ van het nooit weder te betreden. Ik had nog eene moei „ te *Tansjour*, deze wilde ik opzoeken, en bij haar mijne „ toevlugt nemen. Den ganschen nacht en den volgenden „ dag, liep ik door, zonder bijna te rusten, en zonder

(*) *Koriaraanro*, eene jonge weduwe, wier man gestorven is, eer zij hun huwelijk hebben kunnen voltrekken, of vóór dat zij huwbaar geweest is. Zoodanige vrouw is waarlijk te beklagen, dewijl zij niet alleen weduwe moet sterven, maar men ook op haar gedrag naauwer, dan op dat eener weduwe, die kinderen gehad heeft, let, en zij den naasten bloedvriend, als zij geene ouders meer heeft, al haar leven tot eenen last is, en denzelven moet dienen of dienstbaar zijn.

„ te eten, want geld had ik niet; ik durfde bijna nie-
„ mand naar den weg vragen, zoo bevreesd was ik, en
„ verdwaalde dikwijls. Flaauw van honger en doodelijk
„ vermoeid, legde ik mij eindelijk, luid weenende in
„ eene Chauderie neder, met het voornemen om er te
„ ſterven. Niet lang daarna kwam ook deze goede vrouw
„ met haar gezelſchap in dezelve; zij werd mij gewaar,
„ en vraagde mij, met zoo veel deelneming naar de oor-
„ zaak mijner tranen, dat ik haar mijnen toeſtand en mijn
„ ongeval verhaalde. Zij had medelijden met mij, gaf mij
„ te eten en bood mij aan bij haar te blijven, zij wilde
„ mij in het danſen en zingen laten onderrigten, en ik
„ zoude, even als de andere, gekleed, gevoed, — en
„ mijn deel van de winst hebben."

„ Wat zoude ik doen? ik was nog zeer jong, en had
„ nergens eene zekere wijkplaats; het was ongewis of
„ men mij te *Tansjour* zoude willen opnemen. Ik had
„ buitendien reeds met de Soetredharies gegeten, hare
„ leefwijze behaagde mij, zij ſchilderden mij dezelve
„ zoo vermakelijk af; het vrije ongedwongene leven dat
„ zij leiden, de overvloed van alles, de voordeelen, de
„ fraaije kleederen en juweelen bekoorden mij, en ik
„ verbond mij aan dit gezelſchap. Reeds vijftien maan-
„ den ben ik in hetzelve, en het heeft mij nog niet be-
„ rouwd. Deze goede vrouw, aan wie wij alle toebe-
„ hooren, bemint mij als hare eigene dochter; ik word
„ in mijne genegenheid niet gedwongen, en ben volko-
„ men meesteresſe van mijne perſoon. — dit was eene
„ van mijne voornaamſte voorwaarden."

„ Het heeft mij, zoo als gij ligt kunt denken, aan
„ geene gelegenheid ontbroken, om met minnarijen veel
„ geld te verdienen; ja het ſtond maar aan mij, om in
„ de Senana (*) van eenen Nabab te komen, doch ik
„ ben te trotsch, om mij als eene Awſerie (ligtekooi)

(*) Het serail.

„ voor geld weg te werpen, of als eene ſlavin behan-
„ deld te worden."

„ De beleefdheid en vriendelijkheid, die gij ons be-
„ toondet, uwe zachtzinnigheid en goedheid tot de aan-
„ ſchouwers, uwe kennis van onze taal en gebruiken,
„ bekoorden mij, en openden mijn hart voor u."

„ Uit uw gelaat — uit de achting en de onderſchei-
„ ding die gij mij, boven mijne gezellinnen bewees,
„ terwijl wij voor u dansten en zongen — meende ik
„ te bemerken, dat ik u mede niet onverſchillig was;
„ ik beſloot nadere kennis met u te maken, en u den
„ Kampaak (*) te zenden, den eerſten die mijne hand
„ ooit voor eenen man vervaardigde. Deze goede moe-
„ der, die mijne genegenheid tot u billijkte, nam op
„ zich, u die in mijnen naam te brengen, en u denzel-
„ ven met mijne vriendſchap aan te bieden. Ik hoopte
„ u, door mijne bekoorlijkheden, en de blijken van lief-
„ de, die ik u wilde betoonen, te winnen, en een
„ duurzaam vriend aan u te vinden, daar wij beide naar
„ *Madras* gingen."

„ Gij verſmaaddet mij, en zondt mij den betel met
„ verachtelijke woorden weder terug. Deze hoon trof
„ mij zeer gevoelig, ik had denzelven van u niet ver-
„ wacht. Vraag het, Mijn Heer! aan de Daija, aan al
„ mijne makkers, hoe vele tranen ik in dien nacht ge-
„ ſtort heb; ik konde niet ſlapen van ſpijt en van ver-
„ driet, en het ſmartte mij bitter, dat ik mij zelve zoo
„ vergeefs vernederd had. Ik was ten hoogſte over u
„ gebelgd, en wenschte naar gelegenheid, om u met ge-
„ lijke verachting te kunnen behandelen; doch toen ik
„ wat bedaarde, en het geval rijpelijk overwoog, ver-
„ anderde ik van gedachten. Wat reden had ik ook om
„ beleedigd te zijn? Was ik niet eene Soetredharie; had

(*) Betel der Liefde. Men zie hierover bladz. 230 van het Eerste Deel.

„ ik u buitendien mijne gunſten niet zelve aan laten bie-
„ den, zonder voorafgaande kennis of omgang, ja zelfs
„ zonder afſpraak? Was dit niet genoeg om u eenen af-
„ keer voor mij in te boezemen? Gij kondet, zoo gij
„ eenige kieschheïd bezat, niet anders handelen — en
„ uwe terughouding en voorzigtigheid vermeerderde de
„ achting die ik voor u had."

„ De gevoeligheid, die ik den volgenden morgen, bij
„ ons vertrek van de Chauderie, liet blijken, was maar
„ geveinsd en gedwongen. Wat zoude ik doen? Konde
„ ik mij onverſchillig, wegens het terugzenden van den
„ betel toonen, en, even alsof er niets tusſchen ons wa-
„ re voorgevallen, met mijne makkers uwen Palanquin
„ naderen, en u eene behouden reis wenſchen? — Ik
„ moest geene de minſte ſchaamte meer gehad hebben.
„ Of zoude ik door woorden of gebaren u wederom tot
„ mij zien te lokken? Dit zoude uwe minachting voor
„ mij hebben vermeerderd, en ik had mij waarſchijnlijk
„ aan nieuwe verſmading blootgeſteld. Intusſchen had ik
„ nog hoop, dat gij, ziende hoe misnoegd en veront-
„ waardigd ik was, mij eenige verontſchuldigingen we-
„ gens het gebeurde zoudt gemaakt hebben — doch ik
„ bedroog mij, en de koelheid en onverſchilligheid, waar-
„ mede gij mij, op eenen ſpottenden toon, uw afſcheid
„ uit den Palanquin toeriep, beleedigde en ſmartte mij
„ meer, dan de terugzending van den betel. Hoezeer ik
„ mij op dat oogenblik ook zocht te bedwingen, was het
„ mij echter onmogelijk; ſchaamte, ſpijt en droefheid
„ overweldigden mijne ziel — en ik begon overluid te
„ weenen."

„ Deze goede vrouw en mijne makkers, troostten mij
„ zoo veel zij konden; alle waren zij over uw hard en
„ onvriendelijk gedrag jegens mij gebelgd — en er werd
„ beſloten, u overal op de ganſche reis te vermijden, en
„ in geen dorp, waarin gij u bevondt, ſtil te houden of

„ te vernachten; dit was de oorzaak, dat wij *Ventapalam* „ niet doortrokken, maar eenen anderen weg namen, uit „ vreeze van u te ontmoeten."

„ De overweging, hoe dwaas het ware, mij om iemand „ die mij zoo verachtte, te kwellen, bragt mijn gemoed „ eindelijk weder tot bedaren; ik meende u reeds te „ hebben vergeten, toen wij nu vier dagen geleden, des „ avonds in eene Chauderie eenen Pandarom openlijk „ hoorden verhalen, hoe dat, sedert kort, een Welleka- „ ren (Europeaan), door den beet eener vergiftige slang was „ gedood, men had hem uwen persoon, Palanquin, enz. „ zoo wel beschreven, dat wij u terstond herkenden"

„ Ik viel van schrik bijna van mij zelve, op het hoo- „ ren van deze treurige tijding, al mijne genegenheid tot „ u ontwaakte, en ik bevond, dat mijn hart nog niet voor „ u gesloten was. Ik dacht niet meer aan uwe koele „ smadelijke behandeling, ik dacht alleenlijk om uw on- „ gelukkig lot, en beklaagde uwen dood met bittere tra- „ nen. Verbeeld u dus mijne ontsteltenis, toen ik u de- „ zen avond, zoo onverwachts, gezond en in den Palan- „ quin zag voorbij mij gaan, en op mijne stemme zoo „ driftig naar mij toe komen. Ik meende in het eerst dat het „ uw geest ware. God dank! dat gij leeft, en dat het ge- „ val van den slang maar een verdichtsel was, door den „ hatelijken Pandarom, (de Hemel weet om welke reden) „ uitgevonden. Hoe verblijd ben ik van u weder te zien; de „ herinnering van uw droevig einde zoude mij nog meni- „ gen traan afgeperst hebben."

„ Beminnelijk en teedergevoelig meisje!" riep ik uit, „ toen zij ophield met spreken, hoe weinig verdien ik „ de goedheid en genegenheid, die gij voor mij hebt! „ Helaas! wat de Pandarom van mij heeft verhaald, is niet „ altemaal verdicht; mijn dood uitgezonderd, is het maar „ al te waar! Ja, ik ben van eene slang gebeten, en be- „ vind mij in eenen ellendigen staat; de pijn en smarten,

„ die ik ſedert eenige dagen heb uitgeſtaan, zijn niet te „ beſchrijven; mijne ingevallene oogen, mijn vermagerd „ gezigt, zijn hiervan genoegzame bewijzen." Ik verhaalde haar hierop, met voordacht, mijn geval met de Naga, en de daarop gevolgde ſlangenbeet te *Carracoudré*, om te zien, welk eenen indruk dit op haar maakte.

Doch verre dat dit eenige afkeerigheid bij haar zoude veroorzaakt hebben, betoonde zij integendeel de grootſte deelneming aan mijn ongeluk. Zij beklaagde mij met de tranen in de oogen, en verzocht eindelijk, tot mijne niet geringe verwondering, mijne hand te mogen zien.

Ik weigerde het in den beginne, doch vergeefs; zij hield zoo lang aan, dat ik eindelijk genoodzaakt was, de doeken, die ik voor de vliegen en inſekten, en wegens den hinderlijken ſtank, dien de wond van zich gaf, had om de hand gewonden, er af te doen. Om de waarheid te zeggen, ik ſchaamde mij voor mijn ongemak.

De hand was zeer hoog gezwollen, bont en blaauw en als gemarmerd; de vinger wel viermaal zoo dik als natuurlijk, zwart als eene kool — bijna niet dan een enkele klomp vuil en bedorven vleesch — het was inderdaad een walgelijk gezigt, bekwaam om ieder een, en voornamelijk eene Indiaanſche vrouwe, met afkeer te vervullen.

Naauwelijks had zij hare oogen op denzelven geſlagen, of zij gaf eenen ſchreeuw van onſteltenis. „ Ach, Mijn Heer!" riep zij uit, „ wat beklaag ik u! en gij hebt „ geene geneesmiddelen op deze wonde? Ik ijze er van. „ Hoe is het mogelijk, dat gij die zoo kondet verwaar„ loozen. God dank! dat ik u ontmoet heb — beloof „ mij, dat gij naar mij zult wachten — binnen een paar „ uren ben ik weder bij u."

Dit gezegd hebbende, ſtond zij haastig op, om de Chauderie uit te loopen.

„ Hoe, MAMIA!" riep ik verwonderd uit, „ waar wilt

„ gij zoo ſchielijk heen? wat haast hebt gij? wilt gij „ mij reeds verlaten?"

„ Mijn Heer!" zeide zij, „ het is mij onmogelijk, om u „ in dien ſtaat te zien, al waart gij ook mijn ergſte vij- „ and; ik wil, ik moet u hulp verſchaffen. Een uur „ van hier ligt *Panépette*, wij hebben er gisteren den „ ganſchen nacht op een bruiloftsfeest moeten danſen. „ In dit dorp woont een vermaard Waitium — men komt „ van verre landen om hem raad te plegen, het is een „ Goené Shagor (*), de Daija en al mijne makkers kun- „ nen het getuigen, wij hebben wonderen van hem ge- „ hoord. Laat mij begaan, bid ik u, Mijn Heer! ik „ zal, verzeld van eenen der Juntries, en eenen uwer „ Koelies, met den meesten ſpoed derwaarts ijlen, en „ hem uwen toeſtand bekend maken — hij zal mij ge- „ neesmiddelen voor u mede geven, morgen kunt gij „ zelf naar hem toe gaan; ik zal u derwaarts verzellen, „ u bedienen en plegen en zoo lang bij u blijven, tot „ dat gij, zonder gevaar, naar *Madras* kunt vertrekken, „ tegen welken tijd mijne makkers er ook wel zullen „ zijn."

„ Neen, MAMIA!" riep ik uit, en de tranen ſchoten mij in de oogen. „ Neen, beminnelijk, goedaardig „ meisje! ik wil, ik kan volſtrekt niet gedoogen, dat, „ zoo vermoeid als gij reeds zijt, gij u nog in den don- „ ker op weg zult begeven. Buitendien heb ik voorge- „ nomen, niets hoegenaamd aan de hand te doen, voor „ ik te *Madras* kom; over een groot uur vertrek ik der- „ waarts. Laten wij den korten tijd, die ons nog overig „ is, beſteden, om over andere aangelegenheden te „ ſpreken."

Zij deed nog alle moeite om mij te bewegen, van tot

(*) *Goené Shagor*, woordelijk Oceaan van geleerdheid, zoo veel als professor bij ons. Het woord Goen beteekent wijsheid, doch heeft ook nog vele andere beteekenissen.

na hare terugkomst te wachten, doch ik weigerde het volſtrekt. Konde ik het over mijn gemoed krijgen, om dit lieve kind, midden in den nacht, zulk eene verre boodſchap voor mij te laten doen, en dat alleen om den eenen of anderen bezweerder of kwakzalver op te zoeken, die, hoe bekwaam hij ook mogt zijn, echter, daar hij mijn ongemak niet gezien had, er ook niet over konde oordeelen, en er mij de dienſtige middelen voor geven.

Toen zij zag, dat al hare moeite te vergeefs was, verzocht zij mij nog eene gunst. „Ik wil," zeide zij, „zelve u eene zalf gereed maken. Mijn vader, die ook „een kundig Waitium was, bediende zich er dikwijls van, „en genas er dergelijke vervuilde wonden als de uwe, „altijd gelukkig mede. Ik ſta er u voor in met mijn le- „ven, dat gij er baat bij zult vinden."

Er was, zoo ik dacht, aan mijnen vinger niets meer te bederven, ik gaf hem op voor verloren; het was dus om het even wat ik er op leide, ſlimmer konde ik denzelven niet maken; buitendien, zoodra ik op reis was, konde ik immers de zalf, die zij er op had gelegen, weder afdoen, indien ik bevond, dat dezelve mij hinderde. Ik wilde dit lieve kind, dat zich zoo aan mij liet gelegen zijn, en mij zulk eene opregte en hartelijke vriendſchap en genegenheid betoonde, niet geheel voor het hoofd ſtooten.

„Nu ja!" zeide ik, „waarde MAMIA ik ben tevreden, „dat gij iets voor mij klaar maakt — wat door uwe „ſchoone handen vervaardigd wordt, kan niet anders „dan goed en heilzaam zijn."

Vrolijk en verheugd ſprong zij op, zeide dat zij henen ging om de noodige ingredienten te koopen en liet mij met de Daija alleen, die zij verzocht mij zoo lang gezelſchap te willen houden, zij wilde over een kwartier uurs weder terug zijn.

De Daija ſprak mij intusſchen van hare Poetri (dochter), zoo zij haar noemde, met eene drift, met eene hartelijkheid, die ik zag, dat niet gemaakt was. Zij roemde haren lieftaligen en vriendelijken aard, en wat meer is, haar deugdzaam gedrag. Zij betuigde, dat ik de eerſte was, met wien zij eenigen omgang had begeerd, alhoewel het haar aan geene gelegenheid had ontbroken. Zij verhaalde mij, hoe zij zich gekweld had, wegens de verachting, die ik haar, bij het terug zenden van den betel, had betoond, en hoe zeer zij, over de tijding van mijnen dood, was aangedaan geweest.

„Gij vertrekt binnen het uur," vervolgde zij; „uw „ongemak noodzaakt er u toe; ik wil gelooven, indien „dit zoo niet ware, dat gij ons zoo ſchielijk niet zoudt „verlaten. Doch dit jonge beminnelijke meisje, dat „reeds zoo aan u verknocht ſchijnt te zijn? zult gij „haar ook vergeten? Zult gij, als gij te *Madras* komt, „niet om hare liefde tot u denken?"

Ik gaf haar alle mogelijke verzekeringen van dien kant, en gaf ze met een opregt hart. Ik was reeds al te zeer met de ſchoone MAMIA ingenomen en in hare liefdeſtrikken verward, om haar te kunnen verlaten.

Zij was nog geen half uur weg geweest, toen wij haar reeds weder terug zagen komen; de blijdſchap en het vergenoegen ſtraalden uit hare ſchoone oogen.

„God dank!' riep zij uit, „ik heb op den bazaar al„les gevonden, wat ik voor de Servai (zalf) noodig „had, mijne makkers hebben mij, bij het maken van de„zelve, geholpen."

Nu verzocht zij mij, mijne hand te ontblooten; zij wilde het middel (het was eene blaauwe zalf, van eenen aromatiſchen geur) er zelve op doen. Ik weigerde dit in den beginne, doch zij bad mij zoo dringend, deze dienst aan mij te mogen verrigten; zij ſcheen er zulk een genoegen in te nemen, dat ik eindelijk genoodzaakt was, hare begeerte toe te ſtaan.

De Indianen, en voornamelijk hunne vrouwen, zijn buitengemeen zindelijk. Zij zullen, zoo zij de minste onreinheid aanroeren, terstond hunne handen en voeten wasschen; dit noemen zij een half bad. Zij zullen hunne vingers nooit in hunnen mond steken, noch speeksel, noch eenig ander uitwerpsel van hun eigen ligchaam aanraken, veel minder zullen zij, (uitgenomen degene, welkers beroep het is) iemands wonden, etterbuilen, of dergelijke, zuiveren, wasschen of verbinden, voornamelijk niet, zoo de persoon van eene andere of geringere kaste is; en nu zag ik dit jonge teedere meisje, zonder den minsten afkeer te betoonen, eene stinkende vuile wond behandelen, alsof het een gering ongemak geweest ware.

Ik konde naauwelijks mijne oogen gelooven Eene Indiaansche vrouw, de wonden van eenen Europeaan te verbinden! van iemand, met wien zij nog geene de minste betrekking of omgang had, die haar gansch vreemd was, zoo iets had ik nooit gehoord noch gezien; ik stond er over verbaasd zoo wel als mijn vriend HUAU, die stilzwijgend en met verwondering dit alles aanschouwde. Hier had geen bedrog, geene gemaaktheid plaats, het was alles natuur — alles kwam uit een vol hart voort.

Men moest haar gezien hebben, met welk eene schroomachtigheid, om mij geen zeer te doen, met welk eene teederheid en medelijden in haar gelaat, zij deze walgelijke bezigheid verrigtte. Zij zat digt voor mij, de Daija lichtte ons. Ik konde mij niet onthouden, toen zij, met haar engelachtig gezigt mij naderde, en zich tot mij overboog, om te beter te kunnen zien, eenen kus op haar voorhoofd te drukken — zij glimlachte vriendelijk tot mij op.

Hoe schoon, hoe beminnelijk scheen zij mij op dat oogenblik! Haar zoete adem, die, als zij nu en dan tot

mij ſprak, om mij te troosten, mij aanwaaide en te gemoet kwam, was als de liefelijke uitwaſeming der Mahdhevie (*), die het zachte morgenwindje door het bosch verſpreidt.

Alle achterdocht, die mij tot nog toe was overgebleven, alle twijfel, wegens de opregtheid en zuiverheid van hare liefdesbetooning, waren nu te eenenmale opgeheven en verdwenen.

Toen zij met mijne hand gedaan had, zette zij zich weder op hare plaats.

„ Mijn Heer!" zeide zij, „ dit is de eerſte en waarſchijnlijk de laatſte dienst die ik u ooit zal bewijzen. „ Daar gij toch niet naar *Panépette* wilt gaan, rade ik u „ zelf den meesten ſpoed naar *Madras* te maken, opdat „ gij u verder kunt laten genezen. Gij moet u volſtrekt „ nergens ophouden. Zoo gij eenige baat bij deze zalf „ mogt vinden, waaraan ik niet twijfel, bid ik u, nu en „ dan eens aan mij te denken; wij zien elkanderen toch „ wel nooit weder." Dit gezegd hebbende, ſloeg zij hare oogen neder; haar vriendelijk en blij gelaat werd op eenmaal met droefheid overtogen — en ik zag de tranen met groote droppelen langs hare wangen rollen.

„ Hoe MAMIA!" riep ik zeer verwonderd uit, „ wat „ meent gij daarmede? waarom zullen wij elkanderen „ niet weder zien?"

„ Helaas, Mijn Heer!" antwoordde zij, „ ik vrees het. „ Noch ik, noch mijne gezellinnen, zelfs niet deze goe„ de vrouw, (op de Daija wijzende) zijn ooit in *Madras* „ geweest; de ſtad is groot en vol volk; bij wien zal ik „ u bevragen? hoe vinde ik uwe woning? waar zal ik „ u ontmoeten? Ach! gij zult mij daar welhaast vergeten, „ en aan geene gemeene Soetredharie denken."

„ Neen, MAMIA!" riep ik gansch aangedaan uit, „ wees hiervoor in het minſte niet beducht; ik ben al

(*) Eene bloem van eenen zeer aangenamen reuk.

„ te zeer door liefde en dankbaarheid aan u verbonden, „ dan dat ik u ooit zal kunnen vergeten. De goedheid „ en de teederhartigheid, die gij aan mij hebt betoond, „ aan eenen vreemdeling, aan wien gij geene de minfte „ verpligting hebt, die u zelfs met minachting behandel„ de, zullen nooit uit mijne gedachten gaan. Waarom „ zoude ik u verlaten of vergeten? in fchoonheid en ede„ le denkwijze hebt gij weinige uws gelijken, en ik „ heb voor u dezelfde achting en eerbied, als of gij „ eene Begum (prinfes) waart. Vrees niet, ik zal alles „ bezorgen, alles zoo befchikken, dat gij mij terftond, „ zoodra gij te *Madras* aankomt, zult kunnen vinden. „ Ik heb in die ftad een' trouw' vriend, een braaf „ man — hij is aldaar woonachtig, elk kent hem, van „ hem zult gij kunnen vernemen, waar ik mij bevind, „ hij zal u in alles helpen en onderrigten."

Ik gaf haar toen op eene Ola (*) en in de Malabaarfche taal en karakters, mijnen naam, en dien van mijnen vriend FRANK te *Madras*, alsmede de namen en woonplaatfen van nog een paar andere vrienden, bijaldien Mr. FRANK dood of afwezig mogte zijn. Mijne vrees, dat ik haar in deze volkrijke ftad mogt misfen, was zoo groot, dat ik haar zelfs de plaatfen opfchreef, waar ik des avonds gemeenlijk wandelde, de herberg, die ik nu en dan bezocht, en den naam van den vijver, waarin ik voornemens was, om mij, volgens mijne gewoonte, alle morgen en avonden te baden.

Ik verzocht toen de Daija mij te zeggen, in welk gedeelte van de ftad zij zich ter woon wilde begeven. Dit wist zij zelve niet; zij was er onbekend. Ik noemde haar eene goede wijk op, en verzocht haar een vrij huisje te huren. Dit wilde zij buitendien doen, dewijl zij

(*) *Ola* zijn de gedroogde palmbladeren, die de *Malabaren* in plaats van papier gebruiken, en waarop zij met eene ijzeren griffel schrijven.

van voornemen was, zich eenigen tijd in *Madras* op te houden. Deze verzekeringen en bewijzen van mijne opregtheid en liefde, ftelden haar weder volkomen gerust.

Francisco kwam mij kort daarna, in het Hindostansch, zeggen, dat het avondmaal gereed was. Waarfchijnlijk verftond de Daija deze taal; nadat zij aan MAMIA een paar woorden had ingeluisterd, rezen zij beiden van hare plaats op; en baden mij om verlof, haar affcheid te mogen nemen.

Ik had, als ligt te denken is, geen den minften trek tot eten; en liet dus mijnen vriend HUAU het avondmaal alleen, de Koelies beval ik intusfchen op te pakken, en zich reisvaardig te maken; en aan MAMIA mijne begeerte te kennen gevende, om haar naar hare medegezellinnen terug te leiden, verlieten wij de Chauderie.

Langzaam wandelden wij door de toop, tot dat wij de vuren in de legerplaats der Soetredharies tusfchen het geboomte gewaar werden. Hier wilde ik affcheid nemen. Het was een verrukkelijk fchoone avond, een liefelijk windje, dat de terug geblevene hitte van den dag temperde, ritfelde door de bladeren; de planten en vruchten verfpreidden hare welriekende en hartfterkende geuren aan alle kanten; het eentoonig gezang der krekels, het welluidend gefluit van den Miincoervie; die aan den rand des vijvers (*) van tijd tot tijd zijne gade riep; de glansrijke maan, die hier en daar, door eenige openingen van dit duistere lommerrijke gewelf, hare ftralen fchoot, de betooverende fchaduwen, die op het witte zand huppelden — alles ademde eenen liefelijken ftillen wellust.

Ik verzocht MAMIA zich nog wat neder te zetten, wij behoefden ons zoo niet te haasten, het zoude, zoo als ik dacht, nog wel eene poos duren, eer mijn vriend had gegeten, en de Koelies gereed waren.

(*) Meest alle toopen hebben eenen vijver, voornamelijk dezulke in welke zich vruchtboomen bevinden.

De Daija, die haar eindelijk welstaanshalve en om geen aanstoot of opzien onder de Koelies en reizigers in de Chauderie te geven, had verzeld, hare tegenwoordigheid nu onnoodig en overtollig oordeelende, wilde ons den korten tijd, dat wij nog bij elkander zouden zijn, alleen laten.

Zij konde mij geene grootere dienst doen, en MAMIA was er waarschijnlijk mede niet onvergenoegd over.

Naauwelijks had zij zich eenige treden verwijderd — toen eensklaps een snaphaanschot door de toop weêrgalmde. Het was mijn vriend, die mij hierdoor te kennen gaf, dat alles gereed was. Hij had, toen wij de Chauderie verlieten, mij achter na geroepen, dat ik mij niet behoefde te overhaasten, hij zoude mij wel waarschuwen als het tijd was om te vertrekken.

Het oogenblik der scheiding was dus daar; MAMIA begon bitter te weenen, en betoonde zulk eene geweldige en ongeveinsde droefheid, dat ik er wezenlijk over verlegen werd — en eene poos in beraad stond om haar mede te nemen.

Koelies zouden er wel in het dorp te krijgen zijn, alsmede eenen Palanquin of Doelie; doch ik had den nacht in hetzelve moeten overblijven, en mogelijk ook een gedeelte van den volgenden dag, het was al te veel gewaagd, en er stak te groot gevaar in voor mijne hand — en waar zoude ik, als wij te *Madras* kwamen, voort met haar heen? Deze en andere zwarigheden kwamen gelukkiglijk in mij op! — Dit konde dus niet aangaan, en zij moest, hoezeer het mij speet, zoo lang bij den troep blijven.

Ik deed intusschen mijn uiterste best, om haar te doen bedaren; de Daija sprak haar mede moed in — en het gelukte ons eindelijk haar te troosten.

Ik bedankte toen de oude voor alle moeite, die zij reeds in deze zaak had genomen, en haar tevens eenige pagoden aanbiedende, verzocht ik haar voor de gezond-

heid van MAMIA te zorgen, en haar niet te veel te vermoeijen door ſterke marſchen, of te veel en te lang danſen. Zij weigerde, tot mijne niet geringe verwondering, het geld aan te nemen, en zeide, dat ik haar hiertoe niet behoefde om te koopen, en dat zij buitendien, in alle opzigten, zorg voor haar zoude dragen.

Wij namen nu een bedaarder doch een zeer teeder afſcheid van elkanderen, en, het hart vervuld met verſcheidene aandoeningen, kwam ik weder bij mijn volk.

Alles was gereed, men wachtte maar alleen op mij. Elk ſtelde zich op zijnen post. De flambouwen werden aangeſtoken; ik ſtapte in den Palanquin, mijn reismakker in de Doelie; de Koelies namen ons op — en de ganſche trein zette zich in beweging.

Op dat oogenblik ſloeg ik mijne oogen gevallig naar de toop, en zag het lieve meisje met hare Daija, digt bij ons, achter een' boom ſtaan. Ik had gedacht, dat zij, voort na het afſcheid, naar hare gezellinnen zoude zijn terug gekeerd; doch zij was mij ſtil nagevolgd.

Ik boog mij zoo ver ik konde uit den Palanquin, wenkte haar uit denzelven met mijnen neusdoek een laatst vaarwel toe — en wij vertrokken.

Digt bij elkander, in het ſchijnſel der vlammende toortſen, spoedden wij voorwaarts. Ik wenschte mijnen reismakker, die in de Doelie kort achter mij volgde, eenen goeden nacht, liet het dekkleed vallen — en legde mij neder; niet om te ſlapen, want daar had ik geen den minſten trek toe, maar om ongehinderd in mijne gedachten de gebeurtenisſen van dezen avond te herroepen. Met moeite konde ik mij zelven overtuigen, dat zij wezenlijk waren; het geval met deze Danſeresſe, ſcheen mij een droom te zijn geweest.

Ik had den hartstogt, dien ik, ſedert mijn vertrek van *Periatſchiereloe*, voor dit meisje, gevoelde, langen tijd te vergeefs beſtreden; eindelijk was ik denzelven in zoo

verre meester geworden, dat ik niet dan zeer zelden meer aan haar dacht, en het mij op het laatst onverſchillig was, of ik haar ooit weder zag. Om mij nog te eerder van deze drift voor haar te genezen, ſtelde ik mij haar gedrag omtrent mij, in een verachtelijk licht voor, de aanbieding van haar perſoon, hare misnoegdheid en de tranen die zij bij mijn vertrek ſcheen te ſtorten, verbeeldde ik mij niets dan eigenbelang, gemaaktheid en bedrog te zijn geweest. Toen mijne hand in gevaar was, beſloot ik zelfs, hare ontmoeting onder weg te vermijden, om mij aan geene nieuwe driften en hartskwellingen bloot te ſtellen, die mijnen toeſtand maar mogten verſlimmeren — en had ik geweten, dat zij zich in het dorp, waar ik haar ontmoette, bevond — zoude ik het denkelijk voorbij zijn gegaan — doch nu was ik volkomen verrast.

De gil, dien zij gaf; toen zij mij gewaar werd, en die mij tot een overtuigend bewijs ſtrekte, hoe veel belang zij nog in mij ſtelde, het onverwachte gezigt van dit ſchoone vrouwenbeeld, zoo als zij uit het bad ſteeg, in eenen ſtaat, waarin hare fraaije geſtalte en bekoorlijkheden, zich op de verleidendſte wijze voor mijne verwonderde oogen vertoonden — zetteden al mijne driften in beweging, en wierpen op eenmaal mijne beſluiten omverre. Ik keerde van haar terug naar de Chauderie — verliefder dan ooit.

En toen ik bij het verbinden mijner hand, dit engelachtig gelaat van nabij zag, en hetzelve met oplettendheid konde beſchouwen — deze ſchitterende zwarte oogen, vol vuur en teederheid; deze gebogene wenkbraauwen, als met een penſeel getrokken, dit liefelijk betooverend lachje, dat gedurig om haren kleinen mond zweefde, en de ziel met blijdſchap vervulde; deze ronde poezelige armen en fraaije handen; deze verrukkelijke boezem, die toen juist ontbloot was, en dien zij,

mogelijk met voordacht, of omdat zij zich kort te voren gebaad had, in geen rawké (*) had besloten — toen ik bovendien de schoone hoedanigheden harer ziele, hare goedheid en medelijdenden aard, hare edele gevoelens, hare buitengemeene en onvervalschte liefde tot mij — in één woord — de gansche waarde van deze zoo beminnelijke persoon leerde kennen — toen verdwenen al de nadeelige en verachtelijke gedachten, die ik van haar had gevoed — haar bezit, scheen mij nu het grootste geluk te zijn, dat mij konde gebeuren, en ik zegende den dag, dat ik haar voor de eerste maal zag, en nu weder ontmoet had; dit belette echter niet, dat er tusschen beide zwarigheden en bedenkingen in mij opkwamen, die, hoezeer ik ze telkens ter zijde wilde zetten, ik verpligt was, eindelijk gehoor te geven.

Was het wijsselijk van mij, om in den toestand waarin ik mij bevond, eene minnaresse op te doen, en eene verbindtenis met eene persoon aan te gaan, die van zeer langen duur konde zijn? Met mijn gevoelig en voor de liefde zeer vatbaar hart, en met haar innemend vriendelijk gelaat, hare vleijende stem, hare teederheid en de vermogens van hare lieftaligheid en schoonheid, zag ik wel, dat dit eene zaak voor mijn gansche leven was. Ik had mij daar eenen last op den hals gehaald, dien ik zoo ligt niet weder zoude kunnen afschudden. Te *Madras* wilde ik mij niet nederzetten, ik had een afgrijzen voor die stad; en waar zoude ik anders met haar heen? ik die nergens eene vaste woning had, — en wat zoude er van mijne handel projecten, van mijne nog te doene reizen, en van mijne ontwerpen worden? — Ik behoefde er niet aan te denken. — En dan mijne hand — den hemel was bekend, hoe het daarmede zoude afloopen; zoo ik het ongeluk had van die te verliezen — hoe dan! Mijne vrijheid, mijne rust en de kalmte der ziel, ging ik nu we-

(*) Eene soort van borstrok Zie het Eerste Deel, bladz. 124.

der voor eenen langen tijd, of voor altoos opofferen, en mij, daarentegen, mogelijk eene menigte kwellingen op den hals halen.

En zoo dit ook al geene plaats had, liep ik nog een ander gevaar? konde ik haar niet, na eenigen tijd, door het een of ander toeval, weder verliezen? Welk een bitter en langdurig zielsverdriet zag ik dan te gemoet, als ik aan haren omgang, aan haar gezelſchap gewoon was, als hare bekoorlijkheden, haar bijzijn mij onontbeerlijk waren geworden, en ik, met het hart vol van liefde, haar op het onverwachtst weder zoude moeten misſen? — Ik beefde op die gedachte! — Helaas! ik had al eens de ſmartelijke ondervinding van een dergelijk verlies gehad (*); de diepe wonde die mijn hart daardoor ontving, en die zoo lang bloedde — was naauwelijks geheeld.

Deze overwegingen en bedenkingen, matigden mijne blijdſchap, doch maar voor een oogenblik; zij verdwenen welhaast weder, en maakten eindelijk geheel plaats, voor de denkbeelden van geluk en vergenoegen, dat ik in haar gezelſchap en bezit zoude ſmaken.

Al die verdrietelijkheden en ongeneugten, die gemeenlijk met het houden van minnaresſen verzeld gaan, had ik met haar niet te vreezen. Na de ontwijfelbare blijken van haar goed en edel hart, konde ik verzekerd zijn van hare trouw. Ik meende overtuigd te zijn, dat zij mij eene opregte liefde toedroeg, zonder eenige valschheid en bedriegelijke inzigten, zonder eigenbelang; — en welk eene dwaasheid, een kleinood weigeren aan te nemen, uit vreeze van het weder te verliezen! En wilde ik mij niet te *Ventapalam* nederzetten? Had ik dit ſchoone dorp niet tot mijne laatſte verblijfplaats uitgekozen, tot een toevlugtsoord voor de vervolgende fortuin? Wilde ik daar niet van het woelige tooneel dezer wereld aftre-

(*) ANNA. Men zie van haar, in mijne Lotgevallen op eene reize van *Madras* naar *Ceilon*.

den, om er in ſtilte en vrede mijne dagen te eindigen? Zoude ik daar zonder gezellin, zonder vriendin kunnen leven? Zoude ik daar eenzaam mijne dagen kunnen ſlijten, zonder iemand aan mijne zijde te hebben, met wie ik mijne vermaken konde deelen; zonder iemand te hebben, die ik konde beminnen, en van wie ik weder bemind werd; zonder iemand die voor mij zorgde als ik ziek was, die mij troosten konde, die mij vervrolijkte, en over mijn huishouden een behoorlijk opzigt had? — Wie zoude hiertoe nu beter geschikt zijn, dan de ſchoone MAMIA, die alle hoedanigheden bezat om mij gelukkig te maken, en het leven in vergenoegen te doen doorbrengen. Ik had haar, terwijl wij door de toop naar hare legerplaats wandelden, reeds in weinige woorden mijn ontwerp, om mij voor altijd in dat dorp neder te zetten, ontdekt; ik had haar gevraagd, of zij mij derwaarts wilde verzellen, wij zouden er te zamen leven en ſterven. Zij was verrukt geweest over mijn voornemen. Hoe zoude zij trachten mij in alles te believen, en haar uiterſte vermogen aanwenden, om mijne goedheid en liefde te verdienen. — Mijn beſluit was dus genomen; ik wilde haar, zoodra wij te *Madras* waren aangekomen, van de Soetredharies weg nemen. Zij was immers vrij; zij was noch de ſlavin, noch het voedſterkind der Daija, en konde het gezelſchap verlaten, wanneer het haar behaagde. De Daija zelve was geene van deze ſoort van vrouwen, zoo als men ze gemeenlijk aantreft, inhalig, en alle mogelijk voordeel van hare meisjes zoekende te trekken; zij had edele gevoelens, had achting voor mij, en wenschte niet anders, dan hare Poetri (dochter) gelukkig te zien.

Ik had een goed en trouw vriend te *Madras*, SABICO genaamd, hij en zijne vrouw hadden mij in den vreesſelijken hongersnood, die in het jaar 1781 in deze ſtad heerschte, de grootſte vriendſchap bewezen; zij hadden

mij geherbergd, gevoed, en als hunnen zoon behandeld (*); bij deze goede lieden wilde ik haar zoo lang besteden, tot ik al mijne bezigheden had afgedaan, en mij dan met haar te *Ventapalam* neder zetten.

Na dit besluit stelde ik alle zwarigheden ter zijde, en mijne gedachten alleen met het geluk, zulk eene beminnelijke persoon te bezitten, bezig houdende, viel ik in slaap.

Eenige mijner Lezers zullen het mogelijk vreemd en onbehoorlijk vinden, dat ik de ontmoeting met deze Danseresse, in dit werk heb geplaatst. Ik weet wel, dat dergelijke liefdes-historien, in geene Reisbeschrijving passen; ook was ik in het begin van voornemen, om dit gansche geval er uit te laten; doch bij nadere overweging — waarom zoude ik dit doen? enkele beschrijvingen van landen, steden en dorpen, zijn, op zich zelve eene drooge lektuur, al vloeiden zij ook uit de bekwaamste pen in dit vak, en worden, hoe natuurlijk en uitvoerig ook de schilderingen mogen zijn, door de gedurige en onvermijdelijke herhalingen, in het einde zoo vervelend voor den Schrijver, als voor den Lezer. Eene kleine afwisseling van onderwerp, in een werk van dien aard, behaagt, naar mijn oordeel, altijd. Buitendien heb ik immers den Lezer beloofd, de Lotgevallen, die mij op deze reis zijn ontmoet, mede te deelen; waarom zoude ik dan een van de voornaamste verzwijgen? Waarom zoude ik een geval; dat van zulke gewigtige gevolgen voor mij geweest is, en aan mijnen levensloop eene gansch andere rigting gaf, overslaan? Men kan mij te regt beschuldigen, dat ik te wijdloopig in het verhaal van hetzelve ben; doch ik heb zoo veel verpligting aan MAMIA, hare herinnering is mij nog zoo dierbaar; ik heb lang reeds gewenscht van haar te spreken, van haar te

(*) Men zie mijne Lotgevallen op eene Reize van *Madras* naar *Ceilon*.

ſchrijven, er biedt zich nu juist zulk eene ſchoone gelegenheid aan, ik kan mij niet onthouden er gebruik van te maken; — laat mij, bid ik u, waarde Lezer! dit genoegen; misgun mij het vermaak niet, hare gedachtenis te eeren, als eene laatſte dankbetuiging en belooning voor hare trouw en opregte genegenheid, en voor de gewigtige dienſten, die zij mij heeft bewezen. — Helaas! ik ben diep in hare ſchuld gebleven; de wreede fortuin, die mij overal vervolgde, heeft niet gewild, dat ik dezelve zoude afdoen. — Al die ſchoone beloften, van een ſtil en vergenoegd leven, waarmede ik haar teeder en minnend hart had verblijd; die ijdele hoop, waarmede ik haar verlangen koesterde, om mij te *Ventapalam*, of in het een of ander ſchoon en vermakelijk dorp neder te zetten; die ontwerpen van vermaak, van tijdverdrijf, van kleine togtjes, enz. die wij beraamden, en waarmede wij ons reeds in het vooruitzigt verheugden — niets van dit alles, heb ik kunnen vervullen. Mogelijk zal de teedergevoelige Lezer, als hij in het vervolg haar treurig einde zal verſtaan, nog een medelijdenden traan om haar laten vallen. Ach! hare verbinding aan mij, heeft haar niets dan ramp gebaard, en zoo MAMIA mij nimmer had gezien, zoude zij oneindig gelukkiger geweest zijn, en naar alle waarſchijnlijkheid nog leven. — Doch laat ons niet vooruit loopen, maar den draad van ons verhaal weder opnemen.

Wij reisden den ganſchen nacht door; ik had eenen gerusten ſlaap, en werd maar eenmaal wakker, door de ongelijke beweging van den Palanquin, en door het geruisch dat mijne Koelies in het water maakten, terwijl zij eene ſnel vlietende, hoewel in deze tijd van het jaar waadbare, rivier, de *Penna* genaamd, doortrokken.

Tegen den morgen ontwaakte ik, door het geroep van mijn volk, en het nederzetten van den Palanquin. Ik opende het dekkleed, het was reeds hoog dag, en de

zon fchitterde in vollen luister boven den horizont der donker blaauwe zee, die wij een paar mijlen van ons zagen.

Wij bevonden ons bij eene breede rivier, *Sanga* genaamd, langs wier overzijdfchen oever het fchoone en groote dorp *Gondoer* pronkte. Uit het midden der fraaije toopen en bosfchaadjen, waarmede het vermengd was, verhieven zich verfcheidene aanzienlijke tempels, een derzelver had eene hooge piramide, met wit blinkenden kalk beftreken, die de ftralen der zon, als een fpiegel wêerkaatfte.

Wij kregen welhaast Sangaries, die ons overbragten. Eene Chauderie ftond aan den oever, hier beval ik ftil te houden, om er ons ontbijt te nemen, en trok tevens het verbod, om gedurende onze reis geen rusthuis aan te doen, weder in.

Het had mij te vele onaangenaamheden veroorzaakt, en ik had er mij zelven en mijn volk, door onze legerplaats ftaag in de toopen te moeten nemen, die er niet altijd toe gefchikt waren, veel ongemak door op den hals gehaald; het geval met de Naga en den flangenbeet, was ook reeds, (gelijk het altijd met nieuwe en vreemde zaken en gebeurtenisfen gaat) oud en vergeten; mijne Koelies fpraken er niet meer van onder elkanderen, — en er was dus geene waarfchijnlijkheid, dat zij er zich met andere reizigers over zouden onderhouden.

Ik had nu, federt ons vertrek van *Tshacoldinda*, bijna geen gevoel in den vinger gehad, en hij zat aan mijne hand als een verrot lid, ijsfelijk gezwollen, en walgelijk om aan te zien; er waren hier en daar fcheuren en gaten, door de fpanning der huid, in gevallen, die echter geene ftoffe ontlasteden; zelfs de weinige droppels vuil en drabbig bloed, die nu en dan, na de infnijding, uit de wonde zijpelden, hadden opgehouden. Hoe verwonderd

was ik dus, bij mijn ontwaken, wederom pijn in denzelven te befpeuren.

Naauwelijks hadden wij ons in de Chauderie geplaatst, of ik haastte mij denzelven te bezigtigen. — Men verbeelde zich mijne blijdfchap, toen ik, de pleister die MAMIA er op gelegd had, er afdoende, bevond, dat de wond fterk etterde, en ik wederom als te voren, warmte en gevoel door den ganfchen vinger had.

Welk een geluk, dat ik het overige der zalf, die het goede kind mij, in betelbladen zorgvuldig ingewikkeld, had medegegeven, om, als ik er eenige baat bij vond, verder van te gebruiken, niet had weggeworpen, zoo als ik willens was; ik was zelfs voornemens geweest, om de pleister, voort na ons vertrek, er weder af te doen, dewijl ik geen vertrouwen op haar geneesmiddel ftelde, en zelfs vreesde, dat het mij nadeelig zoude zijn; doch mijne gedachten waren toen zoo vol van haar, dat ik pleister en vinger er door vergat.

Hoe zegende ik nu dit beminnelijk meisje, dat mij van den verfchrikkelijken angst, van mijne hand te verliezen, had verlost, — want nu ik wederom gevoel in den vinger had, hoopte ik denzelven nog te behouden — overmorgen zouden wij, naar alle waarfchijnlijkheid, te *Madras* zijn.

Wij hielden ons niet langer in dit dorp op, dan om er in haast ons ontbijt te nemen; hoewel ik het op eenen anderen tijd, gaarne had willen doorwandelen.

Het was groot en fchoon, en de ligging allerbekoorlijkst. Op de fnel afvlietende *Sanga*, lagen eene menigte kleine visfchers fchuitjes te dobberen, en het gezang der vrolijke Makuas (visfchers), weergalmde tegen het hoog geboomte, dat de witblinkende oevers bezoomde.

Het ganfche dorp was als begraven in boomgaarden, boschjes en dreven. Het had, zoo als mij een der Inwoners zeide, acht betel-, drie limoen-, twaalf kurku-

matuinen, tien tamarinde toopen, verſcheidene palm-kokos- en jakka-toopen, vele boomgaarden, twintig putten en twee groote tanken, waarvan een gemetſeld, en met fraaije boomen omgeven; alsmede drie Chauderies, vier tempels, aan verſchillende godheden gewijd, en eene mosha of moské; bovendien was het zeer volkrijk.

Wij verlieten het omſtreeks zeven ure, pasſeerden een paar ſpruiten van de *Sanga*, droogvoets; bij een der dorpen, die wij doortrokken, zagen wij de ruïnen van een Indiaansch Fort.

Omtrent den middag kwamen wij aan eene tamelijk breede rivier, *Soerdjamakie* genaamd, die de provincien *Selkoer* en *Kareer* van elkanderen ſcheidt. Wij voeren hier weder met Sangaries over, en hielden een half uur verder, in het dorp *Jakaſoerpalam*, ſtil, om er ons middagmaal te nemen.

De Chauderie van dit dorp lag aan den weg, zij was zindelijk en bijna nog nieuw, doch klein. Gelukkiglijk bevonden er zich weinig reizigers in, en twee zijden waren ledig. Mijn volk beſloeg de eene, en ik met mijnen vriend namen de andere zijde in.

Naauwelijks waren wij geplaatst, of een mijner Koelies riep tot mij: *moenoe Palaka Aya!* (drie Palanquins, Mijn Heer!) en inderdaad, wij zagen van verre drie Palanquins, met eene groote menigte Koelies en bagaadje, aankomen; er was geen twijfel, of zij zouden in onze Chauderie halte maken, het was de eenigſte, buiten eene Trivaſel, die zich in het dorp bevond.

Waarſchijnlijk waren het Engelſchen, die van *Madras* kwamen, en daar ik allen twist wilde vermijden, en ook niet gaarne met dat trotſche en verwaande volk in gezelſchap was, maakte ik hen in tijds plaats, om niet verpligt te zijn, dit op hun gebod en bevel te moeten doen, of bij weigering, geduldig en ſtilzwijgend te moeten zien en toelaten, dat zij mijne bagaadje uit de Chauderie wier-

pen. Dezen hoon had ik moeten lijden, zonder mij er tegen te kunnen verzetten, want ik was nu niet in ſtaat om geweld met geweld te keeren, ook waren zij, zoo ik dacht, met hun drieën.

Ik verliet dus met mijnen vriend de zijde der Chauderie waar wij ons bevonden, en wij begaven ons naar eene andere, bij eenige Indianen, die er gelegerd waren; en wel was het gedaan, want kort daarna, kwam de ganſche ſtoet aan, en nam de door ons verlatene plaats in.

Ik had regt gegist, het waren twee Engelſchen, en in den derden Palanquin was hun Dobash of hoofdbediende.

Ik beval een' mijner Koelies, om zich met die der aankomenden in geſprek in te laten, en na te vorſchen, wie deze vreemdelingen waren, en vernam welhaast, tot mijne verwondering, dat een derzelven de nieuwe Gouverneur van *Mazulipatnam* was, dezelfde Mr. HARCLEY, naar wien de Generaal CLINTON mij had gevraagd, toen wij zijne roofbende pasſeerden.

Niet lang daarna, kwam hij zelf bij mij, groette mij zeer beleefd, vraagde wat landsman ik was, en of ik het Engelsch verſtond? en toen ik hem hierop voldaan had, verzocht hij *the honour of my company* (de eer van mijn gezelſchap), om een glas madera en een ſtuk koud gebraad met hem te nuttigen. Hij had van zijnen Dobash verſtaan, dat wij van *Mazulipatnam* kwamen, en daar hij tot Gouverneur van die plaats was aangeſteld, zoude ik hem mogelijk, over verſcheidene zaken, dit gouvernement en deszelfs Inwoners betreffende, eenige inlichting kunnen geven.

Ik antwoordde hem, dat ik te korten tijd op die plaats was geweest, om eenig onderzoek naar hetgene hij van mij wenschte te weten, te hebben kunnen doen; van de weinige weken die ik er doorgebragt had, was ik verpligt geweest, de helft in huis te blijven, wegens de groote hitte, die er toen heerschte, den overigen tijd had ik tot het afdoen mijner bezigheden beſteed; buiten-

dien bemoeide ik mij nooit met politieke- of gouvernements-zaken.

Hiermede dacht ik van hem ontflagen te zijn; doch daar hij echter op de eer van mijn gezelfchap bleef aandringen, en tevens mijnen reismakker mede noodigde — ftond ik eindelijk zijn verzoek toe.

Ik moet zeggen dat hij ons wel onthaalde, en vele beleefdheden bewees. Hij was zelfs openhartig genoeg, om mij zijne perfoonlijke omftandigheden, en de reden waarom hij in de *Indiën* was gekomen, te verhalen. Men had hem bijzonderlijk derwaarts gezonden, om zijn fortuin te maken, ten einde den vervallenen ftaat zijner familie daar door te herftellen. Zijn vader, een Nobleman, en lid van het Parlement, had zich ongelukkiglijk door het fpel, enz. geruïneerd, en zoude zelf dit reisje naar de *Indiën* gedaan hebben, om er eenige plumbs (*) van daan te halen, ware het niet, dat ligchamelijke gebreken en andere omftandigheden, hem hierin hadden verhinderd.

Tot dit groote werk was hij nu beftemd, en hij hoopte er zich ook wel van te kwijten, en aan de verwachting van zijne familie te voldoen. Het was nu eerst acht maanden dat hij zich in de *Indiën* bevond, en reeds had hem het geluk zoo gediend, dat hem een der aanzienlijkfte Gouvernementen van de kust was te beurt gevallen. Al zijne vrienden te *Madras*, en de Gouverneur van die plaats zelf, hadden hem verzekerd, dat hij er binnen vijf jaren zoo veel geld bijeen konde fchrapen, om er levenslang in *Europa* als een Gentleman van te kunnen leven. Men had hem wel eenige inftructiën en voorfchriften te *Madras* gegeven, op wat wijze men dit op de best mogelijke en fpoedigfte wijze konde volvoeren; doch daar hij noch de taal, noch de gewoonten van het Land kende, en zijn voorzaat ongelukkiglijk dood

(*) *Plumb*, eene benaming voor 100,000 ponden Sterling.

was, die hem anderzins veel inlichting konde geven, was hij bevreesd, dat het eenigen tijd zoude duren, eer hij al de bronnen ontdekte, waaruit de overledene de ſchatten had geput, die hij had nagelaten.

Een perſoon als ik, zoude hem, wegens mijne taalkunde, (want hij had mij met de Koelies hooren ſpreken) en de ondervinding en kennis, die ik door mijn langdurig verblijf in de *Indiën* moest hebben verkregen, van eene buitengemeene dienst en voordeel zijn.

Hij wilde mij, indien ik konde beſluiten met hem naar *Mazulipatnam* weder terug te keeren, en in zijnen partikulieren dienst te treden, een ruim ſalaris geven. Hij ſtond er voor in, dat ik binnen weinig jaren geld genoeg zoude hebben, om met hem naar *Europa* te kunnen gaan, ook wilde hij mij buitendien, nog *under Collector of the taxes*, of Onder-Collecteur der belastingen maken, welke post hij wist, dat toen juist te *Mazulipatnam* open was, en waartoe volſtrekt een Europeër vereischt werd, die de taal verſtond, en met dat zwarte volk wist om te ſpringen, als zij hunne taxes, of belastingen, niet betaalden.

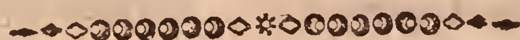
Hij was er voor, om direct parate executie aan hen uit te oefenen, zoo als ook zijne orders luidden; het uitſtel van acht dagen, dat men hun gewoonlijk gaf, ſcheen hem onnut en overtollig, dit wilde hij afſchaffen.

Ik ſchrikte! — Parate executie! — dit woord ſneed mij in de ooren, alsof hij er een dolk in had geboord. Ik wist wat hij er door verſtond; ik kende het ambt en de pligten van eenen Engelſchen Onder-Collecteur. Hij moet, verzeld van zijne bedienden, in de omliggende dorpen, en ook in de ſtad, op zekeren daartoe bepaalden tijd of tijden, de ontallijke belastingen, (de Hemel weet waar niet al op,) waarmede men de arme Inwoners bezwaard, ophalen.

Ik wees dus deze aanbiedingen beleeſdelijk van de hand.

Ik gaf bezigheden voor van het uiterfte belang, die mijne tegenwoordigheid te *Madras* vereischten, en die mij beletteden, van zijne goedheid en vriendelijk voorftel gebruik te maken; — ook had ik door den koophandel reeds een klein kapitaaltje overgegaard, genoegzaam om, zoo niet als een Gentleman, ten minfte als een burgerman, in mijn vaderland te kunnen leven — dit zeide ik alleenlijk om maar van hem af te komen.

Hij en zijn vriend, deden nog wel eenige verdere pogingen, om mij over te halen; doch toen hij zag, dat ik bij mijne weigering volhardde, werd er niet meer van gefproken; alleenlijk riep hij mij uit den Palanquin nog toe, dat, zoo ik mij in het vervolg nog mogt bebedenken, — ik vrijelijk, zelfs zonder van te vóren te fchrijven, bij hem konde komen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Iets over de Engelfche Compagnies Dienaars in de Indiën. — *Derde vergiftiging.* — *Aankomst te* Palliacatta. — PANCRATIUS HARINGA MEPPE. — *Doctors en Chirurgijns der Hollanders in de* Indien. — *Hospitalen.* — *Vertrek van* Palliacatta. — *Befchrijving van die plaats.*

Daar beware mij de hemel voor! zeide ik tot mijnen reismakker, die mij laakte, dat ik deze fchoone gelegenheid, om mijn fortuin te maken, had van de hand gewezen. Doch dit was de eerfte maal niet; ik had nog wel eene betere aanbieding van dien aard afgeflagen (*). En welk een ambt wilde hij mij geven! Ik konde het den man niet kwalijk nemen, want hij kende mijne denkwijze daaromtrent niet, hij zoude er anders wel van gezwegen

(*) Die van Lord MACARTNEY. Men zie mijne Lotgevallen op eene Reize van *Madras* naar *Ceilon*.

hebben. Van alle posten en bedieningen van dien aard, was het juist degene, daar ik altijd den meesten affchuw van had, en waartoe ik het allerminst bekwaam en geschikt was. Een ambt, dat met mijne denkwijze en grondregels ftrijdig is, zoude ik volftrekt niet willen, noch kunnen aanvaarden.

Ik zoude in ftaat kunnen zijn, om de arme landlieden, wanneer zij de hun opgelegde belastingen niet op den beftemden tijd voldeden, van hunne geringe bezittingen te berooven, en parate executie over deze ongelukkige en zoo onderdrukte Inboorlingen uit te voeren! Veel liever had ik mijn brood willen bedelen.

De Lezer zal verwonderd zijn, dat men daar ook van parate executiën weet; — ja, wel degelijk! — over de Indianen wel te verftaan. — De Engelfchen zijn met dat hulpmiddel terftond gereed.

Het is waar, de arme landlieden hebben geene huizen, geene meubelen, geene kleederen, geen bed, enz. Ach neen! dit alles hebben zij niet; hun huis is eene ftrooijen hut, hunne meubelen zijn de potten en pannen, waarin zij hun eten koken, en eene kist, in plaats van een kabinet; hunne kleederen zijn een lap katoen lijnwaad, om hun middel; hun bed, ftoel en tafel is eene mat. — Waarmede dan, zal men vragen, kan men zich fchadeloos ftellen, en tot wat einde dient dan parate executie? O! men vindt nog evenwel altoos genoeg. Hebben zij geene gereedfchappen, geen paar koebeesten of trek-osfen, wel, men verkoopt een of meerder van hunne kinderen, en ook wel alle; of anders, als die er niet, of niet genoeg zijn, de moeder er bij — de vader — ja fomtijds de geheele familie, en maakt ze tot flaven! — En dezen post wilde men mij opdragen! — foei! — ik kan, federt dien tijd, dat woord parate executie niet meer lijden.

Met een hart vol van droefheid en woede, zag ik de-

zen nieuwen uitgehongerden gier achter na, die nu henen ging, om zich, even als zijne voorgangers, met het zweet en bloed der ongelukkige Inwoners van *Mazulipatnam* vet te mesten.

En zulk gefpuis wordt er jaarlijks bij honderden naar die landen gezonden, — opzettelijk heen gezonden, om die goede, zachtzinnige en beklagenswaardige Indianen uit te plunderen en te berooven. — Welk eene barbaarschheid!

Het houdt niet op; er is eene gedurige afwisfeling, eene gedurige eb en vloed van deze gelukzoekers.

Naauwelijks zijn eenige derzelven, met fchatten beladen, naar hun vaderland terug gekeerd, een ander gedeelte door den dood in het midden hunner rooverijen geftuit, en weggerukt, of nieuwe fcheepsladingen van deze uitgehongerde wolven, van allerlei foorten, onder allerlei benamingen en titels, zijn reeds weder derwaarts onderweg.

Het wemelt er van ledigloopende kooplieden, onderkooplieden, en hoe zij al heeten mogen, die angftig en verlangend op den dood dergenen die reeds geëmploijeerd zijn, loeren, als de kraaijen op het zieke beest.

Meestal zijn het lieden die in *Europa* niet hebben willen deugen, die niets hebben geleerd, en geene andere verdienfte bezitten, dan aanbevelingen en voorfchrijvingen, en daar met de laagfte vleijerijen om hunne gebieders rondkruipen, en na een' post of ambt hunkeren.

Uit deze nu, worden de plaatfen van Opperhoofden, Factoors, Gouverneurs, Secondes, enz. voor de kleine en mindere kantoren vervuld; de Opperbevelhebbers en Raden voor de hoofd-kantoren, krijgen hunne aanftelling dadelijk in *Europa*. Men moet daarom echter niet denken dat zij van eene betere foort zijn, dan de anderen, of dat men daartoe lieden verkiest van bijzondere talenten, uitmuntende deugden en bekende menschlie-

vendheid, en voornamelijk van eene grondige kennis dezer landen en volkeren, en van de zaken hunner maatſchappij; ach neen! dit komt er niet op aan; zoo zij maar naar den ouden en gewonen trein en ſlender, de zaken kunnen waarnemen, dan is het wel; hetgeen zij daar van elkanderen leeren als een A, B, C. Hunne voornaamſte bekwaamheid moet beſtaan, dit zwarte volk in bedwang te kunnen houden, en te beletten, dat zij het juk, dat hun deze goede Christenen hebben opgelegd, afſchudden, en zij het hoofd niet uit het ſtof verheffen, waarin men hen nedergedrukt houdt; hiertoe vermeent men nu, dat ieder in ſtaat zij. Lords, Advokaten, Militairen, ieder denken zij dat kunde en bekwaamheid genoeg heeft, om de Indianen te regeren, mits hij het maar met eenen ijzeren ſchepter doe. Men is dus nooit om voorwerpen tot zulk eenen gewigtigen post verlegen.

Opgeblazen van eigenliefde, heerschzucht, gierigheid, trotschheid, en vol vooroordeel en verachting voor de volkeren, die hij gaat gebieden, verlaat zulk een toekomſtig despoot zijn vaderland. Gemeenlijk heeft hij een' troep jonge gasten, de zonen of naastbeſtaanden zijner patronen, of dergenen, die hem tot dien verheven post aangeſteld hebben, bij zich, die zij hem mede geven, om dezelve ten ſpoedigſte weder rijk naar huis te zenden.

Met welk eene pracht, met welk eenen luister, wordt hij in zijn Gouvernement ingehaald; men ontvangt en huldigt hem als ware hij een Monarch, — alles kruipt om hem heen, met de ſlaafachtigſte onderwerping, met het diepst ontzag. Men bewijst hem eenen bijna goddelijken eerbied. Door de buitenſporigſte lofredenen, de walgelijkſte vleijerijen, tracht ieder zijne opmerking en gunst te verwerven; geld voornamelijk is hiertoe wel de naaste weg, dit alvermogend middel wordt niet vergeten, niemand nadert hem met ledige handen; men overlaadt

hem met gefchenken — en het goud vloeit hem reeds bij zijne aankomst, van alle kanten toe.

Doch wat is dit, bij de andere bronnen die voor hem open ftaan! Alles is hem cijnsbaar; van alles heeft hij zijne inkomften, zijn deel; uit alles weet hij zijn voordeel te halen. Welke verbazende fommen ontvangt hij niet van hen, die voordeelige en aanzienlijke posten bekleeden, en hem, van tijd tot tijd, opdat hij hunne rooverijen door de vingeren zie, een gedeelte van den buit afftaan! — Wat niet al voor de vacante ambten en bedieningen, die hij verkoopt! en dan, de ontallijke afperfingen, die hij op de arme Inboorlingen uitoefent; het uitplunderen van eenige fteden, ja fomtijds van ganfche landen der Indiaanfche Vorften, zij mogen zijne vijanden, of onzijdig, ja zelfs zijne bondgenooten zijn; hij en zijne Raden vinden altoos eene oorzaak van twist.

Hier bij komt nog, wat hij zijner Maatfchappij ontfteelt; wat hij, op het Monopolium van verfcheidene onontbeerlijke handel-artikelen, ja levensbehoeften, — wat... doch wie kan ze allen opnoemen, deze ontalrijke middelen en wegen die hij aan de hand heeft; al deze uitvindingen en kunstgrepen waarvan hij, en negen-tiende gedeelten der andere Compagnies geëmploijeerden zich bedienen, om fchatten te verzamelen; de fchelmerijen van CARTOUCHE zijn er maar kinderfpel bij!

Geen wonder dus, dat hij na weinig jaren weder tot de afreis gereed is, en eer men het denkt, naar *Europa* vertrekt; alhoewel fommigen, zoo door eenen onverzadelijken gouddorst en eerzucht zijn bezeten, dat zij hunne posten niet verlaten, voordat zij door hunne Directeuren of door den dood opgeroepen worden, om plaats voor eenen anderen te maken, die natuurlijker wijze in alles de voetftappen van den afgetredenen volgt.

Vergeefs hoopt het ongelukkige volk onder ieder dezer Gouverneur-Generaals, Gouverneurs, Vice-Koningen, en hoe al die groote en magtige Heeren ook mogen hee-

ten, op verligting van den vreesſelijken last die hen drukt; vergeefs zien zij met verlangende harten naar ieder nieuw verwacht wordenden gebieder uit, of die mogelijk menschlievender en onbaatzuchtiger dan zijn voorzaat mogt zijn, om hen uit de klaauwen der tallooze gieren, die op hen azen, te verlosſen, en zich over hunne ellende te erbarmen. Welk een onbezonnen, onredelijke eisch! — welk een ſtrafbaar vermoeden! — Die Heer zoude zulk eene verre reis om niet doen! Hij zoude zijn dierbaar vaderland verlaten, om zich de zaak dezer domme en verachtelijke Zwarten aan te trekken, en zijne medechristenen afvallen! Hij zoude zijne eigene voordeelen en belangen, en dat van zijnen opvolger ter zijde ſtellen, en den kostelijken tijd, die hem tot het maken van zijn fortuin, door den Vorst, of de Heeren Directeuren was verleend, tot het welzijn en geluk dezer Heidenen gaan beſteden, en deze ſchoone gelegenheid, om zich te verrijken, verwaarloozen! — Welk eene onvergeeflijke dwaasheid zoude dit zijn! — En zoo hij eens onverwachts naar *Europa* werd terug geroepen, en hij kwam, zoo arm als hij was uitgegaan, weder t'huis — hoe zoude iedereen hem laken en uitlagchen! Hij konde dit nooit aan zijne familie en aan zijne patronen, die hem in dien verhevenen post, met zulk een edelmoedig oogmerk, gezet hadden, verantwoorden. Men heeft hem immers niet in de *Indiën* gezonden, om den toeſtand der Zwarten te verbeteren, naar hunne klagten te hooren, en ze van de belastingen, enz., enz., die hen drukken, te verligten; maar integendeel, om den wankelenden ſtaat der Maatſchappij ginds, door nieuwe middelen te onderſchragen, en opdat hij zijn fortuin zoude maken — en hierin wil hij zijnen pligt betrachten; — ieder is zich zelf immers het naaste? — Ieder ſteelt, en waarom zoude hij het niet doen? — Deze vier of vijf millioenen ponden ſterlings die hij er van daan

ſleept, zullen juist het land en volk niet ruïneren! — En wat klaagt dit Zwarte vee toch! — is het niet genoeg dat men hun nog zoo veel laat, om niet gansch van honger te ſterven? Zij kunnen het op deze wijze nog jaren lang uithouden, en nog menigen braven Europeaan, die hen komt bezoeken, een genoegelijk en heerlijk leven in zijn vaderland verſchaffen, en zijne ganſche familie gelukkig maken, eer zij geheel uitgeput en uitgemergeld zijn. Men misdoet hierin noch tegen de goddelijke, noch menſchelijke wetten, en ieder Europeaan kan met een gerust geweten, en naar welbehagen met dit volk handelen, dewijl zij bijzonder daartoe zijn geschapen, om de Christenen met hun lijf en leven te dienen, en van nut te zijn. Ook zijn zij immers van God voor altijd vervloekt! hunne zwarte kleur is het merkteeken van hunne eeuwige dienstbaarheid en verſtooting.

Waarde Lezer! hoe verachtelijk en belagchelijk u ook die taal moge voorkomen, dus, of op dergelijke wijze, redeneren velen, en denken de meeste Europeanen in *Indiën* bij zich zelven! Zij zoeken zich door dergelijke laffe uitvlugten, wegens de ongeregtigheden en wreedheden, die zij aan deze ongelukkige volkeren uitoefenen, te verontſchuldigen, en hunne gewetens gerust te ſtellen. En deze fraaije denkbeelden van hunnen evenmensch, hebben zij van eenige Godgeleerden, die ſtaande houden en u zelfs uit den Bijbel, zullen bewijzen, dat de vloek des Heeren op deze zwarte volkeren rust, en dit goedertieren en alle menſchen lievend Opperwezen hen, in hunnen onderſtelden Stamvader KAÏN, of CHAM gedoemd heeft, om den Europeaan of blanken, voor eeuwig te moeten dienen en onderworpen te zijn. Het zijn afgoden- en duiveldienaars, zeggen zij, vijanden Gods en van zijn woord, zij moeten als zoodanig ook behandeld worden, en men kan, wat men hen ook doe, (zoo lang zij geene Christenen worden, en zij in dien ſtaat van verdoemenisſe blijven) zich weinig of niet aan hen bezondigen.

Dit affchuwelijk ftelfel en gevoelen, komt den kleinen, en voornamelijk den grooten Indiaanfchen Dwingeland, uitmuntend in zijne kraam te pas; hij maakt er dus in het geheel geen gewetenswerk van, om deze Zwarte Heidenen, op alle mogelijke wijze te kwellen en te onderdrukken; en zoo hij al met de vorige Spaanfche beulen, die deze landen ontdekten, niet gelooft, dat hij het Opperwezen eene dienst doet, met hen uit te roeijen, ten minfte maakt hij en zijne helpers geene zwarigheid, nu en dan, als er dringende noodzakelijkheid is, en hij gaarne, om de eene of andere reden, twee, drie jaren vroeger, en met een klein kapitaaltje van een paar millioenen ponden fterling meerder, naar het vaderland zoude willen terug keeren, (onder voorwendfel dat het welzijn en de veiligheid der Maatfchappij het vereifchen), eene kleine masfacre, van eenige duizenden, ja honderdduizenden dezer zwarte verworpelingen te gebieden, of hunne landen af te loopen en uit te plunderen, om zich op zijn gemak al hetgene hij bij hen vindt, van Gods en regtswege toe te eigenen; — doch het is mij onmogelijk, om in dien trant langer voort te gaan; ik fchrijf uit verbittering deze treurige waarheden in eenen boertigen en fatirieken ftijl, terwijl mijn hart, ter zelfder tijd, door medelijden en wraaklust verfcheurd wordt.

Wat ik van deze Opperbevelhebbers der Indiaanfche bezittingen gezegd heb, betreft niet alleen die van de tegenwoordige, maar ook van de vorige eeuwen.

Welk een geroep werd er in vorige tijden, van de eerfte noodlottige ontdekkers dezer ongelukkige landen gemaakt, en hoe bazuint men nog tot op dezen dag den roem en de glorie van eenen COLUMBUS, FERDINAND CORTES, PIZARRO, ALBUQUERQUE, en andere dezer gelukzoekers, of liever roovers en moordenaars, uit, en zoekt hunne daden door boeken en gefchriften te vereeuwigen.

En waarin beſtonden dan deze glorierijke daden? — In menſchen met ongelijke wapenen te beſtrijden en te overwinnen, en dat nog niet eens voor de vuist, maar als lafhartigen — onverwachts, of door verraad; en zich onder den ſchijn van vriendſchap, bij deze onnoozele en onkundige volkeren in te nestelen, en deze goedaardige, herbergzame en geen ergdenkende Indianen, in het midden van derzelver zekerheid en vertrouwen op de eeden en de edelmoedigheid hunner gasten, als vuige ſchelmen en laffe moordenaars aan te vallen en te vernielen! — O! ik kan aan deze afſchuwelijke Spaanſche monſters niet denken, zonder hunne gedachtenis te vervloeken! — Het bloed van dertig millioenen, ja, van dertig millioenen onſchuldige menſchen, (volgens een van hunne eigene Schrijvers (*), een ooggetuige,) die zij op de wreedſte wijze vermoordden, rust nog op hun land, en is van God nog niet gewroken.

De Indiaanſche Opperbevelhebbers van den tegenwoordigen tijd, begaan wel niet zulke uitgeſtrekte moordenarijen en generale ſlagtingen onder de Indianen, als hunne voorzaten, de Spanjaarden, ten minſte niet in koelen bloede. De honderdduizend ſlaven, die men rekent dat jaarlijks op de Suiker-plantaadjen door gansch *West Indiën* om hals gebragt worden, niet de rekenen, weet ik mij op dit oogenblik geene andere te herinneren, dan het Bataviaasch bloedblad van dertig duizend Chinezen, en de drie milloenen menſchen in *Bengalen*, die het Engelſche monſter CLIVE liet doodhongeren; doch, wat onderdrukking, plundering en uitzuiging aangaat, hierin geven zij de Spaanſche helden niets toe, en zij worden, even eens als deze, nadat zij, met hun bloedgeld beladen, in het vaderland terug zijn gekomen, zoo zij maar deze zuchtende en verbitterde Indianen in toom hebben weten te houden, en hen belet hebben hunne wanhoop te ui-

(*) Den Bisschop DE LAZ CAZAS.

ten en het afgrijsfelijk en verfoeijelijk juk, dat hen in het ftof drukt, af te fchudden, als wonderen van dapperheid, van ftaat- en regeringskunde aangezien en vereerd. Men....

Doch ik moet mij met geweld van dit onderwerp affcheuren, — als ik er eens aan ben, is het mij bijna onmogelijk om er van uit te fcheiden, en in plaats van mijne reis zoude ik niets dan van deze Engelfche Indifche Dwingelanden fchrijven; al hunne gepleegde gruwelen rijzen als bergen voor mijnen geest, en elke gelegenheid waar ik dezelve weder uit den nacht der vergetelheid kan rukken, en hen met fchande overladen, is mij dierbaar. Ik wenschte den haat en de verachting die ik hen toedraag, aan al mijne Lezers te kunnen inboezemen en mede te deelen. O! indien zij deze tijgers in al hunne boosheid en wreedheid kenden, zij zouden dezelve, even als ik, vervloeken en verfoeijen.

Wij zullen hen dus voor eene poos daarlaten, en het verhaal mijner reize weder hervatten.

Zoodra waren Mr. HARCLEY en zijn ftoet niet uit ons gezigt, of wij maakten mede gereedheid om te vertrekken, en verlieten de Chauderie.

Het zal omtrent vijf ure geweest zijn; de zon was aan het ondergaan, toen wij eene kleine Chauderie, die aan den weg ftond, bereikten; zij was gansch ledig.

Onze Koelies hielden hier eene poos ftil, om water uit eenen put te fcheppen, zich te verfrisfchen, en een weinig uit te rusten, terwijl ik intusfchen met mijnen reismakker voor de Chauderie wat heen en weder wandelde, en wij ons nog over de aanbieding van Mr. HARCLEY onderhielden.

Wij zullen in deze Chauderie omtrent een half uur geweest zijn: ik had al dien tijd mijn' bediende FRANCISCO gemist, zonder iets kwaads te vermoeden; juist eenige minuten voor ons vertrek, beval ik een' der Koelies te

zien, waar hij was, en hem te roepen; ik wilde hem iets zeggen. Men zocht, men riep hem overal, doch vergeefs; waar konde hij zijn? achteruit was hij niet gebleven; want ik had hem, toen wij uitstapten, nog gesproken. Men denke dus, hoe verwonderd wij waren, toen men ons eindelijk kwam zeggen, dat hij in eenen duisteren hoek van de Chauderie lag, vreesfelijk stenende en niet kunnende opstaan.

Inderdaad wij vonden hem in eenen ellendigen staat. Hij kroop over den grond van pijn in zijne maag en ingewanden.

In het eerst dacht ik dat hij, bezweet en verhit zijnde, zich door het drinken van koud water te schielijk had verkoeld; doch welhaast vernamen wij van hem, wat zijne ziekte had veroorzaakt.

Welk eene wonderlijke overeenkomst en gelijkheid van ongevallen! — ik was van eene slang gebeten; een venijn, schoon niet zoo snel werkend, doch niet minder vernielend en doodelijk, knaagde aan het leven van mijnen reismakker, en de arme FRANCISCO had het ongeluk zich te vergeven!

Onvoorzigtiglijk had hij eenige Nilamkaï, van eenen boom die bij de Chauderie stond, geplukt en gegeten; deze vrucht gelijkt in smaak en gedaante veel op de Naguei palam, of Jamblang, waarvoor hij ze ook had aangezien; raauw is deze vrucht vergiftig, doch in de zon gedroogd zijnde, nadat de pit er is uitgenomen, en vervolgens in azijn gelegd, wordt ze van sommigen als Atchar gebruikt.

Het vreesfelijk kolijk dat hem had aangetast, verzeld van eene onophoudelijke en vergeefsche poging om te braken, deed mij voor zijn leven vreezen. Ik was in de grootste verlegenheid, en buiten staat, om hem in deze eenzame en afgelegene plaats te helpen, of eenige verligting te verschaffen. Wilden mijne Koelies hem maar in

den Palanquin naar het naaste dorp brengen, — ik vraagde het hen, doch zij weigerden het eenpariglijk, omdat hij een Parriah was, en zij door hem te dragen hunne kaste zouden verliezen, — geen bidden, geene aanbieding van geld, konde hen hiertoe bewegen; trouwens, ik had deze weigering wel verwacht.

Er moest intusſchen ſchielijk raad geſchaft worden; naar allen ſchijn konde hij het in dien ſtaat, geen uur lang meer goed maken, hij begon op te zwellen; en het geweld dat hij deed om over te geven, was ijsſelijk.

Die arme jongen! zoude ik dien nu ook nog moeten verliezen! Zulk een trouw dienaar, en die mij zoo lief had! — Stampvoetende en weenende liep ik heen en weder, — ik was wanhopig.

Wij hadden hem reeds arak en olie ingegeven, doch dit had zijne poging om te braken en zijn kolijk eerder verſlimmerd; in den angst had niemand om laauw water gedacht, gelukkiglijk ſchoot mij dit middel nog in tijds te binnen. Oogenblikkelijk werd er vuur gemaakt, de ketel opgezet, en binnen een half kwartier uurs was alles gereed,

Ik gaf er hem bij kommen vol van te drinken; dit hielp, en deed weinig tijds daarna de gewenschte werking,

Hij bevond zich eindelijk, tot mijne niet geringe blijdſchap, beter, doch zoo zwak, dat hij naauwelijks op zijne beenen kon ſtaan.

Zonder mij zelven aan het grootſte gevaar bloot te ſtellen, konde ik tot de terugkomst zijner krachten niet bij hem blijven. Ik zelf had eene ſpoedige hulp noodig, tot den volgenden dag had ik gewis naar hem moeten wachten, en dan was het nog onzeker, of hij zoo verherſteld zoude zijn, om den Palanquin te kunnen volgen.

Gelukkiglijk verſchenen op dit tijdſtip twee reizigers aan de Chauderie, man en vrouw; ik bood hun ieder

een paar ropijen aan, mits dat de een naar het naaste dorp *Golampalam* zoude gaan, en met eene draagbaar of Doelie, en eenige Parriah Koelies terug komen, om mijnen bediende derwaarts te brengen, en de andere in dien tusſchentijd op hem pasſen zoude; waartoe zij terſtond gereed waren.

Ik zag mij dus genoodzaakt, hoe ongaarne ook, hem terug te laten, en, na hem met genoegzaam reisgeld voorzien te hebben, beval ik hem, zoodra hij in ſtaat zoude zijn de reis weder te ondernemen, in zijnen weg *Palliacatta* aan te doen, waar hij mij mogelijk bij eenen vriend, wiens naam ik hem opgaf, zoude vinden, of ten minſte van mij hooren; en hiermede affcheid van hem nemende, en hem aan de zorg van de twee reizigers aanbevelende — ſpoededen wij voorwaarts.

Het was reeds laat en donker, toen wij in het dorp *Koekanpoeram* ſtil hielden, om er ons avondmaal te nemen, — doch wie zoude het voor ons gereed maken? Francisco hadden wij ziek terug moeten laten, en geen van de Koelies zoude, om al het wereldsch goed, een' van onze potten en pannen hebben willen aanraken. Ik was dus genoodzaakt zelf voor kok te ſpelen; dit had ik op mijne reizen weleer zoo menigmaal gedaan, en moeten doen, dat het mij niets vreemds was. Wij maakten echter weinig omſlag, bananas in eijerenſtruif gebakken, geroostе karwaat, mologonier, of peperwater, met rijst — was ons gansch traktement; terwijl ik dit gereed maakte, was mijn vriend met het vervaardigen van de punch bezig; wij aten en dronken ſmakelijk, want mijn hart was nu zeer verligt, door de hoop van mijne hand te zullen behouden; ik deed eene verſche pleister op dezelve, van de zalf die mijne vriendin mij had medegegeven. Alles werd opgepakt, de toortſen aangeſtoken, men nam ons op — en wij vlogen over den grond, — luid rammelden de ijzeren ringen aan de wandelſtokken

mijner dragers — zij hadden gezien dat ik vrolijker was dan gewoonlijk; eenpariglijk verhief de ganfche troep hunne ftemmen, en bosfchen en toopen weergalmden van hun gezang. Toen ik des morgens ontwaakte, bevond ik mij voor de Chauderie van *Tripelewalam.*

Dit dorp ligt op eene hoogte, en *Palliacatta* vertoonde zich duidelijk voor ons gezigt. Met opzet bleef ik hier tot acht ure; wij gingen toen weder op reis, en omftreeks negen ure, bereikten wij *Manjewaka*, een gehucht met eenen tempel, aan Ganga, de godin der kinderpokken, gewijd, en omtrent een kwartier uurs van *Palliacatta* gelegen. Hier bleef ik, en zond mijnen reismakker in zijne Doelie derwaarts, om naar den Equipagie-Opziener aldaar, JAN VAN ODIJK, te vernemen. Het was een mijner beste Sadrasfche vrienden, in welke plaats hij mede denzelfden post had bekleed, dien hij nu te *Palliacatta* waarnam. In lang had ik geenen brief van hem ontvangen, en wist niet of hij nog leefde, of naar elders was vertrokken; mijn reismakker moest hem van mijnen toeftand kennis geven, en hem tevens vragen, of hij mij des noods voor een paar dagen konde huisvesten.

Daar ik mij toch in de nabijheid van *Palliacatta* bevond, wilde ik hem en eenige andere vrienden, die ik er waarfchijnlijk zoude aantreffen, een bezoek geven; en tevens met den Opper-Chirurgijn over het ongemak aan mijne hand raadplegen; konde hij het niet genezen, ten minfte zoude hij toch wel in ftaat zijn, den vinger te kunnen afzetten; en wat had ik dan met de Engelfchen noodig, ik heb niet gaarne met dat volk te doen. Na de operatie wilde ik nog een paar dagen te *Palliacatta* blijven, en mij dan naar *Madras* begeven; tegen dien tijd zoude MAMIA er ook wel zijn, want de Daija had mij beloofd, regtftreeks er naar toe te zullen gaan, en geene omwegen te maken.

Ik had te *Palliacatta* wel bij het Opperhoofd BLAAUW-

KAMER, of bij eenen der andere geëmploijeerden van mijne bekenden kunnen logeren, zij zouden mij met vermaak ontvangen hebben, indien ik mij bij hen had aangediend; doch in den ſtaat waarin ik mij bevond, oordeelde ik het beter, mijn verblijf bij eenen ouden vriend, dan bij enkele bekenden te nemen; VAN ODIJK en zijne vrouw, wist ik, zouden zoo veel zorg voor mij dragen als voor hunnen eigenen zoon; bij hen behoefde ik mij niet te generen, of mij in te toomen — ik was er zoo vrij als in mijn eigen huis.

Mijn reismakker was nog geen half uur weg geweest, of ik zag hem reeds weder, met den goeden VAN ODIJK terug komen. Die brave man viel mij om den hals, en weende. — Welk eene blijdſchap na elkander zoo lang niet gezien te hebben! hoe beklaagde hij mij wegens mijn ongeval, en met welk eene gulhartigheid bood hij mij zijn huis, en alle mogelijk gemak, dat hij mij konde verſchaffen, in hetzelve, zoo lang het mij goeddacht, aan!

Onder het wandelen naar de ſtad, vraagde ik hem naar den naam van den eerſten Chirurgijn, en of het een kundig man was? — Ach, hemel! hoe verſchrikte ik, toen hij mij den gewezenen Oppermeester van *Nagapatnam*, PANCRATIUS HARINGA MEPPE, noemde. Van zijne bekwaamheid, vervolgde VAN ODIJK, konde hij niet oordeelen; hij, ten minſte, gebruikte hem nooit, dewijl hij en zijne familie zich altoos van Indiaanſche medicijnmeesters bedienden. Mogelijk, zeide hij glimlagchende, kent gij hem beter dan ik, dewijl gijlieden op een' en denzelfden tijd te *Nagapatnam* hebt gewoond.

Inderdaad, ik kende den man heel goed, en het ſpeet mij regt, dat hij het juist moest zijn, dien ik hier te *Palliacatta* zoude aantreffen; een tweede Mr. ANDERSON, en nog vrij ſlechter. Om het even; ik konde ten minſte hooren, wat hij van mijn ongemak zeide, en zoo het

dan moest zijn — de operatie aan mijnen vinger wilde ik hem des noods nog toevertrouwen.

Wij kwamen in de ſtad; VAN ODIJK beduidde mij de woning van onzen Doctor — ik ging weder in den Palanquin zitten — en ſtapte bij hem af.

Hij ontving mij, tegen zijne gewoonte, redelijk beleefd, zeker omdat ik in eenen Palanquin kwam. Ik verhaalde hem mijn ongeval, wees hem mijnen vinger, en verzocht hem, mij zijn gevoelen er over te zeggen, en mij te helpen.

Hij haalde zijne ſchouders op en zonder een woord te ſpreken, ging hij in een zijvertrek, vanwaar hij welhaast met een kistje vol inſtrumenten, weder terug kwam, die hij alle langzaam, en ſtuk voor ſtuk, voor mijne oogen op eene tafel uitkraamde. Zagen, kromme meſſen, ſcharen, tourniquets en wie weet wat al meerdere ſnijgereedſchappen. Ik zag dit alles insgelijks bedaard en zonder een woord te ſpreken aan.

Terwijl hij hiermede bezig was, trad zijn tweede, of de ondermeester in huis, een kerel, dien men de onkunde uit de oogen konde lezen.

„ Gij komt hier als geroepen, maat!" zeide MEPPE tot hem, „ ik wilde juist iemand om u zenden, om mij te „ komen helpen, eene amputatie te doen; ik denk dat „ wij volſtaan kunnen, met de hand in het gewricht af „ te zetten?"

„ Van dit gevoelen ben ik ook, Mijn Heer!" zeide deze weetniet, een vlugtig oog op dezelve werpende.

Het bloed ſteeg mij in het aangezigt van ſchrik en verontwaardiging, over de onverſchillige wijze, waarop deze onkundige ſchepſels, mij van mijne hand wilden berooven. Zonder voorafgaande naauwkeurige onderzoeking, zonder er met elkander over geraadpleegd te hebben, zonder te voren het een of ander middel te beproeven, of te werk te ſtellen, om mij, ware het mogelijk, zonder deze ſchrikkelijke operatie te helpen.

Ik zoude mij geduldig, en zonder tegenfpreken, aan het afzetten van mijnen vinger hebben onderworpen, want om die te behouden, geloofde ik zelfs, dat niet doenlijk was, — maar mijne hand te moeten verliezen; mij van een lid te laten berooven, zoo noodzakelijk tot mijn beftaan en onderhoud; voor altoos de troostende gedachte te moeten opgeven, van nooit broodgebrek te zullen hebben, zoo lang ik eene pen in dezelve konde voeren! Ik beefde er van! Armoede en ellende ftelden zich met al derzelver treurig gevolg, als een blikfem voor mijnen geest; al mijne voornemens, al mijne ontwerpen, waren dan op eenmaal vernietigd. Wat zoude ik ook zonder hand in *Ventapalam* doen? Hoe zoude ik mijnen tuin kunnen bearbeiden, mijne boomen en planten begieten, hoe zoude ik mijne twee koebeesten melken, mijn rijpaard regeren, en mijne Hakkerie (*) mennen; want dit alles, en nog meer, wilde ik er doen, dit wilde ik er mij, met vele andere dingen, aanfchaffen. En MAMIA! wat zoude die niet fchrikken, als zij mij dus verminkt zag.

Ik vloog fchielijk over einde. „ Hoe, Mijn Heer!" riep ik uit, „ is het mijne hand, die gij met zoo weinig omftandigheid, en zoo weinig overleg, wilt affnijden? weet gij wel, dat het mijne regterhand is? en waaraan dit verlies mij zoude bloot ftellen? Indien gij het wat nader onderzoeken wildet, zoudet gij mogelijk zien, dat ik met het verlies van den vinger kan volftaan; althans tot dat van mijne hand, geef ik volftrekt mijne toeftemming niet."

„ Ik denk immers niet," antwoordde hij mij, op zijnen gewonen trotfchen en verwaanden toon, „ dat gij het beter wilt weten dan ik en mijn maat? Ik zeg u nu dat gij de hand moet misfen, daar het koudvuur er

(*) Een Indiaansch Rijtuig op twee wielen, door koebeesten of ossen getrokken.

„ reeds in is; geen Doctor of Chirurgijn in de wereld is „ in ſtaat, die te redden; ik verzie er duizend pagoden „ aan! En talm er maar niet lang mede, want een paar „ dagen verder, ſta ik u zelf niet in voor uwen arm, „ en mogelijk niet voor uw leven."

„ Doctor MEPPE!" zeide ik tot hem met een verachtelijk gelaat, „ ik zal het er dan op aan laten komen; „ gij ten minſte, zult ze mij niet afzetten." En hiermede liep ik de deur uit.

Ik was niet ver meer van *Madras*, het is eene groote ſtad, en aan Doctors en Chirurgijns wist ik, was er geen gebrek; het leed geen twijfel, of onder zoo vele, bevonden er zich eenige bekwame mannen; Mr. FRANK zoude mij wel iemand aanwijzen; zoo dom ten minſte als MEPPE was konde er gewis geen een onder zijn.

Inderdaad ik zoude het afzetten mijner hand veel liever aan eenen Indiaanſche Cosſovér (Pottenbakker) (*) aanvertrouwd hebben, zoo ik dan tot het ongeluk beſtemd was, dezelve te verliezen, daar ik echter nog zeer aan twijfelde, dan aan zulk eenen weetniet als deze MEPPE.

Hij was een Oostvries van geboorte, in zijne jeugd ging hij als derde meester naar de *Indiën*, en kwam als zoodanig te *Nagapatnam*, waar men juist gebrek aan meesters in het hospitaal had. Men maakte hem tweede meester, kort daarna had hij het geluk eene ſchoone vrouw te trouwen, en daar hij niet zeer jaloers noch kiesch viel, geraakte hij welhaast in de gunst van den Gouverneur REINIER VAN VLISSINGEN, die een liefhebber van mooije vrouwen was. Hij werd nu ſchielijk voortgeholpen, werd Schafbaas, en eindelijk Oppermeester, of eerſte Doctor en Chirurgijn, (want die twee functiën zijn daar meestentijds aanéén verknocht,) zonder veel meer-

(*) Dit zijn de Indiaansche Chirurgijns, en men heeft er inderdaad kundige lieden onder.

der kunde te hebben, dan toen hij als derde meester uit Texel ging. — Nu was hij na het verlies van *Nagapatnam*, weder tot Oppermeester te *Palliacatta* aangeſteld geworden.

En zulke Doctors of Meesters, als deze MEPPE, heb ik er vele gekend, zoo wel op de ſchepen der Hollandſche Oost Indiſche Maatſchappij, als in hare Etablisſementen. Ik heb mij menigmaal niet genoeg kunnen verwonderen, over de onverſchilligheid en achteloosheid, met welke deze zoo noodzakelijke en onontbeerlijke klasſe van lieden, hier in *Europa* aangenomen werden, en hoe men zulke domme ſchepſels, als ik onder hen gezien heb, nog dienst heeft kunnen geven.

Een Chirurgijns jongen, bij voorbeeld, krijgt hier de nukken in het hoofd om op *Oost-Indiën* te varen; hij wordt als derde Meester aangenomen, waartoe hij niet veel meer behoeft te weten, dan te kunnen ſcheren, pleisters te ſmeren, pillen maken, dococtums koken, en dergelijke; nu ſterft de Ondermeester op de reis, en natuurlijker wijze wordt hij, volgens het regt van opvolging, door den Kapitein in de plaats des overledenen aangeſteld, ja ſomtijds gebeurt het wel, dat ook de Oppermeester komt te ſterven, en onze Chirurgijns jongen oefent er, gedurende de geheele reis, de functie van uit.

Dit zijn nu wel enkele en bijzondere gevallen, echter gebeuren ze ſomtijds, zoo als ik er zelf een heb bijgewoond. Ongelukkig nu de arme zieken, op zulk een ſchip, voornamelijk als er aanſtekende en gevaarlijke ziekten in heerſchen. Doch gemeenlijk vaart zulk een derde Meester uit en t' huis; doet, in *Europa* terug komende, zijn examen als Ondermeester, dat voor het grootſte gedeelte, in het van buiten leeren van antwoorden, op vragen die bijna meest altijd dezelfde zijn, beſtaat; hij komt klaar, raakt in *Indiën* hier of daar aan den wal beſcheiden, of zoo hij blijft varen, is hij op zijne derde

of vierde reis gewis Oppermeester — zonder gestudeerd te hebben, zonder lessen te hebben gehoord — en wat nog het ergste is — zonder ondervinding.

Moet men zich nu nog verwonderen, dat er onder het volk op de meeste schepen der Compagnie, voornamelijk op de uitgaande, gedurig zulk eene sterfte plaats heeft? Hoe menig arm soldaat en matroos, heb ik niet het slagtoffer van de onkunde en achteloosheid dezer Opper- en Ondermeesters gezien, zoo wel aan boord, als in de Hospitalen! — Ja! van de Hospitalen der Hollanders in *Oost-Indiën*, moet ik ook nog een paar woorden zeggen. God beware een ieder voor dezelve! (Ik spreek van dien tijd); sommigen zijn ware moordgroeven. O! wat zoude ik er niet van kunnen verhalen!

Om maar van de ellendige spijs te spreken, die men er de arme zieken geeft — wat uitgemergeld buffels- of bokken vleesch, in water, zonder bijna eenige groenten, afgekookt, dat men daar soep noemt, wat drooge rijst, en van het gemeenste soort; hoe goedkoop dezelve daar ook zij, wat meel en water, tot eene pap gekookt, en dergelijke; en hiervoor moet de zieke soldaat of matroos, de helft van zijne armzalige gagie missen, die hem voor medicijnen, en voor dezen ellendigen kost, daar hij niet eens genoeg van kan krijgen, om zich, zoo hij aan de betere hand is, zat van te kunnen eten, wordt afgetrokken. Geene versnapering, geene versterkende spijs of drank, wordt hem toegediend, dan als het gemeenlijk reeds te laat is.

De Schafbaas krijgt spaanschen wijn, wijntint, specerijen, thee, koffij, suiker, enz. voor de zieken, uit de pakhuizen der Compagnie; zijne maandelijksche rekeningen voor hun onderhoud en voor andere ongelden, zijn verbazend; doch deze wijnen en lekkernijen gebruikt hij, voor het grootste gedeelte, zelf, of hij maakt er geld voor, en de helft van zijne maandelijksche rekening,

is zuivere winst; de zieken hangen dus geheel, wat hun voedfel aangaat, van zulk eenen Schafbaas af.

Hier bij voege men nu nog, de flechte, uitgedroogde en bedorvene medicijnen, die reeds zoodanig uit *Europa* worden mede gegeven, alhoewel de Compagnie ze voor goede betaalt; dit komt.... doch indien ik alles wilde vermelden, waaruit dit of dat misbruik zijnen oorfprong heeft, ik kreeg nooit gedaan; waarfchijnlijk is het nu in deze en andere dingen beter geordonneerd, en wat ik van de gindfche Meesters en Schafbazen gezegd heb, is maar in het algemeen gefproken, er zijn zeker ook goeden onder, doch zij zijn dun gezaaid — en hier mede punctum — om weder tot mijne gefchiedenis te keeren.

Toen ik van MEPPE bij VAN ODIJK kwam, vond ik het ganfche huis vol van oude kennisfen, zoo van *Nagapatnam* als van *Sadras*. Het nieuws van mijne aankomst was reeds door gansch *Palliacatta* verfpreid; ieder was nieuwsgierig om mij te zien.

Mijn vervallen en vermagerd gelaat, veroorzaakt door de pijn die ik had geleden, de flapelooze nachten, en het weinige voedfel dat ik had gebruikt, hadden mij bijna onkenbaar gemaakt; zij verfchrikten toen zij mij zagen; alle beklaagden zij mij, voornamelijk toen zij het vonnis van MEPPE vernamen.

Hoe verheugd was ik, mij op eenmaal in het midden van mijne oudfte bekenden en vrienden te bevinden; onder deze waren vele van *Nagapatnam*, die ik in jaren niet had gezien, en hoe vele waren er niet al dood, of in andere landen verfpreid. — O! die affchuwelijke Engelfchen, die al deze rampen en ellenden veroorzaakt hadden. Mogten zij eindelijk ook eens, van plaats tot plaats, door de Indiaanfche volkeren verdreven worden, en nergens een toevlugtsoord vinden, waar zij hunne fchuldige hoofden, voor het vervolgende zwaard kunnen verbergen.

Men zeide mij, dat vader TEMPLIJN (*) ook te *Palliacatta* was; dezen ouden trouwen vriend moest ik bezoeken, te meer daar ik hoorde dat hij ziek was.

Ik vond hem juist bezig zich aan te kleeden, hij had mijne aankomst vernomen, en zoo ziek hij was, dreef hem zijne vriendſchap naar mij toe.

Ach! wij hadden niet gedacht, elkander in dien ſtaat weder te ontmoeten! Zijne omſtandigheden waren niet de beste. Hij had zijne familie te *Jaffanapatnam* verlaten, en was te *Palliacatta* gekomen, in de hoop van op dit nieuwe hoofdkantoor als Kuipersbaas weder aangeſteld te worden, zoo als hij voorheen te *Nagapatnam* was geweest. Nu was hij ongelukkiglijk ziek — zoo hij nu hier kwam te ſterven, wat zoude er dan van zijne vrouw en kinderen worden!

Ik troostte hem zoo goed ik konde; hij was niet in ſtaat, om in een lang geſprek met mij te treden, ook had ik er geen tijd toe; ik vraagde hem naar zijne familie, naar de Jaffanapatnamſche vrienden; wij herinnerden ons nog met vermaak aan onze reis te voet, door het binnenſte van *Ceilon* — en ik nam eindelijk een hartelijk afſcheid van hem, in de waarſchijnlijke vooronderſtelling, dat wij elkander wel nooit zouden wederzien. Hij had gebrek aan geld, ik gaf hem zoo veel hij benoodigd was, en rekende mij gelukkig, dat ik eenigzins aan de verpligting die ik aan hem had, konde voldoen, en een gering gedeelte van al die vriendſchap beloonen, (zoo vriendſchap door geld kan beloond worden, die ik van hem, en de goede Moetje (†) genoten had — of hij dezelve weder heeft gezien, is mij onbewust.

Van mijnen vriend TEMPLIJN, keerde ik terſtond naar

(*) Dezelfde van wien ik in mijne Lotgevallen op eene Reize van *Madras* naar *Ceilon* spreek, en met wien ik de reize te voet door dat Eiland heb gedaan.

(†) Zoo veel als Moei; zoo noemde ik zijne vrouw.

VAN ODIJK terug, men wachtte mij reeds aan tafel; die goede man, en zijne brave vrouw! — Zij hadden een heel gastmaal aangeregt, zoo goed het wegens de kortheid des tijds had kunnen gefchieden, en om mijnent wille al onze oude vrienden mede ter maaltijd genoodigd, om mij gezelfchap te houden en te vervrolijken. Wij fpraken over den ouden tijd, en verheugden ons nog over onze vorige gelukkige dagen. — Ach! zij zouden nimmer weder komen, zoo als zij ook nooit weder gekomen zijn, ten minfte niet voor mij! — Nog eens — die verfoeijelijke Engelfchen!

VAN ODIJK en de andere vrienden, deden hun best, om mij ten minfte tot den volgenden morgen bij zich te houden; een halve dag min of meer, dachten zij, zoude juist van geen nadeelig gevolg voor mijne hand zijn; doch ik liet mij niet bewegen; hoe weinig geloof ik ook aan de voorzegging en het oordeel van MEPPE floeg, had hij mij evenwel eenen fchrik op het lijf gejaagd.

Zoodra hadden wij dus niet gegeten, of ik beval weder gereedheid tot de afreis naar *Madras* te maken.

Ik had voort, toen ik van MEPPE terug kwam, vier Parriah-Koelies, met eene Doelie, naar *Golampalam* gezonden, om er mijnen FRANCISCO van daan te halen, en denzelven naar *Palliacatta* te brengen. Ik verzocht VAN ODIJK voor dezen armen jongen te zorgen, zoo hij nog ziek mogt zijn, en denzelven bij zich te houden, tot ik hem van mijne woonplaats te *Madras* zoude onderrigt hebben.

Zoo fcheidde ik van den goeden, eerlijken VAN ODIJK, en van al mijne andere oude vrienden, die van de zes kantoren, die de Hollandfche Maatfchappij langs de kust had, hier alle als mieren door elkanderen wemelden, fommige in dienst, andere ledig loopende, en brood gebrek hebbende. — Welk eene dwaasheid, om *Palliacatta* tot een Hoofdkantoor aan te leggen! — Wat had men met

een Hoofdkantoor op de Kust noodig, daar alle handel op dezelve was vernield? — Waarom niet terſtond de ganſche boel opgebroken, en naar *Ceilon* overgebragt? zoo als men naderhand toch heeft moeten doen.

Palliacatta, eigenlijk in de Malabaarſche taal Poeleij Cotta, of het oude Fort, ligt op 13 graden, 22 minuten Noorder breedte, omtrent 5 mijlen benoorden *Madras*, in eenen barren brakkigen zandgrond.

Het Kasteel of Fort der Compagnie, werd in het jaar 1609 gebouwd. Het is een regelmatig vierkant, met eene gracht omringd, die men droog laat, hoewel men ze vol kan laten loopen.

Het ſtaat in het midden van het dorp, of zoo men wil, ſtad, dus dat de digt omliggende huizen, eerst alle zouden moeten worden afgebroken, eer het van eenige defenſie zoude kunnen zijn.

Palliacatta en *Nagapatnam*, zijn de eenigſte van alle Hollandſche Kantoren langs de kusten *Choromandel* en *Orixa*, waarvan de Engelſchen de Forten niet hebben vernield, omdat zij vertrouwden, en mogelijk reeds vooruit wisten, dat hun bij den vrede, eene van deze twee plaatſen zoude worden afgeſtaan, en zij hebben zich in hunne hoop niet bedrogen, dewijl *Nagapatnam*, de ſleutel van *Ceilon*, hun ten deel viel. Zoo men toch eene van deze twee plaatſen moest of wilde afſtaan, waarom hun *Palliacatta* niet gegeven? — O domheid! — ik mag er niet om denken!

Na het verlies van *Nagapatnam*, hebben de Hollanders *Palliacatta*, dat, zoo als ik gezegd heb, nu het eenigſte hunner Etablisſementen langs de kust was, dat nog een Fort had, tot hun Hoofdkantoor gemaakt.

Deze plaats is beroemd wegens de fraaije neusdoeken die men er vindt; nergens kan men ze zoo fijn maken, en er die duurzaamheid en ſchoonheid van kleur aangeven.

Te *Madras* worden dezelve nagemaakt, maar iemand, die er eenige kennis van heeft, ziet er ligt het onderscheid van. Ook worden nergens, door geheel *Indië*, zulke fijne katoenen kousen gebreid, als te *Palliacatta*; het korsje, of de twintig paar, van de fijnste, komt daar zelfs op *f* 120:—:— en meer.

Deze stad heeft ook het regt van eene munt, doch zij mogen er alleenlijk pagoden en fanums slaan, en geene ropijen. Een pagood wordt gerekend op *f* 4, 15 — een enkele fanum op 2½, en een dubbele op 5 stuivers.

Het was vier ure toen wij *Palliacatta* verlieten, en dus te laat om nog voor zonne-ondergang te *Madras* te zijn; in den nacht wilde ik er niet aankomen. Wij reisden dus door, bij het licht der toortsen, tot omstreeks negen ure, en maakten in *Tshina Marmelong* halte.

Het was een arm visschers dorp, digt aan de zee gelegen; de Chauderie was klein, oud, en redelijk bezet met reizigers; met mijne Koelies werd zij stikkende vol. Boomwerk en toopen waren mede in dit dorp niet te vinden, bij gevolg ook geene vruchten; doch aan rijst en goeden verschen visch, daar ik zeer naar verlangde, was er geen gebrek.

Ik deed hier weder eene andere pleister om mijne hand en vinger. Deze laatste etterde nog gestadig door, en veroorzaakte mij nu en dan weder hevige pijn, die echter bij hetgene ik geleden had, in geene vergelijking konde komen. De dikte scheen eenigzins geslonken, en de wond zag er beter uit; ook mijne hand was minder opgezwollen. Ik legde mij dus met den troost neder, dat mijne ellende welhaast een einde zoude hebben.

Toen de dag aanbrak, begaven wij ons weder op reis. Onze dragers hielden nu digt langs den zeeoever, zoodat de uitgeloopene branding vaak onder den Palanquin wegschoot, op het harde natte zand, waar zij gemakkelijker konden dragen, en sneller voortspoeden.

Eindelijk vertoonde zich *Madras* voor onze verlangende oogen, in deszelfs ganſche uitgeſtrektheid, met de *Monté* (*) in het verſchiet.

Het gezigt van deze ſtad, wekte de ſmartelijkſte herinneringen in mij op; wat ijsſelijkheden en rampen had ik in deze plaats niet al gezien! wat had ik er niet ondervonden!

Al de ellende en jammer, waarvan ik ooggetuige was geweest, ſtelden zich op eenmaal weder voor mijnen geest. Ik gevoelde eene ſoort van afgrijzen — eene geheime woede en verontwaardiging tegen de Engelſchen vervulden mijne ziel.

Dat is, zeide ik tegen mijnen reismakker, het moordtooneel van zoo vele duizenden ongelukkige, onſchuldige menſchen, die ik door den bitterſten dood zag omkomen! In deze ſtad hebben Europeſche barbaren hunnen zetel gevestigd.

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Madras. — *Doctor* BEISSER. — *De Koning van* Tidor. — *Handelwijze te* Batavia *met de Indiaanſche Vorſten.* — *Het Chineeſche Bloedbad.*

Het zal tien ure geweest zijn, toen wij te *Madras* aankwamen. Mijn reismakker ſteeg in eene herberg af, die wij juist voorbij gingen, en die ik hem aanwees; zij werd door eenen Jood opgehouden; en ik liet mij terſtond naar de ſhop of winkel (†) van Mr. HALL, den Equipa-

(*) Of St. Thomas Berg.

(†) Men moet zich geen denkbeeld maken, dat het kleine winkeltjes zijn, zoo als men hier vele in *Europa* heeft; het zijn groote pakhuizen, in welke al de kostelijkste Europesche goederen te vinden zijn, somtijds ter waarde van 40 of 50 duizend ponden sterlings.

gie-Meester, brengen, waar mijn getrouwe en opregte vriend FRANK, dezelfde, aan wien ik reeds zoo vele verpligting had, en die mij na de inneming van *Sadras*, in 178', zoo veel vriendſchap had bewezen, zich als boekhouder bevond.

De goede man werd bleek van ſchrik, toen ik zoo onverwachts, in eenen zoo ellendigen toeſtand, voor hem verſcheen.

Nadat hij met de hartelijkſte deelneming het kort verhaal van mijn ongeluk had aangehoord, riep hij met drift uit:

„ Mijn waarde Vriend! hoe verheugd ben ik, dat dit „ ongeval u is overgekomen, in eenen tijd, dat wij een' „ der bekwaamſte heelmeesters van gansch *Europa* in on„ ze ſtad hebben."

„ Het is een Franschman, hij is hier eerst ſedert kort „ van *Isle de France* aangekomen; de man doet wonde„ ren; zijne kuren doen elk verbaasd ſtaan. Ik ken „ hem, en zal u een briefje aan hem mede geven, — „ ik twijfel niet in het minſte of hij zal u helpen."

Hij ſchreef het in der haast, en hierop zijnen Dobash roepende, gebood hij denzelven, mij naar Monſieur BEISSER, (dit was de naam van den Franſchen Doctor) te geleiden.

„ Van daar," zeide de gulhartige vriend tegen mij, „ gaat gij terſtond naar mijn huis, gij zult er eene ka„ mer gereed vinden, en er behandeld worden, naar ou„ der gewoonte. Mijne vrouw zal verheugd zijn u te „ zien, ik zal haar terſtond van uwe aankomst kennis „ geven."

Gelukkiglijk vond ik den Heer BEISSER te huis. Ik overhandigde hem het briefje van mijnen vriend FRANK, en nadat hij het had gelezen, verhaalde ik hem mijn ongeval, en wees hem mijne hand.

Ik zag hem zijnen mond en wenkbraauwen zamen trek-

ken ; ,, dat ziet er leelijk uit ," was al wat hij in het Fransch zeide; ik had hem in deze taal aangefproken.

Hij ging hierop terftond aan het werk, reinigde de wond, brandde en fneed er het hooge wilde vleesch uit, en nadat hij den vinger verbonden, en over de gansche hand eene pleister gelegd had, verzocht hij mij wat te gaan zitten, en liet wijn brengen.

,, Mijn Heer!" zeide hij, ,, gij zijt nog even in tijds ,, bij mij gekomen; geen drie of vier dagen later, of het ,, ware met uwe hand gedaan geweest. Wat den vinger ,, aangaat, het kan gebeuren dat die zal moeten fpringen; ,, echter zal ik er morgen met meerder zekerheid van ,, kunnen oordeelen.

,, Intusfchen, naar ik zie heeft er reeds eene verfterving in denzelven plaats gehad, of moeten plaats hebben; zonder de kostelijke zalf die gij er ophad, en ,, die het koud vuur geftuit heeft, en het leven en gevoel wederom terug heeft gebragt. Van wien hebt gij ,, deze zalf? Zeker van geen' Chirurgijn, hij zoude anderzins de wond wel eerst gereinigd hebben. Weet ,, gij ook hoe ze gemaakt wordt? Laat ze mij, bid ik ,, u, eens zien, zij heeft buiten tegenfpraak uwe hand ,, gered, en gij zijt aan hem, die ze u gegeven heeft, ,, de grootfte verpligting fchuldig."

Het was mij onmogelijk om hem terftond te kunnen antwoorden; mijn hart werd op eenmaal zoo vol, dat ik niet konde fpreken.

,, Helaas, Mijn Heer!" barste ik eindelijk uit, met de oogen zwemmende in tranen, die de inwendige dankbaarheid aan MAMIA mij eensklaps afperfte, en die ik, al had er mijn leven van afgehangen, niet had kunnen wederhouden; ,, ik heb het laatfte van deze zalf op mijne hand ,, en vinger gedaan; hoe ze gemaakt wordt, is mij onbekend, een Indiaanfche Monnik, (ik wilde hem MAMIA ,, niet noemen,) dien ik onderweg ontmoette, heeft mij

„ dezelve gegeven, en ze voor mij gemaakt; ik heb er
„ niets meer van, en er is geene waarſchijnlijkheid, dat
„ ik den man ooit zal wederzien; ook zoude hij mij bui-
„ tendien het geheim niet geopenbaard hebben."

„ Dat is ſpijtig," antwoordde hij, „ wat wilde ik niet
„ voor het recept van deze zalf geven! wij hebben niets
„ van dien aard, dat de verrotting zoo ſterk tegen gaat.
„ Intusſchen troost u, en maak u niet ongerust; (hij
„ zag de tranen in mijne oogen biggelen,) ik herhaal het
„ u nog eens, uwe hand loopt geen het minſte gevaar,
„ en voor uwen vinger is er ook nog hoop."

Ik was dan wezenlijk het behoud mijner hand, en al het geluk van mijn leven, aan de goede en beminnelijke MAMIA verſchuldigd! Wie had dit kunnen denken! O! hoe verlangde ik nu haar te zien, en haar mijnen dank voor deze groote weldaad te betuigen. Nooit, nooit moest noch konde ik dezelve vergeten!

Nadat ik mij met den Heer BEISSER eene poos over de lotgevallen, die mij op de reis waren gebeurd, had onderhouden, vraagde hij mij eindelijk mijnen naam. Ik zeide hem denzelven. — „ Hoe!" riep hij uit, „ is uw vader niet uit *Colmar*?" ik antwoordde: ja. „ En was
„ uw grootvader geen Burgemeester in die ſtad?" ook dit was waar. — Men oordeele nu van mijne verwondering, toen hij eensklaps opſtond, en mij met de uitroeping: „ welkom waarde neef! wat ben ik verheugd u
„ hier in zoo een ver land te ontmoeten," omhelsde.
„ Ja, mijn waarde! wij zijn nabeſtaanden, uwe moei
„ was mijne ſchoonmoeder."

Nu moest ik terſtond mijnen intrek bij hem nemen, opdat, zoo hij zeide, hij eene aanhoudende zorg tot de genezing van mijn ongemak konde beſteden; en, zonder mijn antwoord of toeſtemming af te wachten, ſchreef hij een briefje aan Mr. FRANK; en kort daarna zag ik mijne bagaadje, die ik reeds naar mijnen vriend had laten brengen, weder terug komen.

Welk een wonderbaar geval en ontmoeting, en hoe gelukkig! Juist op zoo een critiek tijdſtip, eenen der kundigſte Chirurgijns van gansch *Indië*, ja, ik durf zeggen, zelfs van *Europa*, aan te treffen, en nog bovendien een nabeſtaande in hem te vinden, die nu gewis al zijne kunst zoude aanwenden, om mij te helpen, dat hem ook, boven mijne verwachting, gelukte; want, om kort te gaan, eer drie dagen waren verloopen, was mijn vinger niet alleen buiten gevaar, maar twee weken daarna zoo volkomen genezen, dat ik denzelven (ik had het nooit kunnen gelooven!) ſedert, zonder het minſte letſel of hindernis, weder heb kunnen gebruiken. Alleenlijk moest ik het beentje uit het voorſte lid van denzelven, misſen, dat hij, doordien het bedorven was, er uit nam.

Hij genas ook mijnen FRANCISCO van eene hevige koorts.

De Lezer zal zich herinneren, dat ik denzelven, in eene kleine Chauderie, zeer onpasſelijk en verzwakt, door het eten van eene vergiftige vrucht, terug moest laten.

Ik had VAN ODIJK van mijn verblijf bij Doctor BEISSER terſtond kennis gegeven, en hem tevens verzocht, aan MEPPE te zeggen, dat ik volkomen was genezen, en niet alleen mijne hand, maar mijnen ganſchen vinger had behouden. Dit had ik dien weetniet wel zelf kunnen ſchrijven, en hem geregte en ſcherpe verwijtingen wegens zijne onkunde en voorbarigheid doen; doch wat zoude mij dit gebaat hebben, het zou hem geen grein meerder verſtand, of minder eigenliefde en trotschheid hebben gegeven.

VAN ODIJK antwoordde mij, dat de lieden, die ik naar mijnen bediende had gezonden, om denzelven af te halen, hem nergens hadden kunnen vinden, en men niet wist, waar hij was gebleven.

Het ſmartte mij buitengemeen om den armen jongen, en

ik gaf hem reeds op voor verloren; toen men hem, omtrent eene maand daarna, in eene Doelie, dood ziek, en zoo zwak dat hij niet ſtaan konde — bij Doctor BEISSER aan huis bragt. Doch deze kundige man bragt hem welhaast weder op de been.

Hij verhaalde mij, dat degenen, die ik naar *Gollapalium* om eene Doelie en Koelies had gezonden, zonder een van beide was terug gekomen, dewijl er zich zoo hij zeide, geene Parriahs in het dorp bevonden, en er buitendien ook geene Doelie te krijgen was; en dat die man en vrouw hem toen verlaten, en hunnen weg vervolgd hadden.

Hij was den ganſchen nacht, zonder eten of drinken, en met zware buikpijnen, die zich weder hernieuwd hadden, in de Chauderie gebleven, en des anderen daags, tegen den middag, toen het kolijk bedaarde, had hij met moeite een ander dorp bereikt, waar, zoo als men hem had gezegd, eene Partſcherie (*) was; hier werd hij door eene oude vrouw van zijne kaste opgenomen, in wier hut hij over de drie weken aan de koorts lag; toen dezelve bedaarde, had hij zich met korte marſchen naar *Palliacatta* begeven, en VAN ODIJK opgezocht, die hem bij zich in huis nam, tot hij weder wat bij zijne krachten gekomen was; doch dienzelfden dag had hem de koorts weder feller dan te voren aangetast, hetgeen mijnen vriend deed beſluiten, dewijl ik bij zoo een kundig Doctor woonde, hem mij met eene Doelie toe te zenden.

Wat Kapitein HUAU aangaat, hij kwam mij twee dagen na onze aankomst te *Madras* bezoeken, en klaagde mij zijnen nood. Hij had zich wegens zijn ongemak, bij drie Engelſche Chirurgijns vervoegd; alle verklaarden zij,

(*) De Parriahs mogen niet onder de andere Inwoners van een dorp of stad wonen, maar hebben buiten dezelve hunne hutten bij elkanderen, waar zij een bijzonder klein dorp formeren, en dit noemt men eene Partscherie.

dat hetzelve van dien aard was, dat hij niet dan door de ſalivatie konde genezen worden; hiertoe nu, had hij noch lust, noch geld genoeg. Deze, in dit heete klimaat zoo gevaarlijke, geneeswijze, waarmede zij tweederden van hunne patienten om hals bragten, was toen ter tijd bij de Engelſche, zoo wel als bij de Hollandſche Doctoren en Chirurgijns zeer in zwang.

Doctor BEISSER bezat een ſpecifiek tegen deze ziekte, van eene verbazende kracht. De allerhevigſte, de ingeworteldſte kwaal, met de allerverſchrikkelijkſte ſymptomata verzeld, genas hij volkomen, binnen den tijd van vijf of zes weken. Ik heb er wonderen van gezien. Lieden, die verſcheidene malen de ſalivatie te vergeefs hadden doorgeſtaan, welkers aanſchouwen afgrijzen verwekte, kureerde hij, binnen den bovengemelden tijd, in den grond niet alleen, maar zijn middel maakte hen, volgens de getuigenis van verſcheidene dezer patienten, gezonder en vetter, dan zij ooit in hun leven geweest waren; men voege hierbij, dat, in plaats van de maag te verſlappen, het eene bijzondere graagte en eetlust verwekte, en men in het geheel geen diëet behoefde te houden of zich ergens voor in acht te nemen, dan voor excesſen.

Men kan ligt begrijpen, welk eene reputatie hij door zulk een heilzaam middel in *Madras*, en andere omliggende Engelſche plaatſen verwierf.

Van alle kanten kwamen patienten. Het ſtond niet ſtil van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. In een land als *Oost-Indië*, en dan onder de Engelſchen, die in de grootſte buitenſporigheid en ongebondenheid leven, zijn de venuskwalen zeer gemeen, en de geneeswijze zeer gebrekkig en verkeerd, zoo wegens de vele onkundige Doctoren en Chirurgijns, als wegens hunne, zoo als ik gezegd heb, voor de gezondheid en het leven zoo nadeelige en ten hoogſte ſchadelijke kwijlkuur.

Het middel van Doctor BEISSER beſtond in één, of op zijn hoogst (doch dan moest de kwaal op het ergst zijn,) twee flesſchen van een water, voor het oog helder en klaar, en alleen een weinig koperachtig van ſmaak, waarvan men voort na het eten, en terwijl men nog aan tafel zat, een' eetlepel vol innam, en een glas wijn of punch nadronk. Volgens zijn eigen zeggen kwam hem eene flesch van zijn likeur, zoo als hij dit middel noemde, op nog geene tien ſtuivers te ſtaan, en hij verkocht dezelve weder voor 12 pagoden, (bij de 60 guldens.) Men oordeele, hoe verbazend veel gelds hij won, daar hij er door de bank dagelijks wel een dozijn van verkocht; zonder de geſchenken te rekenen, die de rijke Engelſchen, die door zijn middel genezen waren, hem buitendien in juweelen en geld maakten. Meer dan eens, werden hem verbazende ſommen, door Engelſche Doctoren, voor het geheim aangeboden. Het ſpijt mij! hij zoude geene zwarigheid gemaakt hebben, het aan mij te ontdekken, indien ik hem er om had verzocht, en hem beloofd had, er geen gebruik van te maken, dan in tijd van nood of gebrek; een zoodanig geheim te bezitten, is een onuitputtelijke ſchat — waarſchijnlijk is hetzelve met hem in het graf gegaan! — Welk een verlies voor het menschdom!

Ik bragt dan mijnen reismakker HUAU bij den Heer BEISSER, die hem eene flesch van zijn wonderdadig likeur preſent deed, dat hem in twee weken volkomen herſtelde.

Hij had zijne herberg bij den Jood verlaten, en was bij den Koning van *Tidor* (*) gelogeerd, op wiens eiland hij weleer gewoond had, welken hij perſoonlijk kende, en tot zijne groote verwondering te *Madras* aantrof.

De Koning van *Tidor* op *Madras!* zal men vragen, hoe is dat mogelijk? — Ja, waarde Lezer! het is niet

(*) Een der Moluksche Eilanden.

te min de waarheid, en ik heb zelfs verſcheidene malen, toen ik, door Kapitein HUAU, met dezen Prins in kennis raakte, eene ſigaar bij denzelven gerookt, of een betel gekaauwd.

Hij had het ongeluk gehad, van bij de hooge Indiaanſche Regering in ongenade te vervallen, omdat hij zich tegen eenige nieuwe knevelarijen of belastingen, waarmede men oordeelde hem en zijne arme onderdanen te moeten bezwaren, had verzet. Zijne weigering en hardnekkigheid, om aan de geregte eiſchen zijner hooge Gebieders te voldoen, werd, als ligt is te denken, ten hoogſte ſtrafbaar gevonden. Men bragt nog verſcheidene andere grieven tegen hem in, en beſchuldigde hem met, wie weet welk, eenen verraderlijken aanſlag tegen de Hollandſche Maatſchappij en hare dienaren — en zijn val werd beſloten.

Men wist hem nu door list van het eiland naar *Batavia* te lokken, onder het voorwendſel, dat men met hem in onderhandeling wilde treden, en over zaken van gewigt met hem handelen. Men arresteerde hem, maakte in haast zijn proces op, wierp hem in een der Compagnies retournerende ſchepen, en zond hem voor zijn leven in ballingſchap, naar de *Kaap de Goede Hoop*, verre, verre, van zijne familie, vrouw en kinderen; verre van zijn volk, aan hetwelk men eenen anderen Koning gaf, die, zoo als ligt is te denken, alles beloofde en toeſtond — ja, meer zelfs dan men van den anderen had geëischt.

Het ſchip, waarop deze gebannen Koning zich bevond, werd gelukkig voor hem, met nog eenige andere retournerende Compagnies ſchepen, door de vloot van den Engelſchen Admiraal JOHNSTON ontmoet en genomen, en dus kwam de Koning van *Tidor* op *Madras* bij de Engelſchen, die hem een aanzienlijk onderhoud gaven.

Dit is ten minſte toch eene edelmoedige daad der En-

gelſchen ginds, zal men zeggen, om zich den onderdrukten zoo aan te nemen. Ik beken het; en zoo handelen en leven zij met alle dergelijke, door anderen verjaagde, Indiaanſche Prinſen en Vorſten, die zij gaarne en met opene armen onder hunne beſcherming nemen; met het edele inzigt, om dezelve, als er zich eene goede gelegendheid toe aanbiedt, weder op den troon te plaatſen; voor welke weldaad, zulk een Koning hun dan een gedeelte van zijn land, in vollen eigendom, afſtaat, dat niet meer als billijk is; en hebben zij er eens voet in, zijn zij zeker van het overige, en welhaast meester van zijn ganſche rijk.

Na hetgeen ik van den Koning van *Tidor* heb gezegd, ziet de Lezer nu, op wat wijze men aldaar met dergelijke onwillige Koninkjes leeft. Zoodra men vindt dat ze niet goedwillig den nek onder den last, dien men hen oplegt, willen bukken, of dat men bemerkt dat ze durven murmureren of eenige ontevredenheid laten blijken, is men terſtond bij der hand en gereed, om in tijds een toenemend of uitbarſtend misnoegen te keer te gaan, en te dempen. Men ſpeelt er korte metten mede, en zendt ze in ſtilte op de eene of andere wijze naar hunne voorouders, of in levenslange ballingſchap naar de *Kaap de Goede Hoop* of naar *Ceilon*, waar ze tijd hebben zich te beklagen, en berouw te gevoelen, van den wil en de geregte eiſchen en bevelen hunner blanke Souvereinen niet te hebben opgevolgd, of er zich tegen te hebben verzet.

En wat wil dit dan ook zeggen, dat men nu en dan zoo een enkelen zwarten koning, of eenige zijner grooten, in ballingſchap zendt? Zijn zij beter dan hunne broeders en zusters van Afrika, die men wel bij duizenden jaarlijks uit hun land naar verre vreemde gewesten ſleept, om er koffij, ſuiker, tabak, enz. (zonder welke artikelen wij nu volſtrekt niet meer kunnen leven,) voor ons

te planten, en die men, zonder dat zij ons in het allerminſte beleedigd of misdaan hebben, voor hun ganſche leven in de ketens der ſlavernij klinkt — en dood beult?

Neen, neen! waarde Lezer! men handelt bij de Hollanders in de *Indiën* nog al genadig met dit volk, in vergelijking van de Engelſchen, die, om er orde onder te houden, en als ze niet goedwillig hun vermogen aan hunne blanke meesters willen opofferen, er nu en dan, (mogelijk om het bloedplengen te vermijden) eenige millioenen van laten doodhongeren, of hen door andere dergelijke lofwaardige middelen, die zij altoos aan de hand hebben, van kant helpen, om in het bezit van derzelver geld te geraken. De zwarte vrouwlieden zijn er al te vruchtbaar, en het land zoude zoo overkropt vol worden, dat er geene plaats voor de arme Europeanen zoude zijn, zoodat men wel genoodzaakt is, om er nu en dan eene kleine opruiming in te maken. Verfoeijelijke handelwijs!

Dit was het geval met de Chinezen op *Batavia*. Zij vermeerderden zoodanig van jaar tot jaar, dat hunne menigte den Gouverneur en zijne Raden ongerustheid veroorzaakte, en hen op een ſchikkelijk middel deed denken, om derzelver getal te verminderen, en zich tevens van hun geld en vermogen meester te maken; want zeer vele onder deze Natie waren door den handel ſchatrijk geworden. Men wist niets beters, dan zijne toevlugt tot het oude, en door alle Europeaanſche Natiën zoo dikwijls gebezigde, voorwendſel van muiterij en opſtand te nemen; te weten, men beſchuldigde hen van het voornemen, om de ſtad te overweldigen, en al de Europeanen in dezelve te vermoorden.

Deze beſchuldiging berustte nu wel op geenen den minſten grond of echte bewijzen; doch wat deed dit ter zake, zoo men maar iets had, waarop men konde werken, en zijn ontwerp uitvoeren.

Gevallig, of door opzettelijke ſlechte behandeling, was een gemeene hoop Chineeſche Landlieden, die in de plantaadjen werkten, aan het muiten geraakt, welke in een klein korps op het land wat rond zwierven en plunderden; en die men, zoo men het gewild had, gemakkelijk had kunnen uitéén jagen. Deze rebellen nu, moesten tot het groote doel en oogmerk dienen. Men ontdekte kwazie door onderſchepte brieven, dat zij met hunne Landgenooten in de ſtad, eene ſtrafbare correspondentie onderhielden, en een complot te zamen ſmeedden. Meer behoefde er niet.

Nu werden in haast alle matrozen der zich toen op de reede bevindende ſchepen, met piſtolen en ſabels gewapend, aan land gezet, de ſoldaten kwamen mede in het geweer, als wilde men eenen optogt tegen de rebellen, die men zeide, dat reeds niet ver van de ſtad waren, ondernemen: men wachtte tot het aanbreken van den dag. Op eenmaal werd het teeken gegeven, en 30,000 Chinezen, mannen, vrouwen en kinderen, niet van de muitelingen, maar van de onſchuldige en geen erg denkende Inwoners der ſtad, die nergens van wisten — werden in koelen bloede vermoord.

Ik kan mij dit Chineeſche bloedbad, zoo als het genoemd wordt, zeer natuurlijk en duidelijk voorſtellen.

Eerſtelijk, de Opperofficieren, die de geheime orders tot deze ſlagting ontvingen, hoe zij hunne onderhoorige ſoldaten en matrozen, door de voorſtelling en het lokaas van grooten buit, en door een kunſtig uitgedacht verhaal van de ſtoutheid en het voornemen dezer Chineeſche honden, die beſloten hadden, de ſchoone ſtad *Batavia* af te loopen, en de goede burgers en Europeanen in dezelve om hals te brengen, tot roofzucht en wraak aanhitſten, en hen door bedwelmende dranken, die men hun in volle mate uitdeelde, in woede zochten te zetten.

Hoe zij zich, nog vóór het aanbreken van den dag, in

benden door alle ſtraten, waar Chinezen wonen, verdeelden; de grootſte hoop in de nabijheid van den Campong *Tſchiena*, of Chineeſche voorſtad, post vatteden. Alles met de uiterſte ſtilte — tot dat een kanonſchot van het kaſteel, het teeken tot den aanval geeft. Dolken en ſabels worden met eenen ruk ontbloot; de troepen verſpreiden zich ſnellijk, en dringen wild, met een luid getier, als woedende tijgers, in de huizen der nog ſlapende Chinezen. Een ijsſelijk gillen en moordgeſchreeuw ſtijgt eensklaps van alle kanten ten hemel! Het jammergeklag der gewonden en ſtervenden; het gekrijsch der vlugtende vrouwen, die met hare kinderen aan de hand, of op den arm, door elkanderen vliegen, en zich voor het vervolgende zwaard zoeken te verbergen; het vloeken en tieren der moordenaren, die hen van alle kanten omſingelen en neder houwen; het geklater der piſtolen; de aanmoedigende ſtemmen der Officieren, weergalmt door de ganſche ſtad.

Vergeefs zoeken de ongelukkigen zich te verſchuilen, of te ontkomen; alle uitwegen zijn hen geſloten, en alomme vinden zij den onvermijdelijken dood. Hier ziet men eene wanhopige moeder, die op haar ligchaam de ſabelſlagen, die men hare kinderen toebrengt, zoekt af te weren; daar jongelingen, die zich voor hunne afgeleefde en bevende ouders ſtellen, om dezelve, zoo lang zij kunnen, tot een bolwe k te verſtrekken; ginds mannen, die het leven hunner vrouwen verdedigen. Alles vlugt en rent door elkanderen! alles roept en ſchreeuwt om hulp en genade! Een onbeſchrijfelijk vreesſelijk tumult en gewoel; en eindelijk de met het rookende bloed bedekte moordenaren, die met buit beladen, onder hunne vanen keerden, toen de trommels hen weder bij elkanderen riepen en zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, en de Leden van den Raad, die dezen moord hadden bevolen, oordeelden, dat het voor dit maal konde

beſtaan, en men het nu, uit genade, bij deze kleine les en vaderlijke tuchtiging zoude laten berusten:

Dertig duizend onſchuldige ſlagtoffers der Europeaanſche barbaarschheid, lagen nu ontzield in de huizen en op de ſtraten; het dampende bloed ſtroomde, als beekjes, van alle kanten in de grachten, als na een zwaren regen het ſchuimende water nog lang door ſtraten en goten vloeit. Ik zie, dunkt mij, de ſchrik en onſteltenis op het gelaat der goede burgers en inwoners der ſtad, wegens zulk eene vreesſelijke executie aan den eenen, en de gelukwenſching der groote en magtige Heeren, over het zoo wel gelukken van hunnen aanſlag aan den anderen kant. Inderdaad, zij hadden zich een driedubbel voordeel verſchaft: men had de zich te zeer vermeerderende Chinezen voor ruim de helft verminderd; men had de rebellen die op het land zwierven, een' ſchrik op het lijf gejaagd, die dan ook, toen men hen bij de groote onderneming niet meer noodig had, ſchielijk uitéén werden gedreven; en wat wel het voornaamſte en het eigenlijke doel was, men had zich te gelijker tijd van het geld en de goederen der geſneuvelden meester gemaakt.

Vraagt gij nu, Lezer! hoe dat Chineeſche bloedbad in *Europa* werd opgenomen? Even eens als meest al dergelijke heldenſtukken der gindſche Europeanen, van welke Maatſchappij zij ook mogen zijn. Gemeenlijk haalt men er de ſchouders over op; men troost zich daarmede, dat het maar Zwarten zijn, aan welke zulke anderzins gruwelijke en ten hoogſte ſtrafbare geweldenarijen zijn gepleegd; en men denkt, dat, daar de dienaren ginds, toch alleenlijk naar *Oost-Indië* zijn gegaan, met het uitzigt om fortuin te maken, dat is te zeggen, te ſtelen, te rooven en te plunderen, waar zij maar wat krijgen kunnen, het altoos nog beter is, dat zij hun zooge-

naamd fortuin, ten koste der zwarte heidenen, dan ten koste der Compagnie maken (*).

En dan is het natuurlijk te begrijpen, dat de dienaren de zaak in zulk een daglicht ſtellen, dat, in plaats van voor eene naauwkeurige, onpartijdige onderzoeking, en eene voorbeeldige ſtraf, wegens dergelijke affchuwelijke euveldaden te vreezen, zij nog onbeſchaamd genoeg zijn, om op belooning en goedkeuring aanſpraak te maken, dewijl, volgens hun gewoon zeggen, al wat zij gedaan hebben, onverwijlde noodzakelijkheid was, om het vermogen der Edele Maatſchappij te handhaven, de muitelingen te beteugelen, en tot ligchamelijke of perſoonlijke zekerheid van hen dienaren; en hiermede raken zij gemeenlijk (uitgenomen eene ſcherpe beſtraffing) vrij, latende zij lieden de Maatſchappij nog bovendien al de kosten van dergelijke moord - of roof - expeditien dragen.

Ziedaar alweder eene der ſchoone heldendaden, der gindſche Europeanen, uit den afgrond der vergetenheid gerukt; en hoe vele van dien aard zijn er nog in bedolven! hunne gruwelen in de *Indiën* verdringen elkanderen, als de golven der zee, de eene wordt door de andere bedekt. Over dit afſchuwelijk ſtuk, was (zoo als men zegt) reeds lang gras gegroeid, het is dus tijd, om hetzelve weder aan het daglicht te brengen.

Wij moeten, wel is waar, de gebreken en misſlagen onzer medemenſchen, met den mantel der liefde bedekken, en dezelve, zoo veel mogelijk, zoeken te verbergen, of te verſchoonen, of ten minſte dezelve met geene te zwarte kleuren

(*) Men wil echter, dat er orders uit *Europa* gezonden werden, om den Gouverneur-Generaal te arresteren, en hem herwaarts te zenden, om zich wegens dezen schrikkelijken moord te verdedigen. Hij heeft echter nooit zijne voeten in het Vaderland gezet; men zegt, dat hij zich zelven om hals zoude gebragt hebben, anderen meenen, dat hij met zijne schatten de vlugt heeft genomen, hetwelk het waarschijnlijkst is.

afſchetſen; doch dit behoorde omtrent de menigvuldige euveldaden en geweldenarijen, die men ginds op de arme Inboorlingen uitoefent, geene plaats te hebben; hier behoorde men onbewimpeld en onbeſchroomd met de waarheid voor den dag te komen; en hoezeer de meeste reizigers lafhartig genoeg zijn, om in hunne beſchrijvingen over de *Indiën*, van de ſnoodheden der Europeanen aldaar, geen woord te reppen, is het evenwel pligt en menschlievendheid, die te ontdekken, en deze tirannen, in al derzelver affchuwelijke naaktheid, voor de wereld ten toon te ſtellen.

Het is pligt en menschlievendheid, dewijl daardoor mogelijk eenige derzelven, (zoo al hun geharnast geweten niet mogte worden getroffen,) uit vreeze voor openbare ſchande en algemeene verachting, de onder hunnen ijzeren ſchepter zich krommende en verſlaafde Indianen, menſchelijker zullen behandelen. Het is pligt en menschlievendheid, dewijl daardoor de Gebieders hier in *Europa*, tot nadenken kunnen gebragt, en er krachtdadige middelen in het werk geſteld konden worden, om de geweldenarijen van allerlei aard, die men aan de beklagenswaardige Inboorlingen ongeſtraft pleegt, te ſtuiten, of aan dezelve een paal en perk te zetten. En eindelijk nog eens, het is pligt en menschlievendheid, om de ſchandelijke leefwijze, de moorden, de rooverijen en ongeregtigheden dier wreede Europeanen, door boeken en geſchriften publiek te maken, opdat de Zendelingen, die men bij menigte naar *Oost-* en *West-Indiën* rondzendt, om de deugdzame en zachtaardige heidenen te bekeeren, vôortaan mogen gebruikt worden, om boete onder de Christen Vandalen te prediken, en de verbazende ſommen, die jaarlijks voor de herſenſchimmige Heiden-bekeering worden weg geworpen, tot redding der zielen van onze eigen Christen-broeders en geloofsgenooten in de *Indiën* mogen worden beſteed.

Om wederom op dezen moord onder de Chinezen te komen: verscheiden beroemde en achtingwaardige Schrijvers, hebben van deze schrikkelijke gebeurtenis gewag gemaakt, als RAINAL, VOLTAIRE, ARCHENHOLTZ; en meer andere; zoo ook vindt men er eene breedvoerige beschrijving van, in het Werk getiteld: *Batavia in deszelfs Gelegenheid, Opkomst, Koophandel, enz.*

Volgens den Schrijver van hetzelve, (een ooggetuige,) had dit Chineèsche bloedbad, zoo als het in het algemeen genoemd wordt, plaats, in het jaar 1740, onder de regering van den Gouverneur Generaal VALKENIER, die, met eenige zijner Raden, deze vreesselijke slagting onder het menschdom liet aanrigten en ordonneerde.

Men had, volgens dezen Schrijver, de Chinezen, te *Batavia* woonachtig, met het, van allen grond ontbloote, voornemen beschuldigd, van zich door overrompeling van *Batavia* meester te willen maken, en al de Europeanen in deze stad levende te verbranden, uitgezonderd degenen, welke hun tot bijzitten en slaven konden dienen; voorts de Raden van *Indië* te spietsen, en alleen den Gouverneur-Generaal en den Directeur in het leven te houden, om, bij plegtige gelegenheden, het zonnescherm achter hun Opperhoofd en zijne vrouw te dragen. En op deze belagchelijke, en dom uitgedachte beschuldiging, liet men dertigduizend onschuldige menschen, mannen, vrouwen en kinderen om hals brengen. — Welk een gruwel! — Dezelfde Schrijver getuigt, dat men op sommige plaatsen van dit moordtooneel, tot de enkels in het bloed, dat uit de huizen en langs de straten in de grachten liep, moest waden.

—

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het blijde wederzien. — Herinnering van den hongersnood te Madras. — *Beſchrijving van die stad.*

Veertien dagen was ik reeds te *Madras* geweest, zonder de minſte tijding van MAMIA te ontvangen, of iets van den troep te vernemen.

Waaraan moest ik dit lang wegblijven toeſchrijven? De Daija had mij toch beloofd, geene omwegen te zullen maken, en regelregt op *Madras* aan te trekken.

Ik was inderdaad regt ongerust over haar. De verbeelding, dat zij onder weg ziek was geworden, en de vrees van haar te verliezen, maakten mij haar afzijn nog onverdragelijker. Sedert mij bewust was, dat ik het behoud mijner hand hoofdzakelijk aan haar had te danken, was mijne liefde voor haar ten hoogſten top geſtegen; hare beminnelijke perſoon zweefde mij geſtadig voor den geest, ik konde, van verlangen naar haar, niet rusten noch duren. Had ik geweten door welke poort van de ſtad zij zoude inkomen, ik had mij ongetwijfeld, dagelijks eenige uren buiten aan den weg geplaatst, om haar af te wachten.

Doch ik bleef niet in gebreke geregeld eens, ja ſomtijds tweemaal des daags, naar mijnen vriend FRANK te gaan, wiens adres ik haar had gegeven, om van hem te vernemen, of er niemand van harentwege naar mij had gevraagd.

Ik had hem mijne ontmoeting met deze Danſeresſe, van het begin tot het einde verhaald; ik had hem gezegd, hoe veel ik aan haar verſchuldigd was, en hoezeer ik haar beminde, en hem openhartig mijn voornemen, om mij met haar in *Ventapalam* neder te zetten, en haar tot

mijne gezellin voor mijn ganfche leven te nemen, geopenbaard.

Hij keurde mijne liefde voor dit meisje ronduit af, en ried mij om nog in tijds mijn hart en mijne gedachten van haar af te trekken; mijn ontwerp, om mij in een dorp onder de Indianen ter woon te begeven noemde hij eene herfenfchim; naar zijn oordeel zoude het er mij welhaast vervelen, en hij deed zijn best, om mij die gril, zoo als hij het noemde, uit het hoofd te praten; ik konde haar, dacht hij, door een aanzienlijk gefchenk, mijne dankbaarheid, voor de dienst die zij mij had bewezen, genoeg betoonen, en wilde ik al niet geheel van haar afzien, konde ik immers, gedurende mijn verblijf te *Madras*, vriendfchap met haar houden, zonder dat ik noodig had om haar van den troep af te nemen, en mij met haar onderhoud en perfoon te belasten, hetwelk, zoo hij meende, voor mijn geluk, mijne uitzigten en rust, zeer nadeelig konde zijn; in één woord, hij ftelde mij al de onaangenaamheden, en verdrietige gevolgen, die ik bij eene dergelijke verbindtenis met eene Danferesfe te wachten had, op het levendigfte voor oogen, en hoe moeijelijk het was zich naderhand uit de ftrikken van deze meisjes weder te ontwarren.

Wat hij zeide was de waarheid, en ik moest hem in vele opzigten gelijk geven; zijn raad en waarfchuwingen waren die van een' opregten vriend, die mijn welzijn zocht en begeerde; doch zij maakten geenen den minften indruk op mij, en kwamen buitendien te laat; ik was reeds al te zeer met haar ingenomen, en in hare liefdeftrikken geboeid, dan dat ik er mij weder uit zoude hebben kunnen, en zelfs zoude hebben willen ontflaan.

En waarom zoude ik dit ook? Wat had ik van haar te vreezen? MAMIA was geene gemeene perfoon, geene Danferesfe van geboorte of kaste, haar ongeluk en de nood hadden haar tot dien ftaat gebragt; zij verlangde

niets vuriger, dan uit denzelven ontflagen te worden, nadat ik haar met de hoop van eene andere leefwijze had gevleid; zij zocht mij niet te verleiden, te bedriegen of uit te plunderen, ach neen! dat was het lieve kind gewis nooit in den zin gekomen, zij was er volftrekt niet in ftaat toe; zij had edele en verhevene gevoelens, en ik had overvloedige bewijzen, dat zij mij teeder beminde.

In plaats van haar met geld, of met een gefchenk, af te fchepen, dat zij toch niet zoude hebben aangenomen, was ik grootelijks verblijd, van in de plaats mijner verlorene ANNA, met wie ik zulk een vergenoegd leven had geleid, eene andere beminnelijke gezellin te hebben gevonden, met welke ik mij geene mindere gelukkige dagen beloofde, en die mij door haar gezelfchap het verlies van dit ongelukkige meisje, dat mij in mijne eenzaamheid nog menigen traan uit de oogen perfte, konde vergoeden; want MAMIA behoefde voor ANNA in niets te wijken; in fchoonheid overtrof zij haar zelfs, en er waren genoegzame blijken, dat zij elkanderen in zachtheid en lieftaligheid van karakter, in vriendelijkheid, menschlievendheid, en andere beminnelijke hoedanigheden, evenaarden. En ik zoude van deze uitmuntende perfoon, die zoo op mijne ANNA geleek, afzien, en al de genoegens en vermaken, die ik mij voorftelde, met haar in mijne eenzaamheid te genieten, opgeven, of haar bij den troep laten, waar zij, in deze groote ftad, welhaast verleid en bedorven zoude worden — waar zoude ik ergens zulk een fchoon en edeldenkend goedaardig meisje weder vinden, dat mij zoo teeder beminde, en zoo gewillig was, om met mij te *Ventapalam* in de eenzaamheid te leven; want ik had er reeds mijne zaken naar ingerigt, om mij in dit dorp neder te zetten; hoe chimeriek en belagchelijk dit ook mijnen vriend mogt voorkomen, was dit evenwel mijn vast befluit. Ik heb altoos het landleven en de onafhankelijkheid boven alles bemind, en tot op dit oogenblik blijft het nog mijn voornaamfte wensch.

Ik bedankte dus mijnen goeden vriend, voor het belang, dat hij in mijn welzijn ſtelde, en zeide hem, dat ik, al wat hij mij gezegd had, reeds zelf rijpelijk had overwogen, doch dat liefde en dankbaarheid mij zoo aan haar hadden verknocht, dat het gemis van hare perſoon mij nog ongelukkiger zoude maken, als al de ongelukken, onaangenaamheden en verdrietelijkheden, die hij mij voorſpelde.

Toen hij zag, dat ik bij mijn voornemen volhardde, werd er niet meer van geſproken, en hij beloofde mij, elk die van harentwege naar mij kwam vragen, terſtond bij mij te zenden.

Ik was op den avond van den vijftienden dag van mijn verblijf te *Madras*, bij den Heer ANTONIO DE SOUZA (*) ten eten; het was reeds laat toen ik t'huis kwam, men zeide mij, dat iemand naar mij had gevraagd, en mij noodzakelijk wenschte te ſpreken; hij wilde den volgenden morgen vroeg, zonder fout, weder komen; men behoefde mij maar te zeggen, dat zekere perſonen van mijne kennis, te *Madras* waren gearriveerd.

Er was geen de minſte twijfel aan, of het waren de Soetredharies. Ik was uitermate verheugd over deze tijding; den ganſchen nacht konde ik van blijdſchap en verlangen niet ſlapen. — Naauwelijks begon het te dagen, of ik ſtond op, kleedde mij haastig, en verwachtte den boodſchapper met het grootſte ongeduld, die dan ook niet lang wegbleef, en dien ik terſtond voor eenen der Juntries herkende.

Hij bragt mij de ſalams van de Daija en MAMIA Moetté (†), die verlangend waren mij te zien, en mij verzochten, haar met een kort bezoek te vereeren.

(*) Dezelfde bij wien ik Boekhouder was. —— Men zie van dien wonderlijken man, in mijne Lotgevallen op eene Reize van *Madras* naar *Ceilon*.

(†) *Moetté*, zoo veel als Juſvrouw.

Zonder een oogenblik te toeven, ging ik met hem mede. Onder weg verhaalde hij mij, dat zij alle den vorigen avond te *Madras* waren aangekomen. Zij hadden zich, dewijl zij vreemd waren, maar vooreerst in eene toop gelegerd.

De Daija had hem terftond met een briefje, (hetzelfde dat ik haar had ter hand gefteld,) naar eenen Mr. FRANK gezonden, die, na het te hebben gelezen, hem door een van zijn volk, mijne woning liet aanwijzen.

Toen wij in de toop kwamen, begaf ik mij naar eene eenzame plaats in dezelve, en beval den Juntrie, MAMIA van mijne aankomst te verwittigen, — en welhaast zag ik haar, gevolgd van de Daija, verfchijnen. Zij naderde mij met fnelle fchreden, de blijdfchap en het genoegen waren met de levendigfte trekken op haar fchoon gelaat te lezen.

Welkom! riep ik haar toe, welkom, MAMIA! ach! wat hebt gij mij laten wachten, en hoe onophoudelijk heb ik naar uwe tegenwoordigheid verlangd, als de gevangene, die, van het licht des daags beroofd, de glansrijke en verkwikkende zon weder wenscht te aanfchouwen.

Zij boog zich diep, bragt hare beide handen aan hare borst en vraagde naar mijnen welftand, met dat betooverend lachje op haar fchoon gelaat, dat haar zoo eigen was.

Alles wel, zeide ik, alles gaat naar wensch, en dit heb ik, waarde MAMIA! alleen aan u te danken. Zonder het kostelijk middel, dat gij mij met zoo veel goedheid bereidde, ware ik tegenwoordig een van de ongelukkigfte der menfchen.

Ik verhaalde haar toen de heilzame uitwerking van hare zalf, en hoe ik aan dezelve niet alleen het behoud van mijne hand, maar ook dat van van mijnen vinger verfchuldigd was.

Zij floeg hare fchoone oogen opwaarts, als om den

hemel te danken; en mij toen met tranen in dezelve aanziende.

Wat ben ik gelukkig, Mijn Heer! zeide zij, dat ik van mijnen vader deze zalf heb leeren maken, die u, zoo gij zegt, van zoo veel dienst geweest is; ik wist wel, dat zij goed en heilzaam was, maar dat zij zoo veel kracht bezat, had ik niet durven denken. Ach! het is alsof de berg Merou (*) van mijn hart is afgewenteld, nu ik weet dat gij buiten gevaar zijt. De ongerustheid en angst, die ik om u gehad heb, is niet uit te drukken.

Wij zetteden ons nu op het zand bij elkander neder, en de Daija verhaalde mij de oorzaak van haar lang afzijn. Zij was onder weg ziek geworden, en genoodzaakt geweest, verscheidene dagen in een dorp stil te houden, tot zij wat beter werd, om de reis naar *Madras* weder, met kleine marschen, aan te kunnen nemen.

„ Wij zijn," vervolgde zij, „ eerst gisteren namiddag „ aangekomen, en daar het reeds te laat was, om naar „ eene woning uit te zien, heb ik deze toop zoo lang „ tot ons nachtverblijf gekozen."

„ Om deze reden ook, wilde ik het tot den volgenden „ morgen uitstellen, om naar u te vernemen; doch MAMIA „ had zoo lang geen geduld, en begeerde nog dienzelfden „ avond iemand rond te zenden, om dien Heer „ op te zoeken, die ons tijding van u zoude kunnen geven. „ Ik dank God om harentwille, dat wij u hebben „ gevonden, en dat gij, (zoo ik mij niet bedrieg,) nog „ dezelfde teedere gevoelens voor haar voedt, die gij haar „ te *Nababpeent* betoonde. Ach! Mijn Heer! gij zoudt „ niet gelooven, hoe dit lieve kind reeds aan u is verknocht; „ hadden wij u te *Madras* niet ontmoet, of, „ waart gij van gedachten omtrent haar veranderd, ik

(*) De Olympus der *Indianen.*

„ ben zeker, dat zij een ongeluk aan zich zelve zoude
„ hebben begaan."

„ Gij kunt van dit oogenblik af, naar uw welbehagen
„ over haar beschikken, ik sta haar gewillig en met
„ blijdschap aan u af, dewijl ik verzekerd ben, dat zij
„ beter en geruster dagen bij u zal genieten, dan zij bij
„ ons had, en ik hoop, dat gij de beloften, die gij haar
„ gedaan hebt, niet weder zult terug trekken."

Om haar en MAMIA te toonen, hoezeer ik aan dezelve zocht te voldoen, bad ik haar, mij maar te volgen, om de woning te zien, die ik voor haar gereed had.

Mijn oude vriend SABICO, in wiens huis ik haar meende te plaatsen, was niet meer! Zijne weduwe had zich naar elders begeven — dit speet mij. Gelukkig kreeg ik kennis aan eene andere vrouw, zijnde eene weduwe, die een ruim Malabaarsch huis alleen bewoonde, en bij welke ik twee vertrekken huurde.

MAMIA vond haar verblijf buitengemeen naar haren zin, en er werd onder ons besloten, dat zij er nu maar blijven, en niet weder naar den troep terug keeren zoude; de Daija zoude haar wel hare zaken en kleederen doen toekomen.

Ik gaf haar geld, om het benoodigde voor haar klein huishouden te koopen; mijnen Dobash wilde ik bevelen, haar eene vrouw of een meisje te beschikken, om hare boodschappen te doen, en haar te bedienen.

En dus geraakte ik in het bezit van deze jonge Danseresse, die met de edelste gevoelens, en het deugdzaamste gedrag, waarvan zij mij de ontwijfelbaarste bewijzen gaf, tevens al de betooverende en aanlokkelijke manieren, in houding, gang en gebaren; deze kunst van te behagen, te vleijen, te liefkozen, en zich aangenaam en wel uit te drukken; in één woord, al de bevalligheden, die het grootste gedeelte dezer meisjes bezitten, en waarop zij zich van hare kindschheid af toeleggen, in zich veree-

nigde. Nooit heeft het mij sedert berouwd, deze liefde-verbindtenis met haar aan te gaan, en ik zegende menigmaal het gelukkig oogenblik dat ik haar te *Pariatschiereloe* leerde kennen, en haar aan den vijver te *Nababpeent* weder ontmoette.

Na alles in orde gebragt te hebben, nam ik afscheid van haar, met de belofte, van haar tegen den avond weder te bezoeken; en met de Daija mede gaande, wees ik dezelve in het voorbijgaan eenige straten, waarin ik oordeelde, dat zij goedkoop eene woning zoude kunnen krijgen.

Het was ver over den middag, eer ik weder van al deze bezigheden naar huis keerde. — En nu vooreerst genoeg van MAMIA, het is tijd dat ik den Lezer over andere ontwerpen onderhoude.

Intusschen leide ik bij Monsieur BEISSER een heerlijk leven. Hij bewoonde een groot huis, hield vele bedienden, rijtuig, palanquin, en eene kostelijke tafel; alles was bij hem in overvloed. Buiten mij logeerden nog drie zijner vrienden bij hem, PNAUD, COCKREL en CARTAIN, de twee eerste waren Kooplieden en Inwoners van *Isle de France*, de laatste was Officier geweest in het regement van MEURON, op de *Kaap* — alle vrolijke gasten.

Ik ging weinig uit; *Madras* was mij tot een afgrijzen geworden. Waar ik mijne oogen wendde, vond ik oorzaak van droefheid en ergernis. Op het gelaat der Inboorlingen zelfs meende ik eene soort van innerlijke verbittering, of diepe neerslagtigheid te kunnen lezen; het scheen mij toe, alsof zij aan iederen Engelschman, dien zij voorbij gingen, den dood van eenen vader eene moeder, vrouw en kind, of iemand hunner familie, verweten! Mogelijk deed mijne verbeelding hier ook veel toe. De haat, dien ik altoos de Engelsche Natie heb toegedragen, scheen hier nog te vermeerderen; ik wandelde onder hen rond, als in eene woestenij, omringd van wilde

dieren, die ieder oogenblik gereed ſtonden, mij te verſlinden.

Al de akelige tooneelen, al de ijsſelijkheden die ik in deze ſtad had bijgewoond, zweefden mij geſtadig voor het gezigt; ik herinnerde mij deze ſtraten vervuld gezien te hebben met uitgeteerde geraamten en ſchrikverwekkende gedaanten, die, van den woedendſten honger gepijnigd, door elkanderen wemelden, even als mieren, wier nest de ſpade van den landman aan het daglicht brengt.

Hier voornamelijk, op dit groote plein, omringd van prachtige en ſtatelijke huizen, waarin weelde en overvloed heerschten, zag men alles wat afgrijzen, wat ſchrik en medelijden konde verwekken en inboezemen; angst, vervaardheid wanhoop — alles wat de vreesſelijkſte, de afſchuwelijkſte ellende en jammer onder het menschdom kan voortbrengen, was er bijeen geſtapeld.

Hier zag men ſchepſels, welkers aanſchijn den ſtoutſten met ſchrik en medelijden zoude vervullen. — Niets is ijsſelijker, dan een van den langzaam knagenden honger uitgeteerd mensch te zien. De te berge rijzende en verwilderde haren, de diep in het hoofd gezonkene oogen, de ingevallene wangen, de opgeſpalkte neusgaten, de wijde mond en opgekrulde lippen, die de tanden tot aan den wortel laten zien, het vooruitſtekende borstbeen, en de tot aan den ruggraad ingezonkene buik, de ſcherpe beenderen, de zenuwen en ſpieren, alleenlijk met het dorre berimpelde vel bedekt, de onvormige gedaante der knieſchijven en voeten; — zoodanige, en nog ijsſelijker, zag men duizende rondwaren, van alle ſekſe en ouderdom. Hier was een altoosdurend ſlagveld! — Lijken en ſtervenden lagen over elkander, als de omgeſtorte boomen des wouds, in hetwelk een orkaan heeft gewoed. Van alle kanten klonk het gehuil en de jammerende ſtemme der lijdenden, die, van den woedendſten honger

verſcheurd, als infekten om de dorpels der deuren van de ontmenschte Engelſchen kropen, en met opgehevene armen om een weinig voedſel kermden, terwijl deze monſters, op de balkons met hunne hoeren brasten, en den woedenden honger der ongelukkigen, door het gezigt der ſpijze vermeerderden. Daar zag men den rijken man en LAZARUS, het allerverontwaardigendſte kontrast, voor het oog van den opmerkenden waarnemer, en voor het hart van den teedergevoeligen menschlievenden man.

Sterven is niets; maar zijne vrouw, zijne kinderen, zijne ouders, rondom zich heen van honger te zien wegkwijnen, en in ijsſelijke ſtuiptrekkingen den geest te zien geven — is meer dan ſterven!

O! als ik mij nog te binnen breng, de ijsſelijkheden, die ik te *Madras* zag, dan loopt eene koude grilling door al mijne leden; nooit zal ik ze kunnen vergeten! De tijd heeft, wel is waar, haren ligten ſluijer daarover heen geworpen, maar hare pogingen zullen nimmer de indrukſelen geheellijk kunnen uitwisſchen, die zij in mijne ziel gemaakt hebben, en het gezigt van zoo vele duizende menſchen, die in den bitterſten dood den geest gaven — vervolgt mij nog ſomtijds in mijne ſlapelooze nachten.

Maar, zal men mogelijk vragen, was het dan onmogelijk, om deze arme onſchuldige Indianen te onderſteunen? Werd er dan geen bijſtand verleend, geen hulpmiddel in het werk geſteld, om het leven van zoo vele duizende menſchen op te houden en te redden? Waren er dan volſtrekt geene levensmiddelen meer in de ſtad te krijgen?

O ja! waarde Lezer! voor die maar geld genoeg had, om ze voor de ſchrikkelijke hooge prijzen, die de Engelſche woekeraars en hunne Agenten er op ſtelden, te koopen. De pakhuizen der Engelſche Compagnie, en

die van verfcheidene particuliere kooplieden dezer natie, waren nog met granen van allerlei aard gevuld; er was nog genoeg om tweemaal zoo veel menfchen, als er zich toen te *Madras* bevonden, voor eenen langen tijd te voeden. Alleen zij die geld hadden, konden, zoo als ik zeg, nog levensmiddelen, tot eenen verbazend hoogen prijs van hen krijgen, doch die niets hadden, zoo als dit het geval was met meest al de ellendige Indianen, die met achterlating van alles wat zij in de wereld bezaten, naar *Madras* waren komen vlugten, voor die was geen ander lot, dan van honger te fterven. Niemand ftoorde zich aan hen, niemand bemoeide zich om hen; hun rampzalige ftaat maakte geenen den minften indruk op de verfteende harten dezer wilden; zij lieten geene de minfte aandoening of medelijden blijken; geene de minfte poging werd er in het werk gefteld, om deze vreesfelijke vernieling onder het menschdom te verhinderen.

Deze Christenen, die zich zoo op hunne godsdienst beroemen, eene godsdienst, die menschlievendheid tot eenen grondflag heeft, en welkers Infteller de menschlievendheid zelve was, — helaas! zij gingen voorbij, al pratende, al zingende of fluitende; zij wandelden tusfchen deze verftrooide lijken en ftervenden heen, met de onbefchofte en beleedigende trotschheid, die hun zoo eigen is. Van hunne Palanquins of Whiskies (*), zagen ze verachtelijk en onmeêdoogend op de ellendigen neder, die, in het ftof gekromd, met den dood worftelden, of onder de fchrikkelijkfte folteringen des hongers, den geest gaven.

Dat men onverfchillig in den flag kan gaan, dat men zijne makkers, zijne vrienden rondom zich neder ziet

(*) *Whiskies*, eene soort van Chaisen, door een paard getrokken.

vallen, zonder er op dat oogenblik door getroffen te worden, dat men over duizenden van verflagenen kan marfcheren, is toe te geven; de gewoonte, en wel voornamelijk de ijzeren noodzakelijkheid, maakt iemand voor dien tijd hard en ongevoelig; maar dat men onverfchillig, en in koelen bloede, tusfchen duizenden goedaardige en onfchuldige menfchen, die van honger fterven, kan doorwandelen, zonder aandoening, zonder het minfte medelijden of droefheid — hiertoe behoort het hart van — eenen Engelschman in *Oost-Indië*.

Ik heb er naauwkeurig acht op geflagen, ik ben met voordacht fomtijds wel een half uur op weg ftaan gebleven, om op de voorbijgaande Engelfchen te letten, en verklaar hier openlijk, dat ik op het gelaat van geen eenen, het minfte teeken van medelijden voor de ontallijke jammerende wezens, die voor hen op den grond verfpreid lagen, gezien heb; nog meer, ik heb hunne Lady's, deze fentimentele teedere fchepfeltjes, met even dezelve koelheid en onverfchilligheid in hunne Palanquins zien zitten, terwijl zij langs de ftraten, door het midden van dit flagveld werden gedragen. Mogelijk waren er onder deze, vele die door het gezigt van eene kat, of hare *fits*, ftuipen kregen, en voor dat eener fpin in flaauwte vielen! Ja! deze Europeaanfche dames zag ik onverfchrokken door dit veld des doods wandelen, lagchende, pratende en dartelende, met hunne geleiders of minnaars. — Affchuwelijk!

De Hemel weet, hoe de Engelfchen aan de eerenamen van eene edelmoedige Natie, eene Natie van Wijsgeeren, en wat niet al, zijn gekomen! In de *Indiën*, ten minfte, zijn het bloeddorftige en verwoede tijgers, in menfchelijke gedaante; daar moet men gaan om ze regt te leeren kennen. Zeker zijn er hier en daar eenige brave lieden onder, doch zij moeten er bedroefd dun gezaaid zijn: want onder het groot getal Engelfchen, van allerlei ftand en rang, met welke ik om-

ging, heb ik er alleenlijk twee gekend, die ware menschlievendheid bezaten, zonder aanzien van perſoon, zonder vooroordeel, afſchuwende de geweldenarijen die hunne Landgenooten, aan de ongelukkige Inboorlingen plegen, en ſtellende zich tot derzelver beſcherming en verdediging in de bres.

Gij, brave WILLOUGHBY! waart er een van. Dezen zoo gevoelvollen en edelen man, leerde ik te *Madras*, juist in dezen hongersnood, kennen, zijn aandenken zal mij altoos dierbaar zijn.

Hij deed in dezen verſchrikkelijken tijd, alles wat hij konde, om de ellendigen te troosten en te redden. Ongelukkig was hij zelf niet rijk. Ach! hoe komt het toch, dat het medelijden en de menſchenliefde, meest altijd onder de middelklasſe en minstvermogenden is te vinden? — De brave WILLOUGHBY gaf alles weg wat hij had, bedelde bij zijne landslieden om onderſtand, voor de lijdende menſchen, ſtak zich zelven in ſchulden, om hen bij te ſtaan; ook was zijne woning zoo omringd van de hongerigen, dat men bijna niet tot hem konde genaken, en hij zelf met moeite over de ſtraten moest gaan; het was of ze hem alle kenden. Zijne natie beſpotte hem, wegens zijn dwaas medelijden; doch God beloone er hem voor! — Ach! waarom was hij geen Gouverneur van *Madras*, in plaats van den wreeden en ongevoeligen MACARTNEY (*).

Doch niet meer van dezen hongersnood, mijn hart

(*) MACARTNEY, dezelfde, die men als Ambassadeur naar *China* zond, en die (den Hemel zij dank) onverrigter zake van daar weder terug keerde. Hij was de schoonzoon van Lord BUTE, en kwam te *Madras* als Gouverneur in het jaar 1781, om Sir THOMAS RUMBOLD af te lossen; die brave man, had in vier jaren tijds, maar vier millioenen ponden sterlings bijeen geschraapt, en werd naar *Engeland* opontboden, om zich, wegens zijne wanbedrijven, te verantwoorden; dat hem weinig moeite, maar veel geld kosste.

ſchijnt te breken, als ik er lang aan denk; ik heb er in mijne Reize en Lotgevallen van *Madras* naar *Ceilon*, genoeg van gezegd, gelijk ook aan de opzettelijke vernieling der Proviand-Vloot — dat ongehoorde en ten hemelſchreijende gruwelſtuk, om hetwelk uit te rigten, de allerwoestſte en wildſte Barbaren en Cannibalen zich zouden ſchamen en er voor ijzen.

Om de gedachten des teedergevoeligen Lezers van deze akelige en treurige gebeurtenis af te wenden, wil ik denzelven *Madras*, dit kapitale roofnest der Engelſchen, op de kust van *Choromandel*, doen kennen.

De Inboorlingen noemen het, om welke reden is mij, en hun zelven onbekend, *Tſchinépatnam*, of de ſtad der Chinezen, alhoewel het woord tſchiné, in de Tamuliſche of Malabaarſche taal, nog vele andere beteekenisſen heeft, als klein, ſuiker, enz.

Deze ſtad ligt op 13 graden Noorder breedte, digt aan de zee, en omtrent 5 mijlen bezuiden *Palliacatta*.

De Engelſchen zetteden er zich in het jaar 1640 neder. Het was toen eene bloote Factorij; doch na de vernieling van hun Fort *St. David*, door de Franſchen, onder LALLY, in 1758, hebben zij er hunne hoofdplaats op de kust van gemaakt.

De grond, waarop deze ſtad is gebouwd, is brak, droog en zandig, zoodat er weinig rijst, vruchten of groenten in derzelver omtrek voortkomen; het weinige dat er nog groeit, wordt met vele moeite en kosten tot rijpheid gebragt.

Deze dorheid wordt veroorzaakt, door eene zoutwater rivier, die achter deze ſtad omloopt, en alle bronnen van zoet water, die haar naderen, verſlindt, of opſtopt; zoodat men zich daar met water uit putten en tanken of vijvers moet behelpen, dat, hoe zeer men het ook laat zakken, of door eenen lekſteen laat zijpelen, echter met het water eener rivier of beek, zoo wel in ligt-

heid, frischheid als gezondheid niet is te vergelijken.

Intusfchen is er evenwel een Schrijver (*), die zeggen durft, dat langs de ganfche kust geene plaats is, waar het water zoo goed zij, als te *Madras*. Dit zoude mij bijna doen gelooven, dat de man er nooit geweest is.

Madras is verdeeld in the White and Black Town, of de Witte en Zwarte Stad. De eerfte is eene fterke vesting, in wier midden eene kleine ftad, zeer gereguleerd, en volgens de Europeaanfche wijze gebouwd, befloten is. Zij ligt daarenboven digt aan de zee, en zoude een langdurig beleg kunnen uithouden.

In deze vesting is de zetel van het Gouvernement geplaatst; al de Officieren der Compagnie, alle hooge en lagere ambtenaren, en vele rijke en aanzienlijke kooplieden, wonen daar. Ook zijn er vele groote Shops, of Winkels, van allerlei Europeaanfche goederen en kostelijke waren. Er bevindt zich ook eene goede kerk in, zoo mede de Kazernen, enz. In een woord, dit Fort befluit in zich, bij de vier of vijf honderd welgebouwde huizen, zonder de pakhuizen te rekenen.

De woning van den Gouverneur beftaat uit twee prachtige gebouwen. Vóór dezelve is een groot en fraai vierkant plein, *Fortfquare* genoemd, waar de parade wordt gehouden; een ander fchoon gebouw ftaat er tegen over, in hetwelk alle openbare vermaken worden gevierd, en rondom zijn de Conpagnies Kantoren, of Offices. Om kort te gaan, zij hebben er zich zoo bebouwd en ingenesteld, alsof ze nog eeuwen in dat land zouden blijven, hetwelk God verhoede!

De Zwarte Stad, of Black Town, die van het Fort, dat *St. George* genoemd wordt, door een groot plein rondom is afgefcheiden, wordt mede door vele Engelfchen, doch meestendeels door Inboorlingen of Malaba-

(*) Best, Brieven over *Oost-Indiën*.

ren, Mooren of Muhammedanen, Armeniërs, Mestiezen en andere Natien bewoond. Zij heeft omtrent vier Engelsche mijlen in den omtrek.

In het jaar 1768 heeft men dezelve voor het grootste gedeelte, met eenen muur omringd; zij is geflankeerd met torentjes in plaats van batterijen, zonder gracht of bedekte weg, en dient alleen om de stad voor eene onverhoedsche attaque of aanval te beveiligen.

Alhoewel deze Zwarte Stad niet zeer regelmatig is gebouwd, zijn er echter verscheidene groote en breede straten, voornamelijk in het gedeelte dat door de Malabaren bewoond wordt.

Buiten de dorheid en onvruchtbaarheid van haren grond, en het gebrek van goed water, heeft zij nog een groot ongemak, namelijk, dat zij geene veilige reede heeft; de schepen liggen er even als in de opene zee, en bovendien loopt er altoos eene hooge en gevaarlijke branding, die, bij de minste stijve koelte uit zee, zoo hoog en onstuimig is, dat de reede voor Chialengen of booten volstrekt niet is te bevaren.

Het te zamen storten der golven is vreesselijk; vooral voor of na eenen storm, of als een sterke wind lang uit zee heeft gewaaid; men hoort het als eenen aanhoudenden verren donder; des nachts voornamelijk, als stilte het aardrijk bedekt, weergalmt het dof gebulder, tot in eenen onhoorbaren afstand.

Ook loopen de schepen, bij eenen oostelijken storm, het grootste gevaar van schipbreuk te lijden; om deze reden mogen die der Compagnie, en voornamelijk de oorlogsvloot, bij het inzetten van den Mousson, deze reede niet aandoen, of moeten dezelve, tegen dien tijd verlaten, en te *Bombaij* overwinteren.

Verscheidene voorbeelden, en onder anderen dat van den 15 October 1781, hebben doen zien, hoe noodlottig het voor schepen zij, die zich in dien tijd op die reede bevinden.

Niet alleen *Madras* heeft geene reede, maar langs de gansche kust, van *Ballazoor* af, liggen de schepen even zoo bloot en onveilig.

De bezittingen der Engelschen, langs de kusten *Orixa* en *Choromandel*, waren dus, (gelijk ik reeds voorheen gezegd heb,) in den kwaden Mousson, als de vloot naar *Bombaij* was vertrokken, voor iederen vijandelijken aanval, van degenen die de Baai van *Trinconomale* in bezit hadden, blootgesteld; doch men heeft hen van die benaauwdheid verlost, doordien men hun niet alleen deze heerlijke baai, maar tevens al onze overige kostelijke bezittingen op *Ceilon* heeft geschonken, of afgestaan. Zij zijn nu tegen alle vrees en gevaar verzekerd: geen Europeaansche magt is voortaan in staat, hun eenigen den minsten hinder te doen, of hen ooit uit de *Indiën* te verdrijven. — Ik kan mij tot in mijne ziel ergeren, dat dit onwaardeerbaar eiland, na zoo weinig tegenstand, in de magt des vijands is gevallen.

O! het verlies van *Ceilon*, is een onherstelbaar verlies, en het schijnt dat alleen de Engelschen de waarde en de voordeelige ligging van dit overheerlijk Eiland kennen. Wij maken er over het algemeen weinig werk van; de voornaamste wensch der meesten is maar alleen, de wederverkrijging van de *Kaap de Goede Hoop*. Op dien uithoek heeft men alleen al zijne aandacht, al zijn verlangen en begeerte gevestigd, men maakt er een geschreeuw van, als of het een *Peru*, of de sleutel van geheel *Indië* was. Intusschen is het altoos een lastpost geweest, en een aanleg of herberg voor andere natiën, die wij voor hen ophouden, en waarvan wij niets hebben dan de moeite en kosten. De Engelschen, die in hunne *vuist* lagchen, om het belang, dat men in deze, voor *Europa* zoo onnutte en kostbare kolonie, stelt, houden zich alsof zij er dezelfde waardij aan hechtten, opdat men bij eenen vrede, of bij ruiling, dan wel teruggave of

anderzins, minder op *Ceilon* zoude letten, en er de *Kaap* voor nemen, die zij, ben ik verzekerd, gaarne wederom wenschten kwijt te wezen, zoo zij er zonder ſchade konden afkomen. Doch om wederom tot *Madras* te keeren.

De huizen der Engelſchen van aanzien, en der Armeniſche en Portugeeſche kooplieden, zijn groot en ruim, van quader of arduinſteenen opgehaald, en met wit glinſterenden kalk beſtreken. Zij zijn plat van boven, om er op te kunnen wandelen, en er de morgen- en avondkoelte op te genieten. Ook zijn zij met balkons en galerijen voorzien; op ſommige dezer balkons ſtaan tenten, in welke zij het ontbijt en het avondmaal nemen. Zolders en kelders heeft men in deze huizen niet, en de eerſte onderſte verdieping of ingang, wordt zelden of nooit bewoond, dan door de bedienden; en de Koelies, of Palanquindragers, houden er zich in op.

Van glazen ramen kan men in *Indië* geen gebruik maken, wegens de hitte; men bedient zich, in de voornaamſte huizen, van jaloezien, en van ramen met dun geſpleten bindrotting, in de manier van traliewerk doorweven of gevlochten, in geringere woningen.

Onder de vermogende kooplieden, die in de Zwarte ſtad wonen, zijn vele Armeniërs; deze hebben er eene ſtraat op hun zelven, in welke verſcheidene ſchoone huizen ſtaan.

De Armeniërs zijn groote doorkundige en doortrapte kooplieden; men vindt weinige armen onder hen, zij onderſteunen en helpen elkanderen voort, waar zij kunnen; vele hebben eenen zeer uitgebreiden handel.

Hunne vrouwen zijn meestendeels ſchoon en blank; de getrouwde moeten haren mond en hare kin met eenen doek bedekken, zoodat men alleen de bovenſte helft van het aangezigt gewaar wordt; ook mogen zij hare haren niet vertoonen, en ſommige hebben zelfs nog bovendien eenen ſluijer over het hoofd als zij uitgaan.

De huizen der Malabaren en Mooren, zijn alle van eene verdieping, met eene opene vierkante plaats in het midden, welke omtrent even als de kruisgang van een klooster, met houten zuilen is omringd, op welke een afdak, met pannen gedekt, rust. Aan beide zijden, onder hetzelve, zijn kleine kamers, van tien of twaalf voeten in het vierkant, en zonder vensters, zoodat zij het licht slechts door de deur ontvangen; alleen in de achterste kamer, die naar de plaats uitziet, is somtijds een venster met een rottingraam. Deze kamers zijn elk bijzonder, en hebben geene gemeenschap met elkander, en het is onder dit afdak, dat de familie slaapt.

Van voren hebben deze huizen mede een dergelijk afdak of luifel, op pilaren rustende, die eene zeer hoog gemetselde bank, welke langs het gansche front van het huis loopt, overdekt, en tusschen welke maar een naauwe doorgang met trappen is, om van de straat in huis te komen. Op deze banken zitten zij, om hunnen betel te kaauwen, of sigaar te rooken, en de frissche lucht te scheppen, te lezen, of zich met hunne buren of vrienden te onderhouden; zij nemen er ook wel hun middagslaapje — Vrouwen zitten er nooit.

De inwendige inrigting der Malabaarsche huizen, bewijst genoegzaam, hoe weinig, hoe ongekunsteld, de bevrediging hunner behoeften, in hunne dagelijksche leefwijze is. Kabinetten, stoelen, tafels, lusters, spiegels en al die onnoembare menigte meubelen, onnoodige sieraden, zeldzaamheden, en duizend andere, geheel overtollige en gansch onnutte zaken, die ons zoo volstrekt onontbeerlijk zijn geworden, dit alles is hun onbekend, of wordt door hen veracht. Men vindt bij hen niet dan eenige matten om op te slapen, en te eten; eenige koperen potten en bekkens, in plaats van porseleinen borden, kommen en schotels; en eene of twee kisten om hunne kleederen en zaken van waardij in te doen; en met

dit weinige leven zij gelukkig, tevreden, en in huisselijke gelukzaligheid.

Er zijn echter onder de voornaamste Malabaren eenige, bij welke men in een paar vertrekken, spiegels, stoelen, enz. vindt, en die ook grooter huizen bewonen, te weten, met twee verdiepingen, doch evenwel op de voorgemelde manier gebouwd, en zonder eenig venster of opening op de straat; doch zij maken geen gebruik van deze meubelen, zij zitten, eten en slapen evenwel op den grond. Doch in de huizen der rijke Mooren of Muhammedanen, treft men vele versieringen en gemakken, en zelfs Oostersche pracht, aan. Groote zalen, in welkers midden kleine fonteintjes in een marmeren bekken gedurig springen, om de lucht te verkoelen; de vloer van marmer en bonte steentjes, en met fraaije gebloemde matten belegd, over welke rijke Perziaansche tapijten gespreid zijn, waarop zij zitten. Langs den muur staat er eene soort van sofa, eenigzins van den vloer verheven, en met fraaije matrassen en kussens bedekt, op welke de zittende met rug of elleboog leunt. Van stoelen en tafels weten de Mooren echter ook niet, en geene Oostersche volken gebruiken dezelve, maar zij zitten altoos met kruiswijze onder het lijf geslagene beenen, en zijn aan deze wijze van zitten zoodanig gewoon, dat wanneer men een' Hindou of Moor, een' stoel aanbiedt, hij evenwel op denzelven naar zijne gewoonte gaat zitten, en nooit als wij de beenen zal laten hangen.

Voorts vindt men in *Madras* verscheidene Heidensche tempels, aan verschillende Godheden gewijd, doch geen een antiek, of schoon modern gebouw van dien aard. Ook zijn er in deze groote stad, dat te verwonderen is, maar drie Chauderies, en deze zijn nog daarenboven gemeen, klein en slecht onderhouden. Vijvers zijn er ook weinig, en geen een gemetselde of fraaije.

Armhuizen, Hospitalen en dergelijke godsdienstige

ſtichtingen voor de nooddruftige en zieke Inboorlingen en reizenden, moet men noch te *Madras*, noch ergens in eene Europeaanſche Stad of Etablisſement, door gansch *Indië* zoeken; men bemoeit zich met deze volkeren niet verder, dan om ze te plunderen en uit te zuigen. Willen zij Christenen worden, dat ſtaat hun vrij, en is het niet genoeg dat men voor hunne zielen wil zorgen, en te dien einde ganſche troepen van Misſionarisſen, met zoo groote kosten, derwaarts zendt en onderhoudt, die altijd gereed zijn hen te doopen, en in den ſchoot der kerk aan te nemen; en hiermede dunkt mij, kunnen zij tevreden zijn; voor het overige mogen zij van honger en ellende vergaan — wat raakt ons dat!

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De Nabab van Carnatica. — HYDER ALYCHAN *en* TIPPOE SAHEB.

MAHOMED ALYCHAN, Nabab van *Carnatica*, wiens eigenlijke reſidentie *Areat*, of *Tritchinapal* is, doch wien deze ſteden, zoo als hij zelf, of de Engelſchen voorgeven, te nabij de grenzen van zijnen erfvijand, de Nabab van *Masſour*, zijn, bewoont een paleis, digt bij het fort St. *George*, aan de zee gelegen; ook heeft hij een groot gebouw in de Zwarte Stad, waar zijn Serail is, en in hetwelk hij zich meestendeels ophoudt.

Het paleis van zijnen tweeden zoon, OMIR, ſtaat in *Chauderieplain*, omtrent drie Engelſche mijlen buiten de ſtad. Deze OMIR is zijn eerſte minister, en waarſchijnlijk (zoo als ook is gebleken) zijn troonopvolger, dewijl men den oudſten broeder, de wettige erfgenaam, voor onwijs, en dus onbekwaam om te regeren, opgeeft. Doch het is eigenlijk, omdat deze prins de verneder-

de en ſlaafſche ſtaat, in welken zijn vader door de Engelſchen gehouden wordt, zoo als hij behoort, gevoelt, en reeds blijken genoeg heeft gegeven, dat hij zoo ligt en gemakkelijk de onderdrukking en afperſing dezer blanke tirannen niet willen verdragen, en er zich tegen verzetten zoude. Hij is, in één woord, in lang geen vriend der Engelſchen, en deze, om geene onaangenaamheid met hem te hebben, en op hun gemak het ongelukkige *Carnatica* te kunnen uitplunderen, hebben den Nabab MAHOMED ALYCHAN bepraat, of gedwongen, den wettigen erfgenaam, onder ſchijn van onwijsheid, te verſtooten, en zijn broeder OMIR, die eigenlijk zijne vijf zinnen niet bij elkander heeft, en volmaakt eene ſpeelpop van de Engelſchen is, in deszelfs plaats als troonopvolger aan te nemen.

De vader, dien het ook op de regte plek mankeert, heeft zich, door zijnen dwazen en toomeloozen haat, tegen HYDER ALYCHAN, volmaakt in het ongeluk en ruïne gewerkt, gedurig de Engelſchen aanvurende, om den oorlog tegen dien Vorst te verklaren, en te dien einde zijn eigen land uitgeput. Deze, die niets liever wenſchen, dan landen met eens anders geld in te nemen, hebben, wanneer de gelegenheid gunſtig was, en zij het gevoegelijk oordeelden, den Maſſourſchen Vorst beoorloogd, den onnoozelen Nabab van *Carnatica* wijs makende, dat het voor zijne zaak was, dat zij ſtreden; terwijl zij tot voortzetting van dezen oorlog, verſchrikkelijke ſommen van hem afperſten, die hij door zijn geheele land opdreef. *Eindelijk* geen geld meer hebbende, om aan den onverzadelijken gouddorst, en de onophoudelijke eiſchen der Engelſchen te voldoen, beleende hij zware ſommen bij rijke kooplieden te *Madras*; deze bron ook uitgeput zijnde, zag hij zich eindelijk genoodzaakt, zijn ganſche rijk aan de Engelſchen te beleenen, die nu, hun doel bereikt hebbende, den Carnatiſchen Vorst een armzalig

jaarlijksch inkomen geven, waarvan hij naauwelijks leven kan. En dit is nu het gevolg van zijnen onzinnigen haat tegen HYDER ALYCHAN; had hij zich met denzelven tegen dien algemeenen vijand vereenigd, zouden de zaken eenen gansch ander en keer genomen hebben.

HYDER ALYCHAN, Nabab van *Masfour.* Ik kan mij niet onthouden, om, wanneer er zich eene gelegendheid opdoet, den lof van dien grooten Vorst te vermelden, en de lasterende en laaghartige Schrijvers, die zijnen roem en glorie zoeken te bezwalken, te wederleggen en te logenftraffen.

HYDER ALYCHAN is mijn held, ik bemin hem, en vereer zijne gedachtenis, als ware hij mijn vader; niet alleen om zijne uitmuntende en buitengemeene gaven en eigenfchappen, maar wel voornamelijk wegens zijn verheven ontwerp en loffelijk voornemen, om de *Indiën* van de roofgierige Europeanen te zuiveren.

Zijn zoon en Opvolger, TIPPOE SAHEB, even braaf, even dapper, met dezelfde edelmoedige gevoelens, en met hetzelfde menschlievend voornemen bezield, om dat gedeelte van *Indië*, dat onder de flaaffche en verachtelijke heerfchappij der Blanken zucht, te bevrijden — verdient niet minder al mijne achting.

Het leven, de daden en het karakter van dezen ongelukkigen Vorst, en de grondoorzaken, die den val van het Masfourfche rijk bewerkt hebben, zijn weinig bekend. Wat men er hier in *Europa* van weet, is, voor het grootfte gedeelte, valsch, en niet veel meer, dan hetgeen ons de Engelfchen in hunne vergiftige fchotels opdisfen.

Zij, die zijn rijk (*) hebben overheerd, uitgeplunderd

(*) Het rijk van *Massour*, of *Mahasour*, grenst westelijk aan het gebergte bij *Dalmacherry* en aan de Zee, zuidelijk aan *Trevancoer* en *Madura*, benoorden aan *Soenda* en *Viziapoer*, en oostelijk aan *Guntoer* en *Ongola*. Het bestaat uit de Provincien

en verdeeld, zijne fchatten geroofd, zijne vrouwen gefchonden, en zijnen kostelijken, met diamanten en edele gefteenten verfierden troon, als ware het regtmatige buit, met eenen ergerlijken en be'agchelijken toeftel en praal, naar hun groot roofnest in *Europa* hebben gefleept; — zij zijn het alleen, van welke wij de bijzonderheden van dezen, voor dien Vorst zoo rampfpoedigen, oorlog hebben, en die deszelfs leven en daden hebben befchreven.

Hoe partijdig hun verhaal daarvan zij, wat laaghartige onwaarheden zij van hem hebben verfpreid, — is ligt te befeffen.

Van zijnen doorluchtigen Vader, hebben zij geen beter afbeeldfel gemaakt. Zoo men hen wilde gelooven, waren deze beide Vorften, dwingelanden, wreed, bloeddorftig en de geefel der landen, die zij beheerschten. Goede God! dit uit den mond der Engelfchen! is het niet, alsof de onverzadelijke en bloeddorftige Hijëna, den Leeuw van wreedheid befchuldigt?

De napraters, zoo wel Franfche, Hollandfche, als andere, gefalarieerd en ongefalarieerd, kopieren de logens der Engelfchen, over de gebeurtenisfen in de *Indiën* getrouwelijk na, en vol vooroordeel en onkunde van de Indifche zaken, voegen zij bij hunne overzetting, eene menigte fprookjes en onwaarheden, uit hunnen duim gezogen, of uit het verhaal van partijdige reizigers getrokken, er bij.

Och! dat toch eens een kundig en waarheidlievend man, met eene bekwamere pen dan de mijne, en vrij van het laaghartige vooroordeel, een fprekend beeld van den grooten HYDER wilde ontwerpen, hem den verdienden lof toezwaaijen, en zijne lasteraars befchaamd maken.

Hij was een vader van zijn volk, in plaats van een ti-

Mahasoer, *Bednoer*, *Coimbatoer*, *Canarie* en *Sindigal*, buiten vele andere veroveringen van HYDER ALYCHAN, die zeer aanzienlijk waren.

ran; hij was regtvaardig, alles omvattende, alles zelf beſtierende, matig, dapper en vol beleid. Hij was aan zich zelven zijne grootheid en magt verſchuldigd, en wist er zich met glorie in te handhaven.

Zijn voornemen, om *Indië* van het ſchandelijk en verachtelijk juk der Europeanen te verlosſen, en de vrijheid dezer landen weder te herſtellen, was groot, was zijner waardig. Hij was de geeſel der Engelſchen, zij beefden voor zijnen naam; vroeg of laat had hij zijn groot ontwerp gewis ten uitvoer gebragt, doch de dood ſtuitte hem in het midden van zijnen heerlijken loop; het was in het boek des noodlots geſchreven, dat de rampen van *Indië* nog niet zouden eindigen.

Hij ſtierf den 9 December 1782, in *Areat*, de Hoofdſtad van *Carnatica*, die hij kort te voren van de Engelſchen had vermeesterd. Zijn dood bevrijdde hen van den geduchtſten vijand, dien zij ooit in de *Indiën* hadden. Er waren duidelijke blijken, dat hij vergif had in gekregen. O die Engelſchen!

En gij, treffend voorbeeld van de wisſelvalligheden der ondermaanſche zaken! Ongelukkige TIPPOE! — Gij die, nog een kind zijnde, als een tweede HANNIBAL, in tegenwoordigheid van uwen vader, den Engelſchen eenen eeuwigen en onverzoenlijken haat op den Koran zwoert! — Ach! uwe tegenſpoeden, en het verlies van uw rijk en leven hebt gij grootendeels aan uwe verbindtenis met, en vertrouwen op de Franſchen te danken.

Gedurende den oorlog van 1781, had HYDER ALYCHAN, en na deszelfs overlijden, TIPPOE SAHEB, zijn lot aan dat der Franſchen in *Indië* verknocht, hoewel vader en zoon in hunne ſtaatkundige meeningen, met hetzelfde oog, alle Europeanen als dwingelanden en overweldigers van de oppermagtige ſouvereiniteit van *Indië* aanmerkten.

Na eenen bijna driejarigen oorlog tegen de Engel-

fchen, welkers last hij alleen droeg, en in welken de hulp en bijftand, die hij van de Franfchen, zijne bondgenooten, ontving, meer in ijdele beloften, dan in wezenlijkheid beftond; op het oogenblik dat de eerstgenoemden, door het verlies van verfcheidene veldflagen, in het naauw gebragt waren, dat zij de vesting en de provincie van *Bednore*, die zij door de verraderij van deszelfs Gouverneur, HYAT SAHEB, bemagtigd hadden, weder hadden verloren, de Kolonel BRAITHWAIT met zijn leger totaal was geflagen, en de Kolonel MATHEWS, met zijn geheel korps gevangen was, en zij zich in zulke netelige omftandigheden bevonden, dat ze volftrekt radeloos waren, — juist op dat tijdftip, moesten ongelukkiglijk de Vredes-Preliminairen tusfchen *Frankrijk* en *Engeland* aankomen, en TIPPOE SAHEB in zijnen fchoonften voortgang ftuiten. Hij had eene foort van Of- en Defenfive Alliantie met de Franfchen in *Indië* aangegaan, die nu van hem begeerden, dat zijne vijandelijkheden tegen de Engelfchen, te gelijker tijd met de hunne zouden ophouden. Aan dezen eisch moest hij, hoe ongaarne ook, om verfcheidene redenen, voldoen, en dus al zijne hoopvolle vooruitzigten, die hij op zijne erfvijanden had, opofferen.

Doch wat deden de Franfchen? Hun belang, de eer hunner natie, de billijkheid, de regtvaardigheid eischten, dat zij, bij het fluiten van dezen vrede met de Engelfchen, hunnen getrouwen bondgenoot TIPPOE, daarin hadden begrepen, en voordeelige voorwaarden voor hem hadden bedongen; zij hadden aan dien Vorst, en aan zijnen overledenen vader, den doorluchtigen HYDER, zulke groote verpligtingen, zij hadden zoo vele onwaardeerbare dienften, zoo veel bijftand van hem genoten; zij konden dus, zonder de grootfte ondankbaarheid, dien Vorst niet verlaten, en ondertusfchen floten zij eenen afzonderlijken vrede met de Engelfchen, trokken de troepen, die zij

hem tot onderſtand gegeven hadden, weder na zich, en lieten hem dus alleen met hen handgemeen. Dit had hem echter in het minſte niet gehinderd voort te gaan, want de Engelſchen bogen toenmaals, van alle kanten onder zijne wapenen, en hij zoude alleen in ſtaat geweest zijn, om hen te vernielen; doch zij wisten de Mahratten, deze tot het ongeluk van *Indië* gezworene vijanden van HYDER ALYCHAN en zijn' zoon te winnen, die hem dreigden, zich bij de Engelſchen te voegen, zoo hij geene vrede met hen maakte, en er hem toe te dwingen. Dit, en de beloften der Franſchen, om hem langzamerhand door troepen, artilleristen, enz. in zulk eenen geduchten ſtaat te ſtellen, dat hij bij eene andere gelegenheid, de Engelſchen, met derzelver bondgenooten, het hoofd zoude kunnen bieden, waren de voornaamſte redenen die hem verpligtten, om mede den vrede te maken, en in plaats van voordeelige voorwaarden, die hij, zoo de oorlog nog maar eene maand langer geduurd had, had kunnen verkrijgen, moest hij zich met het *ſtatu quo ante bellum* vergenoegen.

Getrouw aan zijnen haat tegen de Engelſchen, kropte hij zijne gevoeligheid, wegens dit onvriendelijk gedrag der Franſchen, op, dewijl hij in hen nog altoos den vijand zijner vijanden zag.

Hij zond, in 1788, Vakiels, of Ambasſadeurs, naar *Verſailles*, met voornemen en last, om eene nieuwe, en nog naauwere, Verbindtenis met dat Hof aan te gaan. Al zijn aanbiedingen droegen den ſtempel van opregtheid en edelmoedigheid.

Deze Ambasſadeurs werden met groote ſtaatsie en beleefdheid ontvangen; doch men trachtte meer, om hen de grootheid en heerlijkheid van het Hof te doen zien en kennen, dan om zich over de groote aangelegenheden hunner zending op te houden.

Zij verkregen niets, dan onzekere en ijdele beloften,

en werden onverrigter zake weder terug gezonden, nadat zij eenige maanden, om zoo te zeggen, voor ſpeelpop aan de belagchelijke en kinderachtige ijdelheid van dit Hof gediend hadden.

Deze onverſchilligheid van het Hof van *Verſailles*, om eene naauwe verbindtenis met zulk eenen magtigen en dapperen Indiſchen Vorst aan te gaan, moet alleen worden toegeſchreven, aan de intrigues der Engelſchen, die maar al te zeer vreesden, dat het Franſche Ministerie eens de oogen voor hare eigene en ware belangen zoude openen, en zij den grootmoedigen en dapperen TIPPOE, die hunne vriendſchap met zoo veel drift en opregtheid zocht; met eene aanzienlijke magt van volk en kundige Officieren zouden bijſtaan, en dezelve in zijne dienst doen overgaan, hetwelk eigenlijk het voornaamſte doel der zending was. Dit zoude de doodſlag voor de Engelſchen geweest zijn; en daarom zochten zij, volgens hunne gewone wijze, door omkooping, list, enz. het doel van deze ganſche Ambasſade van den Nabab TIPPOE, die dezelve uit zoo verre landen had gezonden, te verijdelen, hetwelk hun, zoo als ik gezegd heb, dan ook volkomen gelukte.

Zoodra zij van de terugreize der Ambasſadeurs van den Nabab, en van de vruchteloosheid dezer zending verzekerd waren, begonnen zij weder in het geheim hunne vijandelijke ontwerpen tegen hem te broeden, en ſtelden alle mogelijke middelen in het werk, om de Hoven van *Poena* (*) en *Hyder-Abad* (†) te bewegen, zich bij hen te voegen, om den, geen ergdenkenden Nabab onverhoeds op het lijf te vallen, want alleen durfden zij hem het hoofd niet te bieden, zij hadden zoo vaak zijnen wrekenden arm gevoeld, zoo menigen veld-

(*) *Poena*, Hoofdstad der Mahratten.

(†) *Hyder-Abad*, Hoofdstad van den Nizam.

ſlag hadden zij in den laatſten oorlog tegen hem en zijnen overledenen vader verloren.

Het gelukte hun de Mahratten en den Nizam in eene coalitie tegen hem te verbinden, en zij vielen hem gezamenlijk, onder een allerellendigst voorwendſel, op nieuw aan.

Tegen deze vereende magt was TIPPOE SAHEB niet beſtand, te minder, daar hij onverwachts, en eer hij zich intijds tot den oorlog had kunnen voorbereiden, werd overrompeld.

Echter verdedigde hij zich dapper, en gaf den Engelſchen niet alleen de handen vol, maar had bijna hun geheel leger, met CORNWALLIS aan het hoofd, krijgsgevangen gemaakt.

Doch eindelijk van alle kanten aangevallen en gedrongen, was hij genoodzaakt, eenen zeer nadeeligen vrede te ſluiten, waarbij hij vele opofferingen moest doen, om dien te verkrijgen. Ja de Engelſchen, die wel wisten dat hij maar naar een voordeelig tijdſtip en gelegenheid wachtte, om zich aan hen te wreken, dwongen hem, om twee zijner zonen als gijzelaars in hunne handen te ſtellen.

En deze laaghartige, deze verachtelijke daad van geweld en overmoed, van wreedheid en dwingelandij, hebben zij zich niet geſchaamd, door twee printen of platen publiek te maken en te vereeuwigen. De eene vertoont het bittere en teedere afſcheid der moeder, van deze twee kinderen, die zij zoo goed als aan den dood overlevert; de andere verbeeldt den trotſchen CORNWALLIS, die de ſidderende ſlagtoffers ontvangt. O! het moet om woedend te worden geweest zijn, voor dien ongelukkigen Vorst.

En dit alles, en wat er nog op volgde, zag het Franſche Hof ſtilzwijgend en geduldig aan; zij zagen onverſchillig het rijk en de magt van hunnen besten bond-

genoot in de *Indiën*, als het ware versmelten, en, zonder eenige poging tot zijne redding te doen, ganschelijk vernielen, — al hunne hoogdravende beloften en verzekeringen van hulp en bijstand, vervlogen in rook; en ach! dat hij toen zijne oogen geopend en aan hunne grootsprekerij geen geloof meer geslagen had — Maar zijn onverzoenlijke haat, tegen de Engelschen, deed hem elk, die maar de geringste ontevredenheid over hen betoonde, als zijne vrienden aanmerken; elk, die maar verre blijken gaf van hen te haten, geloofde hij, en alle ontwerpen en beloften om hen te schaden, waren hem welkom, en hij nam ze gretig aan; hij was in dat stuk al te blind van vertrouwen; had hij een weinig van de voorzigtigheid en het vooruitzigt van zijnen vader gehad, de zaken hadden eenen anderen keer genomen, ten minste — het groote ongeluk ware niet gebeurd.

Ik heb mijne redenen, om de oorzaken te verzwijgen, die hem aanspoorden de Engelschen (met opoffering van zijne twee zonen, die zij van hem in hunne magt hadden) op nieuw den oorlog aan te doen. De ongelukkige Vorst! hij liet zich op nieuw door ijdele beloften verleiden, en wapende zich in het geheim; doch de Engelschen, die een wakend oog op hem hielden, en hunne spions hadden, kwamen hem voor, en door den Nizam en de Mahratten wederom versterkt, vielen zij hem gezamenlijk aan, eer hij regt gereed was, hen te ontvangen.

Om kort te gaan, en deze voor mij zoo smartelijke, en voor de menschheid en de vrijheid der Indische volkeren zoo ongelukkige gebeurtenis te eindigen; hij werd overwonnen! Zij namen *Seringapatnam*, (in welke vesting hij zich onvoorzigtiglijk had ingesloten,) stormenderhand in, en men vond hem op eene der batterijen, die hij persoonlijk hielp verdedigen, onder de verslagenen.

Al zijne bezittingen vielen in de magt zijner vijanden;

twee-derde gedeelten werden verdeeld tusfchen de Engelfchen, den Nizam en de Mahratten; het andere gedeelte werd door de eerften, in fchijn van regtvaardigheid, aan een kind, KISTNA genaamd, een affiammeling (of die zij daarvoor uitgaven) van den door HYDER ALY onttroonden Rahja van *Masfour*, in *Zemindarij* gegeven, echter onder protectie van deze zoo goede en milde Compagnie, en opdat zij, of liever hare dienaren, niet vergeefs het opzigt hierover zouden hebben, onder eene jaarlijkfche contributie van dertig lack (*) ropijen, of omtrent zoo veel als het land kan opbrengen; buiten nog acht lack, waarvan ik nader zal fpreken. Sedert heeft dit onverzadelijk volk, door eene nieuwe fchikking met den Nizam, ook dat gedeelte van TIPPOE's land, hetwelk hem ten deel was gevallen, van hem weten te verkrijgen en aan zich te halen; dat der Mahratten zullen ze mogelijk door de eene of andere list of fchelmerij mede trachten te bekomen. En wat het gedeelte, dat ze aan dit kind gaven, aanbelangt, men kan rekenen, dat het hun zoo goed als in vollen eigendom toebehoort: want, dat zij het niet zelf opgeflokt hebben, is eensdeels uit vreeze voor den Nizam en de Mahratten, en anderdeels om aan *Europa* en de Indifche wereld te doen zien, hoe edelmoedig zij zijn, en hoe zeer zij regt en geregtigheid beminnen en handhaven. O, die huichelaars! (†)

(*) Een Lack is 100,000.

(†) Om den Lezer een waar denkbeeld van de edelmoedigheid der *Engelschen* te geven, zal ik eenige Artikels uit het Tractaat, dat zij met den nieuwen Vorst van het verscheurde Massoursche rijk sloten, hier afschrijven,

Art. 2. De Engelsche Compagnie staat toe, te onderhouden, en de Rahja om te ontvangen, eene militaire magt, tot defensie en securiteit van zijn rijk. In consideratie van deze hooge protectie, verbindt zich de Rahja jaarlijks aan de Compagnie te be-

En dus viel het Masfourfche rijk! Dus viel een der edelfte Vorften van *Indië!* — Dus hebben zij eindelijk

talen, 8 lack ropijen, (omtrent een millioen guldens.) Dit is te verstaan in vredestijd; doch zoo de Compagnie het noodig oordeelt, om eenen zijner naburen te beoorlogen, zal hij meerder troepen in zijn rijk moeten, en bij gevolg ook, naar rato van derzelver aantal, tot derzelver onderhoud moeten contribueeren.

Art. 6. De Rahja verbindt zich, om op geenerhande wijze, met eenigen anderen staat correspondentie van brieven of anderzins te houden, over welk onderwerp het ook moge zijn, zonder er te voren de permissie van de Agenten der Compagnie toe te hebben verkregen, en hen deze brieven te hebben doen lezen.

Art. 7. De Rahja verbindt zich, alle Europeanen, van eene andere Natie als die der Engelschen, die zich in zijne staten mogten bevinden, aan de Agenten der Compagnie over te leveren, en niet toe te laten, dat een vreemd Europeaan, zonder behoorlijke Engelsche paspoorten, ook maar eenen dag in zijne Staten verblijve, zonder hem te arresteren, en aan de Agenten over te leveren.

Art. 8. De Rahja staat toe, dat de sterkten en forten die zich op zijn territoir bevinden, door de troepen der Compagnie, en de Commandanten die zij daartoe verkiest, worden bezet.

Art. 9. Ook zal de Rahja toestaan, dat zekere forten naar het goeddunken der Compagnie, gedemanteleerd en gesloopt, en anderen weder gerepareerd en versterkt worden; en de onkosten tot deze slechting en reparatien, zullen door beide partijen gelijk gedragen worden.

Art. 14. De Rahja verbindt zich, alle bevelen, raadgevingen en voorschriften, die het Engelsch Gouvernement noodig oordeelt hem te geven, op het naauwkeurigste te volgen en te volvoeren, het zij aangaande de oeconomie zijner finantien, de betere perceptie en administratie zijner inkomsten, als anderzins.

Art. 15. Zoo de 8 lack ropijen, tot onderhoud der troepen van de Compagnie, op het territoir van den Rahja, niet behoorlijk bij het vierendeel jaars mogten betaald worden, zal het hare Agenten vrij staan, zoo veel land van den Rahja onder hun direct bestuur te nemen, als er noodig geoordeeld zal worden, om tot een fonds en eene securiteit dezer som te dienen, en dezelve daar uit te betalen, enz.

dezen steen des aanstoots uit den weg geruimd! Dus hebben zij dezen zoo zeer gevreesden en geduchten vijand vernield en omgebragt! — Hij, die hunne schuldige hoofden gestadig dreigde, en die vroeg of laat hen de straf hunner tallooze misdaden, zoude hebben doen ondergaan.

O! de val van TIPPOE SAHEB heeft mij grievend gesmart! Ik ben verzekerd, dat in zijne familie, ja zelfs onder zijne kinderen, (die de Engelschen door vergif of dolk reeds lang in stilte van kant zullen hebben gemaakt,) er geen is, dien dit ongeluk meer ter harte heeft gegaan, dan mij. Het heeft de kluisters, onder welke bijna gansch *Indië* zucht, voor eenen langen tijd, naauwer dan ooit, toegehaald en verzwaard.

Voor de Franschen is het een onherstelbaar verlies.

Geconcludeerd in het Fort *Nuzzurbah*, bij *Seringapatnam*.

Den 18 Julij 1799.

Dit is nu het Traktaat der Engelschen, met den Prins Rahja van *Massour*, KISTNA GEDIAVER BAHADER. Een eeuwig monument van schaamte en verfoeijing, voor deze ellendige onderdrukkers. Ongelukkige Prins! het ware beter geweest, dat gij nooit den troon hadt bestegen! — Hoe is het mogelijk, dat zij zich niet schaamden, om een dergelijk Traktaat publiek te maken!

Hoe! de goederen van eenen Souverein onder het opzigt van de dienaren der Compagnie te stellen! Eenen Koning te beletten, correspondentie met zijne naburen te houden, zelfs geenen vriendschappelijken brief te mogen wegzenden, zonder het welwillen van deze Agenten, en zonder denzelven te voren van deze ellendelingen te laten lezen! Hem te beletten eenig vreemdeling in zijne Staten te ontvangen, zelfs niet voor eenen enkelen dag, zonder paspoorten, en de toestemming dezer Compagnie! Al de sterkten en forten, die zijne rust konden verzekeren, te vernielen, en dezulken te bezetten en te versterken, door welke zij hem in toom kunnen houden! — Oordeel nu, Lezer! hoe edelmoedig dit Engelsche volk is!

Nooit, nooit, zullen zij zoo een getrouw en opregt bondgenoot wedervinden, als TIPPOE en zijn doorluchtige Vader was! — En met hoe veel ondankbaarheid hebben zij deze beide Vorften behandeld, verwaarloosd, verleid door ijdele beloften, in den oorlog ingewikkeld, en daarna weder verlaten.

Na den dood van TIPPOE, en de vernieling van zijn rijk, en na het verlies van *Ceilon* voornamelijk, is er weinig, ja bijna geene mogelijkheid meer, voor hen, om weder eenen aanzienlijken vasten voet in *Indië* te krijgen, wat men er ook van zeggen moge. Er is nog eene fchoone gelegenheid geweest, namelijk toen de Engelfchen met den Keizer van *Condé*, op het Eiland *Ceilon*, in den oorlog waren gewikkeld, en zij van dezen Vorst alom werden geflagen en in hunne fterkten moesten vlugten; doch deze fchoone gelegenheid is verwaarloosd, of er waren andere redenen, die beletteden, dat men er gebruik van maakte.

Ziedaar, waarde Lezer! in het kort, hoe de dappere TIPPOE viel, en op wat wijze de Engelfchen zijn rijk overheerden. Tijd en plaats beletten mij, om er een uitvoeriger relaas van te geven.

Doch dat men zich vooral niet verbeelde, dat zij het alleen waren, die het Masfourfche rijk hebben vermeesterd. Zoo men deze grootfprekers hoort, of hunne befchrijving van dezen oorlog leest, is het, alsof zij zonder behulp van eenige andere magt, den braven TIPPOE hadden overwonnen. Lieve hemel! wat zouden ze zonder de Mahratten en den Nizam, die in het ten onderbrengen van den ongelukkigen zoon van HYDER wel het meest toebragten, hebben uitgevoerd? Zij, die tegen HOLKAR, een enkel hoofd der Mahratten, niet in ftaat waren het uit te houden, en door denzelven op den oever van het verderf gebragt werden. Zij, die zoo menige zware en totale nederlaag van HYDER en zijnen zoon geleden had-

den; die al het voordeel, dat ze in den oorlog van 1793, tegen den laatsten verkregen, voor het grootste gedeelte aan deze bondgenooten te danken hadden, en zonder welke dappere hulpbende zij gansch vernield zouden zijn geworden. Zij zullen u niet zeggen, dat hun geheel leger, met CORNWALLIS aan het hoofd, door TIPPOE SAHEB omsingeld en ingesloten was, en dat zonder de Mahratten, die hem nog even in tijds bevrijdden, deze trotsche Engelschman zich op dezelfde, en nog veel schandelijker, voorwaarden, aan de Massourers zoude hebben moeten overgeven, als toen hij zich, in den Amerikaanschen oorlog, aan de Amerikanen op discretie overgaf.

En zelfs in dezen laatsten oorlog, die zijn lot besliste, niettegenstaande de hulp van de Mahratten en den Nizam, zouden zij echter niet in staat zijn geweest, hem geheel ten onder te brengen, ware het niet, dat zij zich van hunne voornaamste wapenen, verraad en omkooping, hadden bediend. Zij wisten door deze lafhartige en schandelijke middelen, twee der eerste en voornaamste Generaals van TIPPOE, MAHMOUD SAHEB en MIRA SAHEB, op hunne zijde te krijgen, die door eenige opzettelijk verlorene veldslagen, hun den weg openden en ongehinderd in het land lieten rukken, hetwelk dezen Vorst noodzaakte, zich in zijne Hoofdstad *Seringapatnam* op te sluiten, waarin ze hem belegerden.

Deze stad is door de natuur en door kunst zoo sterk bevestigd, dat ze voor onoverwinnelijk wordt gehouden; en de Engelschen zouden zich wel gewacht hebben, eenen storm op dezelve te wagen, indien zij ook hier niet verscheidene Opper-Officieren van TIPPOE, door beloften, die zij niet hebben vervuld, en nooit in dergelijke en andere gelegenheden vervullen, waarvan ik menige voorbeelden zoude kunnen bijbrengen, hadden weten op hunne zijde te krijgen. De ongelukkige Vorst, werd, in het heetst van het gevecht, terwijl hij de zijnen aanmoe-

digde, door een' dezer omgekochte booswichten verraderlijk vermoord. Men verliet de batterijen, zoo als het was afgesproken; de ſtad werd ingenomen, en aan de plundering overgegeven; zijne Senana (*) op de beestachtigſte en barbaarſte wijze geſchonden, en zijne ſchatten en troon naar *Europa* geſleept.

Sedert den val van dit huis, is de trotschheid en de overmoed der Engelſchen, op eene zigtbare wijze vermeerderd. Hij, die hunne roofzucht en ambitie paal en perk konde zetten — is niet meer! — Onbevreesd verheffen zij nu hunne trotſche hoofden; ijdelijk meenen zij nu voor altoos in hunne heerſchappij gevestigd te zijn; doch zij zullen zich bedriegen! zij zullen de donderwolken, die zich van alle kanten om hen vergaderen, en vroeg of laat over hen ſtaan uit te barſten, niet ontgaan! De blikſems der wraak zullen hen verpletteren, en niets zal ginds van hen meer overig blijven — dan de herinnering aan hunne boosheden.

Neen! er zijn nog Vorſten genoeg in *Indië*, in ſtaat om hen niet alleen het hoofd te bieden, en in het naauw te brengen; maar hen zelfs te vernielen. De krijgskunde der Europeanen, maakt bij de Indiaanſche Vorſten groote voortgangen. De Engelſchen zijn niet anders gevreesd, dan wegens hunne verraderijen en omkooping. Dit alleen, en de tweedragt, die ze onder die Vorſten weten te ſtoken, houdt hen nog ſtaande; doch hoe lang kan dit nog duren? Vroeg of laat zullen deze misleide Vorſten hunne oogen voor het algemeen belang openen, en het is met deze blanke dwingelanden gedaan. Het is met hen gedaan, zoo de Mahrattiſche (†) Hoofden zich ver-

(*) Senana, eigenlijk Serail; onder het woord Senana verstaat men echter ook de vrouwen zelve.

(†) Het land der Mahratten, strekt zich van Kaap *Comorin*, aan den zuidelijken uithoek van het schier-eiland van *Indië*, tot aan de grenzen van de Perzische Heerschappij noordelijk uit, en

eenigen, en met gezamenlijke magt op hen aanvallen. Het is met hen gedaan, zoo de Nizam, die om ſtaat-

is ten oosten bepaald, door de *Corallijcq*, de Noorder *Circars*, en het gebied van den Soubah van *Decan Nizam al Mulack*. Doch de Provincie van *Catac*, die mede aan het rijk der Mahratten behoort, reikt onregelmatig tot aan de Baai van *Bengalen*. De natuurlijke sterkte, en de onoverstijgbare bergen van deze uitgestrekte landstreek, is den aangeboren moed van deszelfs Inwoners te hulp gekomen, in het bewaren van hunne onafhankelijkheid, te midden der verschillende omwentelingen, die in het Rijk van *Hindostan* hebben plaats gehad.

Dezelfde omstandigheden zijn oorzaak van hunnen buitzuchtigen aard, en hunne onoverwinnelijke verkleefdheid aan de wapenen.

Onder deze oorlogzuchtige Stammen, zijn de oude gebruiken van het Oosten, benevens die gastvrijheid, die in vorige tijden, de volken van *Azië* zoo bijzonder kenmerkte en met eene bijzondere naauwkeurigheid, jegens vreemdelingen en onder elkander uitgeoefend werd, nog bewaard.

Eertijds waren de Mahrattische Stammen naauw onder één Opperhoofd vereenigd, die zijnen zetel te *Sitterah* opgerigt had, en wiens titel *Sou* of *Ramdradsh* was, maar door inwendige zoowel, als buitenlandsche onlusten, werd hunne vereeniging gebroken, en een ieder geniet nu het voorregt van eenen onafhankelijken staat.

Hunne gezamenlijke militaire magt wordt op 300,000 man kavallerie, en 100,000 man infanterie begroot.

Deze Natie ontleent haren naam van *Marhut*, eene Provincie van *Decan*, waarvan *Satarrah* de hoofdstad is.

De grondlegger van hunne grootheid en magt was genaamd SEVADSJI, een man van onbepaalde heerschzucht, uitgestrekte ondernemingen, onbewegelijken moed en geduld, en bezittende uitmuntende militaire talenten. Gedurende zijn geheel leven wederstond hij alleen al de magten van AURENG SAHEB, en hij breidde zijn rijk aan alle kanten uit. Zijn zoon SHUMBOYEE, die na hem Keizer werd, volgde het voetspoor van zijnen Vader, en onder zijne regering werd het Mahratsche Rijk steeds magtiger en uitgebreider. Deszelfs zoon, SAHOEJIE, echter, ofschoon het begin zijner regering zeer gelukkig en voorspoedig was, en hij in-

kundige redenen, of uit eigenbelang, zich nog bij hen houdt, hen verlaat, en zich bij den een of anderen misnoegden voegt. Het is met hen gedaan, zoo SHEMAN SHAW, Koning van *Candahar*, het besluit neemt hen uit te roeijen; zij sidderen voor hem! Het is van dien kant, dat zij hun verderf verwachten.

Deze SHEMAN SHAW is den Engelschen een doren in het oog; wel is waar, dat hij op een' grooten afstand van *Calcutta* is verwijderd, doch dit is de minste zwarigheid; hij heeft reeds invallen op de grenzen van hunne bezittingen in *Hindostan* gedaan, en zij hebben, in plaats van zich tegen hem te verzetten, hem met geschenken, met de voldoening van zijne eischen, en andere onderwerpingen, weten tevreden te stellen.

SHEMAN SHAW is een dapper Vorst, die aan het hoofd van 200,000 uitmuntende ruiters, en half zoo veel voetvolk, hen welhaast tot rede zoude brengen. En, zoo zij eens in het onderspit geraken, wee hen! Gansch *Indië* zal alsdan over hen vallen; van alle kanten zullen zich Muhammedaansche en Hindousche hulptroepen, bij de Vorsten van *Candahar* en *Cherazan* voegen; derzelver ontallijke ruiterij en voetvolk, zullen staag aangroeijen, naar mate zij in het land zullen voortrukken; zij zullen op hen vallen als een stroom. De Afghans, de Rohillas, de Patanes — onstuimige, dappere volken, wachten met een brandend ongeduld en opgekropte woede, naar de gelegenheid om zich te wreken. Een algemeene wapenkreet zal tegen hen, door deze wijduitgestrekte gewesten, weergalmen, en al de Vorsten van *Indië*, zullen hunnen onderlingen twist vergeten, om dezen wreeden

alles de voetstappen zijner voorvaderen volgde, ten laatste nalatig wordende, zette acht Officieren of Staatsministers aan, die hij de gansche bestiering van het Gouvernement in handen stelde, en die van toen af de Oppermagt verdeelden; waaruit ongelukkiglijk eene veelhoofdige regering is voortgesproten.

vijand der menschheid te beoorlogen. Deze Colosſus, door verraad, intrigues, list, geweld en roofzucht, zoo hoog verheven en opgerigt, zal, volgens het algemeen noodlot der ondermaanſche zaken, nederſtorten — en de plaats, waar hij geſtaan heeft, zal zelfs niet meer te vinden zijn!

Omringd als zij zijn van vijanden, van verbitterde Natiën, in het midden van tallooze legers, die alle naar het oogenblik van hunne vernieling reikhalzen, nadert hetzelve met groote ſchreden. Tot nog, hebben zij, door vervloekte listen, vijandſchap en tweedragt onder hen weten te zaaijen, de Hindouſche Prinſen tegen de Muhammedaanſche ophitſende; de Radjah tegen den Nabab, deze weder tegen den Mogol, zoekende dus den eenen door den anderen te vernielen, en zich op deze laaghartige wijze nog ſtaande te houden.

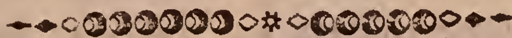
Eindelijk toch zullen en moeten zij vallen, en hun einde zal zijn met ſchrikken! Niemand zal hen beklagen, en nog veel minder bijſtaan en redden: want ik verklaar hier openlijk, wat men ook van het tegendeel gelooven en zeggen moge, dat er in gansch *Indië* geen eene Europeaanſche Natie is, die een opregt en getrouw bondgenoot onder de Indianen heeft. Zij hebben het eindelijk zoo verre gebragt, dat zij geen eenen waren vriend meer onder dezelve hebben; geen een, die, (hoezeer hij het voor het uiterlijke, uit vreeze, of eigenbelang ook ſchijnt te wezen,) niet met hart en ziel in het geheim, naar hunne verdelging en verderf reikhalst, en naar het afſchudden van het ſchandelijk juk verlangt, dat hen van deze fortuinzoekers en avonturiers wordt opgelegd. Nooit, nooit zullen zij de genegenheid en het vertrouwen dezer volken weder herwinnen, offchoon zij ook (dat volſtrekt onmogelijk is) gansch van gedrag veranderen. Zij hebben hen te diepe wonden geſlagen, die volſtrekt ongeneesbaar zijn, Hun naam is in afgrijzen en

vervloeking, en deze hatelijke indrukſelen zullen nimmer uitgewischt kunnen worden.

In één woord, de barbaarſche mishandelingen, die zij deze ongelukkige volkeren aangedaan hebben, en tot dit uur niet ophouden, aan te doen, heeft eene verwijdering en afſchuw in hen verwekt, die van vader tot zoon overgaat en voortgeplant wordt; zij hebben in de oogen der Indianen, alle aanſpraak op deugd, op godsdienst en regtſchapenheid verloren.

Alles kondigt eene algemeene omwenteling aan, die, vroeger dan men denkt, tegen hen, door gansch *Indië* zal plaats grijpen, hoe zeker en magtig zij zich ook gelooven.

De grondſlag, op welken zij zoo vertrouwend en gerust bouwen, zal eensklaps onder hen wegzinken, en onder de puinhoopen van hun waggelend gebouw overſtelpt — zullen zij zich zelven een graf hebben gedolven.

NEGENDE HOOFDSTUK.

HASTINGS. — NUNDOCOMAR. — *Ongeſtrafte misdaden. Gelijke Monniken, gelijke kappen.*

Deze voorzegging is geen bloot vermoeden of herſenſchim; eer vijftig jaren zijn verſtreken, is zij gewis in den uitgeſtrektſten zin vervuld; alles vereenigt en vormt zich langzamerhand tot hunnen ondergang. Het zal hun even zoo gaan, als in *Amerika*, waar zij door hunne eigene Natie verjaagd werden, dat zij zeker ook niet gedacht hadden.

Hun toeſtand in de *Indiën* is nog veel hagchelijker en gevaarlijker; zij hebben, gelijk ik gezegd heb, geen eenen bondgenoot, waarop zij kunnen ſtaat maken, als de nood bij hen aan de man komt; zij ſtaan om zoo te ſpreken op zich

zelven, als een ſcheepje in het midden eener verbolgene zee, van alle kanten dreigen hemelhooge baren het te verſlinden. Zoo ook zij, omringd van verwoede volkeren, die op hen loeren, als de wolf op het lam, en voor welke iedere gelegenheid om hen te vernielen welkom is.

Hunne voornaamſte magt beſtaat, zoo als bekend is, in Cipaays (Indiaanſche ſoldaten), die hen in moed en dapperheid gewis verre overtreffen; deze zullen eens gezamenlijk tegen hen opſtaan, zoo als zij hier en daar reeds dikwijls, bij ganſche regementen, hebben begonnen te doen, de Engelſche Officieren vermoordende, enz. De wapenen, die zij hun in handen gegeven, en de krijgskunde, die zij hun geleerd hebben, zullen deze huurlingen tot hun verderf gebruiken, en het kleine hoopje gedebaucheerde Europeanen, dus van elk verlaten, zal als kaf in den wind verdwijnen.

En wat den voorſpoed van hunne bezittingen in de *Indiën* aangaat, waarvan zij zoo breed opgeven, ach, die is maar in ſchijn! — integendeel, alles neigt zich in hunne Etablisſementen naar het verval; het karakter van verlamming en uitputting ſtaat op alles gedrukt. Intusſchen, zoo men aan hunne berigten geloof wil ſlaan, is alles ginds in vollen bloei, alles tevreden en gelukkig.

De rampen, die deze landen drukken, en de ſchrikkelijke gevolgen, die daaruit vroeg of laat moeten voortſpruiten, zijn den Heeren Directeuren in *Europa*, min of meer bekend; zij weten heel wel op welke wijze hunne dienaren de verbazende ſchatten die zij van daar terug brengen, verzamelen, en hoe vreesſelijk die volkeren uitgeput worden en de Maatſchappij beſtolen wordt; doch, zoo als ik reeds gezegd heb, achteloosheid, onkunde, en wanhopende om het te verhelpen, en voornamelijk eigenbelang — zijn de oorzaken dat men alles door de vingeren ziet, en alleenlijk, op zijn hoogst, maar zachte middelen gebruikt.

Men is op de gedachte gevallen, om de dienaren, die ginds eenige posten bekleed hebben, en vandaar, zoo als gewoonlijk, in weinig tijds, fchatrijk terug komen, te noodzaken eene zuivere opgave van hun vermogen te doen, en in welken tijd en op wat wijze zij hetzelve hebben verkregen, — iets dat meer dom was, konde men toch wel niet uitvinden — het is van hetzelfde flag, als dat der Hollandfche Maatfchappij, die bij mijn' tijd hare dienaren verpligtte, om zich maandelijks door eenen eed te zuiveren, dat zij de Compagnie niet te kort hadden gedaan; hoe zij de Inboorlingen behandelden, daarvan behoefden zij geene verantwoording te doen.

Men denke eens, eeden in *Indië*! — De Heeren Directeuren hebben dan vergeten, dat alle die naar de *Indiën* gaan om fortuin te maken, hunne confcientie aan dezen kant der linie laten. Eeden hebben meestendeels in die landen, wat dit geval betreft, geene de minfte waardij, en elk heeft altoos zijne *refervatio mentalis* in gereedheid.

Om weder tot de Engelfchen te komen: al die kleine en zwakke middeltjes, die zij in het werk ftellen, om de afperfingen en rooverijen in gindfche landen te beletten, of te verminderen, zijn van geene de minfte kracht en gansch onvoldoende, en brengen geene de minfte verandering hoegenaamd in het gedrag der gindfche dienaren te weeg; deze gaan altijd hunnen ouden gang, met moorden, rooven, plunderen en landen in te nemen, en de Heeren Directeuren laten het oogluikende toe, roepen nu en dan een' der hoofddwingelanden voor hunne vierfchaar, om zich kwafie te verantwoorden, op de befchuldigingen en klagten, die tegen hem gedurig inkomen, wegens zijn wangedrag, onderdrukking en overheering — en wanneer gansch *Europa*, ten minfte alle gevoelige en edeldenkende menfchen, angstvallig verwachten, dat eens eene voorbeeldige ftraffe aan hen zal worden uitgeoefend,

en de zuchtende menschheid gewroken worden — dan ziet men op het laatst de zaak op de lange bank geschoven; zij geraakt in het vergeetboek, en de misdadigers worden gemeenlijk, wegens, (zoo men voorgeeft) niet voldoende bewijzen, ontslagen of vrijgesproken. Ja wat nog meer is, zij krijgen somtijds zelfs weder nieuwe en nog aanzienlijker posten en bedieningen, of worden met eer, achting en titels beloond — zij, die van de hand des beuls, den schandelijksten en smadelijksten dood verdiend hadden.

Men zie, bij voorbeeld, hoe het met den zoo zeer beruchten, en genoeg bekenden Gouverneur-Generaal van Bengalen, WARREN HASTINGS (*) is afgeloopen. Welk een omslag, welke onkosten en voorbereidselen, om dezen misdadiger zijn proces te maken!

Hij wist echter, en elk die maar eenigzins met den loop der zaken van de Engelsche Oost-Indische Com-

(*) HASTINGS, een Predikants zoon, werd in 1732 te *Darlsford*, in de Provincie van *Worcester*, geboren; hij kwam in het jaar 1750, als Adsistent of Klerk in dienst der Compagnie, te *Calcutta* in *Bengalen*, waar hij zich in de Perziaansche taal oefende en bekwaam maakte. In 1765 kwam hij naar *Europa* terug, waar hij onderrigt in die taal gaf, hij ging echter kort daarna weder naar *Calcutta*, werd in 1769 tot tweede Raad van *Madras* aangesteld, en in 1772 tot Gouverneur-Generaal van alle Compagnies Etablissementen verheven.

Zijne vrouw was eene Duitsche, uit *Wurtemberg*; haar eerste man was een Fijnschilder, die met haar te *Calcutta* woonde. HASTINGS werd smoorlijk op haar verliefd, en met toestemming van haren man, die er rijkelijk voor betaald werd, leefde hij in het geheim met haar. Eindelijk wist zij haren minnaar zoo te bekoren, dat die haar van haren man voor eene zware som (men zegt een lack ropijen,) kocht, die zich daarop wettiglijk van haar liet scheiden, en met zijn geld naar *Europa* terug keerde, waarna HASTINGS haar trouwde.

pagnie bekend was, wist het, dat dit regtsgeding, waarvan gansch *Europa* den mond vol had, geene andere nadeelige gevolgen voor hem zoude hebben, dan van zijnen onnoemelijken ſchat eenige honderdduizend ponden ſterlings te moeten misſen, en dat alles maar eene ſoort van comedie was, om het publiek te blinddoeken, en aan hetzelve te toonen, dat regt en billijkheid gehandhaafd werd.

FOX, BURKE, TOWNSHEND, MARTIN en anderen, kwamen, desniettegenſtaande, met hunne beſchuldigingen tegen hem voor den dag; zij waren zeven-en-veertig in getal, alle kapitale misdaden, en van zoodanigen aard, dat, bij het lezen derzelven in het Parlements-huis, verſcheidene vrouwen onder de toehoorders van ſchrik in flaauwte vielen.

Van eene menigte andere partikuliere misdaden, die te zijnen laste waren, en die tegen de wetten, tegen deugd, eer, pligt, menschheid en gastvrijheid regtſtreeks aanliepen, en waarvan vele derzelven, zoo ze door een partikulier of gemeen perſoon waren gepleegd geworden, de doodſtraf onvermijdelijk verdiend hadden, werd niet eens gerept, en dezelve werden, als niet aangemerkenswaardig over het hoofd gezien. Deze zeven-en veertig misdaden, waren alleen zoodanige, waarbij de Compagnie in betrekking kwam; het waren bekende ſtukken, die geheel *Indië* wist; doch de meeste zijner geheime gruwelen, of die hij door zijne Agenten heeft laten verrigten en uitvoeren, zijn in de diepe vergetelheid begraven, en zullen wel nooit het daglicht zien.

BURKE beſchuldigde hem, dit zijn zijne eigene woorden, *with crimes of the highest magnitude, and that the transactions of the Government of Bengal, formed a tremenduous maſs of corruption and wickedneſs.* (*)

(*) Met misdaden van de eerste grootte, en dat de handelin-

Hij trad in een lang en uitvoerig verhaal, van de ontallijke geheime en openbare dieverijen, wreedheden en ongeregtigheden, door hem Gouverneur - Generaal en zijne Agenten en andere dienaren van de Compagnie gepleegd. Hij ſchilderde met de ſterkſte kleuren af het lijden der Inboorlingen, door plundering, hongersnood, roofzucht en moord; hij laakte en veraffchuwde in den hoogſten graad, het alom, en bij alle Maatſchappijen gewone gebruik om fortuinzoekers en avonturiers, naar de Oost te zenden, lieden die eene eerlijke broodwinning in *Europa* bij der hand konden nemen. Hij zeide woordelijk: *that it was letting looſe whole herds of wolves, and birds of prey, for the purpoſe of devouring the innocent* (*).

Verder zegt hij, onder anderen, in zijne beſchuldiging tegen HASTINGS en andere Opperdienaren: *On a falſe pretenſe, that the Nabob*, ASOPH AL DOWLAH, *was indebted £ſt.* 789828, *the Nabob of Arcot £ſt.* 968012, *the Rahja of Tanjore £ſt.* 158250, *they ravaged and burnt towns and villages, made a war of horror and devestation, deſtroyed and captured women and infants, — and have drawn upon them, the curſes, the abhorrence, and the contempt of every feeling ſoul* (†).

gen van het Bengaalsche Gouvernement in niets anders, dan in eene verschrikkelijke massa van verderf en boosheden bestonden.

(*) Dat men, als het ware, gansche troepen van wolven en roofvogels losliet, met inzigt, om de onschuldigen en hulpeloozen te verslinden.

(†) Onder een valsch voorwendsel, dat de Nabab, ASOPH AL DOWLAH, schuldig was, 789828 Ponden sterlings, de Nabab van Arcat 968012 Pond. sterl., de Rahja van Tahjoer, 158250 Pond. sterl., hebben zij steden en dorpen vernield en verbrand, en eenen oorlog van afgrijzen en verwoesting aangerigt, vrouwen en kinderen omgebragt en gevangen genomen, en de vervloekingen, de afschuw en de verachting van elk teeder gevoelig mensch op zich geladen.

Hij beschuldigde HASTINGS voornamelijk, van meestal de bevelen, die hem uit *Europa* werden gezonden, niet alleen te hebben gedesobedieerd, maar altijd het tegen over gestelde van het geen Directeuren van hem begeerden, gedaan te hebben, en hij telde eene lange lijst van dergelijke onopgevolgde en verkeerd uitgevoerde bevelen op.

Doch hoe is dat wel mogelijk! Zoude men hieruit niet bijna moeten besluiten, dat deze zelfde Directeuren, of andere van nog grooter vermogen, hem onder 's hands en in het geheim andere orders gezonden hadden, waarnaar hij moest handelen? zij zouden, dunkt mij, anderzins wel middel geweten hebben, om hem te doen gehoorzamen; zij konden hem immers maar terug roepen, zoo als zij op het laatst gedaan hebben, om hem tot verantwoording te roepen, of op zijn eigen verzoek.

Zoude men, zegge ik nog eens, niet uit de onverschilligheid, die zij, gedurende zulk eene lange reeks van jaren, wegens het niet nakomen van hunne publieke bevelen en ordonnantien, betoonden, moeten besluiten, dat zij hunne stilzwijgende toestemming tot de overheering en onderdrukking, die in die landen gepleegd wordt, hebben gegeven; te meer, daar zij het nadeel en de schade, die de Inboorlingen geleden hebben en lijden, noch verhelpen, noch vergoeden, noch de misdadigers straffen?

Heeft men gezien, dat zij de wanorders van het monster CLIVE, dien verschrikkelijken booswicht, van de gansche rij dezer Indiaansche Opperdwingelanden, wederom hersteld hebben; dat zij de geroofde schatten der Vorsten en Inboorlingen weder terug hebben doen geven; dat zij de wreedheden en ongeregtigheden, die zij aan die volkeren hebben uitgeoefend, gestraft hebben, en deze menschen gewroken; dat zij aan de Indianen getoond hebben, dat het niet op hunne orders, of met hunne toe-

ſtemming was, dat hunne dienaren ginder in deze gruweldaden bedrijven; hebben zij de landen en ſteden, waarvan deze zich door list, verraad of geweld hebben meester gemaakt, wederom afgeſtaan, en den wettigen Eigenaar, Regent of Vorst, weder in het bezit van dezelve geſteld? — Zoo ja, — dan kan men zeggen, dat zij geene hand in deze ſnoode gruwelen hadden; dat zij regt en geregtigheid hebben gehandhaafd. Ach! zoo zij dit deden, zouden de volkeren, die onder hun juk buigen, vertrouwen in hen ſtellen; zij zouden, wanneer hen onregt geſchiedde, hunne klagten kunnen inbrengen, en de dienaren, hierover bevreesd, zouden zich wel wachten, dergelijke ſnoodheden te begaan, indien zij wisten, dat dezelve ten ſtrengſte geſtraft werden.

Maar wat doet men? — Men behoudt de geroofde ſchatten, de overheerde landen, in ſpijt dat men roept, dat de dienaren onregt gedaan hebben, zich er meester van te maken, — zelden of nooit is eene eenige teruggave of vergoeding gedaan.

De Rahja van *Benares*, CHEITSING, een Vorst uitblinkende in deugden, een vader van zijn Volk, werd door HASTINGS op de ongehoordſte wijze, zonder reden, en onder de onwaarſchijnlijkſte voorwendſels, van zijne kroon beroofd. Uit vreeze van de geheime dolken, het vergif, of eene langdurige gevangenis, zag zich deze Vorst genoodzaakt, met achterlating van zijne familie en ſchatten, naar vreemde en verre landen te vlugten, waar hij als een balling van oord tot oord moest rondzwerven (*).

Het Parlement, de Directeuren zelfs, noemen het gedrag van HASTINGS, en het geweld, door hem aan den

(*) HASTINGS had het op de schatten van den Rahja van *Benares* voorzien, en bedacht reeds lang de verdrijving van dezen ongelukkigen Vorst. Deze schandelijke expeditie, om dit land onder zijn geweld te brengen, geschiedde in 1781.

Rahja CHEITSING gedaan, *improper*, *disgracing*, *unwarrantable*, *cruel*, *highly impolitic and ſhameful.*

Dit zijn hunne eigene woorden, en ondertusſchen maakt men gebruik van dit onbehoorlijk, onteerend, onverantwoordelijk, wreed en ten hoogſte onstaatkundig en ſchandelijk gedrag, van hunnen Gouverneur-Generaal, die hun hierdoor die heerlijke en ſchoone Provincie van *Benares*, met derzelver Diamantmijnen, in handen heeft geſteld. Zij houden dezelve ondertusſchen als hunnen eigendom, hebben er een' Reſident, en ontvangen er de inkomſten van.

De Begums, of Prinſesſen van *Oede*, werden door HASTINGS op de ongehoordſte wijze mishandeld, uit het Serail gejaagd, en te *Fitzedabab* in een vuil hok geſloten, waar zij van gebrek bijna omkwamen.

Deze Dames, van zulk eenen hoogen rang en aanzien, door honger en dorst gedreven, vonden middel, uit hare gevangenis te ontſnappen, om eenige levensmiddelen op den openbaren bazaar, of markt, te verkrijgen; zonder ſluijer, zonder behoorlijke kleeding, en bijna naakt, en ten aanzien van al het volk, die de moeder, de vrouwen en dochters, van hunnen geliefden Vorst, SUJAH UL DOWSAH, tweeden prins van het Hindostanſche Rijk, gansch uitgeteerd en ſlaauw van honger, door de ſtraten zagen loopen, van waar zij door eene wacht van Engelſchen, met hunne Officieren aan het hoofd, — zoude men het van eene Natie, die zich beſchaafd noemt, kunnen gelooven! — met kolfſlagen weder naar hunne gevangenis werden gedreven, enz.

Dit alles werd haar op order van HASTINGS aangedaan, op eene, door hem haar aangetijgde, beſchuldiging, en geheel logenachtig voorgeven, als hadden zij eenen opſtand tegen de Engelſchen willen ſmeden.

Indiaanſche vrouwen, die nooit uit het Serail komen, en zich in 't geheel met geene ſtaatszaken bemoeijen,

eenen opſtand te willen bewerken — het liep te zeer in het oog! — Doch HASTINGS moest eene reden hebben, om haar van hare ſchatten te berooven, en hij beroofde er haar van, onder dat valſche voorwendſel, en liet deze Vorſtelijke vrouwen, met hare bedienden, langer dan een jaar in eene harde gevangenis zuchten, waarin de meeste omkwamen, en de overige aan de uiterſte armoede en ellende bleven blootgeſteld.

Wel nu, wat deed men in *Europa*? Liet men aan deze Prinſesſen, de door HASTINGS geroofde ſchatten, uit de zijne weder uitkeeren? Verſchafte men haar genoegdoening? — Ach neen! — Wat eens bij de Engelſchen geſtolen en geroofd is, blijft geſtolen; uit hunne roofzieke klaauwen is niets weder uit te ſcheuren.

En gij, brave en onſchuldige Vorst, NUNDOCOMAR! die uw leven door de boosheid en wraakzucht van den verfoeijelijken tiran HASTINGS, en zijnen, niet min afſchuwelijken, medehelper in boosheden en euveldaden, den Advokaat Fiscaal ELOJAH IMPEY, op het ſchavot moest verliezen, wat vergoeding, wat regt heeft men aan uwe doorluchtige familie laten wedervaren? Wat heeft men gedaan, om uwen naam weder te eeren, en van den ſchandelijken laster, waarmede HASTINGS dien beklad heeft, te zuiveren? Wat heeft men gedaan, om aan gansch *Hindostan*, gansch *Indië*, aan de ganſche wereld te toonen, dat men dergelijke ongehoorde en afſchuwelijke moorden, rooverijen en verkrachting van de allerheiligſte wetten van godsdienst, eer en natuur, niet ongeſtraft laat, en men zijne toeſtemming tot dergelijke vervloekte euveldaden niet heeft gegeven? — Niets, — volſtrekt niets! Lezer! zie hier het droevig lot van den ongelukkigen NUNDOCOMAR.

De geweldenarijen der Compagnies dienaren in *Indië*, waren eindelijk tot zulk eene hoogte geſtegen, er kwamen zoo vele klagten, van alle kanten over hen in, dat

men goedſchiks niet langer onverſchillig konde blijven, en, of men wilde of niet, toch iets doen moest, om daarin te voorzien.

Te dien einde beſloot het Parlement, om te *Calcutta*, in *Bengalen*, een Gerrigtshof op te rigten, hetwelk, gansch en onafhankelijk van HASTINGS, en als een tegenwigt van zijne magt en gezag, den Inwoneren van *Bengalen*, *Bahar* en *Orixa*, die onder de afperſing, onderdrukking of andere ongeregtigheden der Compagnie, of van hare Agenten, die er voor haar de hoogſte magt uitoefenden, zuchteden en leden, tot eene toevlugt moest dienen, en aan hetwelk eene volſtrekte magt was verleend, de dienaren der Compagnie, zonder aanzien van perſonen, voor hare balie en tot verantwoording te roepen.

Als Opperregter of Advokaat Fiskaal van dit Koninklijke Geregtshof, koos men eenen ELOJAH IMPEY, gewezen Advokaat in *Londen*, een ſlim, doortrapt kerel, vol ſchelmerij, intrigues, chicanes en andere ondeugden, die hij, onder het masker van vroomheid, zeer kunſtig wist te verbergen.

Doch HASTINGS had dezen geheelen ſtoet Koninklijke Regters, en voornaamlijk ELOJAH IMPEY, welhaast op zijne zijde, en, zoo als men zegt, in zijnen zak; en deze Regtbank, in plaats van eene toevlugt en beſcherming voor den onderdrukten te zijn, werd een nog grooter geeſel voor het land, dan de Gouverneur-Generaal, met zijnen Raad en de dienaren en hunne Agenten te zamen.

MAHARADJAH NUNDOCOMAR, een man van eenen zeer hoogen en aanzienlijken rang in *Bengalen*, een Prins van geboorte, Opperhoofd van alle Braminen, en zeer uitmuntende in kennis en deugden, vol van moed en ſtandvastigheid, geloofde ter goeder trouwe, wat deze Regtbank voorgaf, en door gedrukte plakkaten in de Hindostanſche, Bengaalſche, Perziaanſche en andere talen zich liet verluiden en had doen bekend maken, namelijk, door

den Koning en het Parlement naar de *Indiën* gezonden te zijn, om de magt en dwingelandij der Compagnies dienaren, van welken rang ook, paal en perk te zetten, tevens elk uitnoodigende, om zijne bezwaren in te brengen.

NUNDOCOMAR dan, door deze ſterke uitnoodiging tot het inbrengen van billijke klagten, misleid, en reeds lang naar eene gelegenheid gewenscht hebbende, om de boosheden van den Gouverneur-Generaal voor de wereld bloot te mogen leggen, waagde het, dezen magtigen, voor de nog magtiger vierſchaar aan te klagen, en denzelven van eene ontallijke reeks van euveldaden, moorden en onderdrukkingen te beſchuldigen; eiſchende regt en vergoeding, in naam van de ganſche Hindostanſche en Bengaalſche Natie.

Die arme NUNDOCOMAR! en er was dan niemand die hem dit afried; die hem onderrigtte, dat die Koninklijke Opperregter, met al zijne Collega's, niet anders dan een hoop omgekochte, laaghartige ſchepſels waren, geheel van HASTINGS afhangende?

De ſtoutmoedige en onverwachte aanklagt van NUNDOCOMAR, verbaasde hen, zoo wel als den Gouverneur-Generaal. Er was, voor het oogenblik, geen ander middel, dan de zaak op de lange bank te ſchuiven. ELOJAH IMPEY wist dezelve zoo lang ſlepende te houden, zonder echter den ſchijn te hebben, dat hij HASTINGS begunſtigde, tot dat zij met hun beiden, na lang vergeefs op een middel gedacht te hebben, om den aanklager aan het lijf te komen, eindelijk beſloten, hem met het vervaardigen van eenen valſchen Wisſel te betigten, die hij, vele jaren geleden, zoude gemaakt hebben. Eenige omgekochte ſchelmen, die zij in hunne belangen hadden overgehaald, getuigden dit, en op deze lafhartige, onwaarachtige en valſche beſchuldiging, werd NUNDOCOMAR in hechtenis genomen, en tegen hem met alle geſtrengheid geproce-

deerd; en dus bleef, natuurlijker wijze, zijne aanklagte zoo lang onaangeroerd.

Valſche eeden, valſche getuigen, alles werd in het werk geſteld, om hem tot den val te brengen, en niettegenſtaande hij zonneklaar bewees, dat deze verzonnen beſchuldiging niet dan eene ſchandelijke logen en laster was, wist HASTINGS, met den verfoeijelijken Advokaat Fiskaal IMPEY, het echter zoo te wenden en te bewerken, dat de ongelukkige en onſchuldige NUNDOCOMAR, door dit goddelooze Tribunal gevonnisd werd, zijn leven aan eene galg te verliezen.

Groote God! — een man, aanzienlijk, geëerd en hoog geacht om zijne deugden, zijn vroom en onberispelijk leven, zijnen titel, zijn ambt als Opperſte en Hoofd van alle de Braminen van *Benga'en*; daar en boven rijk en van eene hooge geboorte, als zijnde een afſtammeling van een der oudſte Vorſtelijke Huizen van *Hindostan*; een zoodanig man op de allerönregtvaardigſte wijze eenen ſchandelijken dood aan te doen, voor eene misdaad, die hij nooit had bedreven, en waaraan hij nooit gedacht had, — welk eene afſchuwelijke boosheid! Doch op deze wijze ontdeed HASTINGS zich van zijne vijanden, of van degenen die hem gevaarlijk ſchenen; vergif, dolk of valſche beſchuldiging, waren zijne gewoonlijke wapenen. Ik zoude er nog verſcheidene kunnen opnoemen, die hij op die wijze van kant heeft gemaakt.

Gansch *Bengalen* wist dat NUNDOCOMAR onſchuldig ter dood gebragt was geworden; elk wist, dat hij als een ſlagtoffer der wraakzucht van den Gouverneur-Generaal ſtierf, en deze wreede en ongeregte daad ſloot op eenmaal alle Inboorlingen den mond; elk die over beleediging en onderdrukking van den eenen of anderen Compagniesdienaar had te klagen, zweeg veel liever, dan voor deze goddelooze Regtbank te verſchijnen, en zijn leven in gevaar te ſtellen.

Eenen Bramin te dooden, of te verminken, is een gruwel in de oogen der Hindous, de Shaster verbiedt het volſtrekt; hoe groot ook zijne misdaad zij, verlies van kaste, ballingſchap, of een brandmerk op het voorhoofd, zijn de zwaarſte ſtraffen die men hem kan geven. Men verbeelde zich dus de woede en verontwaardiging der Bengaalſche Natie, haren Opperpriester, een onſchuldig, achtingwaardig en van elk geliefd man, in koelen bloede op zulk eene ſchandelijke en ſmadelijke wijze ter dood te zien brengen! — Het was ongehoord, van een' dergelijken gruwel was nimmer een voorbeeld geweest.

Doch HASTINGS wist zich van dezen moord, zoo als van zijne andere ontallijke, en in gansch *Bengalen* en *Hindostan* bekende, euveldaden, vrij te pleiten. Al zijne aanklagers moesten met beſchaamde kaken afdeinzen, men vond hem *not guilty*, (niet ſchuldig,) en maakte hem tot Pair van het Rijk.

Ik heb dit geval van HASTINGS hier aangehaald, om te toonen, hoe ſtraffeloos de grootſte geweldenarijen in de *Indiën* aan de ongelukkige Inboorlingen worden uitgeoefend, en hoe ligt het deze Oppergebieders in *Indië* is, de ſtraf te ontwijken, die zij wegens hunne wanbedrijven hebben verdiend.

En geen wonder! Zij hebben in *Europa* zoo vele vrienden onder deze Regters, en die zulke groote verpligtingen aan hen hebben. Daar zijn er onder, die zelf in de *Indiën* geweest zijn, en door zoo een Gouverneur-Generaal zijn voortgeholpen; andere, welkers zonen of nabeſtaanden hij ginds voordeelige en aanzienlijke posten heeft verſchaft; eenige, die als Commisſarisſen derwaarts waren gezonden, tot het veranderen of verbeteren, van eenige zaken, het Gouvernement aldaar betreffende, en die, om dezelve, zoo als men zegt, blaauw blaauw te laten blijven, rijke geſchenken van hem ontvangen heb-

ben; alle deze nu, zijn gewis uit dankbaarheid zijne vrienden en verdedigers, buiten degenen nog, die hij hier omkoopt, en die voordeel van hem hebben genoten of hopen; zoodat het noch ginds noch in *Europa*, aan lieden ontbreekt, die hun belang behartigen, en aan hunne flechte daden een fraai vernis weten te geven, als uit het regtsgeding tegen dezen HASTINGS, en nog een groot getal andere voorname misdadigers, als CLIVE, RUMBOLD, enz., enz. blijkt.

Dus zijn de arme Indianen eene vrije prooi van het willekeurigfte en onbepaaldfte despotismus dezer Opperhoofden, die hunne dwingelandij met des te meerder onbefchaamdheid en ftoutmoedigheid uitoefenen, daar hen vooruit bewust is, dat zij zich in *Europa* altoos, wegens de geweldenarijen aan de arme Inboorlingen gepleegd, kunnen verantwoorden en vrijpleiten, en men al de wreedheden en ongeregtigheden die zij aan deze volkeren hebben gepleegd, door de vingeren ziet, zoo zij maar de belangens hunner maatfchappij hebben behartigd en bevorderd.

Maar, zullen vele mijner Lezers gewis zeggen, deze Schrijver heeft het alleen op de Engelfchen verzien; het is alsof die, onder de Europeanen, alleenlijk de Indianen onderdrukten, beroofden, en plunderden; alsof die alleen van alle Europeanen verraad en andere fchandelijke en onwaardige middelen in het werk ftellen, om zich van de landen, de bezittingen, en de goederen en voortbrengfelen dezer Volkeren meester te maken; alsof die alleen vrijgeborene menfchen onder hun juk doen buigen; alsof die alleen de onfchuldige Inboorlingen bij duizenden aan den dood overgeven, om zich met hun vermogen te verrijken; alsof die alleen verwoesting en oorlog alom verfpreiden; alsof die alleen hunne Maatfchappij beftelen en rufneren, enz.

Waarde Lezer! ik zoude van de andere Europeaanfche

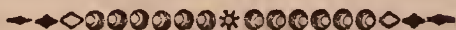
Natiën, die zich in die landen gevestigd hebben, een dergelijk tafereel kunnen ophangen, zeker niet zoo groot en menigvuldig van voorwerpen, doch niet minder krachtig en waar; het ontbreekt hen maar aan de gelegenheid. Wie weet, zoo zij in de plaats der Engelſchen waren, en derzelver magt en vermogen in die landen hadden, of zij wel anders en beter zouden handelen? — waarſchijnlijk neen. — De goeden niet te na geſproken, zijn de Europeanen over het algemeen, (zoo als men zegt), met één ſop overgoten; alle zijn zij (buiten nog hunne bijzondere ondeugden,) laatdunkend, trotsch en vol vooroordeel; alle zijn zij gouddorſtig, heerschzuchtig en wreed van aard; niets is te ſnood noch te goddeloos, dat zij om het geld niet zullen ondernemen, en waaraan zij zich, om het te verkrijgen, niet zullen blootſtellen en onderwerpen.

De goede en menschlievende ROUSSEAU (*), velt er, (zekerlijk ook in het algemeen geſproken) hetzelfde vonnis over. Dit zijn zijne woorden:

„ Il n'y a plus aujourd'hui de Français, d'Allemands, „ d'Espagnols, d'Anglais, puoiqu'on en diſe, il n'y a „ que des Européens. Tous ont les mêmes gouts, les „ mêmes pasſions, les mêmes mœurs, tous dans les mê„ mes circonſtances, feront les mêmes choſes, tous ſe „ diront desinteresſés et feront frippons, tous parleront „ du bien public, et ne penſeront qu'a eux mêmes, tous „ vanteront la mediocrité, et voudront être des CRESUS, „ ils n'ont d'ambition, que pour le luxe; ils n'ont de „ pasſion que celle de l'or. Surs d'avoir avec lui tous „ ce qui les tente, tous ſe rendront au premier qui vou„ dra les payer. Que leur importe à quel maître ils „ obeïsſent, de quel état ils ſuivent les loix, pourvu

(*) ROUSSEAU, *Consideration sur le Gouvernement de Pologne, Chap.* 13.

„ qu'ils trouvent de l'argent a voler, et des femmes à „ corrompre, — ils ſont partout dans leur pays." (*)

TIENDE HOOFDSTUK.

Mijne leefwijze te Madras. — De mislukte Zeereize. — Vrouwenliefde en vrouwentrouw. — Vertrek van Madras. — Rampzalig uiteinde van Dr. BEISSER.

Hoe zeer het mij op eenen anderen tijd, en bij eene andere gelegenheid, te *Madras* ook zoude verveeld hebben, en hoe veel tegenzin en afkeer ik om verſcheidene redenen en oorzaken, ook voor die ſtad had, vond ik echter zoo veel behagen in den omgang met mijne vrienden en vriendin, ik leide er zulk een genoegelijk, vrij en zorgeloos leven, dat ik er mijne Reize om de Zuid, *Ventapalam*, en alles door vergat.

Des voormiddags verzelde ik Dr. BEISSER gemeenlijk bij zijne patienten, en bekleedde de plaats van zijnen noodhulp, wanneer hij eenige operatiën verrigtte; ieder, die mij niet kende, zag mij voor zijnen leerling, of voor iemand van de kunst aan.

(*) Men vindt hedendaags geene Franschen, geene Duitschers, geene Spanjaards, noch Engelschen meer; wat men er ook van zegge, het zijn alleenlijk Europeanen; allen hebben zij dezelfde geneigdheden, dezelfde driften, dezelfde zeden; alle zullen zij in dezelfde omstandigheden, dezelfde zaken doen; alle willen zij voor onbaatzuchtig doorgaan, en zullen echter schurken zijn; alle zullen zij van het algemeene welzijn spreken, en alleen om zich zelve denken, alle zullen zij den middelstaat prijzen, en wenschen de schatten van CRESUS te bezitten. Zij hebben geene andere drift, dan die voor de weelde, geene andere zucht, dan die voor het goud; verzekerd zijnde van met hetzelve alles te verkrijgen wat hen kan bekoren, zullen zij zich aan den eersten die hen betalen wil overgeven; wat raakt het hen, welken meester zij gehoorzamen, van welken Staat zij de wetten moeten opvolgen — zoo zij maar geld vinden om te stelen, en vrouwen, om te verleiden — zijn zij overal in hun land.

Hier had ik dagelijks gelegenheid om te zien, met welke bekwaamheid en wonderlijke vastigheid van hand hij het vlies van de oogen ligtte; onverſchillig jonge of oude lieden, ja zelfs kinderen, van den ſteen ſneed, en dergelijke gevaarlijke operatiën meer, die hem alle wel gelukten.

In die van de Hydrocella (Waterbreuk) voornamelijk, had hij veel te doen. Dit is een ongemak, dat in die landen zeer gemeen is. De Engelſchen hadden er toen geen ander middel voor, dan de punctie, (aftapping,) en dit, zoo als men weet, is maar palliatif; doch Dr. BEISSER opende het ganſche Scrotum, nam er de Tunica Vaginalis (de Chirurgiekundigen zullen mij verſtaan,) uit, en genas de wonde met honig en azijn, in eenen korten tijd. Door zijne manier werd het ongemak radikaal genezen, zonder ooit weder te komen.

Dikwijls nam ik mijn middagmaal bij den Heer DE SOUZA, of bij mijnen vriend FRANK: ook wel ſomtijds bij den Koning van *Tidor*, die mij gaarne zag, en eene bijzondere genegenheid voor mij had opgevat.

Van daar begaf ik mij, voort na den eten, onverwijld naar MAMIA, die altijd met het grootſte verlangen naar mij zat te wachten, en mij met haar gewoon vriendelijk gelaat, en met de ongeveinsdſte blijdſchap ontving.

Mijne liefde voor dit beminnelijke meisje, verre van door haar bezit te verflaauwen, vermeerderde integendeel; zij gaf mij de ontwijfelbaarſte blijken van eene opregte genegenheid en trouw, en ik vond dagelijks nieuwe ſchoone hoedanigheden van haar edel karakter en inborst.

Het was bij haar, dat ik mijne thee ging drinken, die ik haar had geleerd te zetten, (want de Indianen drinken noch thee, noch koffij, chocolaad of dergelijke,) en die zij altijd, omſtreeks vier ure, op welken tijd ik gewoonlijk bij haar kwam, met het een of ander ſuikergebak er bij, in gereedheid had.

Of somtijds, in plaats van thee te drinken, deed ik eene wandeling naar *Marmelong*, *St. Thomé*, *Veperi* of eenig ander dorp in de nabijheid van de stad. Zij verzelde mij dan, in de kleeding eener Mestieze, die ik te dien einde voor haar had laten maken. Hoewel zij alsdan niet minder bevallig was, behaagde zij mij echter meer in haar Indiaansch gewaad; deze welbedachte kleeding, die eene schoone gestalte zoo veel bevalligheid bijzet, en de evenredigheid van een welgemaakt ligchaam met zoo veel voordeel doet voorkomen, deze kleeding, die mij altoos heeft behaagd en zal behagen, en die ik verre de voorkeur boven den dikwijls belagchelijken opschik der Europeaansche vrouwen geef.

Hoe fraai vertoonde zich hare rijzige gestalte, onder het wit neteldoeksch kleedje, dat digt om hare welgevormde heupen sloot; hare zwarte, met goud doorvlochtene, haren, die van welriekende oliën glinsterden; de Tschormo, (gouden plaat,) die achter op haar hoofd blonk; de zijden rawké, (borstrok,) die haren schoonen boezem ten halve in zich besloot; de pottou, (plaatje,) voor het hoofd; de gouden en zilveren armringen, — en al de andere versierselen, die hare bekoorlijkheden zoo zeer verhieven, en die zij met zoo veel kunst te plaatsen wist.

Des avonds vermaakten wij ons met het Chadringa, of Schaakspel, dat zij zeer kunstig speelde; of zij zong een Khejour (*), of Giet (†), terwijl zij hare liefelijke stem met de Viné (§) paarde. Somtijds verhaalde zij mij de eene of andere geschiedenis, of gaf mij raadsels op, en dergelijke; in één woord, zij beijverde zich, uit al haar vermogen, mij te vervrolijken, en mij den tijd bij haar

(*) Khejour, een Liefdes-Gedicht.

(†) Giet, een Gedicht op eenigen God of Held, wiens daden bezongen worden, met liefdes-historiën vermengd.

(§) Viné, een welluidend instrument, als eene guitar.

aangenaam te doen pasſeren. Intusſchen werd het avondmaal niet vergeten, dat zij onder dit praten en zingen evenwel te regt maakte. Als het gereed was, noodigde zij mij met haar altijd lagchend, vriendelijk gelaat op de mat, waarop zij de eenvoudige geregten geſchaard had, plaats te nemen.

Wie gevoelt, wie is in ſtaat de bekoorlijkheid van zulk een maal te beſchrijven? De liefde, het vergenoegen, de tevredenheid, met welke wij hier bij elkander zaten; vóór ons de ſchotel met de dampende ſneeuwwitte rijst, eene andere met eene geurige vischkerry, eene kom mologonier (*), of dergelijke, wat atchar en taijer (†); — hoe heerlijk ſmaakte mij dit alles, in haar gezelſchap, en hoe verheugde zij zich, mij met zoo vele graagte te zien eten, en als ik haar over hare kookkunst prees.

Somtijds was de Daija, die MAMIA dikwijls kwam bezoeken, onze gast; ouderdom en gebreken beletteden haar, om langer met de Soetredharies rond te trekken. Zij had den ganſchen troep aan de oudſte van het gezelſchap over gedaan, had zich een huisje gekocht, en leefde nu van hetgene, dat zij gewonnen had, ſtil op zich zelve. Zij had waarlijk eene moederlijke teederheid voor MAMIA; beide waren zij vreemd in de ſtad, hadden geene andere kennisſen, dan aan elkanderen; de eene ging zonder de andere niet uit, hetzij om haren godsdienst in de tempels te verrigten, of de feesten en procesſien bij te wonen, waar ik haar ſomtijds uit tijdverdrijf des avonds verzelde.

Vroeg, als de morgenſtond aankwam, en de wekkende hanen van alle kanten met luid geſchreeuw elkander den naderenden dag aankondigden, begaf ik mij met MAMIA op weg, om ons, volgens de gewoonte in die landen, te baden. Dit aangenaam, verkwikkend en verfrisſchend morgenbad, van welkers bekoorlijkheid men hier, in deze

(*) Mologonier, Peperwater.

(†) Taijer, Dikke melk.

gure luchtſtreken, geen denkbeeld heeft, en welkers gemis, van al de weelderige genietingen des levens, in het gezegend *Indië*, ik wel het meest betreur.

De ſtraten waren reeds vervuld met Indianen, mannen en vrouwen, die alle, met de Chumbo in de hand, naar den vijver gingen, om, als wij, zich te baden en te zuiveren.

Even buiten de ſtad, op den weg naar *St. Thomé*, lag een ſchoone tuin, vol keurlijke vruchtboomen en plantſoenen; hij was met eenen muur omgeven, en behoorde aan eenen Portugeſchen koopman. Dr. BEISSER had hem van een moeijelijk ongemak genezen; hij kende mij dus, en uit verpligting bood hij mij den ſleutel van zijnen tuin aan, om er mij, wanneer het mij behaagde, in te vermaken. Dit was eene heerlijke uitvlugt voor mij en MAMIA; menigen middag bragt ik met haar in dezen tuin door; doch hoofdzakelijk behaagde mij in denzelven een fraaije tank, of vijver, met hoogrijzende kokosboomen omgeven, die hunne breede en ruiſchende kruinen in het helder water ſpiegelden.

Het was in dezen vijver, dat wij geregeld des morgens het bad namen; daar waren wij alleen met ons beide, en konden, naar hartenslust, in het verfriſchende water dartelen en ſpelen.

Van daar nam ik mijn afſcheid van haar, en keerde naar mijne woning bij Dr. BEISSER terug, waar men mij met het ontbijt wachtte,

Dus bragt ik mijnen tijd te *Madras* door; dit waren mijne bezigheden en mijne vermaken; dit was een voorſmaak van het gelukkig leven, dat ik te *Ventapalam* hoopte te leiden. Aangenaam, zorgeloos, vrij en onbekommerd landleven, dat ik altoos zoo heb bemind! Ach! gij zult mij nooit te beurt vallen! En gij ook niet, gezegende onafhankelijkheid! gij zult de laatſte dagen mijns levens niet bekroonen, noch mij met uw liefelijk aanſchijn toelagchen!

Intusſchen werd het tijd om aan mijne reize naar het Zuiden van *Choromandel* te denken; ik had dringende bezigheden te *Pondicherij*, *Tranquebar* en *Nagapatnam*. In al deze plaatſen moest ik mij eenige dagen ophouden. Nog eene groote maand, en de kwade Mousſon begon zich in te zetten; ik konde echter, zoo ik mijn vertrek niet langer uitſtelde, nog voor dien tijd de heen- en terugreize doen, waarna ik te *Madras* het einde van het regenſaizoen wilde afwachten, en mij dan met MAMIA naar *Ventapalam* ter woon begeven. Dit was mijn plan en vast voornemen.

Thans was de vraag, hoe ik deze reis wilde aannemen, in eenen Palanquin of op een ſchip? Ik koos om vele redenen het laatſte; er waren gelegenheden genoeg bij zee, inlandſche vaartuigen namelijk, enkele en dubbele Thony's, die naar *Pondicherij*, *Portonovo*, *Tranquebar*, *Nagapatnam* en verder gingen. Het is wel waar, men heeft weinig of geen gemak in die vaartuigen, zij zijn voor geene pasſagiers gemaakt noch geſchikt; doch heeft men voordeeligen wind, en bevindt men zich in den goeden Mousſon, is het zekerlijk voor dengenen, die onkosten wil vermijden, veel goedkooper; en zoo men het geluk heeft, een Stuurman of Tandel te hebben, die niet bang is in den nacht te zeilen, of voor ieder windje niet in eene haven loopt, dan kan men die reis tot *Nagapatnam* in drie dagen doen.

Mijn beſluit was dus vast, ik wilde mij te ſcheep begeven. Gevallig maakte ik kennis met een Naikkoda, die eene dubbele Thony voerde; zij was naar *Trinconomale* beſtemd, doch moest eerst *Pondicherij* aandoen, binnen drie dagen zoude zij vertrekken. Mr. FRANK ried mij met deze Thony tot naar laastgemelde plaats mede te gaan, betere gelegenheid konde ik niet aantreffen; het vaartuig was nog nieuw, de Naikkoda was een onverſaagd en kundig man, die mij, op aanbeveling van

Mr. FRANK, aan wien hij verpligting had, alle diensten die in zijn vermogen waren, beloofde te bewijzen, en wij werden het over de passagie welhaast eens. Ik pakte mijn linnen, en wat ik op reis noodig zoude hebben, in eenen kleinen koffer bij elkander; mijne overige goederen liet ik bij Dr. BEISSER. Ik kocht provisie en andere benoodigdheden op de reis, en begaf mij op den achtermiddag, vóór den dag van ons vertrek, aan boord van het vaartuig, om er mijne zaken te brengen, en tevens de verblijfplaats, die de Naikkodá mij had toegeschikt, te zien.

Ik had alle reden om er over voldaan te zijn. Er waren, buiten mij, nog andere passagiers in het vaartuig; eenige zwarte Portugeesche vrouwen, of Topazies, een paar Moorsche kooplieden en een Molla, of Moorsche Priester. Ik was er blijde om, want nu konde ik, met hen pratende, mij den tijd ten minste verdrijven.

Des anderen daags, 's morgens tegen zes ure, zeide de Naikkoda, zoude hij zonder fout vertrekken; hij ried mij dus, nu maar aan boord te blijven, uit vreeze dat ik den tijd mogt verslapen of missen.

Doch dit had ik om al het werelds goed niet gedaan; ik had noch van mijne vrienden, noch van MAMIA, afscheid genomen, en had buiten dien nog vele zaken te beschikken, ik beloofde hem echter op den gezetten tijd aan boord te zullen zijn, en vertrok weder naar den wal.

Ik had mij tegen MAMIA van mijn ophanden zijnde vertrek naar de Zuid, wel iets laten ontvallen; doch dat hetzelve zoo nabij was, wist zij niet, ik had het met opzet verzwegen, om haar geene onnoodige en te vroege droefheid te geven; nu ging ik naar haar toe, om haar hetzelve bekend te maken. Zij schrikte, en begon bitter te weenen; niet dat mijn vertrek zelf haar zoo zeer smartte, zij wist het, en ik had het haar gezegd,

hoe noodzakelijk mijne tegenwoordigheid tot de afdoening mijner zaken om de Zuid vereischt werd; doch het was tegen de zeereize, dat zij zich verzette.

„ Ach!" riep zij uit, „ indien gij nog over land gingt, „ hoewel mijne ſmart wegens uw afzijn dezelfde zoude „ zijn, zoude ik echter minder ongerustheid hebben, „ doch ik ijze voor de wilde zee; hare golven, die met „ zulk een vreesſelijk gebulder al ſchuimende tegen het „ ſtrand breken, vervullen mijne ziel met ſchrikken. Indien gij bij uw voornemen volhardt, om deze zeereize te doen, zoo ſta mij ten minſte toe, u te verzellen, opdat ik den troost moge hebben, de ongemakken „ en gevaren met u te deelen. Van u verwijderd, zal „ ik, bij den minſten ſterken wind, in eene gedurige „ ongerustheid zijn, maar met u zal deze bekommering „ ophouden — en ik zal alleenlijk wezenlijke rampen te „ vreezen hebben."

Zoo ſprak zij, onder eenen vloed van tranen, en zocht door bidden en ſmeeken, en door vele akelige voorſtellingen van ſtormen en ſchipbreuk, mij van beſluit te doen veranderen.

Ik zeide alles, wat ik konde, om haar gerust te ſtellen; ik beloofde haar, de terugreize over land te zullen nemen, en binnen eene maand weder bij haar te zijn; eindelijk liet zij zich gezeggen, en bedaarde, zoo als het mij toeſcheen. Ik gaf haar geld genoeg, om er gedurende mijn afzijn van te kunnen leven; ook konde zij zich, in een buitengewoon geval, bij mijnen vriend FRANK adresſeren, die haar van het noodige zoude voorzien, en bij wien zij brieven of tijding van mij konde ontvangen.

Ik had haar met Dr. BEISSER en de anderen, die bij hem logeerden, niet willen bekend maken, het zoude mij maar verdrietelijkheden veroorzaakt hebben. Niet dat ik jaloersch omtrent haar was, of aan hare getrouwheid twijfelde, ik had hieromtrent niet de minſte vrees en onge-

rustheid, en was verzekerd, dat zij eerder haar leven zoude hebben gelaten, dan mij te beleedigen; doch zij zouden gewis van mij begeerd hebben, dat ik haar somwijlen bij ons aan huis liet komen, of hadden haar mogelijk met of zonder mij willen bezoeken; dit zoude MAMIA veel misnoegen gegeven hebben, die mij wel ernstig als eene gunst verzocht had, haar met niemand van mijne vrienden bekend te maken; en mij ware het zeer lastig en hinderlijk geweest. Buitendien waren het Franschen, jonge lieden: MAMIA was, gelijk ik gezegd heb, zeer schoon; zij hadden somtijds eenige geringe vrijheden met haar hebben willen nemen, die zij ruwelijk zoude hebben afgewezen. In één woord, om alle onaangenaamheden te vermijden, zeide ik aan mijne vrienden, dat mijne minnaresse volstrekt niet bekend wilde zijn; dat zij bij hare ouders inwoonde, en dergelijke, en er werd niet meer van gesproken.

Nadat ik MAMIA door lang praten, wegens mijne zeereis, gerust had gesteld, namen wij een teeder afscheid van elkander. Ik beval haar bijzonderlijk aan de zorg van hare huisvrouw, in geval van ziekte of anderzins — en vertrok.

Van haar ging ik voort naar mijnen vriend FRANK, om nog eenige zaken, mij zelven en MAMIA betreffende, met hem te regelen. Ik nam afscheid van nog eenige andere vrienden, en voornamelijk van den Koning van *Tidor*, en keerde toen naar huis, waar ik omstreeks tien ure aankwam. Dr. BEISSER met het gezelschap wachtte mij reeds met het afscheidsmaal.

Wij waren bijna den ganschen nacht vrolijk. Daar ik des morgens nog voor den dag meende te vertrekken, nam ik mij met drinken in acht; doch de overigen kregen welhaast de hoogte, zoodat zij zich naar bed moesten begeven, in plaats van mij aan boord te brengen, zoo als hun voornemen was.

De dageraad zoude haast aanbreken; ik legde mij dus met mijne kleederen neder, om een weinig te rusten, en mijnen Dobash af te wachten, die mij tot aan het ſtrand moest verzellen. Daar ik toch binnen eene maand wederom terug dacht te komen, was het niet der moeite waard, om hem voor dien korten tijd zijn afſcheid te geven; hij was een trouw en eerlijk man; bij mijne terugkomst had ik ſomtijds zoo eenen niet weder mogen krijgen, ik behield hem dus in dienst. Hij moest geregeld, even als bij mij, gedurende mijn afzijn, bij MAMIA dagelijks zijne opwachting maken, de brieven, die ik haar ſchreef, lezen, mij weder antwoorden, en mijne verdere zaken waarnemen. Wat FRANCISCO aangaat, ik moest hem, tot mijn groot leedwezen, terug laten, die arme jongen had weder de koorts gekregen; zoodat ik de reis gansch alleen doen moest.

De dag was nog niet aan den hemel, toen mijn Dobash mij kwam roepen; ik verliet het huis van mijnen vriend BEISSER, waar alles nog in rust was, en wij begaven ons naar ſtrand. Toen wij er aankwamen, rees de zon juist van achter de kimmen; het had den ganſchen nacht ſterk gewaaid, de wind was wel wederom bedaard, doch de brandings ſtonden buitengemeen hoog; overigens was het een heerlijke, liefelijke morgen, de visſchers ſtaken van allè kanten met hunne Kattemarams (*) in zee, luid klonk hun gezang van de hooge brandings, op welke zij als zeemeeuwen zweefden, tot ons over.

Ik had door mijn' Dobash reeds den avond te voren eene Chialeng voor mij laten afhuren, zij moest met het opgaan der zon gereed zijn, om mij aan boord der Thony te brengen; hij wees haar mij van verre, zij lag van voren reeds vlot. Twee Malabaarſche vrouwen ſtonden bij dezelve aan ſtrand, welke ik welhaast, tot mijne

(*) Kleine vlotjes, van vijf balken, aan elkander gebonden.

niet geringe verwondering, voor MAMIA en de Daija herkende.

Zoodra MAMIA mij gewaar werd, kwam zij mij te gemoet loopen. „ Praannaath!" (*) zeide zij, „ het was „ mij onmogelijk u te laten vertrekken, zonder u nog „ eens te zien; doch dit is het nog niet al, ik heb u „ een verzoek te doen, dat gij, hoop ik, mij niet zult „ weigeren. Vergun mij het genoegen, dat ik u met de „ Chialeng tot aan de Thony verzelle, en mijn hart zal „ nog eens zoo gerust zijn, als ik u behouden in dezelve zie ſtappen. Sta mij, bid ik u, deze gunst toe."

De genegenheid en liefde, die dit goede kind mij toedroeg en betoonde, bekoorde mij; doch aan den anderen kant wenschte ik, dat zij van haar voornemen, om mij tot aan boord te verzellen, afzag; waartoe konde dit dienen? Ik zocht haar hetzelve uit het hoofd te praten. „ Gij deedt beter, MAMIA!" zeide ik haar, „ van te„ rug te blijven, gij, die nooit op zulk een hol water „ zijt geweest, zoudt maar zeeziek worden; ziet gij „ niet, hoe hoog de brandings ſlaan? mogelijk worden „ wij alle doornat, eer wij aan boord komen."

Inderdaad, de oostenwind, die den ganſchen nacht, zoo als ik gezegd heb, ſtijf had gewaaid, dreef dezelve als bergen naar ſtrand; had ik niet gevreesd, dat het ſchip mij zoude ontzeilen, zoude ik mijne reize tot op eenen anderen dag uitgeſteld hebben.

„ Ach!" zeide zij, „ het is juist daarom, dat ik u wil „ verzellen; zoo u eenig ongeluk mogt overkomen, ben „ ik toch bij u. Neen, ik wil, ik moet met u mede „ gaan, al zoude ik u ook achterna moeten zwemmen."

Er is zonder twijfel eene Voorzienigheid, die over den mensch waakt, en ons vaak voor gevaren, die ons

(*) Heer van mijn leven! — Een teedere naam, dien de Indiaansche vrouwen en dochters aan hare mannen of minnaars geven.

bedreigen, door onbekende middelen, waarſchuwt en bewaart, of eenig onverwacht beletſel of hindernis in den weg brengt, die dezelve van ons af keert. Ik heb dit aan mij zelven, in ſommige omſtandigheden van mijn leven ondervonden, in welke ik anderzins, zonder hare tijdige tusſchenkomst, onvermijdelijk verloren zoude zijn geweest.

Dit was insgelijks het geval met MAMIA, die, wat ik haar ook zeide en voorſtelde, hardnekkiglijk er opſtond, om mij tot aan de Thony te verzellen, zonder op het misnoegen, dat ik haar over hare eigenzinnigheid betoonde, acht te ſlaan; het was de eerſte maal, dat zij zich tegen mijnen wil en begeerte aankantte.

Ziende, dat ik niets van haar konde verkrijgen, en dat zij niet ophield, mij met tranen in de oogen om die gunst te bidden, zeide ik eindelijk, van hare liefde tot mij innig geroerd: „ nu dan, in Gods naam! waarde MAMIA! „ kom, laten wij dan gaan, terwijl gij er dan zoo op „ ſtaat, het is hoog tijd," en ik trad met haar naar de Chialeng, om er in te ſtappen, — toen ik dezelve, tot mijne verwondering, met zakken en andere goederen bijna vol geladen vond.

„ Hoe!" vraagde ik mijnen Dobash, „ is dat de Chialeng, „ die gij gisteren avond hebt afgehuurd? „ Ja, Mijnheer!" zeide hij, „ het is dezelfde." „ En van wien zijn dan „ deze goederen?" Hij wist het niet; ik vraagde het den Tandel, of hoofd der roeijers. „ Mr. HALL, de „ equipagiemeester," zeide hij, „ had de Chialang ge„ prest, en deze goederen er in laten doen." „ En „ waarom zeidet gij niet," vraagde ik hem, „ dat zij „ reeds was afgehuurd?" Dit had hij gedaan, doch men had er de goederen evenwel in geladen. Hij moest dezelve aan boord van een Engelsch ſchip, dat op de reede lag, brengen, nadat hij mij aan de Thony had aangezet. — „ Het is mijne Chialeng," zeide ik, gansch vertoornd, „ en niemand heeft er regt toe; werp de goede-

„ ren er terstond weder uit op strand! denkt gij dat ik „ dol ben, met zulk eene zwaar geladene Chialeng deze „ hooge branding te passeren, — wij komen er nooit be„ houden over.”

Onderwijl ik dus bezig was met den Tandel te twisten, kwam een Engelsch Zee-Officier bij ons, die deze goederen aan boord van het schip moest brengen. Ik toonde denzelven, met zoo vele bedaardheid, als ik konde bijbrengen, aan, (van mijn regt op de Chialeng wilde ik niet eens spreken, het zoude mij niet gebaat hebben,) hoe onmogelijk het ware, dat wij met dit diep gaande vaartuig over konden komen, zonder mij zelven aan het grootste gevaar bloot te stellen; ten minste, zeide ik hem, ben ik zeker, dat al uwe goederen nat worden. Ik ried hem dus, ten minste de helft derzelven op het strand uit te laden, en er iemand bij te zetten, die er op paste, tot dat hij ze liet afhalen; doch hij lachte om mijne vrees, noemde mij *a coward*, (een bloodaard,) en zeide, dat hij zich niet langer durfde ophouden, wilde ik mede gaan, konde ik komen, anderzins liet hij afsteken.

Wat zoude ik doen? ik bevond mij in de uiterste verlegenheid; er was geen tijd genoeg overig, om eene andere Chialeng te huren, allen lagen zij nog hoog op het strand, geen eene, die gereed was, of bij welke ik de Makuas (bootslieden,) zag staan, het was inderdaad geen vaarbaar weer.

Ik vraagde den Tandel, of hij er ook eenig gevaar in vond? hij antwoordde mij alleen door het optrekken zijner schouders, en door hun gewoon zeggen: Tambrané Maharsé! (God is groot!) dat ons zeker niet veel goeds voorspelde.

Ik stond nog al in beraad, niet wetende of ik zoude blijven of medegaan; mijne papieren, mijne rekeningen — alles was aan boord — ik was geruïneerd, zoo de-

zelve verloren raakten; vertrok de Thony zonder mij, was ik ze waarſchijnlijk alle kwijt. De Tandel riep mij, de Engelschman vloekte en tierde over mijn talmen; eindelijk beſloot ik, hoewel met den uiterſten tegenzin, om mede te varen.

Ik ſmeekte MAMIA om terug te blijven, doch nu ſcheen zij nog vuriger dan ooit, om mij te verzellen; zonder de minſte vrees te toonen, en zonder mij te antwoorden, was zij de eerſte, die in de Chialeng ſprong. Ik ſchaamde mij, minder moed dan een meisje te hebben, dat in haar leven nooit in een vaartuig op zee was geweest, en ſtapte er in 's Hemels naam mede in.

Wij zaten nu, buiten de zes roeijers en den Tandel, met ons vieren in dezelve, MAMIA, ik, de Engelschman, en nog eene oude Mestieſche vrouw, die mede een pasſagier van onze Thony was, en naar *Pondicherij* moest.

Naauwelijks waren wij afgeſtoken, en met den achterſteven van het ſtrand of de Chialeng zonk, door de zwaarte der lading, tot op eene ſpan na van den rand in het water; het was een wonder, indien wij behouden overkwamen, ik had waarlijk aan den wal moeten blijven.

Intusſchen ſtapelde zich de eerſte branding op, en was ons reeds zeer nabij, toen mij eensklaps in den zin ſchoot, in haast eene Kattemaram tot onzen bijſtand te roepen, om ons tot aan boord, en MAMIA weder terug te verzellen.

Men bedient zich vaak, in dergelijk geval als het onze, van twee of drie dezer vlotjes, die, als in ſlecht en onvaarbaar weêr, pasſagiers volſtrekt naar een ſchip op de reede moeten, en er gevaar bij is, de Chialeng op zijde blijven, om de menſchen te redden, zoo zij door de hooge brandings mogt overſtelpt worden, en zinken.

Het ſpeet mij geweldig, dat ik door den twist met den Tandel en den Engelschman, en de haast, waarmede ik

in de Chialeng had moeten ſtappen, er niet eerder aan gedacht had.

Ik rees haastig overeind, wenkte mijnen Dobash en de Daija, die nog aan den oever ſtonden en ons nazagen, om een paar Kattamarams, die niet ver van de plaats, waar zij waren afgeſtoken, op het ſtrand lagen, en die de visſchers gereed maakten, om er mede in zee te gaan, oogenblikkelijk naar ons toe te zenden. Hij verſtond mij gelukkiglijk, want wij waren reeds te ver verwijderd, dan dat ik hem had kunnen beroepen; ook zoude hij, zoo wij al digter bij waren geweest, mij wegens het vreesſelijk gebulder der brandings evenwel onmogelijk hebben kunnen hooren.

Ik trachtte ondertusſchen den Tandel te bewegen van nog in tijds wederom te keeren; de Engelschman verzette er zich tegen, wij kregen hooge woorden, en zouden mogelijk tot dadelijkheden gekomen zijn, zoo de branding het ons niet belet had, die middelerwijl op ons aankwam. De Tandel deed wel zijn best, om haar te vermijden, doch daar de Chialeng, wegens de zware lading, moeijelijk was, om te regeren, en zij zich, om die reden, niet gemakkelijk en ſchielijk genoeg op de branding verhief, konde hij niet beletten, dat dezelve ten halve op ons brak, en wij geraakten in een oogenblik vol water.

Er was geen tijd, om de Chialeng leeg te hoozen, zij begon te zinken; het was nu niet dan geſchreeuw en ontſteltenis in het vaartuig, en de Engelschman riep nu zelf van om te keeren, doch het was te laat; ook wilde het vaartuig nu nog minder naar het roer luisteren.

De tweede branding volgde de eerſte van nabij, ik zag haar als een berg, met een vreesſelijk gebrul op ons aanrollen, er was geen oogenblik te verliezen; zoo zij ons overſtelpte, hetwelk onvermijdelijk moest geſchieden, waren wij verloren; ik vreesde dat er dan, door de ontſteltenis en ſchrik, geene gelegenheid van redding meer zou-

de overig blijven; voornamelijk was ik bedacht, dat zoodra wij alle in zee lagen, de een of ander in den doodsangst zich aan mij of MAMIA mogt aanklampen. Zonder langer beraad riep ik haar toe: „Volg mij, MAMIA!” en ſprong over boord. Ik had geene vreeze voor haar, zij konde uitmuntend wel zwemmen, beter dan ik.

Naauwelijks was ik in het water, of de branding brak over mij heen; ik had nog maar even tijd mijnen adem te halen, eer zij ons geheel bedekte. Ik arbeidde met handen en voeten, om boven te komen, dat mij dan ook nog even in tijds gelukte, en toen mijn hoofd omkeerende, zag ik geene Chialeng meer, zij was verdwenen! De roeijers zwommen hier en daar, en niet ver van mij was MAMIA, die, zoodra zij mij gewaar werd, een' luiden gil van blijdſchap gaf, en met groote ſlagen naar mij toe ijlde. Zij voegde zich terſtond naast mijne zijde, ſprak mij moed in door hare ſtem; zij bood mij zelfs hare eene hand aan, om mij te onderſteunen, doch ik had dezelve niet noodig, ik konde zeer goed zwemmen en water treden; buitendien was ik ligt gekleed, een hemd en vest van fijn katoen; over hetzelve een dun zijden rokje, zonder voering, dit was het al, en belemmerde mij in het minſte niet. Wij zwommen dus te zamen met alle kracht, elkander van tijd tot tijd aanmoedigende, en naderden, door de voortſtuwende baren geholpen, den oever, van welken wij naar gisſing nog omtrent drie honderd ſchreden verwijderd waren.

Hoezeer wij ons best ook deden, om voorwaarts te komen, waren wij echter nog niet gansch uit het bereik der tweede branding, die, hoewel zij bijna reeds afgeloopen was, ons echter met haren ſtaart (zoo als men het noemt,) nog voor een oogenblik bedekte; doch hiermede was het grootſte gevaar voorbij. Wij naderden nu den rug der eerſte branding, die ons op den oever moest werpen. Ik juichte reeds over ons behoud, te meer,

daar ik duidelijk de Kattamarams zag affteken, en tot onze hulp ijlen, toen ik op eenmaal eene zwaarte aan mij gevoelde. Ik zag fchielijk om — Hemel! hoe groot was mijne ontfteltenis, het was de oude Mestiefche vrouw, die mij met beide hare handen aan den rok hield, en zich van mij liet mede flepen, of liever aan mij hing, zonder dat zij zelve de minfte poging deed, om voort te komen.

Ik zocht haar met de voeten van mij af te ftooten, en mij dus van haar te ontflaan, doch te vergeefs.

Ik riep MAMIA, die, hare oogen geftadig op mij gerigt hebbende, welhaast zag, dat ik niet voortkonde, en niet wetende wat mij fcheelde, met luid gefchreeuw tot mijne hulp ijlde, in de gedachte dat mij een haai gevat had. Zij werd de oorzaak en den gevaarlijken toeftand, waarin ik mij bevond, terftond gewaar, en deed haar uiterfte vermogen, om het oude wijf van mij af te fcheuren, doch het was haar volftrekt ondoenlijk; de handen van deze ongelukkige waren aan mijnen rok beftorven; zij fcheen reeds buiten kennis te zijn; het water fpoelde over haar hoofd heen, een paar keer ligtte zij hetzelve nog even op, om te gapen en lucht te fcheppen, — eindelijk begon zij te zinken, en trok mij door hare zwaarte met zich. Ik fpande al mijne krachten in, om mij boven te houden; doch eindelijk begonnen dezelve te verminderen, mijne flagen werden hoe langer hoe zwakker; nu en dan geraakte ik voor een oogenblik met het hoofd onder, ik kreeg reeds verfcheidene gulpen water binnen, en was op het punt om mede naar den grond te gaan, zoo de wanhopige MAMIA het wijf niet had verlaten, en, om mij te redden, fnellijk naar mij toe was gefchoten. Zij plaatfte zich voor mij, en bad, dat ik mijne handen op hare fchouders wilde leggen, en alleen maar met de voeten arbeiden. Dit hield mij wel boven, doch de doodsangst, waarin ik mij bevond, belette mij niet te zien, dat zij dit geene drie minuten konde goedmaken, en welhaast

zoude moeten bezwijken. Hoe lang konde dit tengere meisje twee zinkende menschen, tusschen eene zoo hooge branding, boven water houden? Haar luid gillen om hulp toonde genoeg het gevaar, waarin zij zich bevond, en drong in mijne ziel. Het was schrikkelijk om te zien, hoe zij in de golven worstelde! — Ik deed nog eene uiterste poging met mijne voeten, om het doode wijf van mij af te stooten, en het gelukte; doch desniettegenstaande konde ik met moeite mijn hoofd boven houden, mijne armen waren als verlamd van vermoeidheid. Tot overmaat van ongeluk rolde eene bijna afgeloopene branding over ons heen; ik kreeg op nieuw veel water binnen, hooren en zien verging mij. Wat er verder gebeurde, is mij onbewust. Toen ik eenigzins bij mij zelven kwam, lag ik op het strand, omringd van eene menigte menschen, die van het Zeekantoor van Mr. HALL, dat niet ver daar van af was, en die alles gezien hadden, naar mij toe waren komen loopen. Men had mij voorover gelegd en gerold, waardoor ik veel water was kwijt geraakt.

Een der omstanders liet zijnen Palanquin van het Zeekantoor komen, om mij naar mijne woning te brengen; toen men mij opnam, om mij in denzelven te leggen, raakte ik op nieuw eene menigte waters, dat mij vreesselijk benaauwde, kwijt, en kwam geheel weder bij. Ik herkende toen mijnen Dobash, en mijne eerste vraag was naar MAMIA. „ Zij is behouden, Mijn Heer!" antwoordde hij mij, „ maak u niet ongerust, noch over haar, noch „ over uwen koffer; ik zal alles bezorgen." Hij beduidde toen de Koelies, waar zij mij moesten brengen, — en zoo kwam ik weder bij Dr. BEISSER, die met de overige vrienden juist aan het ontbijt zat. Men oordeele van hunne verbaasdheid, toen zij mij, druipend nat, zonder hoed, en gansch bleek en ontdaan, weder terug zagen komen.

Ik zeide hen in weinige woorden, wat mij was ge-

beurd. Dr. BEISSER gaf mij terſtond iets in, waardoor ik het water, dat ik nog binnen had, en mij nog zeer benaauwde, kwijt raakte, en deed mij voort naar bed gaan; doch hoe onpasſelijk, afgemat en vermoeid ik ook was, konde ik evenwel niet tot rust en bedaren komen.

De vreesſelijke gebeurtenis van dezen morgen zweefde mij geſtadig voor de oogen; ik konde, zonder eene innerlijke huivering, aan dezelve niet denken; mijn ligchaam en geest hadden een' ſterken ſchok gekregen, door de geweldige poging, om mij boven water te houden, en niet door de zwaarte van het lijk, dat aan mij hing, naar den grond te worden getrokken, en door den doodsangst, dien ik voor mij zelven en MAMIA had uitgeſtaan. Van tijd tot tijd barstte ik in tranen uit, als ik mij de ongeloofelijke teekenen en bewijzen van opregte liefde en trouw te binnen bragt, die zij mij bij deze gelegenheid had betoond! O! hoe verlangde ik haar te zien, en haar voor het leven, dat zij mij, met blootſtelling van het hare, zoo edelmoedig had gered, te danken.

Ik was intusſchen ongerust over haar, en wachtte, met het uiterſte ongeduld, naar mijnen Dobash, om verdere tijding van haar te vernemen.

Het zal negen ure geweest zijn, toen hij met mijnen koffer aankwam, dien hij, zoo hij zeide, voort nadat hij de Palanquin-Koelies het huis van Dr. BEISSER had beduid, met eene andere Chialeng zelf van boord der Thony, (die reeds klarigheid maakte, om onder zeil te gaan,) was wezen halen.

Ik verzocht hem mij te zeggen, hoe MAMIA zich bevond, en wat er met mij, toen ik op het ſtrand lag, was gebeurd.

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde hij, het is mij onmo-
„ gelijk u de ontſteltenis uit te drukken, die mij beving,
„ toen ik u en de Ponné, (Jufvrouw,) eensklaps uit
„ de Chialeng in het water zag ſpringen, en dezelve een

„ oogenblik daarna door de brandings zag bedekken en
„ verdwijnen."

„ Ik, en eenige lieden die bij mij ſtonden, wenkten „ en ſchreeuwden de Kattemarams-lieden, die de Chia„ leng voort waren gevolgd, uit al onze kracht toe, „ zich te haasten en tot uwe hulp te ijlen, en zij kwa„ men nog even intijds, om de Ponné te grijpen, die, u „ met de eene hand het hoofd boven water houdende, „ en met de andere nog maar ſlaauwelijk zwemmende, „ op het punt was, van te zinken. Zij had zich, zoo „ de visſchers zeiden, aan de Kattamaram vast gehouden, „ en niet eerder willen geholpen zijn, voor dat men u „ op dezelve had getrokken."

„ In de gedachte dat gij dood waart, dewijl zij geene „ beweging aan u beſpeurde toen wij u op het ſtrand ne„ derlegden, trok zij zich de haren uit het hoofd, ſloeg „ zich als woedend op de borst, en toonde, door luid „ geklag en geween, de uiterſte wanhoop. De Daija en „ ik, hadden de grootſte moeite haar te beletten, dat zij „ zich niet op u wierp, en zoo ziek en benaauwd als zij „ was, door het zeewater, dat zij had binnen gekregen, „ wilde zij evenwel niet eerder vertrekken, en met de „ Daija naar huis gaan, voor dat gij weder waart bijge„ komen, en teekens van leven hadt gegeven. Al de om„ ſtanders waren over de genegenheid, die zij u be„ toonde, verwonderd, en noemden u gelukkig, met „ zoo een beminnelijk goedhartig meisje. Inderdaad, „ Mijn Heer! ik had het nooit kunnen gelooven, dat ha„ re liefde tot u zoo groot was."

„ Ach MOETOE!" (dit was zijn naam,) riep ik uit, gansch ontroerd van zijn verhaal, „ wie weet hoe on„ gerust zij op dit oogenblik wegens mij is, en naar tij„ ding van mij verlangt! Ga, ijl naar haar toe, zeg haar „ dat ik mij beter bevind; troost haar, en zeg, dat ik „ haar nog dezen avond een bezoek denk te geven."

Doch het was mij volſtrekt onmogelijk, om zoo lang te wachten; hoewel ik zware hoofdpijn gevoelde, en niet vrij van koorts was, had ik evenwel geen rust noch duur, maar liet mij, nog eer mijn Dobash een antwoord terug konde brengen, met den Palanquin van Dr. BEISSER, die op dat tijdſtip uit was, om eenen zijner patienten in de buurt te bezoeken, en die mij gewis niet had toegelaten, om zoo ſchielijk uit te gaan, niet ver van het huis van MAMIA brengen, en hen toen weder terug zendende, trad ik onverwachts binnen, terwijl zij, op eene mat gezeten, en met eenen doek om het hoofd gewonden, nog bezig was met mijnen Dobash over mij te praten.

Naauwelijks werd zij mij gewaar, of zij gaf een luiden ſchreeuw, vloog als een pijl naar mij toe, en lag in onmagt in mijne armen.

Ik was door dit nieuwe blijk van hare genegenheid zoo geroerd, dat ik zelf moeite had, om mij overeind te houden. Met behulp van hare huisvrouw, die er bij tegenwoordig was, plaatſte ik haar weder op de mat, met den rug tegen den muur, zette mij bij haar neder, en beſprengde haar met water in het gezigt. Zij bekwam, zag mij eene poos ſterk aan, legde haar hoofd op mijnen ſchouder, en begon, zonder een woord te ſpreken, bitter te weenen, wij weenden met haar. Toen de eerſte ſtorm van ontroering bedaard was, omhelsde ik haar op mijne beurt, teederlijk, en met een hart gansch vervuld van dankbaarheid en liefde, zeide ik tot haar: „ O MAMIA! teedere en getrouwe vriendin! waar zal ik „ woorden vinden, om u mijne dankbaarheid te betuigen, „ voor hetgene gij aan mij gedaan hebt? Het leven, dat „ gij mij dezen morgen zoo edelmoedig, en met het ui- „ terſte gevaar van het uwe, gered hebt en behouden, „ merk ik als een geſchenk van u aan; zoo lang het „ duurt, zal ik niet ophouden, u door de bewijzen van „ de opregtſte liefde, mijne erkentenis en de groote ver-

„ pligting die ik aan u heb, te betoonen. Gij hebt mij „ voor altoos uw fchuldenaar gemaakt; zonder u had ik „ geene hand meer, zonder u lag ik nu reeds ontzield „ aan den oever; of ik was nu, als de Engelschman en „ de Mestiefche (*) een fpeeltuig der golven, en eene „ prooi der visfchen."

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde zij met tranen in de oogen, „ ik heb niet dan mijnen pligt gedaan, gij ftelt „ meerder waardij in deze daad, dan zij verdient. Door „ uw leven te redden, heb ik tevens het mijne, dat „ volkomen van het uwe afhangt, behouden; zonder u „ is het mij van geene de minfte waarde, en het zoude „ mij zelve tot eenen ondragelijken last zijn, indien ik „ u op de eene of andere wijze mogt komen te verliezen. „ Zoo gij mij verlaat, zal wanhoop en droefheid mij mid- „ delen genoeg aan de hand geven, om mij van hetzelve „ te ontflaan; en zoo de onverbiddelijke dood u van mij „ mogt fcheuren, is er voor mij geen vreugd en geluk „ meer in de wereld, en mijn onwrikbaar befluit is om „ Mahasti (†) te fterven."

Dit waren geene ijdele en losfe gezegden, ik kende

(*) Hunne lijken waren beide, zoo als ik naderhand vernam, nog dien zelfden dag door de golven aan strand geworpen. De Engelschman was te gelijk met de Chialeng naar de diepte gezonken; (dit verhaalden mij de Makuas). Wat de vrouw aanbelangt, zij moet zich zeker nog een poosje boven water hebben gehouden, nadat het vaartuig weg was. Ik had onder het zwemmen een paar keer naar haar omgezien, en kan niet begrijpen hoe het toekwam, dat zij zoo digt bij mij was, om mijnen rok te grijpen, zonder dat ik haar gewaar werd.

(†) Mahasti wordt de vrouw of het meisje genoemd, die zich met het lijk van haren overledenen man of minnaar levende laat verbranden; of, om denzelven niet te overleven, zich, door den eenen of anderen geweldigen dood van het leven berooft.

hare denkwijze, en was verzekerd, dat zij hierin haar woord zoude houden. De Indiaansche vrouwen, schoon anderzins maar teedere en bloode schepseltjes, zijn, in dat stuk, onverzettelijk, en van eenen moed, die alle geloof te boven gaat; de menigvuldige voorbeelden van vrouwen, die zich met hare overledene mannen levende laten verbranden, en zelve de houtmijt aansteken, zijn hiervan overtuigende bewijzen.

Ik bragt nu het gesprek, dat haar maar te zeer bedroefde, op een ander onderwerp, en vraagde haar hoe zij zich bevond, en of zij niet veel water had binnen gekregen. Zij had, met behulp van de Daija en van eene andere vrouw, met vele moeite hare woning bereikt; een Indiaansch Geneesmeester, dien men terstond was wezen halen, had haar mede iets ingegeven, dat haar het zeewater, waarvan zij een goed deel had ingezwolgen, had doen overgeven. Zij was eenig bloed met hetzelve kwijt geraakt, ook voelde zij nu en dan een' steek onder de regter borst, met zware hoofdpijn; hare armen waren gansch loom en verdoofd, en zij konde dezelve naauwelijks opligten, en dit was geen wonder!

Na reeds eene gansche poos te hebben gezwommen, had zij mij, gedurende wel vijf minuten, door dat de doode vrouw aan mij hing, en mij door hare zwaarte naar beneden trok, ondersteund, en toen ik mij eindelijk van dezelve had ontslagen, had zij mij eenen even zoo langen tijd, en mogelijk nog langer, in deze hooge en verbolgene zee, toen ik van vermoeidheid, en wegens het vele water, dat ik had ingekregen, flaauw en buiten kennis raakte, het hoofd boven gehouden.

Het is onbegrijpelijk, hoe zij, een jong, tenger meisje, er in staat toe is geweest. De angst, de vrees van mij voor haar te zien wegzinken, hadden hare krachten, zoo zij zeide, verdubbeld, te meer, daar zij de Kattemarams zag naderen; dit was ons behoud, wij zouden het

ongetwijfeld anderzins beide met den dood hebben moeten bekoopen, zoo mijn Dobash (toen ik hem van de Chialeng toewenkte,) dezelve niet terſtond tot onzen bijſtand had afgezonden, die op haar jammerlijk gillen om hulp, met den meesten ſpoed naar haar toe ijlde, en haar, zoo als ik reeds gezegd heb, nog even in tijds, en op het oögenblik dat zij bezweek, en met mij naar den grond zoude zijn gegaan, had gegrepen.

Ik ried haar, zich niet langer te vermoeijen met op te blijven, en tevens alle zwarigheden en droevige gedachten ter zijde te zetten, daar alles nog zoo gelukkig was afgeloopen; rust was het beste geneesmiddel, en zoude haar welhaast weder herſtellen; den volgenden dag wilde ik haar bezoeken, en, nog tegen den avond, mijnen Dobash bij haar zenden, om naar hare gezondheid te vernemen; en hiermede keerde ik weder naar Dr. BEISSER terug, die mij wegens mijne onvoorzigtigheid, van zoo ſchielijk uit te gaan, niet weinig berispte; doch het had gelukkiglijk geene kwade gevolgen; des anderen daags was ik weder bijna geheel herſteld, en MAMIA bevond zich ook, zoo als zij zeide, vrij beter.

Met het reizen ter zee was het dus geheel afgedaan; niet dat mij dit ongeluk met de Chialeng daarvan afſchrikte, ik merkte het aan als een bloot toeval, en had ik tot des anderen daags met het naar boord van de Thonij te gaan kunnen wachten, zoude ik, zonder de minſte zwarigheid, de brandings hebben kunnen overkomen, zij waren toen wederom bedaard, dat is te zeggen, op hare gewone hoogte. Doch het was om MAMIA, die voor mij op hare knieën was gevallen, en mij met de tranen in de oogen ſmeekte, om over land te gaan, dat ik geheel van deze zeereize afzag; ik had het haar vast beloofd; het arme meisje had reeds genoeg voor mij geleden, dan dat ik haar nieuwe angſten en ongerustheden zoude veroorzaken. Buitendien zoude ik een' reisgenoot hebben.

Een der Heeren, die mede bij Dr. BEISSER logeerde, de Heer COCKREL, koopman van *Isle de France* moest naar *Pondicherij*, en hij was zeer verblijd, van die reize in mijn gezelſchap te kunnen doen.

Wij maakten dus alles tot ons vertrek gereed. Ik had mijnen eigenen Palanquin, de Heer COCKREL huurde er eenen; wij namen ieder elf Koelies in dienst, acht voor den Palanquin, twee voor onzen kleêrkoffer, en eenen om de proviſie van wijn, enz. te dragen.

MAMIA was, naar het uiterlijke aanzien, uitgenomen eene geringe moeijelijkheid in het ademhalen, en nu en dan een gering ſteken onder hare borst, geheel weder herſteld; doch hare levendigheid en gewone vrolijkheid, hadden haar geheel verlaten. Zij deed wel haar best, in mijne tegenwoordigheid, een blij gelaat aan te nemen, ik merkte echter, dat het haar niet van harte ging; eene kwijnende neerſlagtigheid lag op haar anders altoos vriendelijk en lagchend aanſchijn, die, hoe meer de dag van mijn vertrek naderde, ſterker en zigtbaarder werd. Diepe zuchten ontglipten haar ſomtijds, en ik zag nu en dan eenen dikken traan langs hare wangen rollen, dien zij, (wanneer dezelve haar verraste,) voor mij zocht te verbergen, en ſchielijk afdroogde.

Ik bad, ik ſmeekte haar, mij haren kommer of inwendig hartzeer te openbaren; na veel moeite bekende zij mij, dat hetzelve zijnen oorſprong had uit een treurig voorgevoel, dat wij elkanderen niet zouden weder zien; dit denkbeeld had zich in haar hart gevestigd, en zij konde den angst en de ongerustheid, die hetzelve haar veroorzaakte, niet verzetten. Ik zocht haar, door de vertroostendſte redenen, de ſchrikbeelden, die haar beangſtigden, uit het hoofd te praten; ik bood haar zelfs aan, mij op de reize in de kleeding eener Mestieſe, te verzellen; doch zij weigerde het, zij zoude mij maar belemmeren, en mij te veel kosten veroorzaken. Na veel moeite, en de zachtſte en liefderijkſte woorden, en de

belofte van haar alle weken te ſchrijven en binnen eene maand wederom te zullen zijn, kreeg ik het eindelijk zoo verre, dat zij mij haar woord gaf, zich niet meer te zullen kwellen en bedroeven.

Den dag vóór ons vertrek bragt ik voor het grootſte gedeelte bij haar door; het ſcheen mij toe, dat al hare zwaarmoedige denkbeelden verdwenen waren. Doch toen den volgenden morgen het oogenblik van ſcheiden daar was, ontwaakten op eenmaal al hare angſten; zij berstte uit in een luid jammergeklag, en begon over haar ganſche ligchaam te beven, alsof zij de koorts had, — ik dacht dat zij op nieuw eene flaauwte zoude hebben gekregen. Zij wilde ſpreken, doch haar ſnikken, en de tranen, die in menigte uit hare ſchoone oogen rolden, beletteden het haar.

Ik was inderdaad met haar verlegen, en konde niet begrijpen, vanwaar zulk eene geweldige droefheid haren oorſprong had, te minder, daar ik, ingevolge haren wensch en begeerte, de reis over land deed. Toen ik mijn afſcheid van haar nam, om met de Thony te vertrekken, was zij niet half zoo aangedaan geweest; mogelijk had zij ſedert de gedachte opgevat, dat ik niet weder wilde komen.

Ik deed mijn uiterſte vermogen om haar hieromtrent gerust te ſtellen, en gaf haar de krachtigſte verzekeringen van mijne liefde. „ Bedaar, waarde MAMIA! ” zeide ik, „ ik bemin u al te zeer, en heb al te groote „ verpligting aan u, dan dat ik u ooit zoude kunnen ver- „ laten. Geloof mij, binnen eene maand ben ik bij u „ terug!”

„ Gij zult mij niet wedervinden!” riep zij in eenen hartbrekenden toon uit, „ het licht van mijn leven zal „ uitgebluscht zijn, voor dat gij weder terug komt; het „ is voor de laatſte maal, dat mijne oogen u zullen aan- „ ſchouwen.”

Ik merkte deze woorden aan als de uitwerkfelen van hare hevige droefheid wegens mijn vertrek, en floeg er geen acht op.

Eindelijk, na veel toefpreken van mij en hare huisvrouw, begon zij wat te bedaren.

Mijn tijd om te vertrekken was nabij, ik ftond toen op en omhelsde haar teederlijk; zij klemde zich om mijnen hals, met eene krampachtige beweging, ik moest mij half met geweld uit hare armen fcheuren, en, haar nog eenen kus gevende, liep ik de deur uit, gansch ontfteld en aangedaan van dit treurig affcheid.

Ik kan onmogelijk eene vrouw zien weenen, zij moge zijn wie zij wil, — en dan nog de tranen van eene, die ik zoo lief had! —

Onze afreize was om acht ure des morgens bepaald, doch er kwamen nog zoo vele hinderpalen in den weg, dat het elf ure werd. Om echter niet in het heetfte van de zon te vertrekken, befloten mijn reismakker en ik, nog eerst met elkanderen het middagmaal te houden, en omftreeks drie ure ftapten wij in den Palanquin. Doctor BEISSER, met de twee andere vrienden, die bij hem logeerden, vergezelden ons tot buiten de ftad, waar wij voor eenige weken affcheid van elkanderen namen. Voor eenige weken zoo als wij meenden! — Ach! ik zag den braven BEISSER nooit weder. Groote God! aan welk wonderlijk noodlot zijn niet fommige menfchen onderworpen! Welke verfchrikkelijke rampen zweven hen niet vaak boven het hoofd, terwijl zij, door de fortuin begunftigd, en tot eere en hoogen ftaat verheven, zich in de grootfte zekerheid gelooven! — Die arme BEISSER! hoe had hij, hoe hadden wij kunnen denken, dat de hand des beuls hem nog van het leven zoude berooven.

Eer ik verder van zijne lotgevallen fpreke, veroorlove men mij, zijne afbeelding te fchetfen.

Doctor BEISSER had even den ouderdom van dertig ja-

ren bereikt, en was een der ſchoonſte mannen die ik gezien heb; groot en welgemaakt, en van een majestueusch en heldhaftig voorkomen, dat, hoe vreemd het ook moge ſchijnen, de grondſlag van zijn ongeluk is geweest. Hij had een zeer gezellig karakter, en was altijd luchtig en opgeruimd, een liefhebber van grapjes en vrolijke partijen, en van de ſchoone ſekſe, dat zijn grootſte zwak was. Voor het overige was hij edelmoedig en medelijdend van aard, en gaf ieder die hem maar vraagde. Nooit heb ik iemand minder waarde op het geld zien ſtellen; het ſparen kende hij niet, en zijne vertering was geëvenredigd naar zijn groot inkomen. Van zijne buitengemeene kunde als Doctor en Chirurgijn, heb ik voorheen reeds geſproken.

Veel ben ik aan hem verpligt; hij heeft mij mijne hand behouden, die ik mogelijk anders zoude hebben verloren, den vinger ten minſte zeker, — want, gelijk ik reeds gezegd heb, de Engelſche Chirurgijns in de *Indiën*, zijn, even als die der Hollanders aldaar, voor het grootſte gedeelte dom en onbedreven.

Hij had mij en FRANCISCO bij de vijf maanden in zijn huis geherbergd en mij deftig onthaald, zonder iets daarvoor te begeeren, zelfs voor de genezing van mijne hand, wilde hij geene betaling aannemen; integendeel maakte hij mij aanzienlijke geſchenken, en gaf mij nog, als een aandenken, een zeer fraaijen ring, met eenen brilant, van groote waarde.

In één woord, hij bewees mij, gedurende den tijd dat ik bij hem woonde, op alle mogelijke wijze zijne genegenheid en vriendſchap; en intusſchen — zoude men het wel gelooven, dat mij deze vriendſchap bijna in het grootſte ongeluk geſtort had, en mij, naar alle waarſchijnlijkheid, noodlottig zoude geweest zijn? — Het geval is te wonderlijk, dan dat ik er mijne Lezers onkundig van zoude laten.

Welk een onbegrijpelijke zamenloop der dingen! Tien jaren na dit laatste affcheid te *Madras*, ontmoette ik hier (te Amsterdam) in het Koffijhuis *de Paradijsvogel*, den Franschen Officier, die met mij en de Heeren PINAUD en COCKREL, bij Dr. BEISSER logeerde.

Men oordeele van onze verwondering, elkander zoo onverwacht weder te zien.

Eene mijner eerste vragen was, naar tijding van onzen vriend BEISSER, en waar hij hem had gelaten.

„Kort na uwe afreize van *Madras*," zeide hij, „vertrok hij naar *Bengalen*, en ik naar *Ceilon*, waar ik al „dien tijd in dienst der Hollandsche Compagnie als Ka„pitein ben geweest. Het is nu omtrent acht maanden, „dat ik dat Eiland heb verlaten. Sedert drie dagen be„vind ik mij hier, en denk morgen onzen vriend BEISSER „op te zoeken, die nu eene goede gelegenheid heeft, „om mij te helpen."

„Hoe!" riep ik lagchende uit: „het was dan blootelijk, om „*Amsterdam* voor een dag of drie te zien, dat gij die groote „reis uit de *Indiën* hebt ondernomen, om er hals over „kop weder naar toe te ijlen! dit was wel der moeite „waard! Waarom, zoo gij BEISSER wildet opzoeken, „gingt gij niet voort van *Ceilon* naar *Bengalen*, in plaats „van eerst naar *Europa* te komen?"

„Wat praat gij van *Bengalen*!" antwoordde hij mij, „het is naar *Nantes* dat ik ga; gij weet dan niet, dat „BEISSER Kommandant van die plaats is?"

Ik sloeg mijne handen van verwondering te zamen. — „Is het mogelijk!" riep ik uit. „Ik heb in de Cou„ranten van eenen BEISSER gelezen, die *Nantes* met zoo „veel dapperheid tegen de koningsgezinden heeft verde„digd, zoude..."

„Hij is het zelf!" viel hij mij in de rede. „Gaat gij „mede? Wij willen hem verrassen, en hij zal niet wei„nig verheugd zijn, zoo onverwacht een paar goede „vrienden te zien."

Had ik geene Vrouw en Kinderen gehad, zoude ik zonder beraad, de reis met hem naar *Nantes* hebben ondernomen; doch mijne omſtandigheden en zijn ſchielijk vertrek, lieten het mij toen niet toe. Ik ſchreef hem echter met den Kapitein.

Niet lang daarna ontving ik een antwoord. Zijn brief was vervuld met de krachtigſte uitdrukkingen van vriendſchap; hij verlangde zeer mij te zien, en noodigde mij, om onverwijld over te komen, dewijl hij de ſchoonſte gelegenheid had, om mijn fortuin te maken.

Deze brief was gevolgd van verſcheidene andere, in alle welke hij mij op het ſterkſte aandrong, om mijne reize naar *Nantes* niet langer uit te ſtellen; en om er mij toe aan te ſporen, beloofde hij mij univerſeelen erfgenaam van zijn aanzienlijk vermogen te maken.

Ik konde zijne vriendſchappelijke uitnoodiging en edele aanbieding niet langer wederſtaan, en beſloot tot de reize.

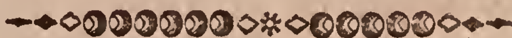
Alles was gereed, en mijn paspoort geteekend, toen ik, twee dagen voor mijn vertrek, gevaarlijk ziek werd; het duurde langer dan zes weken, eer ik in ſtaat was om te ſchrijven, en hem dezen onverwachten hinderpaal in mijne reize bekend konde maken; doch ik ontving geen antwoord. Ik ſchreef nog verſcheidene brieven, die alle onbeantwoord bleven.

Eindelijk verzocht ik mijnen Correspondent te Parijs, de Bankiers REY en COMP. om zich naar hem te informeren. — Hemel! hoe ſchrikte ik, toen ik van hen verſtond, dat de Generaal BEISSER, (want hij was nog Generaal tegen de Vendéers geworden,) (*) zijn leven onder de guillotine had moeten eindigen! — en dat dit

(*) Zijn majestueusch en heldhaftig voorkomen, zoo wel als zijne dapperheid, hadden hem tot dien post verheven; zoo als ik naderhand van Fransche Huzaren, die onder hem gediend hadden, heb vernomen.

ongetwijfeld ook het lot van mij en mijne ganfche familie zoude geweest zijn, zoo wij ons toen ter tijd in *Frankrijk* hadden bevonden, en ik als zijn nabeftaande en erfgenaam ware bekend geweest, — lijdt geenen twijfel.

En wie redde mij uit dit gevaar, waarin ik onvermijdelijk zoude zijn omgekomen? Wie anders dan gij, o wakende Voorzienigheid! die mij op het ziekbed wierpt, om mij van de guillotine te bevrijden! die mij MAMIA toezond, toen de dood mij in de golven wachtte — en die mij uit zoo vele gevaren, waarin ik mij heb bevonden, gered hebt, of mij de middelen tot redding aan de hand hebt gegeven.

ELFDE HOOFDSTUK.

Het laatfte affcheid. — St. Thomé. — Maripakom. — *De betel.* — Tripaloer. — *Befchrijving der Chauderies.*

Dus verlieten wij *Madras*. Ware het niet om MAMIA geweest, had ik gewenscht, deze voor mij affchuwelijke stad, nooit weder te mogen betreden (*). „Nog eens „zult gij mij in uwe muren ontvangen, en dan hoop ik „u voor altoos te verlaten!" riep ik uit, in de bitterheid van mijn hart; „gij zetel der verdrukking en van „het geweld, gij flagtbank der onnoozelen! Uw grond „is nog vochtig van de tranen der ellendigen, die bin„nen uwe muren uitgeftrekt, in de wreede hongerpij„nen, den geest gaven."

Op dusdanige wijze, uitte ik in mij zelven mijnen toorn en verontwaardiging, tegen de Engelfchen van *Madras*, die door hunnen onverzadelijken gouddorst en

(*) Mijn wensch werd ongelukkiglijk vervuld, zoo als de Lezer in het vervolg zien zal.

eerzucht, den oorlog met HYDER ALYCHAN hadden berokkend; eenen oorlog, die verſchrikkelijke rampen over gansch *Choromandel* verſpreidde, en den dood van zoo vele duizenden onſchuldige goede menſchen veroorzaakte.

Eene onafgebrokene laan van hooge ſchaduwrijke boomen, loopt van *Madras* tot naar *St. Thomé*. Wij waren nog geen kwartier uurs op dezen weg geweest, toen FRANCISCO, (die van zijne koorts weder herſteld was,) eensklaps tot mij kwam loopen, en mij in de Hindostanſche taal toeriep: *ekkhané bibi Saheb!* (zie daar de jufvrouw!) Ik keek uit den Palanquin, inderdaad, het was MAMIA, die met de Daija bij den muur van een vervallen huis ſtond, en naar mijne aankomst wachtte. Ik ſchrikte, en wilde in het eerst voorbij gaan, en haar enkel nog een vaarwel uit den Palanquin toeroepen, want ik was bevreesd voor nieuwe jammer-tooneelen; doch zij ſtrekte hare beide armen zoo verlangend naar mij uit, zij ſcheen met voordacht op die plaats gekomen te zijn, om mij nog eens te zien en te ſpreken, dat ik het niet over mijn hart konde krijgen, om het lieve kind zoo ongetroost weder terug te laten gaan.

Ik liet dan den Palanquin ſtil houden, en de Koelies bevelende, een weinig verder naar mij te wachten, begaf ik mij naar haar toe.

Zij verzocht mij biddende, en met de tranen in de oogen, om verſchooning, dat zij mij in mijne reize had opgehouden; het had haar, zeide zij, toegeſchenen, dat ik eenigzins misnoegd was, toen ik van haar had afſcheid genomen, deze opmerking had zij eerst na mijn vertrek gemaakt. Het denkbeeld, dat ik ontevreden van haar was afgegaan, was haar onverdragelijk; zij kon niet rusten noch duren, voor zij mij nog eens had geſproken.

„Ik had," vervolgde zij, „de buitengemeene droefheid, „die ik wegens uw vertrek gevoelde, en waarvan ik

„ zelve geene reden weet te geven, niet zoo ſterk be-
„ hooren te uiten; doch ik was op dat oogenblik geen
„ meester van mij zelve. God dank, dat ik de treurige
„ gedachten, die mij ſedert eenige dagen kwelden, alsof
„ wij elkanderen niet zouden wederzien, zoo veel mij
„ doenlijk was, uit mijn hart heb verbannen, ik ben nu
„ geheel bedaard. Gij zijt, hoop ik," vervolgde zij,
zich zelve een vriendelijk lachje afdwingende, terwijl
de tranen in hare oogen biggelden, „ niet boos op mij,
„ en zult mij immers, volgens uwe beloften, nu en dan
„ in eenen brief van uwen welſtand onderrigten, en u
„ vooral niet langer ophouden dan noodig is? Ach! kom
toch," zeide zij op eene ſmeekende wijze, en met ge-
vouwen handen, „ kom toch zoo ſpoedig mogelijk terug.
„ ik vreeze anderzins dat gij mij niet in het leven zult
„ vinden."

„ Lieve MAMIA!" zeide ik tot haar, ik bid u, laat toch
„ al deze herſenſchimmen varen, gij kwelt u onnoodig.
„ In plaats van over uwe droefheid misnoegd te zijn,
„ merk ik dezelve integendeel aan als een overtuigend
„ bewijs van uwe liefde. Voor het overige, ſtel u ge-
„ rust, en wees verzekerd, dat ik even zeer naar mij-
„ ne terugkomst verlang, als gij zelve, en u met elken
„ Tappal, (loopenden post,) tijding van mij zal zenden."

Haar aangezigt klaarde zich toen op, en zij lachte
vriendelijk. „ Nu, dan ben ik tevreden," riep zij uit,
„ doch zult gij mij beloven, zoo gij in het op handen zijnde
„ regenſaizoen, mogt wederkomen, dat gij toch voorzigtig
„ in het overtrekken der rivieren zult zijn." Ik beloofde haar
dit ook, en gaf haar mijne hand daarop. Zij drukte de-
zelve met beide de haren tegen hare borst, ik omhelsde
haar teeder, en zoo verliet ik haar met het hart vol van
hare teedere liefde, van hare bezorgdheid en van haar aan-
minnig en goedhartig karakter. Zoude men het gelooven,
het arme meisje had daar van des morgens acht, tot

's namiddags vier ure geſtaan, zonder eten of drinken, om mij dit laatst vaarwel te zeggen.

Ik was inderdaad blijde dat ik haar nog eens geſproken en gezien had, en dat zij weder eenigzins bedaard was; de geweldige droefheid, die zij bij ons eerſte afſcheid betoonde, had mij meer of min ongerust gemaakt, en zoude mij, gedurende de geheele reize gekweld hebben.

Mijne Koelies hadden den Palanquin van den Heer COCKREL welhaast weder ingehaald, ik ſchoot hem op zijde; wij reisden nu naast elkanderen al pratende voort.

Niet lang daarna pasſeerden wij *Maliapoer*, of *St. Thomé*; dit was weleer eene aanzienlijke ſtad, doch is tegenwoordig een dorp.

Het is vermaard wegens een kerkje, dat op den top van eenen nabij zijnden berg, *de Monté* genaamd, ſtaat, in hetwelk de Apostel THOMAS zoude begraven liggen. Het is eene van de voornaamſte bedevaarten der Roomsch-Katholijken in de *Indiën*, van alle kanten, uit alle gewesten, komen Pelgrims derwaarts.

Men klimt op dezen berg, of liever heuvel, langs zes-en-negentig groote breede ſteenen trappen; doch de meeste Pelgrims kruipen op hunne bloote knieën naar boven. Ik heb in mijne reize van *Madras* naar *Ceilon*, dezen *Monté* breedvoerig genoeg beſchreven, en wil dus den Lezer op nieuw niet vermoeijen, met al de fabuleuze mirakelen, die het beeld van den Apostel, dat in dit kerkje ſtaat, en de Apostel zelf, gedurende zijn leven op de Kust van *Choromandel* zoude verrigt hebben. Ook zal ik van den Heidenſchen Monté, namelijk den berg Tiroekishtna Condam, eenige mijlen verder, op welks top ook een tempel of pagood ſtaat, noch van de twee vogelen, Poersha en Bidhata, die, volgens het zeggen der Indianen, nu reeds ſedert vijf eeuwen, alle middagen om twaalf ure precies komen aanvliegen, en hunne ſpijze uit de handen van eenen Bramin eten, niet ſpre-

ken. Men vindt de beſchrijving van dezen berg, tempel en vogels, mede breedvoerig, in evengemelde Reize aangehaald.

Nadat wij *St. Thomé* waren doorgetrokken, ging onze weg over eene uitgeſtrekte en ſchaars bewoonde vlakte, op welke wij hier en daar de puinhoopen van verwoeste en afgebrande dorpen zagen; en omſtreeks zes ure des avonds kwamen wij te *Maripakom* aan.

Er waren twee Chauderies, doch beide oud en vervallen, zoodat wij ons nachtverblijf aan de zijde van eenen fraaijen gemetſelden vijver moesten nemen.

Dit dorp ontleent deszelfs naam van de menigte Areekboomen, die het omgeven; ook was het weleer vermaard, wegens deszelfs vele en groote Beteltuinen; doch deze tuinen beſtonden nu niet meer, zij waren, ſedert den noodlottigen oorlog van het jaar 1780, tusſchen de Engelſchen en HYDER ALYCHAN, met de inwoners, die dezelve aankweekten, verdwenen, en dit eertijds zoo bloeijende en volkrijke dorp beſtond nu maar uit eenige verſpreide armzalige hutten, en omtrent vijftig familiën, nog armzaliger menſchen, die zich kommerlijk met de voortbrengſelen der Areekboomen geneerden.

Ik heb van dezen boom, in het Eerſte Deel van dit Werk, iets gezegd, en zal mij ditmaal niet verder over denzelven uitlaten; ook is hij van anderen breedvoerig genoeg beſchreven.

Wat de Betelplant aangaat, er zijn mede genoeg beſchrijvingen van dezelve. Ik zal er echter nog het een en ander bijvoegen, dat, zoo veel ik weet, niet algemeen bekend is.

De Betelbladen zijn voor de Inwoners van gansch *Oost-Indië*, van welke natie of kaste zij mogen zijn, (uitgenomen de Europeanen, die ze niet gebruiken,) volſtrekt onontbeerlijk, en zij zouden zonder dezelve niet kunnen leven. Alles kaauwt daar Betel, van den

vorst tot den bedelaar, en hij wordt als zeer morfig en onzindelijk aangemerkt, die het nalaat, en met eenen nuchteren adem, zoo als zij het noemen, onder de menfchen komt; niemand zal in de tegenwoordigheid van zijnen meerderen verfchijnen, noch veel minder met denzelven durven fpreken, zonder Betel in zijnen mond.

Geen gefchenk van geld of anderzins wordt er gedaan, zonder dat men er Betel en Areeknoten bijvoegt; zelfs de Nazaré (*) is met deze bladeren verzeld er mede bedekt.

Op bezoeken en maaltijden, van welken aard die ook mogen zijn, is de Betel een der voornaamfte artikelen, die men, met alles wat er bij behoort, als areek, kalk, enz. op eene bandeza, of prefenteerbladje, laat rondgaan. Ieder vouwt zich zijnen Betel zelf, en het is geen gebruik, dat mannen dien voor elkanderen vouwen of maken. Vrouwen zullen elkanderen ook geenen gemaakten of gevouwenen Betel aanbieden. Door gemaakten Betel, (zoo als men het noemt,) verfta ik de bladen, in welke al de overige ingrediënten, als ongebluschte kalk, areek, cattagamba, enz. zijn ingewikkeld. Nog veel minder zullen zij zoodanigen Betel aan een' mansperfoon geven, hare eigene mannen uitgezonderd. Hij, die van eene vreemde vrouw of meisje, met welke hij voorheen in geene naauwe betrekking ftond, eenen gemaakten Betel ontvangt, kan dit als eene bijzondere achting, die zij hem toedraagt, aanmerken, of zij zoekt hem daarmede ftilzwijgende te kennen te geven, dat zij genegenheid voor hem heeft; en is de Betel nog bovendien op eene zekere wijze gevouwen, die men Kampaak noemt, zoo is het een blijk, dat zij hem met hare grootfte gunften wil vereeren (†).

In één woord, de Betel is, gelijk ik reeds gezegd

(*) Nazaré, het geschenk dat men eenen Vorst of Grooten, bij de eerste Audientie doet.

(†) Men zie in het Eerste Deel, mijn geval met MAMIA.

heb, een onontbeerlijk artikel voor gindſche Inboorlingen, zij mogen Christenen of Heidenen zijn. Mannen en vrouwen, elk draagt eene Beteldoos, of Betelbuidel bij zich, zoo als wij in *Europa* onze tabaksdoozen en tabakszakken bij ons dragen.

De Christen- of Mestieſche vrouwen, zijn op hare Betel-Arkienjos, zijnde platte vierkante kistjes, van kostelijk hout, ivoor, of ſchildpad gemaakt, en zwaar met masſief goud of zilver beſlagen, in welke zich al de ingrediënten, tot den Betel behoorende, bevinden, zeer grootsch; deze Arkienjos maken een voornaam deel van hare ſtaatſie uit, en zij laten zich dezelve overal nadragen, zelfs tot in de kerk, en het is juist daar, waar zij het meest er mede pronken.

Een ſlaaf en eene ſlavin vergezellen haar derwaarts, de eerſte draagt het zonneſcherm om haar voor hare ſtralen te beſchutten, en de andere, zeer fraai uitgedost, volgt met de Arkienjo, of Beteldoos, onder den arm, houdende in de eene hand het kwispedoor, en in de andere het Gezang- of Pſalmboek. Men zie de nevensſtaande Plaat.

De ſlaaf blijft er zoo lang voor de deur van de kerk ſtaan wachten, totdat zijne meesteresſe er weder uit komt; doch de ſlavin treedt met haar naar binnen, zet zich bij den ſtoel op den grond aan hare voeten neder, om haar, gedurende de predikatie, van tijd tot tijd het kwispedoor aan te reiken, of haar Arkienjo te geven, om eenen nieuwen Betel te maken.

Daar de kalk, dien zij in de Betel doen, de kwijlklieren prikkelt, veroorzaakt dit eene ſoort van Salivatie, waarom zij noodzakelijk een kwispedoor moeten hebben, om zich zoowel van het ſpeekſel, (dat door den Betel eene bloedroode verwe verkrijgt,) als van den uitgekaauwden Betel te ontdoen.

Het Betelblad heeft verſcheidene medicinale deugden;

J. Haafner del. Vinkeles sculp.

MESTIESSCHE VROUW,
In ſtaatſie na de Kerk gaande.

het verſterkt de maag en het tandvleesch, en belet het uitvallen en bederf der tanden, hoewel het vele Betelkaauwen ze door den tijd zwart maakt, doordien de kalk er het glazuur afbijt. De Maleidſche en Javaanſche vrouwen ſtellen er eene ſchoonheid in, pikzwarte tanden te hebben. Ook geneest hij de ſcheurbuik in den mond, en geeft eenen liefelijken adem. Betelbladen, door een gezond perſoon gekaauwd en op eene wond gelegd, zuiveren dezelve.

Deze plant is zeer teeder, en kan geen koude of ſcherpen wind, noch overgroote hitte verdragen, en degene die dezelve aankweeken, moeten zorg dragen, dat zij voor het een en ander beſchut zij, en tweemaal 'sdaags begoten wordt, zoo mogelijk met ſalpeterwater, dat haren groei ſterk aanzet.

De Betelbladeren hebben eenen aromatiſchen of ſpecerijachtigen ſmaak, en eene adſtringente of zamentrekkende kracht en eigenſchap.

Daar deze bladeren zoo algemeen gebruikt worden, is het ligt te begrijpen, welk een vertier er in dezelve is. Geen dorp door gansch *Indië*, dat niet eenige Beteltuinen heeft.

De Engelſchen, die in de landen waar zij tiranniſeren, uit alles geld weten te trekken, van alles een monopolium maken, zelfs op de onontbeerlijkſte levensmiddelen, en op alles belastingen leggen, hebben er ook eene op den Betel, die de inboorlingen niet weinig drukt.

In de landen, waar de Betelplant niet groeit, als in het Noorden van *Hindostan*, op de *Kaap de Goede Hoop* en andere, vervullen de Inboorlingen, en die uit warmer landen zich derwaarts ter woon begeven, en aan den Betel gewend zijn, het gebrek van deze bladeren, met eene vrucht, Sieriboa genaamd, die zij bij den Areek kaauwen.

De plant, aan welke de Sieriboa groeit, gelijkt veel

naar die van den Betel. Zij loopt met eene zeer dikke rank om boomen of ſtokken op, en ſteigert zeer verre in de hoogte. De bladen zijn die van den Peperboom niet ongelijk; de vrucht, ter lengte van eenen vinger, en half zoo dik, hangt aan eenen dunnen ſteel. Versch zijnde, is zij groen van kleur; doch gedroogd, zoo als dezelve moet gebruikt worden, is zij graauw.

Met het aanbreken van den dag vertrokken wij van *Maripakom*. Te *Paliarom*, omtrent drie uren van dit dorp, ontbeten wij, en kwamen omtrent den middag te *Tripaloer*, waar wij halte maakten.

Dit voorheen fraaije en groote dorp, zoo beroemd wegens deszelfs tempel, die jaarlijks door duizenden devote pelgrims, die van verre landen derwaarts komen, bezocht werd, ligt in eene verrukkelijk ſchoone landſtreek. Het werd weleer meestendeels door wevers en ſchilders bewoond, en men maakte er verſcheidene ſoorten van lijnwaden, als Salempoeris, Serras, Neusdoeken en andere, doch nu was het, gelijk alle overige dorpen die wij doorgetrokken waren, zoo te zeggen ledig.

Welk een onderſcheid van vorige tijden! ik konde mij niet verbeelden, dat ik in het vruchtbare en volkrijke *Choromandel* was, en bevond mij aan dezen kant van *Madras*, op eenmaal als in een vreemd land overgebragt. Deze rijkdom van begroeijing, deze onafzienlijke velden van allerlei granen en vruchten, deze ontallijke ſchoone dorpen, wemelende van inwoners — alles was verdwenen, en de uitgeſtrekte vlakten, boden aan het oog alleen hier en daar eenige verwoeste en half afgebrande dorpen en gehuchten, met eenige plekjes bebouwd land aan. Zelfs de Inwoners dezer ellendige dorpen, zagen er ongedaan, kwalijk gekleed en treurig uit, en hadden aan alles gebrek.

Wij ondervonden dit tot ons verdriet, gedurende de reize. Rijst was er bijna niet te krijgen, de arme men-

ſchen behielpen zich meest met Natchenie, Collou, of Paardeboonen, en dergelijke; hoenders, eenden, en ander gevogelte, melk, boter, eijeren, enz. vonden wij maar in enkele dorpen, en dan nog was het zeer duur en ſchaarsch. Om kort te gaan, alles had eene andere gedaante gekregen, en dit eertijds verrukkelijk land, dat naar een aardsch Paradijs geleek, was nu bijna in eene wildernis veranderd; jaren van vrede zullen er noodig zijn, eer het zich onder het tirannisch beſtier der Engelſchen weder herhaalt.

Zoo kan onderdrukking en oorlog een land uitputten en vernielen, en de Inwoners uitroeijen, of tot bedelaars maken.

In het midden van dit dorp ligt een hooge heuvel, op welks top de gezegde tempel ſtaat. Van daar heeft men een ſchoon en ſchilderachtig gezigt, over een vlak onafzienlijk Landſchap, van rivieren en beken doorſneden, en met ontallijke boschjes en toopen als bezaaid.

De Tempel, een groot en ſchoon gebouw, en nog van den ouden tijd, is aan *Gowinda* (*) gewijd; doch die Godheid werd er niet meer in vereërd; hij was nu ontheiligd door de troepen van HYDER ALYCHAN en die der Engelſchen, die er waarſchijnlijk in den regenmousſon, hun nachtkwartier in hadden genomen.

Daar hij open ſtond, traden ik en de Heer COCKREL uit nieuwsgierigheid denzelven binnen. Hij lag vol paardenmest en andere vuiligheid; men had er vuren in geſtookt, ook vonden wij er het geraamte van een mensch in, en het afgodsbeeld waren de armen afgekapt, en het gezigt geſchonden. Eene menigte vledermuizen, die zich in dezen tempel bevonden, en die door het licht dat wij bij ons hadden (†), verblind, uit hunne ſchuilhoeken

(*) Gowindais Kishtna, in zijnen staat als Herder van Go-Koe.

(†) De Indiaansche Tempels van binnen zijn altoos duister, en ontvangen geen ander licht dan van de lampen, die men voor de afgodsbeelden brandt.

kwamen, en ons om de ooren ſnorden, was oorzaak, dat wij haastig weder uit denzelven traden, uit vreeze van nog gevaarlijker dieren te ontmoeten.

De Teer, of Procesſie-wagen, die aan dezen tempel behoorde, ſtond beneden aan den heuvel, doch al het bovenwerk van denzelven was weg, en de ruiters of ſoldaten, hadden er waarſchijnlijk gebruik van gemaakt, om er hunne rijst mede te koken.

Wij namen ons middagmaal onder een grooten Tamarindeboom; er viel niet veel ten beste, en de Heer COCKREL, die aan den Indiaanſchen kost niet gewend was, zoude er ſlecht bij geſtaan hebben, zoo hij zich niet te *Madras*, van beſchuit, kaas en wijn, rijkelijk voorzien had.

Er waren Chauderies genoeg in het dorp, drie zelfs; doch de troepen van HYDER ALYCHAN, hadden dezelven in den laatſten oorlog onbruikbaar gemaakt.

Dit was het geval met meest al de Chauderies, die wij op de reize vonden, voornamelijk die van aanzienlijke dorpen. Overal hadden zij den vloer derzelven uitgegraven, in de verbeelding dat de Indianen er hunne kostelijkſte zaken, geld, juweelen enz. in begraven hadden.

Welk een nadeel, welk een ongeluk was dit voor de arme pelgrims en reizigers! In den goeden Mousſon nog zoo zeer niet, doch in den regentijd, als ſtroomen waters van den hemel vallen, als de uitgedroogde rivieren, met een verſchrikkelijk gebruis eensklaps gevuld, wijd en zijd over hare oevers treden; als het land, wanneer het wat laag ligt, mijlen ver enkele zee gelijkt; als de ſtormwinden door de lucht huilen; als ſomtijds het ganſche uitſpanſel, door de vreesſelijkſte donderſlagen geſchud wordt, en door de onophoudelijke blikſemſtralen als in eene volle vlam ſtaat — dan, o weldadige gebouwen! zijt gij den verſchrikten en vermoeiden wandelaar, tot eene troostende toevlugt en ſchuilplaats, en het is

onder uw befchermend dak, dat hij zijnen maaltijd kan gereed maken, zich in den nabij zijnden vijver baden, en eenen ongeftoorden flaap genieten, om den volgenden dag, verfterkt en verfrischt, zijne reize weder te vervolgen.

Ik heb door dit ganfche Werk, zoo veel van deze Chauderies gefproken, dat ik het van mijnen pligt oordeele, den geachten Lezer over dezelve afzonderlijk te onderhouden.

Chauderies zijn publieke gebouwen, veel overeenkomst hebbende, met de Caravenfera's en Manfals in Turkije en Perzië, en worden door vermogende en devote Indianen, ook wel door Vorften, uit liefdadigheid gefticht, enkel en alleen tot gemak van reizigers en pelgrims.

Men heeft er van alle foorten, groote en kleine, fraaije en gemeene; fommige alleen van klei opgehaald, en met palmbladeren bedekt; doch de meeste zijn van bakfteen gemetfeld, en hebben een pannen dak. Ook vindt men verfcheidene, die nog van den ouden tijd herkomftig zijn, waaronder eenige zeer aanzienlijke gebouwen, en welkers muren, zoldering, dwarsbalken en pilaren, uit zware arduinen blokken, kunftig zamengevoegd, beftaan. Men heeft er eenige, die met al derzelver vertrekken, pilaren, enz. uit eene enkele rots zijn uitgehouwen, en die letterlijk uit één ftuk zijn, vol van ftatuen hunner goden en zinnebeeldige figuren. Eeuwen hebben zij reeds geftaan, en kunnen nog eeuwen verduren.

Deze rusthuizen hebben verfchillende benamingen, als die van Maram, Trivafel, Chauderie, enz. naar derzelver gedaante en grootte.

Het woord Chauderie, of eindelijk Tshautorie, beteekent in het Sanfcritisch, vierhoekig, van tshauto, vier, omdat deze gebouwen altoos vierhoekig zijn.

De fraaifte en grootfte dezer Chauderies, vindt men gemeenlijk op *Zuid-Choromandel*, en in *Hindostan*, en *Benga-*

len. Op de kusten van *Orixa* en *Bahar*, zijn zij ſchaarſcher en ook ſlechter en kleiner, alhoewel men ook hier en daar, voornamelijk op plaatſen, die wegens hare heiligheid beroemd zijn, nog wel van de eerſte ſoort, en van eenen hoogen ouderdom vindt.

Langs de ganſche kust, alsmede binnen lands, is er bijna geen dorp, dat zijne Chauderie niet heeft, en meestentijds twee en meerder. Daar waar de dorpen ver van elkander liggen, vindt men ze aan de groote wegen, aan den ingang van bosſchen, en zelfs in dezelve.

Een vermogend Indiaan, gelooft zijn geld niet beter te kunnen beſteden, en geen liefdadiger werk te kunnen verrigten, dan een rusthuis te doen bouwen. Doet hij het niet gedurende zijn leven, dan laat hij gewis bij zijn testament aan zijnen erfgenaam genoegzame middelen, om dit in zijnen naam te volvoeren. Menig een legt het grootſte gedeelte van zijn vermogen aan zulk een gebouw ten koste; hij geeft er zijnen naam aan, zijne gedachtenis is daar door geëerd, vele zijner zonden zijn daardoor uitgewischt, en de Opokhiabor, of de ſtille en inwendige zegeningen der reizigers, aan den ſtichter van het rusthuis, komt zijne ziel in de andere wereld geſtadig ten goede, en zijne kinderen zijn met de erfenis van zulk een rusthuis even zoo vergenoegd, dan dat hij hun eenen grooten ſchat had nagelaten.

Bij zoodanige Chauderies is meest altijd, op den afſtand van eenige ſchreden, een klein huisje, in hetwelk een Bramin, ook wel een Jogie, of andere ſoort van boetdoener woont, die dezelve rein houdt, en de reizigers of pelgrims ten dienſte ſtaat, hunne lastdieren drenkt, enz. Eenen reiziger te helpen en te verkwikken, wordt bij de Indianen als eene Gode welbehagelijke en zeer verdienſtelijke daad aangemerkt.

Welke verſchillende denkbeelden hebben toch deze domme en blinde Heidenen, (ik bedien mij hier van den

bijnaam dien hun onze Zendelingen dikwijls geven,) met vele van onze Christelijke Herbergiers in *Europa*, die beter met de reizigers weten om te ſpringen, als deze zoogenaamde onbeſchaafde volkeren.

Zij zien dezelve als hunne wettige prooi aan, als lieden die vogelvrij zijn verklaard, en die het hun vrij ſtaat te ſcheren en te plukken, zoo veel zij kunnen.

Ongelukkig de arme reiziger, die zijnen moeijelijken weg ſomtijds in het barre winterſaizoen moet voortzetten. Vergeefs zal hij deze onbarmhartige waarden om eenen nacht herberging, of een maal eten aanſpreken, zoo hij geen geld heeft, of dat zijne verouderde en ſlechte kleeding hen doet oordeelen, dat van hem niet te halen is, of hun het voedſel, dat zij hem geven, met klinkende munt niet betaald wordt.

Blootgeſteld aan al de ongemakken van het gure jaargetij, aan honger en gebrek; verre van zijne geboorteplaats, zonder hoop van ze te bereiken, valt hij ligt ter prooi aan Wervers of Zielverkoopers, die, alom in ſteden en dorpen verſpreid, op dergelijke ongelukkigen loeren, als de wolf op het lam, en zich van de ellende hunner evenmenſchen bedienen, om hen in eene ſlaafſche dienstbaarheid, voor een goed gedeelte, of wel voor hun ganſche leven, te ketenen, — en ach! hoe menig welhebbend reiziger valt niet vaak in de helſche ſtrikken, die hem door dit volk geſpannen worden, zonder dat het hem zelfs eens wordt toegelaten, zich te beklagen, of zich tot den regter te wenden, om zijne vrijheid weder te kunnen verkrijgen.

IJdel is het wachten der teedere ouders, naar de terugkomst van hunnen zoon; en de verlangende vrouw en kinderen, zien te vergeefs den afwezenden man en vader te gemoet; in verre en vreemde landen, in kommer en gebrek zwerft hij rond, of op het ſlagveld liggen zijne beenderen, onder die van eene menigte andere onge-

lukkigen vermengd, met een weinig aarde bedekt! Of hij keert, na een lang afwezen, arm, ziekelijk of verminkt, naar de zijnen terug, dien de droefheid en het gebrek mogelijk reeds lang in het graf heeft gedompeld! — Ach! tot ſchande der verlichte volkeren moet het gezegd zijn, het zijn voor een gedeelte de arme reizigers, waarmede men de legers recruteert en de Koloniën bevolkt.

O breng mij in de Heidenſche landen, bij de ongeloovigen, bij deze zoogenaamde wilden, bij deze niet verlichte en onbeſchaafde volkeren, waar ten minſte ware herbergzaamheid wordt uitgeoefend! — Deze oudvaderlijke herbergzaamheid, nog maar alleen bij Tartaren, Arabieren, en de Zwarte Inboorlingen van *Afrika* en *Amerika* bekend! Waar de reiziger niet van ſpionnen is omringd, en niet door Wervers en Zielverkoopers wordt opgeligt! Laat mij onder de zachtmoedige, vriendelijke en eerlijke Hindous, het land doortrekken, te voet of in eenen Palanquin, — bij hen zijn geene paspoorten noodig, geene brutale of hongerige tolbedienden te vinden; geene koffers worden alle oogenblikken geviſiteerd, of geplombeerd, geen tol voor bijna iedere paar mijlen betaald; geen gepermitteerde noch ongepermitteerde dieven behoeft men te vreezen, — en in de opene Chauderie kan ik mijn hoofd gerust nederleggen.

Hoe koel, hoe aangenaam waait de zoele wind van den blaauwen hemel, tusſchen de pilaren, op welke het vooruitſtekend dak rust! Hoe verkwikkelijk is het voor den vermoeiden reiziger, die door het brandende zand gewaad heeft, en de gloeijende ſtralen der middagzon op zijn hoofd en naakt ligchaam heeft ontvangen, met zijn hijgend lastdier eene herbergzame Chauderie te vinden! De Jogie helpt hem gewilliglijk hetzelve ontladen, vult den waterbak, om het te drenken; terwijl de reiziger, onbevreesd voor zijne goederen en koopmanſchappen, welke hij op de plaats, die hij voor zijne legerſte-

de in de Chauderie heeft gekozen, laat, in den nabij zijnden vijver het ſtof, dat op zijne bezweete leden kleeft, afwascht, en onder het beſchermende dak, of in de toop, de heete middagzon laat voorbij gaan. Bij nacht vindt hij er eene verzekerde toevlugt, tegen de verſcheurende en vergiftige dieren, en de ſtortende buijen van den regenmousſon bruiſen onſchadelijk over zijn hoofd.

O! men ſlaapt zoo gerust, zoo zonder vreeze, in het midden dezer goedaardige en vreedzame menſchen; en, omringd van reizigers uit alle Natiën en Kasten, kan men, in Chauderies of toopen zich onbezorgd nederleggen.

Dat men het toch in *Europa* eenmaal wage, om onder vreemdelingen, in een afgelegen open gebouw, of in het midden van een eenzaam bosch te ſlapen, of den nacht door te brengen, voornamelijk als men geld of iets van waarde bij zich heeft; men zoude deze onvoorzigtigheid welhaast met het verlies van hetgene men bij zich heeft, of met dat van zijn leven, moeten betalen. Wat zeg ik, opene gebouwen of eenzame bosſchen! Zelfs achter gegrendelde deuren, is men vaak bij de beſchaafde Europeanen zijn leven of bezitting niet zeker!

Daar deze rusthuizen altoos aan de groote wegen, in fraaije boschjes of in dorpen ſtaan, dienen zij den Mestieſche en andere Christen Inboorlingen, ook ſomtijds, hoewel zelden, den Europeanen, want die hebben andere uitſpanningen, in plaats van Buitenplaatſen en Lusthuizen.

Men verkiest dan gemeenlijk eene zoodanige Chauderie, die het ſchoonst en aangenaamst is gelegen. Men laat vooruit alles wat men noodig heeft, derwaarts brengen, potten, pannen, rijst, wijn en andere dranken; gemeenlijk zijn er ook een paar muzijkanten bij, en het ganſche gezelſchap gaat juichend derwaarts. Men vermaakt er zich den ganſchen dag, of wel twee a drie dagen en langer achter een, men zingt, ſpeelt en danst er zelfs zonder van iemand gehinderd of geſtoord te worden. Ie-

der slaapt in zijnen Palanquin of Doelie, of op eene enkele mat, op den blooten vloer der Chauderie, een kussen onder het hoofd, en eene sprei om zich te dekken, meer behoeft men niet. De voorbijgangers of reizigers, staan niet, als in *Europa*, bij dergelijke gelegenheden, met eene onbeschaamde en beleedigende nieuwsgierigheid in troepen, om het gezelschap aan te gapen, te belagchen, of te beschimpen; integendeel, de Indianen oordeelen het eene van de grootste onbeleefdheden, anderen in hunne vermaken te hinderen en te bespieden, en te minder de vermaken der Christenen, die buitendien niets aantrekkelijks voor hen bezitten, en zoo zeer van de hunne verschillen.

Zoo dergelijke gebouwen in een land zijn, waar de luchtsgesteldheid het toelaat, om den nacht onder den blooten hemel door te brengen, hoe veel te eerder behoorde men dezelve in het noordelijk *Europa*, in dit guure en onvriendelijke klimaat, in alle steden, in alle dorpen, hier en daar op de wegen te hebben, die voor elk open stonden; waar, in den winter, de arme, ik zeg de arme, verkleumde reiziger eene schuilplaats voor storm en sneeuw, en zoo al geen voedsel, ten minste een vuur konde vinden, om zich te verwarmen, en er zoo lang blijven als hij wilde, zonder dat hij daarvoor met de beurs in de hand behoefde klaar te staan; men zoude dan vaak geene ongelukkige reizigers op de wegen verstijfd, geene arme menschen op de straten en stoepen, of in hunne ellendige hutten, wegens gebrek aan vuur, dood bevrozen vinden, zoo als in vele steden en dorpen van *Europa* jaarlijks gebeurt (*).

(*) Wat ik hier gezegd heb, van openbare huizen of gebouwen in steden, dorpen en langs de groote wegen, waar de reizigers of dezulken die geen dak hebben, zich in den winter om niet konden warmen, en er zoo lang zij wilden konden blijven, is maar eene bloote idée van mij, en waarschijnlijk niet praktika-

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Talajoer. — Maveliewarom.

Het was omſtreeks drie ure in den namiddag, toen wij van *Tripaloer* vertrokken, en een weinig voor zonne-ondergang, bereikten wij het visſchersdorpje *Talajoer.* Het ligt aan de zee, en had, dat te verwonderen is, in den oorlog niets geleden, wat de hutten aangaat; doch de vorige Inwoners van hetzelve, waren alle omgekomen, geen een die het zwaard en den hongersnood was ontſnapt, en de weinige visſchers, die dit dorp nu bewoonden, behoorden tot een ander, eenige mijlen verder noordwaarts gelegen, dat in den laatſten oorlog gansch was afgebrand.

Dit verhaalde mij een dezer ongelukkigen, terwijl ik op het ſtrand zat en mij vermaakte, met de rollende baren tegen hetzelve te zien breken. Hij ſprak mij van zijn vorig dorp, van zijne hut, van zijn vlotje, van zijne netten, dat hij alles had verloren; van zijne vrouw en kinderen, die van honger geſtorven waren; — hij alleen was van zijne familie overgebleven, — en luid begon hij te weenen.

Zijn droevig verhaal ontroerde mij tot in het binnenſte mijner ziel; ik dacht aan de ſchrikkelijke rampen, die de ongelukkige Inboorlingen van *Choromandel* hadden getroffen; de ijsſelijke tooneelen, die ik zelf had gezien en bijgewoond, ſtelden zich weder voor mijnen geest.

Woeste, goudgorſtige, wreede, trouwelooze vreem-

bel of uitvoerbaar, en met vele zwarigheden verbonden. Er zouden anderzins gewis reeds sedert langen tijd dergelijke gebouwen, door edelmoedige menschen, zijn opgerigt, voornamelijk hier in ons Land, waar, meer dan ergens in *Europa*, liefdadigheid wordt uitgeoefend.

delingen, komen uit verre gewesten, om oorlog en verderf in deze, weleer gezegende, landen te verspreiden, en derzelver inwoners aan het zwaard en den hongersnood op te offeren.

Groote God! riep ik weemoedig uit, en vouwde de handen; wanneer zal toch de rust en de vrijheid deze onschuldige menschen weder aanlagchen? wanneer zullen deze gruwzame tirannen, eens weder uit dit wereIddeel gebannen worden? Hoe lang nog zal de arme Indiaan zijn gering vermogen aan deze onverzadelijke roovers opofferen, en hen met zijn zweet en arbeid vet mesten? Hoe lang nog, barmhartige God! zullen zij de eerstelingen der natuur en der vlijt der inwoneren als hunnen eigendom aanmerken?

Terwijl ik zoo bij mij zelven sprak, zonk de zon achter den gezigteinder, en verguldde nog met hare laatste stralen de witte zandduinen. Duisterheid spreidde zich over de aarde, en ik keerde, het hart met treurige gedachten vervuld, naar onze legerplaats terug.

Met den dageraad stapten wij weder in onze Palanquins. Wij zagen de bergen van *Maveliewarom* of *Maveliepoeram*, niet lang daarna in het verschiet, voor ons, en omstreeks twee ure in den achtermiddag traden wij in de vallei, en bevonden ons welhaast in het midden van deze groote verzameling van wonderen.

Welk een verbazend schouwtooneel, voor iemand die hier voor de eerste maal komt! Laat zijne minachting voor de Indianen nog zoo groot zijn; laat hij met het diepste vooroordeel tegen hen zijn ingenomen; zoodra hij *Maveliewarom* heeft gezien, zal hij moeten bekennen, dat deze volkeren toenmaals tot eenen hoogen trap van beschaafdheid moeten geklommen zijn; dat kunsten en wetenschappen in dien tijd onder hen bloeiden, en dat al hetgene wij groot en wonderbaar noemen, als de Piramiden van *Egypte*, enz. niet bij de ontzaggelijke bouwvallen en gevaarten, die men te *Maveliewarom*, zoowel, als door

gansch *Indië*, verſpreid vindt, kan vergeleken worden.

In deze vallei leeft en wemelt het altoos van vogelen van allerlei ſoorten, die hier, meer dan ik ergens anders gezien heb, hun verblijf hebben gekozen. Van heuvel tot heuvel weergalmde het kirren der tortelduiven, die hier in een onnoemelijk getal ongeſtoord hare nesten in de ſcheuren der klippen, en in de holligheden der ruïnen hebben.

Hoe groot ook de nieuwsgierigheid van den Heer COCKREL was, ried ik hem echter dezelve uit te ſtellen, tot wij ons middagmaal hadden genomen, en de zon wat gedaald was; dewijl dezelve de zware hoofdpijn, waarover hij dien morgen had geklaagd, maar zoude vermeerderen. Hij bleef dan in de Chauderie van het dorp, terwijl ik eenen heuvel beklom, en, mij op den top van denzelven neder zettende, over dit grootsch tooneel henen zag.

Mijne verbeelding plaatſte mij in de dagen der oudheid, in deze onbekende en lang vervlogene eeuwen, toen de groote JOUDISHTER hier zijnen ſchepter zwaaide, en van hier zijne bevelen over zijn uitgeſtrekt gebied uitdeelde.

Deze magtige bouwvallen, deze grootſche gedenkteekens van onheugelijke tijden, vervulden mijne ziel met treurige aandoeningen.

Welke onwederſprekelijke bewijzen van de nietigheid en wisſelvalligheid der ondermaanſche zaken, zijn er niet in de beſchouwing van deze groote en magtige, doch nu tot een niets vervallene, ſtad, en de herinnering en vergelijking van haren vorigen en tegenwoordigen toeſtand, gelegen! Waar is zij nu met hare twintig poorten, en honderd paleizen? waar is haar vorige roem en luister, waar zijn hare ontallijke Inwoners?

De heerlijke en prachtige ſtad van den overwinnenden JOUDISHTER (*), is in een ellendig dorp veranderd, in

(*) JOUDISHTER, een beroemd Vorst, een' der vijf Zonen van PANDOU, de Helden van den Mahabaroth.

kleine ſtrooijen hutten, bewonen thans eenige arme Braminen de plaats, waar zij geſtaan heeft; het uitgeſtrekt gebied van den grooten Zoon der Pandous, is in vreemde magt, en de ongelukkigen, die het nu bewonen, zuchten tegenwoordig onder de ſlaafſche dwingelandij der Europeanen.

Niets van deze beroemde ſtad is meer overig, dan de ontzaggelijke gevaarten, het treurig geraamte van voormalige grootheid!

Eenzaamheid en doodſche ſtilte heeft nu de plaats vervuld van het onophoudelijk gedruisch der ontallijke menigte, die hier weleer door elkanderen wemelde; de gezangen, de feesten, de procesſien en de offeranden aan de Goden, zijn verſtomd, — de tempels ſtaan eenzaam, met digt en ondoordringbaar kreupelbosch omringd; ſlangen en hagedisſen wonen er in, en de felle adder heeft hier haar nest. Van de muren hangen verdorde liänen, en vlechten van eiloof; het bruine mos bedekt de wanden; door de holle tempels bruist nu de wind en daar, waar het gezang en gejuich weergalmde, hoort men nu den nachtuil.

Hier, langs dezen weg mogelijk, was het, waar de overwinnende JOUDISHTER, gezeten op zijnen Roth, (zegewagen,) door olifanten getrokken, en omringd van zijne krijgers, triomferende over zijne vijanden, terug keerde, of, om dezelve te ſtraffen, te velde toog. Hier vertoonde hij zich mogelijk aan zijne onderdanen, om regt uit te oefenen, en hunne klagten aan te hooren. Hier ſtonden mogelijk de herauten, die zijnen lof verkondigden, en het volk tot de openbare feesten uitnoodigden; — doch al de pracht van zijn hof; al zijne paleizen, de eerepoorten — alles is verdwenen! — en de naam zelfs van dien grooten Vorst en zijne opvolgers, is alleen maar in de duistere fabelachtige geſchiedenisſen van den Mahabaroth bekend en te vinden.

Is dit dan het einde van den arbeid der menſchen? Moeten dus zijne werken, door duizende handen, door onuitſprekelijke moeite en geduld opgerigt, zoo in niets vergaan, zijne daden, zijne glorie dus in vergetelheid gedompeld worden?

O *Maveliewarom!* het is in uwe ſchool, dat de trotſchen en heerschzuchtigen leeren kunnen, nederig te wor- Zij zullen hier meerder onderrigt ontvangen, dan van al hetgene hun de Wijsgeeren en Godgeleerden van de ijdelheid en onſtandvastigheid der ondermaanſche dingen kunnen geven.

In deze ſtemming, het hart vol met gedachten over de vergankelijkheid, verliet ik den heuvel, en keerde weder naar mijnen reismakker terug. Wij namen een haastig middagmaal, en begaven ons toen op weg.

Ik ben menigmaal op *Maveliewarom* geweest, toen ik te *Sadras*, dat er omtrent anderhalve mijl van af gelegen is, woonde; ik heb er mij ſomtijds eenen ganſchen dag opgehouden, alles gezien, onderzocht en afgeteekend; doch telkens beſchouwde ik deze wonderlijke gewrochten met nieuw genoegen, met nieuw genot en verwondering. Ook ditmaal ſchenen zij mij weder nieuw, ik was zoo driftig om ze te onderzoeken, als had ik ze nog nooit gezien.

Welk een indrukmakend gezigt zijn niet deze aloude gebouwen van de vreemdſte gedaanten en vorm, welkers ruwe en onregelmatige bouworde echter het oog meer behaagt, meerder verwondering en eerbied inboezemt, dan de prachtigſte en grootſte paleizen van onzen tijd!

Verbaasdheid vervult de ziel, als men in deze diepe onderaardſche ruimten treedt, welke de uilen en vledermuizen doorgonzen; deze hooge verwulven, verre in den berg gebeiteld, met hunne ontzaggelijke zuilen, uit een en denzelfden ſteen gehouwen.

Nergens in de ganſche wereld, vindt men in zulk een

klein bestek, zoo vele gebouwen, in en uit bergen en rotsen gehouwen, bij elkanderen, als te *Maveliewarom*, — al de heuvelen zijn met tempels, piramiden, Chaude-ries en dergelijken als bedekt, en door onderaardsche gewelven uitgehold, en van één stuk, en uit denzelfden berg, waarop zij staan, gevormd.

Geweldig groote steenrotsen liggen hier en daar verspreid, alsof zij door eene aardbeving van de bergen waren losgerukt; andere schijnen er met voordacht geplaatst, en tot het een of ander gebouw of oogmerk geschikt te zijn geweest, dewijl men ze geheel of ten deele bewerkt ziet, met beelden en historische geschiedenissen.

Opmerkenswaardig, onder anderen, zijn zeven tempels, die zich van het strand, in eene regte lijn achter elkanderen, meer dan eene mijl verre, als een rif van klippen, diep in zee uitstrekken.

Over de twee verste rollen hare baren onverhinderd weg, en hunne toppen zijn bij eene zeer lage ebbe maar even zigtbaar; de anderen verheffen zich, de een hooger dan de ander, boven het water, en rijzen uit de diepte, naarmate dat zij nader bij het strand staan, en de brandings breken met een vreesselijk gedruisch tegen hunne onvormige en zwarte kruinen en zijden. De eerste of naaste van deze zeven tempels, staat nog even op het drooge, aan den uitersten oever der zee, en hare golven stroomen er, bij hoog water, in en uit. Ook ziet men, bij eene zeer lage ebbe, nog verre in de rondte, de toppen van vele andere bouwvallen uit het water steken, waardoor dit gedeelte van de kust, voor schepen zeer gevaarlijk is; menige zijn er reeds tegen verbrijzeld, en de zeven pagoden van *Maveliewarom*, zijn bij alle zeelieden bekend en gevreesd; men vindt ze zelfs op de kaart aangeteekend.

Ik zal, in de beschrijving van deze plaats, alleenlijk het een en ander van de ontallijke gedenkteekens en

bouwvallen, die er zich in bevinden, aanhalen; want om ze alle breedvoerig en naauwkeurig te beſchrijven, zoude mij tijd en plaats ontbreken.

Niet verre van ſtrand, ſtaat een middelmatige berg die alle opmerking en aandacht waardig is; hij dient den Zeelieden, die de kust naderen of voorbij varen, tot eene baak of gids, en de nieuwsgierige en onderzoekende vindt er overvloedige voorwerpen en ſtoffe tot verwondering en overdenkingen.

Wanneer men dezen heuvel of berg van de Noordzijde nadert, vindt men zulk eene menigte van gedenkteekenen en bouwvallen, dat men met den eerſten opſlag zou gelooven in eene verſteende ſtad te zijn.

Van den zeekant, aan den voet van den heuvel, ſtaat eene zeer ſchoone pagode, die met al hare pilaren en ornamenten, uit één ſtuk of uit eenen enkelen ſteen gevormd is.

In deze pagode bevinden zich, rondom, eene menigte meer dan levensgroote beelden, in hunne nisſen, mede alle uit dezelfde rots uitgebeiteld, zoowel als het beeld van eenen man, van eene reusachtige grootte, met eenen mijter op het hoofd, die, geketend aan handen en voeten, in eene ſoort van Sarcophage (Graf) ligt, dat in het midden des tempels ſtaat.

Hier en daar liggen groote ſteenbrokken, ſommige wel vijftien voeten hoog, en viermaal zoo lang; alleen aan de eene zijde vol van beelden in basrelief, veel grooter dan het leven, in verſchillende houdingen en karakters: waartoe dezelve dienden, of gediend zouden hebben, kan ik niet begrijpen.

Verder op ziet men eene groote en ruime zaal, diep in den berg uitgehouwen, met drie rijen zuilen; alles mede uit een enkel ſtuk.

Deze grot of uitgraving is, volgens hetzelfde plan, als die der hedendaagſche Chauderies, en ſchijnt ook tot

dat einde gediend te hebben. Aan weerszijden van den ingang ſtaat eene rij van beelden, die, zoowel als de voorſte pilaren, door de ſcherpe zeelucht zeer doorknaagd zijn.

Hetgeen verder opmerking verdient, zijn de ruime en breede treden, op vier verſchillende plaatſen in den berg uitgehouwen, langs welke men denzelven tot naar den top zeer gemakkelijk kan beklimmen.

Halfweegs den berg, aan de westzijde, komt men aan eenen tempel, mede uit eene en dezelfde rots gehouwen, wiens muren vol beeldwerk zijn; wel uitgevoerd, en in eenen nog volmaakten ſtaat, als zijnde niet aan de zeelucht blootgeſteld. Van dezen tempel klimt men langs verſcheidene trappen naar den top van den berg, op welken men aan de menigte gebrokene zuilen en beelden, die de ganſche oppervlakte bedekken, onwederſprekelijke bewijzen vindt, dat aldaar weleer verbazend groote paleizen en andere gebouwen moeten geſtaan hebben.

Van daar nedergaande, naar de zuidzijde van den berg, langs trappen, die, van den top tot naar beneden, in de rots zijn uitgehouwen, komt men weder aan eene andere diep in den berg uitgehouwene grot, door eene menigte zuilen onderſchraagd. Aan de altaren die er zich in bevinden, alsmede aan de ſtatuen van eene menigte Goden en Godinnen, zoude men zeggen, dat deze grot tot een Godsdienſtig gebruik geſchikt was geweest. Men ziet onder anderen Bieshn in eene reusachtige gedaante, liggende in eene ſoort van bed, zijn oorkuſſen is eene opgewondene ſlang; het geheel zoowel als alle andere beelden uit de klip gehouwen, en nog van onderen aan dezelve vast.

In dezen berg zoowel als in al de andere bergen en heuvels, die deze vallei vormen, vindt men eene menigte dergelijke tempels en bouwvallen; als ook diep in de rotſen uitgegravene grotten en zalen; ſommigen derzelven hebben eenen ruimen ingang en zijn met fraai beeldwerk verſierd.

J. Haafner ad vir. del. *R. Vinkeles sculp.*

DE VIJF TEMPELS VAN MAVELIEWAROM.

Mogelijk zoude men in deze onderaardfche zalen nog vele aanmerkingswaardige zaken vinden, boeken en gefchriften, die er in zijn verborgen, en die eene opheldering der gefchiedenis van deze bijna gansch vergetene Eeuwen konden geven; het ware der moeite waardig om deze gewelven naauwkeurig te onderzoeken, en in dezelve in te dringen; ik heb er, toen ik nog te *Sadras* woonde, menigmaal lust toe gehad, ware het niet wegens flangen en andere vergiftige dieren, die zich er in konden onthouden, dat ik daarvan weerhouden werd.

Hoe verwonderenswaardig deze werken ook zijn, worden ze echter overtroffen door vele andere, die men van verre op verfcheiden heuvelen ziet, welke echter wegens hunne fteilte, en het digte kreupelbosch, waarmede zij zijn begroeid, de woning van vergiftig en verfcheurend gedierte, niet te beklimmen zijn.

Op de getakte kruin van eene dergelijke fteile, en volftrekt ongenaakbare hooge rots, ftaat een tempel, naar allen aanfchijn nog onbefchadigd. De Braminen zeggen, dat men van binnen in deze rots, langs trappen, naar den top konde klimmen; doch federt onheugelijke tijden heeft er zich niemand in willen wagen.

Gansch buiten het dorp aan de zuidzijde ftaan vijf tempels, van verfchillende grootte en gedaante, en maar eenige treden van elkander verwijderd; zij zijn uit een en denzelfden berg gehouwen, en dus alle vijf letterlijk uit één ftuk. Het dak van de middelfte en grootfte is rond of gewelfd, en heeft eene groote fcheur, zoo men zegt, door den blikfem veroorzaakt. Al deze vijf tempels zijn vol zinnebeeldige figuren en afgoden, die, zoowel als de zuilen die het dak onderfchragen, alle aan denzelfen rotsfteen behooren.

Bij deze tempels ftaan verfcheidene dieren, als olifanten, leeuwen, enz. meer dan levensgrootte, die mede uit denzelfden berg gebeiteld zijn.

In één woord, de meeste dezer bouwvallen, wat de tempels aangaat, zijn alle uit de vaste rots gehouwen, en dus uit één ſtuk gevormd; er zijn echter ook verſcheidene, die uit vierkante groote blokken zwart arduin zijn gebouwd, deze ſteenen zijn van binnen glad, en zonder eenige zamenvoeging van kalk of cement, rusten zij, door hunne eigen zwaarte, op elkanderen.

Men moet verbaasd ſtaan, als men bedenkt, welk eene kracht er is noodig geweest, om zulke verbazend groote blokken op eene hoogte van 80 a 100 en meer voeten te brengen, met welke werktuigen zij het hebben kunnen doen, is mij onbekend en onmogelijk te begrijpen; doch deze opeen geſtapelde rotſen, als ik ze zoo noemen mag, bewijzen genoegzaam, dat de Indianen van dien tijd, de krachten der werktuigkunde kenden, zelfs beter dan wij tegenwoordig, en zij dus bij gevolg een' hoogen graad van wetenſchap moeten bereikt hebben.

Op vele dezer gedenkteekenen en bouwvallen vindt men inſcriptien; doch de karakters zijn ten eenenmale onbekend, en onder de geleerdſte Pundiets heeft zich nog niemand opgedaan, die dezelve konde lezen. Zij verſchillen geheellijk met die van het Sanſcrits, Nagarie, Grindam, of andere oude Indiaanſche talen.

De ſtad moet van eenen verbazenden omvang geweest zijn, indien men rekent, dat zij niet alleen de ganſche vallei, die wel drie mijlen in den omtrek heeft, beſloeg, maar nog daarenboven de wel tweemaal zoo groote uitgeſtrekte landſtreek, die nu door de golven wordt overdekt.

Wanneer, en op hoedanig eene wijze, de zee deze inbreuk maakte, of door eenen orkaan, of langzamerhand, — is volſtrekt onbekend.

De hooge oudheid dezer ſtad verliest zich in de duistere eeuwen; haar oorſprong is onder den ſluijer der verdichtſelen verborgen, en van den tijd harer vernietiging weet men geheel niets.

Men vindt alleen in het beroemde Heldendicht, *de Mahabaroth*, eenige duistere aanteekeningen van dezelve, als van haren afſtand van den mond des *Ganges*, en van den held JOUDISHTER, die er zoude geheerscht hebben, — dat ook wel waarſchijnlijk is.

Mogelijk was deze zelfde JOUDISHTER haar Stichter; die haar, ter eere van zijnen vriend en beſchermer; KISHNA, den naam van *Mahapilliepoeram*, of de ſtad van den grooten Tijger (*), gaf; *Pillie* beteekent, in de Nagariſche taal, Tijger. Sommigen willen, dat deze ſtad haren naam ontleent van *Mavalie*, beteekenende in het Sanſcritisch een Paauw; anderen weder van den Koning of Radja BALI, naar wien zij *Mahabalipoeram*, of de ſtad van den grooten BALI, zoude genoemd zijn. Doch dit laatſte is niet waarſchijnlijk, alzoo deze Vorst in *Ajodhia*, het tegenwoordig *Oede*, heeft geregeerd.

In het algemeen ligt op deze overblijfſelen en oudheden, die men op *Orixa*, *Choromandel*, *Ceilon*, *Bengalen*, *Hindostan*, *Malabaar*, en andere landen, in menigte verſpreid vindt, eene ondoordringbare duisternis; en de geſchiedenisſen, die er gewag van maken, zijn meest fabelachtig en onvoldoende.

Intusſchen toonen deze oudheden genoegzaam aan, tot welk een' hoogen trap van wetenſchap en beſchaafdheid de Indianen van dien tijd geklommen waren, en men moet zich zeer vereerende gedachten van de grootheid en magt dezer volkeren maken, die zulke reusachtige gevaarten hebben kunnen ondernemen en voleindigen.

De alvernielende tijd, en nog meer dan die, de vernielende hand der menſchen, heeft, tot nog toe, niets op dezelven kunnen uitrigten; de bouwaard zelf heeft hen tegen alle verwoesting verzekerd. Eeuwen hebben zij

(*) Bieshn, in zijn outar of gedaanteverwisseling als Kishna, wordt in het Sanscrits *Mahabhag*, of de groote tijger, genoemd. *Outer* beteekent eigenlijk, in de wereld te komen.

reeds gestaan, en kunnen nog eeuwen duren; en wat de onderaardsche zalen en grotten betreft, dezelve zullen waarschijnlijk niet dan met de wereld, of de bergen waarin zij gegraven of gebeiteld zijn, vernietigd worden.

Het begon reeds donker te worden, toen wij van onze wandeling, of liever klautering over rotsen en heuvelen, terug keerden; wij hadden naauwelijks het twintigste gedeelte der bouwvallen gezien; inderdaad, om alles naauwkeurig te onderzoeken, zoude men wel eene week en langer noodig hebben.

De Chauderie, in welke wij onze legerplaats hadden opgeslagen, en die ons de beste had toegeschenen, lag met eenige andere even buiten het dorp, en was volstrekt ledig, buiten ons bevond er zich niemand in dezelve, zoo min als in eene der overigen.

De reden hiervan is, dat geen reiziger of pelgrim ligt te *Maveliewarom* zal overnachten, wegens de wilde dieren, als Tijgers en Jakhalzen, ja zelfs Hijena's, die zich op deze, met ondoordringbaar kreupelbosch en ruigte bedekte heuvelen en bergen, en in de bouwvallen of ruïnen ophouden.

Onze Koelies hadden, zoo het scheen, weinig zin om voort weder op reis te gaan; wij zouden *Sadras* toch niet voor middernacht hebben kunnen bereiken, ook waren wij niet van toortsen voorzien, en ik had buitendien bezigheden in evengemelde plaats, en wilde er gaarne bij dag aankomen; wij waren dus genoodzaakt om den nacht te *Maveliewarom* over te blijven.

De Braminen die dit dorp bewonen, rieden ons, om voor de wilde dieren op onze hoede te zijn, het was wel meer gebeurd, zeiden zij, dat reizigers door tijgers uit de Chauderies waren gehaald, en nog niet lang geleden, was een der dorpelingen door een dezer dieren verscheurd.

Wij besloten dus beurtelings wacht te houden, Ik be-

val twee groote vuren voor dat gedeelte van de Chauderie, waarin wij ons gelegerd hadden, te maken, en hout genoeg bij een te garen, om dezelve gedurende den nacht te voeden.

De Koelies waren, volgens hunne gewoonte, voort na het avondmaal gaan ſlapen; mijn reismakker en ik bleven nog tot elf uur, bij eene kom punch op; waarna hij zich mede ter rust begaf.

Ik had de eerſte wacht, tot twee ure na middernacht; een paar Koelies hielden mij gezelſchap, en, na mijn geweer met eenen kogel geladen te hebben, ſtak ik eene ſigaar aan, en zette mij op de trappen van de Chauderie neder.

Een zwarte nacht lag over de ganſche vallei. Ik zag geen ander licht, dan dat der glimmende vuurwormpjes, die over de ſtruiken zweefden, de doodſche ſtilte, die rondom ons heerschte, werd alleenlijk geſtoord, door het akelig huilen der Jakhalzen, die bij tusſchenpoozen elkander troepswijze, van heuvel tot heuvel beantwoordden, en door de nachtuilen, die hunne woningen in de kloven der rotſen, en in de duistere bouwvallen, verlaten hebbende, nu en dan hun treurig gekrijsch verhieven.

Eene onwillekeurige huivering beving mij, toen ik deze ſchrikbare eenzaamheid aanſchouwde, en de gedachten der vergankelijkheid ſtegen op in mijne ziel. Ik werd onlustig en weemoedig — en het leven der menſchen verloor al zijne bekoorlijkheid voor mij.

Is het mogelijk, zeide ik tot mij zelven, dat in deze wildernis, nu alleen door eenige arme Braminen (*) bewoond, eene zoo groote en heerlijke ſtad bloeide? dat hier de zetel van een magtig rijk was? dat eene levendige menigte weleer deze woeste ſtreek vervulde?

Groote God! welk een treffend beeld van de onſtandvas-

(*) De Inwoners van *Maveliewarom* zijn meest alle Braminen.

tigheid der ondermaansche dingen, stelt zich hier niet den nadenkenden man te voren.

In deze uitgestrekte vallei, waar nu de stilte van het graf heerscht, weergalmde weleer het gedruisch der kunsten en ambachten, en het geroep en geschreeuw der arbeiders; uit de prachtige gebouwen en paleizen, welkers ruïnen en omgestorte zuilen overal verstrooid liggen, klonk het vreugdegejuich der festijnen en gastmalen; naar deze majestueuse tempels vloeide het volk als een stroom, om de Goden te offeren en bij de altaren hunne gebeden uit te storten; in luiden jubel werden de afgodsbeelden uit de wijde poorten der pagoden gebragt, ontallijke aanbidders volgden de processie; duizend toortsen weerkaatsten hun licht tegen de heuvelen, en het geluid der speeltuigen ruischte tusschen de kloven der bergen. Hoe wemelde het hier eertijds van menschen, die bezigheden, behoeften en vermaak bij elkander bragten, en tegenwoordig — hoe ledig! hoe verschrikkelijk ledig!

Waar is deze magtige bevolking? waar is de roem, de heerlijkheid en glans van deze vermaarde stad? de magtige helden, die er hunnen troon hadden gevestigd? Zij zijn verdwenen, tot op de schaduwe der herinnering.

Deze reusachtige bouwvallen, weleer de paleizen der grooten, zijn nu de woonplaats der wilde verscheurende dieren geworden, vergiftig gewormte huist nu in het heiligdom der Goden! — Het is dus dat Natiën vernietigd worden! — Zoo moeten eens, in den loop der tijden, de Rijken, die nu tot het toppunt van glorie zijn verheven, tot niet gaan, de magtige Volkeren, die zich nu zoo glorierijk verheffen, zullen eens als kaf van den aardbodem verdwijnen, en niet dan de flaauwe herinnering, dat zij eens bestonden, zal in de twijfelachtige geschiedenis overblijven.

De oorlog, die zoo vele magtige Rijken het onderste boven heeft gekeerd, zoo vele groote en beroemde ste-

den verdelgde, had ook waarſchijnlijk *Maveliewarom* in eenen puinhoop veranderd, en ik vervloekte bij mij zelven dengenen, die dit had veroorzaakt, en die, om aan zijne onverzadelijke goud- of eerzucht te voldoen, verwoesting en ramp over deze ſtad en derzelver Inwoners bragt.

Ik bragt mij toen op nieuw de ijsſelijkheden des oorlogs, waarvan ik zelf een ooggetuige was geweest, te binnen, en verviel in een diep gepeins, uit hetwelk ik eensklaps gewekt werd, door het vreesſelijk brullen van eenen tijger, verzeld met het gehuil van jakhalzen, die door andere, wat verder af, beantwoord werden; het geluid ſcheen geene twintig treden van ons af, en kwam van den anderen kant der Chauderie.

De twee Koelies, die met mij de wacht hadden, en die, terwijl ik in overdenking was gedompeld, met den rug tegen de pilaren van de Chauderie geleund, ingeſluimerd waren, vlogen verſchrikt overeinde. De Heer COCKREL zelfs werd er door opgewekt, en ſprong angſtig uit zijnen Palanquin.

Ik nam haastig mijn geweer, de twee Koelies namen ieder een brandend hout in de hand, en wij liepen naar den kant van de Chauderie, waar wij het gebrul hadden gehoord, doch zagen niets. Eenige treden verder was kreupelbosch, waarſchijnlijk dat deze dieren in hetzelve verborgen waren en op ons loerden; ik ſchoot er in, om ze te verdrijven, zoo zij er zich in mogten bevinden.

Al de Koelies ontwaakten, verſchrikt door den ſlag, niet wetende wat dit beduidde; ik ſtelde hen welhaast gerust, en zij gingen weder ſlapen. Doch ik en de Heer COCKREL beſloten op te blijven, en den dag af te wachten. Het was toen één uur na middernacht, en wij bragten den tijd met rooken en praten door.

Hoe goed was het, dat wij vuren aan gemaakt, en de wacht gehouden hadden! Wij zagen nu klaar, dat hetgene

ons de Braminen van tijgers gezegd hadden, waar was; het had, zoo wij niet op onze hoede waren geweest, mogelijk een van ons volk het leven kunnen kosten.

Toen de dag begon aan te breken, maakte ik FRANCISCO wakker, om koffij te koken; wij bleven tot acht ure te *Maveliewarom*, zetteden ons toen in onze Palanquins — en vertrokken.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Sadraspatnam. — *Vertrek van daar.* — Arialchery. — Lingie Chitty Chauderie. — Alamparvé. — Onoer — *Iets om te ijzen.*

Het zal omſtreeks elf ure geweest zijn, toen wij te Wellekaren - Chauderie (*) aankwamen.

Met moeite herkende ik dezelve, want zij was in eenen puinhoop veranderd; doch de toop, die aan dezelve behoorde, ſtond er nog, hoewel gansch verwilderd. Een ſchoon boschje weleer. Ach! ik had er zoo menig een aangenamen en vergenoegden dag in doorgebragt. Hier vonden wij eenen Peon van den Graaf van BIJLAND, die ons uit naam van zijnen Meester verzocht, bij denzelven af te ſtijgen.

Daar de troepen van HYDER ALYCHAN, in den oorlog van 1780, niet verder dan een weinig boven *Madras* ſtroopten, konden de Inwoners der Hollandſche Noorder-Kantoren onbevreesd in dezelve blijven, ſchoon dat de Forten door de Engelſchen vernietigd waren; doch te *Sadras*, ten zuiden van *Madras* gelegen, en in het midden van het tooneel des oorlogs, was toen voor de Inwoners geene zekerheid meer. Met den val van het Fort en het vertrek der Hollanders als Krijgsgevangenen naar

(*) Deze Chauderie ligt een kwartier uurs van *Sadras*.

Madras, en den aftogt der Engelſchen, die de plaats ingenomen hadden, naar *Chinglepet*, van waar ze gekomen waren, verlieten al de Inwoners, tot den laatſten man, het dorp.

De troepen van HYDER, die er nu en dan, nadat het verlaten was, doortrokken, of er eenige dagen in verbleven, verwoestten en verbrandden wat zij konden; de gietende regens van den Mousſon ſtortten de leemen hutten en huizen voor een groot gedeelte ter neder, — en het ganſche, weleer zoo bloeijende, Etablisſement, was welhaast eene wildernis, eene ſchuilpiaats voor wilde dieren.

Zoo vond ik het in 1784, het was toen bijna onkenbaar (*).

Gewis iemand, die eenige kennis van den toeſtand der zaken, na den oorlog op de Kust, had; wist, dat het ganſche land verwoest, de Inwoners uit hunne bezittingen en dorpen verdreven, en twee derde gedeelte derzelven door het zwaard en den honger waren omgekomen; dat de overigen in de bitterſte armoede en ellende rondzwierven, of naar andere en verre gewesten waren gevlugt, iemand, die met het bekende verval en de ruïne van 'sCompagnies handel op de Kust, bekend was, wist, dat geene welhebbende Inlanders of Kooplieden, zich weder in eene plaats zouden nederzetten, die gansch verwoest was, waar zij geene de minſte zekerheid voor hunne perſonen en goederen hadden; doordien er geene ſterkte noch garnizoen was, om hen te beſchermen; iemand, die wist, dat de omliggende dorpen langs *Zuider Choromandel*, bijna alle vernield en verbrand, en de Wevers dood of weg waren, iemand zeg ik, die deze omſtandigheden, en nog vele andere, te lang hier op te noemen, kende, zoude het gewis nimmer in zijn

(*) Men zie mijne Reize van *Madras* naar *Ceilon*.

hoofd hebben gekregen, om het Etablisſement van *Sadras* weder op te rigten.

Maar neen! — de Heeren van *Batavia*, of van *Europa*, zagen al deze zwarigheden, deze onoverkomelijke hinderpalen, als niets aan, en zij beſloten, *Sadras*, onder al deze onmogelijkheden, weder te bezetten.

Men zond te dien einde, voor dit Kantoor, een Opperhoofd van *Batavia*, die tevens de dienst van Secunde te gelijk zoude waarnemen Men gaf hem eenige klerken, met een paar dozijn Cipaays, en hiermede zouden ze dan vooreerst een begin met het herſtel en de wederbevolking van dit dorp maken. De Heer Graaf W. VAN BIJLAND was het, dien zij met de uitvoering van dit moeijelijk, en bijna ondoenlijk ontwerp belasteden.

Het was natuurlijk, dat die goede Heer, eensklaps in deze wildernis, of in het midden van de puinhoopen van het volſtrekt onbewoonde *Sadras* verplaatst wordende, gansch onbekend met des Compagnies vorigen handel op dit Etablisſement, zonder voorbeelden, zonder boeken, zonder papieren, zonder iemand, die er hem het minſte in konde onderrigten, raadgeven, of bijſtaan, zich in de uiterſte verlegenheid bevond, hoe hij het zoude aanleggen.

Kapitein HUAU had *Madras*, eenigen tijd voor onze aankomst te *Sadras*, verlaten, met voornemen om naar *Ceilon* te vertrekken. Hij had, te *Sadras* komende, den Graaf gevonden, dien hij voorheen gekend had, en aan wien hij onze reize van *Mazulipatnam*, met al de bijzonderheden, verhaalde.

De Graaf, verſtaan hebbende, dat ik de Sadrasſche boeken, drie jaren lang voor den Secunde SIMONS, had gehouden, en tevens den post van Secretaris in die plaats had waargenomen, en hoorende, dat ik mij te *Madras*, bij den Heer BEISSER bevond, ſchreef mij hierop terſtond, en verzocht mij op de dringendſte wijze, voor eenige da-

gen bij hem over te komen, en hem van hetgeen dit Etablisſement en deszelfs vorigen handel en boeken betrof, eenig onderrigt te geven. Ik antwoordde hem, dat ik binnen kort naar de Zuid ſtond te vertrekken, en hem zoude komen ſpreken. Hij bad mij in eenen tweeden brief, hem den dag van mijn vertrek van *Madras* te melden, hetwelk ik had gedaan. Hij had hierop eenen Peon te *Wellekaren-Chauderie*, die aan den grooten weg van *Madras* ligt, geplaatst, om mij op te wachten, uit vreeze dat ik mogt voorbij gaan.

De gewaarwordingen die mij bij de intrede van dit dorp bevingen, kan ik niet beſchrijven; eene weemoedigheid, eene beklemdheid, eene neiging om te weenen, ſpijt, woede en wraakzucht tegen de Engelſchen, de veroorzakers van al de rampen die de Kust en derzelver Inwoners zoo vreesſelijk hadden getroffen, en den val van *Sadras* na zich ſleepten, ach! zij hadden al het geluk, al de liefelijke vooruitzigten van een ſtil en vermakelijk leven, dat ik mij te *Sadras* beloofde, en dat ik er reeds genoot, vernietigd; deze onverwachte en voor mij ſmartelijke gebeurtenis, had aan mijnen levensloop eene gansch andere rigting gegeven, en eene reeks van rampen en tegenſpoeden over mij gebragt.

Ik herkende terſtond den Ala aan den ingang van het dorp, hij ſtond nog in al zijne kracht daar, zijn kroost had zich zigtbaar vermeerderd, en beſloeg eene ruimere vlakte dan voor eenige jaren; ſchoone, prachtige boom, ik zal u nooit vergeten.

Hier naar de breede zitbank, die rondom den gedrogtelijken ſtam gemetſeld was, naar de koele en digte ſchaduw van dezen weldadigen boom, ijlden de vermoeide reizigers, om van den langen weg uit te rusten, en voor de brandende ſtralen der middag-zon eene ſchuilplaats te vinden; hier was de vergaderplaats van allen, die de friſche lucht wilden ſcheppen, of een middag-

ſlaapje doen, die zich den tijd wilden verdrijven met het ſchaak- of damſpel; vrouwen die ſponnen, terwijl hare kinderen in het zand voor haar heen ſpeelden; het was het Indiaanſche koffijhuis van *Sadras*, en, gelijk onze koffijhuizen, ook de geliefde toevlugt voor lediggangers en luiaards; doch in ſtede van de warme en de gezondheid ſchadelijke dranken van thee en koffij, vond men er de verfrisſchende lanjas en longa of andere ſmakelijke en verkoelende vruchten, agapé, avella, enz. al hetwelk door eenige vrouwen den geheelen dag door, tot gerijf van den hongerigen en dorstigen, verkocht werd.

Hier zaten in de koele avondſtonden de Chittys en Banians en berekenden hunne winsten. Hier kwamen ſomtijds Pundiets, lazen in de poerams of redeneerden over hunne gewijde ſchriften.

Eerwaardige grijsaards kwamen er bij elkander om een avondluchtje te ſcheppen, kooplieden om over hunne zaken te ſpreken, en hunne arbeidslieden af te betalen, of met hunne Kanaka's af te rekenen; al de bezigheden van den verſtreken dag werden onder dezen boom afgedaan, en voor den volgenden dag bepaald; al het nieuws dat er in de plaats was voorgevallen — de goede en kwade tijdingen die men door brieven of anderzins uit vreemde landen had ontvangen, werden, volgens de gewoonte der Malabaren, met een groot geſchreeuw en handgebaar verhaald; alles, wat geen geheim was, konde men daar vernemen. Hier zat ik menigmaal om hen aan te hooren, mij met het gewoel te vermaken, of met de Pelgrims, die uit verre landen kwamen, te onderhouden.

Eindelijk traden wij bij den Graaf af, die ons met de hartelijkſte betuiging van blijdſchap ontving. Hij had het buitenhuis van het voormalig Opperhoofd DE NEYS, dat bijna gansch was vervallen, weder wat te regt laten maken, en van het puin en het onkruid, waarmede het vervuld en bedekt was, laten zuiveren, zoodat het weder

eenigzins bewoonbaar was geworden; de andere Compagnies dienaars die hij bij zich had, bestaande uit eenen Equipagie-opziener, een paar Klerken, en omtrent dertig Cipaays, woonden in de minstbeschadigde huizen en hutten; voor het overige, alhoewel de wederbezetting van dat kantoor reeds sedert eenen geruimen tijd was begonnen, hadden er zich echter nog maar weinige Indiaansche huishoudens neder gezet, de meesten waren arme eenloopende menschen, die men nog met geld en andere noodwendigheden moest voorzien en te hulp komen; ook had de Graaf een roomsch Priester uit *Goa*, die zich te St. *Thomé* bevond, weten te overreden, om zich te *Sadras* neder te zetten en de kerk, die ook zeer geleden had, weder wat te regt te brengen, doch er was weinig waarschijnlijkheid dat er zich in de eerste tien jaren menschen genoeg zouden bevinden, om dit Etablissement weder aan den gang te brengen, en wat zoude het dan nog al zijn, zoo het dorp al weder bevolkt en opgebouwd ware; aan handel moest men niet denken, want geene kooplieden van vermogen zouden er willen wonen, zoo lang er geen Fort was of garnizoen lag, de Wevers, de Chitsen- en Lijnwaadschilders, van waar zouden die komen, in een bijna uitgestorven land. *Sadras*, zonder Fort, zoo als het nu was, en onder de vexaties der Engelschen te *Madras*, die allerlei list en geweld in het werk stellen, om onzen handel, overal waar zij kunnen, te dwarsboomen, zoude toch niet dan een zware lastpost voor de Maatschappij zijn, want dat het tot zijnen vorigen luister, in de eerste twintig jaren, zoude komen, was geheel niet waarschijnlijk.

Het werd welhaast door het dorp ruchtbaar, dat ik in hetzelve was. Verscheidene der vorige Inwoners, die mij kenden, (ach! er waren nog eenige uit de algemeene vernieling overgeschoten en gered, die hunne geboorteplaats, het geliefde plekje gronds, weder opge-

zocht hadden,) mannen en vrouwen, ſtonden in een troepje van verre, voor het huis van den Graaf, volgens de gewoonte der Indiânen, met inéengeſlagene armen, en mij toeknikkende met een vriendelijk gelaat, maakten mij onophoudelijk ſalams. Ik naderde hen, en ſchudde hen trouwhartig de hand. Zij verwelkomden mij met hartelijke blijdſchap; wij ſpraken, als ligt is te denken, over den vorigen bloeijenden ſtaat van het dorp, over het vermakelijk en gerust leven, dat wij er leidden, over de rampzalige ſlagtoffers des oorlogs, onder hunne familiën; — het waren ſmartelijke herinneringen van gelukkige tijden, — zij zullen, zij kunnen nooit op *Sadras* weder komen.

Zoo haast als ik mij met ſchik van onzen vriendelijken Gastheer konde ontſlaan, ging ik uit om *Sadras* nog eens te bezien; ik wilde niet verzeld zijn, en mijne aandoeningen alleen genieten.

Het dorp, zoo verwoest als het was, had niets van deszelfs aantrekkelijkheid bij mij verloren; ik wandelde in hetzelve rond, tusſchen de nog met gras en puin gevulde ſtraten, met eenen ijver, met eene drift, met een weemoedig vergenoegen, alsof het nog in zijnen vollen bloei ſtond.

Ook de puinhoopen van het Fort moest ik nog eens van nabij bezigtigen; gaarne had ik het van binnen willen betreden, zoo het mogelijk ware geweest; doch al de toegangen waren digt met ruigte verſtopt, en tusſchen de ingeſtorte muren en bolwerken (*), met onkruid en doornen bedekt, durfde ik mij niet wagen. Daar woonden nu alleen nachtuilen en vledermuizen, en de felle naga, of booze adder, verheft er ſisſend den dreigenden kop.

Wij bleven drie dagen bij den Graaf, die ons wel drie

(*) De Engelschen hadden dit Fort, nadat zij het ingenomen hadden, mede laten springen.

maanden en langer had willen houden; deze Heer overhoopte ons met beleefdheden. Ik gaf hem een uitgebreid schriftelijk onderrigt, hoe hij zich in alle voorvallende gelegenheden moest gedragen, en op wat wijze des Compagnies zaken en handel voorheen gevoerd werden; ik stelde zijne boeken behoorlijk op, corrigeerde zijne zesmaandelijksche rekening, en gaf hem alle mogelijke en noodige inlichting en raad.

Wij hadden ons verblijf te *Sadras* op drie dagen bepaald; en hadden voor het laatst nog een vrolijken nacht. Indien mijne omstandigheden, en die van mijnen reisgenoot COCKREL het hadden toegelaten, zoude ik er nog wel eenige dagen hebben kunnen en willen blijven, zoo zeer hing mijn hart nog aan deze plaats; ja, ik zoude er mij voor mijn gansche leven weder hebben kunnen nederzetten, en den voorslag en de aanbieding van den Graaf met vreugde hebben omhelsd en aangenomen, die mij een zeer aanzienlijk salaris, de vrije tafel en andere voordeelen aanbood, indien ik wilde besluiten, bij hem te blijven, om den post van Secretaris waar te nemen, en de Sadrassche boeken te houden.

Ik heb vele plaatsen in *Indië* gezien, die in schoonheid boven dit dorp den prijs behaalden; doch geene, die ik zoo aantrekkelijk vond, waar ik zoo vele goede vrienden had, en met zoo veel vermaak, eensgezindheid en rust leefde. De drie jaren die ik er doorbragt, behooren tot de gelukkigste van mijn leven. Hier, in dit kleine Paradijs, had ik besloten, mijne dagen tot aan hun einde door te brengen; doch mijn noodlot wilde niet, dat dit besluit zoude vervuld worden.

De dag was nog niet aan den hemel, toen ik ontwaakte; zachtjes trad ik uit het huis, om nog eenmaal, gelijk ik weleer gewoon was te doen, in den vroegen morgenstond, dit geliefde dorp rond te wandelen; nog eenmaal wilde ik voor het laatst al de plaatsen bezoeken;

die mij weleer zoo lief en waard waren, om mij het vermaak en genoegen, dat ik er genoten had, te binnen te brengen.

Ik doorliep op nieuw de eenzame ſtraten, wandelde den vijver rond, in denwelken ik mij plagt te baden. Hoe wemelde het weleer in denzelven, 's morgens en 's avonds van menſchen — nu was hij met wier en vuiligheid bedekt. Ik bleef voor mijne vorige woning ſtaan, welke, even als die van mijne oude vrienden, in eenen puinhoop lag. Ik ſtelde mij hunnen en mijnen tegenwoordigen ſtaat te voren, en denzelven met den toenmaligen vergelijkende, weende ik overluid; alles wat ik zag maakte zulk eenen ſmartelijken indruk op mij, en ik verdiepte mij zoo in mijne gedachten, dat ik, gedurig voortwandelende, geheel vergat, dat wij dien morgen moesten vertrekken. De zon was reeds aan den hemel, toen een Peon van den Graaf, die mij overal had wezen zoeken, mij kwam zeggen, dat mijn reismakker naar mij wachtte, en ik keerde haastig terug.

Wij namen een hartelijk afſcheid van den vriendelijken Graaf VAN BIJLAND, ſtapten in onze Palanquins, en zoo verliet ik, God weet met welk een hart, deze plaats, waar ik voortijds zoo gelukkig was.

Arialchery ligt omtrent eene mijl bezuiden *Sadras*, aan de zee; dit dorp behoort aan de Hollandſche Compagnie. Hier was weleer eene vermaarde ſteenhouwerij, en de beste zark- en arduinen vloerſteenen werden hier gezaagd en geſlepen. Toen ter tijd was het groot, en de Inwoners bevonden zich in eenen zekeren welſtand; nu was het niet meer kenbaar. Ik zag alleen hier en daar eenige ellendige ſtrooijen hutten, tusſchen de klippen, in welke dit dorp ligt; al de vorige bewoners van hetzelve waren weg, en de tegenwoordige waren een zeer gering getal, en lieden, die van andere plaatſen, door beloften en geſchenken, derwaarts waren gelokt.

Onze Koelies hielden een kwartier uurs ſtil, om te drinken, en hun ontbijt te nemen; ik had intusſchen gelegenheid om met den Manigar of Opperſte van het dorp te ſpreken, en vraagde hem, of er weder lieden in het dorp waren, die het ſteenhouwen en ſlijpen verſtonden, en of men met dat werk weder bezig was of beginnen zoude? Hij haalde zijne ſchouders op, en uit hetgeen hij mij zeide, merkte ik wel, dat het nog eenen langen tijd zoude duren, eer men aan den arbeid zoude kunnen gaan, en het dorpje wel nooit weder tot dien ſtaat zoude komen, waarin ik het gekend had.

Omſtreeks twee ure in den achtermiddag kwamen wij te *Lingie Chitty Chauderie* aan; dit is eene van de grootſte ſoort, op de ganſche kust, zij zoude wel duizend man gemakkelijk herbergen kunnen.

Vóór den noodlottigen oorlog van 1780, had ik deze Chauderie eenige malen gepasſeerd, en er mijne nachtrust in genomen, en ze altijd vol reizigers gevonden, en eens zoodanig, dat ik er naauwelijks plaats in konde krijgen; nu waren er op zijn hoogst tien of twaalf menſchen in. Zoodanig is dit ſchoone land ontvolkt en verwoest De Chauderie zelve had ook veel door de heen en weer trekkende troepen van HYDER ALYCHAN, zoowel als die der Engelſchen geleden. In deze Chauderie werd ook voorheen kanje en rijst aan de arme behoeftige reizigers uitgedeeld; doch dit alles had nu opgehouden.

Het was laat toen wij te *Alamparvé* aankwamen, voorheen een van de ſchoonſte en grootſte dorpen van *Zuider Choromandel*, een aardsch paradijs weleer — doch nu eene woestenij.

Mijn geval met den Jammedaar en met ROSAN ALICHAN, ſchoot mij te binnen (*), het gebeurde in deze zelfde Chauderie, in welke wij nu vernachteden. Hoe vele

(*) Men zie mijne Reize van *Madras* naar *Ceilon*.

wonderlijke en nog gevaarlijker ontmoetingen en gevallen waren mij niet sedert dien tijd overgekomen.

Hier moesten wij wederom vuren aanmaken, waartoe ons het aanhoudend gehuil van jakhalzen, onder welke wij duidelijk het brullen van eenen tijger konden hooren, noodzaakte. Uit de niet ver afgelegene duinen, met digte struiken en kreupelbosch begroeid, kwamen deze dieren waarschijnlijk in het dorp om hun voedsel te zoeken.

Het is ongeloofelijk met hoe veel wild en verscheurend gedierte gansch *Zuider Choromandel*, sedert den laatsten oorlog, is vervuld geworden, die uit de omliggende gebergten van *Gaut* en *Gingi*, door de ontallijke lijken, waarmede het gansche land bedekt was, waren aangelokt

Wij verlieten *Alamparvé* met het aanbreken van den dag, en trokken door het stille en eenzame dorp, waar slechts hier en daar het geluid van menschen gehoord werd. Hoe woelig was het er voorheen om dien tijd! Hoe bezig was dan reeds elk! De wevers, met hun getouw onder de boomen te plaatsen, de herders met hun vee, enz. Zoo treurig en ontvolkt vond ik het overal; ik ergerde mij op iederen stap, dien wij voortreisden. En om den Lezer met herhalingen van verwoeste en afgebrande dorpen, en meest nog onbebouwde woeste landen en akkers, niet telkens te vervelen en te vermoeijen, zal ik er volstrekt niet meer van spreken.

Omstreeks tien urè kwamen wij aan de rivier *Palaar*, hetwelk zoo veel als Melkrivier beteekent.

Deze rivier, die haren oorsprong uit het gebergte van *Gingi* heeft, vloeit, in den regen-Mousson, met eene verbazende onstuimigheid naar beneden, en, door de bergstroomen onophoudelijk gevoed wordende, overschrijdt zij vaak hare boorden, sleept hutten, boomen, en wat haar in den weg komt, mede, en men is somtijds

verpligt, voornamelijk in het begin van den regentijd, ganfche dagen te wachten, eer men haar, zonder gevaar, kan overtrekken; doch nu was zij volftrekt droog, en wij wandelden door dezelve, zonder zelfs het geringfte plasje water te ontdekken.

Het was een weinig voor zonne-ondergang, dat wij in *Onoer* kwamen. Ik had van harte gewenscht, dat wij in een ander dorp of Chauderie ons nachtverblijf hadden kunnen nemen, al ware het ook zelfs onder den blooten hemel geweest, ik zoude ten minste nog hebben kunnen flapen; doch nu was het mij onmogelijk, hoe weinig rust ik ook te *Alamparvé* genoten had.

Onoer! — Mijne gedachten waren den ganfchen nacht met de wreedheden, die de Engelfchen in eene ftad van dien naam begingen, bezig; ik kon geen oog toedoen; droefheid, medelijden, haat, fchrik en afgrijzen, kwelden mij beurt om beurt. *Onoer!* — ik wenschte u voor altoos te mogen vergeten; geen dorp, geene ftad, geen gehucht, behoorde ooit meer naar u genoemd te worden.

Doch, wat zegge ik? — Neen! — Moge in elke provincie, in elke landftreek, eene ftad of een dorp zijn, die dien naam draagt! Moge tevens, op al de gróote wegen, die naar dezelve leiden, in verfchillende talen, de helfche woede der Engelfchen, waarvan zij in deze ftad (*) zulke verfchrikkelijke gedenkteekenen nalieten, vereeuwigd worden! Mogen de gruwelen, die zij in dezelve pleegden, met onuitwischbare letters uitgedrukt ftaan, opdat een ieder wete, dat Kolonel MATHEWS, die wreede affchuwelijke barbaar, de onfchuldige Inwoners dezer ongelukkige ftad, zonder reden, zonder oorzaak, en in fpijt van zijn gegeven woord, tot den laatften man uitroeide en verdelgde.

MATHEWS, met tienduizend man, belegerde *Onoer* in

(*) *Onoer*, den Nabab HYDER ALYCHAN toebehoorende, is tusschen *Panian* en *Bombay* gelegen.

1782; de ſtad had gebrek aan ammunitie en levensmiddelen, daarbij een zwak garnizoen, en verdedigde zich maar twee dagen. De Gouverneur, geene mogelijkheid ziende, om dezelve voor zijnen meester te behouden, bood MATHEWS eene Capitulatie aan, die dezelve toeſtond en teekende, daarbij het leven en den eigendom aan het garnizoen en de Inwoners heiliglijk verzekerende.

Men opende de poorten, de Engelſchen trokken binnen, en — o genadige God! — vermoordden in koelen bloede na de ontwapening, niet alleen het garnizoen, maar al de onſchuldige Inwoners dezer ſtad, mannen, vrouwen en kinderen. Een getal van tienduizend lieten deze helſche blanke barbaren over de kling ſpringen! — alles werd vermoord, en de ganſche ſtad zwom in bloed!

Ik ſprak zoo even, van in alle landſchappen van *Indië*, eene ſtad of een dorp te hebben, die *Onoer* genaamd was, om deze verraderlijke moorddaad, aan zoo vele onſchuldige menſchen gepleegd, te vereeuwigen. Doch waarom juist *Onoer?* daar er zoo vele plaatſen zijn, waar zij nog gruwelijker huis gehouden hebben. *Omanpoer* ſchiet mij juist te binnen. — Lezer! hoor het rampzalig lot van de Inwoners dezer ongelukkige ſtad, en ijs!

Omanpoer is eene bevestigde ſtad, in de provincie *Bednoer* of *Canara.* MATHEWS belegerde dezelve; zij werd, na eenen hevigen tegenſtand, op het laatst ſtormenderhand door de Engelſchen ingenomen. — En nu, teedergevoelige en menschlievende Lezers! en gij ook, vrienden en verdedigers der Europeanen, en voornamelijk der Engelſchen in de *Indiën!* Gij, die mij mogelijk, wegens den haat, dien ik in al mijne Werken of Reisbeſchrijvingen, tegen deze Natie doe en heb doen blijken, laken en verachten zult, of reeds gelaakt en veracht hebt; gij Directeuren van Zendelings-Genootſchappen in *Engeland* en van andere Natiën, die de zachtzinnige, deugdzame Heidenen wilt bekeeren; gij Zendelin-

gen zelve, die door *Indië*, met het Evangelie van den God des vredes rondzwerft, en het dezen volkeren aanbiedt, terwijl uwe landgenooten, uwe broeders in den geloove, oorlog en verwoesting alom verſpreiden, met den dolk, het zwaard en het vergift om zich heen woeden, en op de onſchuldige Indianen zulke gruwelen uitoefenen, waarvoor de duivel zelf zich ſchamen zoude. Luistert naar mij! Wat ik u hier zal verhalen, is geen verdichtſel; het is de zuivere waarheid, — letterlijk waar.

In *Omanpoer*, dat de Engelſchen ſtormenderhand veroverden, masſacreerden zij het ganſche garnizoen, uit achttien honderd man beſtaande; een enkele ruiter, zwaar gewond, ontkwam alleen deze ſlagting.

Wat is dit? zal men zeggen, — dergelijke masſacres zijn zelfs niet vreemd in het verlichte en beſchaafde *Europa*. Waarde Lezer! het is ook daarover niet, dat ik wilde ſpreken. Ik zelf zoude verſcheidene ſteden hier in *Europa* kunnen opnoemen, die ſtormenderhand zijn ingenomen, en waar de kinderen in de wieg, die even zoo onſchuldig aan den oorlog, als hunne ongelukkige ouders waren, niet verſchoond werden. Doch het gruwelſtuk der Engelſchen te *Omanpoer*, overtreft, dunkt mij, nog alles, wat ik, zelfs in de oudſte geſchiedenis, van dien aard heb gelezen.

De Inwoners van die ſtad hadden, toen dezelve beſtormd werd, hunne jonge vrouwen en dochters in eene pagode geſloten, om ze voor de eerſte drift der brutale Engelſche Officieren en Soldaten te bevrijden; doch deze afſchuwelijke moordenaars ontdekten de ſchuilplaats dezer ſidderende en beangſte ſchepſels, nadat zij hunne ſatanſche woede aan het garnizoen en het grootſte gedeelte der arme Inwoners reeds hadden gekoeld.

De tempel werd met geweld open gebroken, en in minder dan twee uren, zag men over de vier honderd

van de ſchoonſte vrouwen en jonge dochters, door de bajonetten doorboord, in haar bloed wentelen en den laatſten ſnik geven, nadat de afſchuwelijke monſters haar eerst van hare juweelen en kleederen, die zij droegen, beroofd, en het uiterſte geweld en brutaliteit aan haar hadden gepleegd. Een der Cipaays, een ooggetuige van dezen ſchrikkelijken moord aan deze weerlooze ſchepſels, verhaalde mij, met de tranen in de oogen, dat zij, uit enkele baldadigheid, de lijken van deze naakte vrouwen op eenen hoop bij elkanderen droegen, en er een ganſchen berg van vormden.

O ſchrikkelijk! ſchandelijk! afſchuwelijk! Laat het eene zwarte onuitwischbare vlek, in hunne geſchiedenis uitmaken! Laat het bewaarheid worden, wat RAINAL, die het honderſte gedeelte van hunne gruwelen niet bewust was, van hen zegt: „ dat de Engelſchen in de *Indiën*, in „ wreedheid de ſchrikkelijkſte barbaren te boven gaan."

Neen, de Spanjaarden, die ſedert hunne aankomst in *Amerika*, binnen den tijd van eenige jaren, over de dertig millioenen menſchen ombragten; die de ongelukkige Indianen bij duizenden in de mijnen lieten omkomen; bij duizenden ophingen, en levend bij kleine vuren roosterden of verbrandden; die hen door daartoe afgerigte bul- of bloedhonden lieten verſcheuren, en deze zelfde honden, met de jonggeborene kinderen van de rampzalige Indianen voedden; deze fanatieken, die, door eenen blindenreligieijver aangevuurd en vervoerd, het Opperwezen eene dienst geloofden te doen, met de Heidenen van den aardbodem te verdelgen, zijn verſchoonbaarder dan deze, in de nu verlichte tijden geborene Engelſchen.

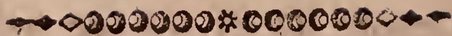
Ik kan, ik zal het nooit vergeten. — Neen! de Europeanen zijn tot de ijsſelijkſte gruwelen in ſtaat. Vierhonderd ſchoone jonge vrouwen en maagden, na dezelve op de afſchuwelijkſte en beestachtigſte wijze mishandeld te hebben, in koelen bloede met de bajonetten te ver-

moorden! — Groote God! — en wij durven nog van Wilden en Canibalen ſpreken!

Verontwaardiging verliest zich in verbaasdheid! Zulk een ſtuk van ſchrikkelijkheid gaat alle geloof te boven. Hoe is het mogelijk, dat menſchen, die het Christendom belijden en voort willen planten, er toe in ſtaat zijn! — Christendom! — Gij wangedrogten, gij huichelaars, gij verſcheurende wolven, gij onbarmhartige tirannen van *Indië!* — die u voor de ganſche wereld, voor alle brave en weldenkende lieden, niet ſchaamt, Zendelingen in de landen, die gij met roof en moord vervult, te begeeren, om deugd, menschlievendheid, vreeze Gods, en liefde tot Hem en den Naasten, aan deze diep vernederende en geſlagene volkeren, te prediken, terwijl gij, terzelver tijd, hunne landen inneemt en verwoest, hen van hunne bezittingen beroofd, hunne vrouwen en dochters verkracht en vermoordt, en oorlog, hongersnood, ramp en ellende, over dat ganſche werelddeel verſpreidt — gij durft nog van Godsdienst ſpreken?

Doch Hij, die boven de ſtarren woont, zal eens zijnen wrekenden arm over u uitſtrekken! het bloed der millioenen, die gij aan den hongersnood en het zwaard hebt opgeofferd, het bloed der onſchuldige vrouwen en maagden van *Omanpoer*, en van zoo vele andere ſteden, roept, gelijk het bloed van ABEL, tegen den hemel, en zal, hoop ik, niet te vergeefs roepen. De zuchten der ongelukkige Indianen, die gij onder uwe voeten in het ſtof treedt, zullen buiten allen twijfel, op zijnen tijd, verhoord worden, en gij zult eens al de rampen, de ellende en de ſmaad in dubbele mate beproeven en ondergaan, die gij zoo wreedelijk over deze deugdzame en onſchuldige menſchen uitſtort.

—

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Canjemér. — *Aankomst te* Pondigherij. — *He Heer* CHOISELLE. — *Ontzettende tijdingen.* — MAMIA. — *De laatſte dienst.* — *Vertrek van* Onoer. — *Beſluit.*

Het was eerst tegen den morgen dat ik in ſlaap geraakte, waaruit ik echter weldra door mijnen reismakker weder gewekt werd, om koffij te drinken, die hij FRANCISCO had laten gereed maken; en die mij zeer verkwikte, en omſtreeks zeven ure vertrokken wij van *Onoer*.

Ik was blijde dat wij deze plaats verlieten, die mij zulk eene ſlechte nachtrust had veroorzaakt, weinig denkende, dat ik welhaast nog akeliger en verſchrikkelijker nachten in dit dorp zoude doorbrengen.

Tegen den middag kwamen wij te *Canjemér*, een ſchoon dorp, en nog in eenen redelijk goeden ſtaat. De Chauderie had ook niet veel geleden, en wij vonden in dezelve eenige Caſchie cowries en Cipaays.

Hier hadden de Engelſchen voor vele jaren eene Factorij, doch na den inkoop van het Fort *St. David*, werd dezelve opgebroken, en den handel naar laatstgemelde plaats overgebragt.

Canjemér ligt drie mijlen van *Pondicherij*; hier begint het Roode Zand, of zoogenaamde *Coteau*, zoo als de Franſchen het noemen.

Het is een natuurlijke dijk, van roodachtig grof zand, die zich tot *Pondicherij*, en van daar naar het zuiden tot *Vilnour* uitſtrekt.

Deze dijk wordt in de Malabaarſche taal *Perembé* genoemd, naar een dorp van dien naam, in hetwelk zich een zeer fraaije, groote, gemetſelde vijver bevindt.

Op dezen dijk hadden de Franſchen, toen zij nog in hunnen bloei in *Indië* waren, buitenplaatſen en lusthui-

zen; doch de Engelſchen hebben dezelve in het jaar 1761 meest vernield, en deze ſtad, de ſchoonſte van gansch *Indië*, tot eenen puinhoop gemaakt.

Het landſchap rondom *Pondicherij* is allerverrukkelijkst, en was, vóór den oorlog, wel tien mijlen in de rondte, met aldeas (dorpen) als bezaaid; doch nu waren de meeste weg, en die er zich nog bevonden, naauwelijks half bewoond.

Het was omſtreeks zeven ure 's avonds, toen wij te *Pondicherij* aankwamen. Mijn oude huiswaard TELEMAQUE, bij wien ik altoos plagt te logeren, was dood, dit had mij een Franschman te *Madras* verhaald.

Hij had mij eene andere herberg gerecommandeerd, die door eenen JOLLY werd opgehouden, dien ik, door eenen brief, had verzocht, twee kamers voor ons gereed te maken, denzelven tevens den dag, dat wij van *Madras* zouden vertrekken, mededeelende.

Toen wij in deze herberg aankwamen, vond ik er reeds eenen brief van MAMIA, dien zij, een dag na ons vertrek, met den Tappal (*) had afgezonden. Dezelve was ver-

(*) Men heeft in *Indië* geene postwagens noch rijdenden brievenpost, maar eenen loopende. In alle groote steden, als *Calcutta*, *Madras*, *Pondicherij*, *Tansjoer*, *Nagapatnam*, en vele andere, heeft men Postkantoren; van daar gaan alle avonden de brieven door geheel *Indië*. De lieden, die dezelve dragen, noemt men Tappals, ook Dhaak; er zijn er altoos twee, de eene draagt de brieven in een valies op zijnen rug, de andere heeft een heel klein trommeltje, dat een schel en doordringend geluid maakt, en op hetwelke hij onophoudelijk slaat, zoowel om de slangen en wilde dieren, die zich in hunnen weg mogten bevinden, te verjagen, als om degenen, die hen moeten aflossen, van hunne aankomst te verwittigen. Alle twee mijlen zijn kleine hutjes, waarin twee of drie mannen wonen, dat mede briefdragers zijn. Zoodra zij aan het trommeltje hooren, dat de brieven aankomen, staan zij gereed, nemen het valies met brieven, dat de anderen voor hunne voeten op den grond nederwerpen, op, en begeven

vuld met de vurigste liefdesbetuigingen en verlangen naar mijne spoedige terugkomst.

Zij was den dag van mijn vertrek onpasselijk geweest; de moeijelijkheid in het ademhalen, en de steek in hare borst, die zij gedacht had kwijt te zijn, hadden zich weder geopenbaard; doch zij had zich des anderen daags weder vrij beter bevonden.

Mijn Dobash sprak mij, in een postscriptum over mijne eigene zaken, doch van hare onpasselijkheid niets, dat mij zeer verwonderde; alleenlijk schreef hij mij, om zoo schielijk als mogelijk terug te komen.

Ik was nog geene drie dagen te *Pondicherij* geweest, of ik werd door eene koorts aangetast, die mij wel negen dagen lang bedlegerig hield. De Heer CHOISELLE, een Roomsch Zendeling en tevens Geneesmeester, oefende, (tot zijnen lof moet het gezegd zijn,) in plaats van rond te zwerven, om Heidenen te bekeeren, eene nuttiger bezigheid, namelijk, om de ellende van zijnen evenmensch te verligten. Van de rijken nam hij eene geringe betaling, voor zijne moeite en medicijnen, doch de armen genas hij om niet. God beloone hem daarvoor!

Hij had zich op de geneeswijze der Indianen toegelegd, en genas al zijne zieken met Inlandsche kruiden. Dit, en zijne kennis van de taal des lands, die hij in den grond verstond, gevoegd bij zijne andere medicinale kundigheden, maakten, dat hij verbazende kuren deed, en van alle kanten zieken bij hem kwamen, om met hem te raadplegen. Hij had mij, toen ik te *Sadras* woonde, van eene zware en langdurige ziekte genezen, zoo dat wij

zich terstond, even als de vorigen, met dezelve voorwaarts aan het loopen; en zoo gaan deze brieven van hand tot hand. De eene Briefdrager zal nooit aan den anderen de brieven of het valies overgeven, maar hetzelve voor zijne voeten nederwerpen; — een bijgeloof.

oude kennisſen waren; en door zijne hulp kwam ik de koorts weldra te boven.

In dien tusſchentijd had ik weder eenen brief van MAMIA ontvangen, van bijna even denzelfden inhoud als de vorige, vol liefdesbetuigingen. Zij ſchreef mij, dat hare pijn in de borst zich wel niet had verergerd, doch dat zij er een zwaren hoest bij had gekregen, en bezwoer mij, zoo haast mogelijk, weder te keeren. Deze aanhoudende pijn in hare borst, door eenen hoest verzeld, maakte mij ongerust.

Ik had haar van mijne koorts niets geſchreven, om haar niet angſtig of bedroefd te maken; alleenlijk zeide ik haar, dat mijne terugkomst niet zoo ſpoedig zoude plaats hebben, als ik wel wenschte, doordien mijne bezigheden mij tegen verwachting nog wel een paar weken langer te *Pondicherij* zouden ophouden. Ik verzocht haar zich wegens mijn afzijn niet te kwellen, verzekerde haar van mijne liefde, en beval tevens mijnen Dobash, haar den besten Waitium van *Madras* te beſchikken; en geene kosten tot hare genezing te ſparen.

Alhoewel ik mij nog niet volkomen in ſtaat gevoelde, om de reize verder om de Zuid te ondernemen, haastte ik mij echter, om mijne zaken te Pondicherij, zoo ſchielijk mogelijk, af te doen.

Eindelijk was ik klaar, en beval FRANCISCO de noodige Palanquin-Koelies tot naar *Tranquebar* voor mij te beſtellen, des anderendaags na den middag wilde ik vertrekken.

Het was elf ure des avonds, toen ik van eenen vriend, bij wien ik ten eten was geweest, weder te huis komende, eenen brief voor mij vond. Zeker, dacht ik, van MAMIA.

Ik opende denzelven; Hemel! hoe verſchrikte ik! MAMIA was weg, — niemand wist waar heen!

Mijn Dobash was, volgens gewoonte, des morgens aan hare woning gekomen, om te hooren, of zij ook iets be-

geerde, of te belasten had, doch had haar niet te huis gevonden.

In de gedachte, dat zij naar het bad, of den vijver was gegaan, wachtte hij naar hare terugkomst tot twaalf ure, wanneer hij naar huis ging om te eten, niet twijfelende, of zij was bij de Daija, waar zij wel meer plag te gaan, en er fomtijds wel een ganfchen dag konde doorbrengen.

Om vier ure des achtermiddags kwam hij weder; MAMIA was nog niet terug. Dewijl hij haar noodzakelijk fpreken moest, wegens eenen brief, dien hij aan mij wilde fchrijven, ging hij naar het huis van de Daija, in het vaste vertrouwen, dat zij zich daar zoude bevinden, want zij had en hield met niemand anders kennis en vriendfchap dan met deze oude vrouw. Doch hoe verwonderd was hij, de deur gefloten, en niemand te huis te vinden.

De buren zeiden hem, dat zij 's morgens zeer vroeg met een jong meisje was uitgegaan, ieder met een pakje in de hand. Dit jonge meisje konde niemand anders dan MAMIA zijn.

Hij had tot tien ure op hare ftoep blijven zitten, en was toen weder naar de woning van MAMIA gegaan, waar hij den ganfchen nacht naar haar had zitten wachten.

In één woord, hij fchreef mij, dat hij reeds federt drie dagen, dat MAMIA en de Daija weg waren, niet anders had gedaan, dan vergeefs de ganfche ftad op en neder te loopen, om haar te zoeken.

De hoop, dat hij haar oponthoud nog zoude ontdekken, of dat zij van zelve zoude wederkomen, gevoegd bij de droefheid die hij wist dat mij dit geval zoude veroorzaken, waren de reden, dat hij er mij niet voort den eerften dag kennis van had gegeven.

Het was hem een raadfel, en hij konde volftrekt niet begrijpen, wat haar had kunnen bewegen, om, zonder

aan iemand een woord te zeggen, of er het minste blijk van te geven, zoo in ſtilte te ontvlugten. Hij vreesde, dat het oude wijf, hetwelk mogelijk het ſtille leven moede begon te worden, haar had bepraat, om mij te verlaten, en weder voor Soetredharie te gaan ſpelen; dat hij echter aan den anderen kant met de vurige liefde, die zij mij altoos ſcheen toe te dragen, en haar geſtadig zuchten en verlangen naar mijne terugkomst, niet konde overeen brengen.

Eenige dagen na het ongeluk met de Chialeng, was een Goenêkaren, (Waarzegger) bij haar aan huis gekomen, die haar verzocht had, haren Horoskoop te mogen trekken, hetwelk zij hem had toegeſtaan; doch wiens voorzeggingen, buiten hare verwachting, niet voordeelig voor haar uitvielen. In plaats van geluk, lang leven, kinderen en dergelijke, waarmede deze Goenékarens degenen die hen te werk ſtellen, gemeenlijk vleijen, had hij haar gezegd, dat zij een' minnaar had, dien zij welhaast voor altoos zoude verliezen, of van denzelven geſcheiden worden; zonder dat hij zich over de oorzaak van deze ſcheiding, op wat wijze, en wanneer dezelve moest plaats hebben, verder wilde uitlaten, hoe zeer MAMIA hem ook daarom had geſmeekt, en hem geld aangeboden.

Van dat oogenblik af, begon zij treurig en neerſlagtig te worden, en deed in hare eenzaamheid niet dan weenen, en zich over haar noodlot beklagen.

Mijn Dobash, die dit Horoskooptrekken als een enkel tijdverdrijf had aangemerkt, ziende welk eenen diepen indruk de voorzegging van dezen bedrieger, zoo als hij hem noemde, op haar had gemaakt, had, zoo als hij mij ſchreef, al zijne welſprekendheid in het werk geſteld, om haar van de valschheid en het bedrog van dergelijke voorzeggingen te overtuigen, mogelijk had zij eene geheime vijandin, die den Goenékaren daartoe had omge-

kocht, om haar deze droefheid en ſchrik te veroorzaken. Ik had haar al te groote blijken van mijne liefde gegeven, dan dat ik haar zoude verlaten, en dergelijke andere troostredenen meer, die hij haar zeide. Zij had hem geantwoord, dat zij wegens mij in het minſte geene ongerustheid had; hare eenigſte vrees was, dat zij vóór mijne terugkomst van de reize om de Zuid, dood zoude zijn, dit meende zij, was de eeuwige ſcheiding, waarop de Goenékaren had gedoeld, en dit denkbeeld, zeide zij, van binnen kort te moeten ſterven, en mij niet weder te zien, was de oorzaak van de geweldige droefheid en wanhoop, die zij bij mijn vertrek en afſcheid had betoond.

Zij was in die gedachten nog meer verſterkt geworden, doordien zij zich reeds niet wel bevond. Sedert het ongeluk met de Chialeng, was zij niet gezond geweest, en had verſcheidene malen eene ſoort van bloedſpuwing gehad; hare onpasſelijkheid zoo wel, als hare vrees, van door den dood van mij geſcheiden te worden, had zij altoos zorgvuldig voor mij gezocht te verbergen, en hij had haar bij de Poerans (*) moeten zweren, er mij geen woord van te zeggen; doch, nu zij weg was, oordeelde hij zich van zijnen eed en belofte ontſlagen.

Sedert mijn vertrek van *Madras*, was hare ademhaling moeijelijker, en de pijn in hare borst ſterker en aanhoudender geworden, waarbij zij nu en dan zwaar moest hoesten. Ook begon zij mager te worden, en oogenſchijnlijk te vervallen, en deed den meesten tijd niet dan weenen en naar mij te verlangen. Hij had haar den besten Waitium van *Madras* bezorgd, van wien zij ook medicijnen gebruikte.

(*) Poerans, uittreksels uit de Vedam of Veeds (hunne heilige boeken). Poeran promaan (zoo gewis of waar als de Poerans), zijn de woorden die men gebruikt om iets te bevestigen of te verzekeren, en de Hindous zullen niet ligt deze soort van eed overtreden of onnut gebruiken.

Den sleutel van hare slaapkamer had zij mede genomen, zoo dat hij met de huisvrouw besloot, dezelve open te breken, om te zien, of zij ook eene ola, of brief had nagelaten, die haar verblijf, of de oorzaak van haar vertrek te kennen gaf. maar er werd niets gevonden.

Zij had hare beste kleederen, ja zelfs hare juweelen te huis gelaten, en alles was nog op dezelfde plaats geweest als gewoonlijk, ook had zij de huisvrouw den dag voor haar vertrek, nog de maandelijksche huur van de kamers betaald.

Hij besloot zijnen brief, met mij te verzoeken, nog een paar dagen, zoo het mogelijk ware, te *Pondicherij* te willen blijven, om, bij aldien hij binnen dien tijd iets van haar mogt vernemen, er mij terstond kennis van te kunnen geven.

Ik weet niet hoe het kwam, dat ik over deze tijding, die mijn Dobash mij van het verdwijnen van MAMIA gaf, niet bijzonder verschrikte; ik was er meer van verwonderd, dan ontsteld, en maakte er mij in het minste niet ongerust over. Dat zij mij zoude hebben verlaten, scheen mij onmogelijk — volstrekt onmogelijk; als ik overdacht hoe vurig en teeder zij mij altoos had bemind, en welke sterke en ontwijfelbare blijken zij mij bij alle gelegenheden van hare trouw en verknochtheid had gegeven.

Intusschen was het mij niet minder een raadsel waar zij zich met de Daija had naar toe begeven, het waarschijnlijkste was, dat deze laatste haar had weten te overreden, om heimelijk de eene of andere nabij gelegene heilige plaats, mogelijk *Tiroekishna Condam* (*), in bedevaart te bezoeken, zonder er mijnen Dobash iets van te laten blijken, uit vreeze dat hij haar zoude hebben willen verzellen, of hij er mij eerst over zoude hebben willen schrijven, en mijne toestemming afwachten. Ik ver-

(*) Een heilige berg, eenige mijlen in het Zuidwesten van *Madras*, op denwelken een beroemde tempel staat.

ſterkte mij zeer in dit denkbeeld, te meer daar ik mij herinnerde, dat zij beiden mij eens haar verlangen te kennen hadden gegeven, om den tempel op dien berg te bezoeken. —

Ik was eenigzins ontevreden op haar, dat zij mij niet door eenen brief van haar voornemen had verwittigd; doch voor het overige veroorzaakte mij haar afwezen geene de minſte zorg, de eenigſte ongerustheid die ik gevoelde, was wegens hare ziekte, die ik echter zoo erg niet geloofde als mijn Dobash mij ſchreef; ik oordeelde het eene zware verkoudheid te zijn, waarvoor zij dezelve ook altijd aan mij had uitgegeven.

Intusſchen nam ik mij voor, de begeerte van mijnen Dobash te volgen, en zoo lang in *Pondicherij* te blijven, tot ik tijding van haar zoude hebben gekregen; binnen kort zoude ik wel eenen brief van haar ontvangen, dacht ik.

Den tweeden dag 's avonds, het zal zeven ure geweest zijn, wij zaten juist aan het avondmaal, kwam men mij zeggen, dat er een Indiaan buiten aan de deur ſtond, die mijnen naam genoemd, en gevraagd had, of ik alhier logeerde, en die mij noodzakelijk wenschte te ſpreken.

Ik kwam voor; het was een Malabaar. Hij vraagde mij op nieuw naar mijnen naam, en ik zeide hem denzelven. „Gij zijt het zelf, Mijn Heer!" zeide hij. „Kent „gij eene gewezene Danſeresſe, MAMIA?" — „Mijn „God! ja," riep ik vol van blijdſchap uit, „ja zeker „ken ik haar; weet gij waar zij is?" — „Zij is bij mij „aan huis." — „Bij u aan huis?" viel ik hem driftig in de rede. „Waar? kom! breng mij terſtond bij haar."

„Mijn Heer!" zeide hij, „ik wenschte dat ik in „ſtaat was, om u terſtond bij haar te brengen; zij is „verre van hier. Ik zie dat gij veel belang in haar „ſtelt, ſchrik niet, en luister naar mij, — ik zal u al„les verhalen."

„ Mijne moeder is eene Devedaſhie en wij wonen te *Onoer*."

„ Eergisteren middag bij geval in de Chauderie van „ ons dorp tredende, hoorde ik in eenen afgelegenen hoek „ iemand luid weenen en zich beklagen. Ik trad nader, „ het was eene oude vrouw, die naast een jong meisje „ zat, dat op eene mat lag, en zeer ziek ſcheen te „ zijn."

„ Ik vraagde haar naar de oorzaak van hare droefheid, „ en wie zij waren."

„ Zij verhaalde mij, dat zij van *Madras* kwamen, en „ naar *Pondicherij* moesten, om iemand, die zich in die „ ſtad bevond, op te zoeken; dat hare dochter, door de „ ſterke marſchen, en de haast die zij hadden gemaakt, „ om nog in tijds die ſtad te bereiken, vóór dat de per„ ſoon, dien zij moesten ſpreken, van daar vertrokken „ was, zeer ziek was geworden, en volſtrekt niet ver„ der voort konde. Zij waren, zeide zij, van de kaste „ der Tevedias, (Danſeresſen,) en waren volſtrekt „ vreemd in *Onoer*."

„ Haar toeſtand roerde mij, en ik bood haar een ver„ blijf bij mijne moeder die ook van dezelfde kaste als „ zij was, aan, zoo lang, tot hare dochter, door zich „ uit te rusten, en medicijnen te gebruiken, van hare ver„ moeidheid en ziekte herſteld zoude zijn."

„ De oude vrouw was ten hoogſte verblijd over mijne „ aanbieding, en nadat ik er mijne moeder van verwittigd „ had, bragt zij de zieke, die naauwelijks meer op hare „ beenen konde ſtaan, met behulp der oude vrouw, „ naar onze woning, alwaar zij tegenwoordig nog is."

„ Zij is het, die mij naar u toe heeft gezonden, om u „ van haren toeſtand kennis te geven, en u te zeggen, „ dat, zoo gij haar nog levend wilt zien, gij onverwijld „ bij haar moet komen. God dank, dat ik u nog heb „ aangetroffen! Haast u, Mijn Heer! en verlies geen

„ oogenblik; zoo gij haar nog wilt ſpreken, moet gij dezenavond, ja terſtond, op reis gaan. De Waitium van „ het dorp, dien de oude vrouw bij haar heeft laten roepen, heeft mij in vertrouwen gezegd, dat zij, naar zijn „ oordeel, geene drie dagen zoude leven.”

Sprakeloos van ontſteltenis, had ik hem al dien tijd aangehoord; ik kwam echter welhaast weder tot mij zelven; er was geen oogenblik tijd te verliezen, en, zonder mij verder met vragen en betrachtingen op te houden, riep ik FRANCISCO, en beval hem met allen ſpoed acht Koelies te beſtellen, om mij nog dien nacht naar *Onoer* te brengen; zij moesten binnen een uur gereed zijn, en aan de herberg komen. Ook moest hij tevens een half dozijn toortſen koopen.

Ik vraagde den Juntrie, (want dit was hij,) of hij met mij naar *Onoer* wilde terug keeren; anderzins, zoo hij te zeer vermoeid was, konde hij te *Pondicherij* blijven, en op zijn gemak nakomen. Doch hij verkoos mij te verzellen, waarover ik, om vele redenen, blijde was.

Ik gaf hem een paar ropijen om in haast wat te gaan eten, en op den bazaar eenige levensmiddelen te koopen, en verzocht hem binnen het uur wederom te zijn.

De Heer COCKREL was niet weinig verwonderd, toen ik hem mijn haastig vertrek te kennen gaf; ik verzweeg hem de ware reden, die er mij toe noodzaakte, als mede de plaats, daar ik naartoe ging, en zeide hem alleenlijk, dat een onverwacht geval, mij terſtond naar *Tranquebar* riep waar ik wel een dag of drie zoude blijven. Mijne koffers gaf ik den Kastelein in bewaring, en eer het negen ure was, zat ik reeds in mijnen Palanquin.

Van mijne denkbeelden gedurende deze treurige terugreis, zal ik niet ſpreken, zij waren allerſmartelijkst, duizend onaangename aandoeningen vervulden beurtelings mijne ziel, terwijl ik daar, zoo aan mijne droevige gedachten overgegeven, in den Palanquin lag.

Groote God! als ik haar eens kwam te verliezen, welk een langdurig hartzeer zag ik dan niet te gemoet! Hoe bitter zoude mij deze fcheiding zijn! — Ik durfde er niet aan denken.

Ik was hartelijk blijde, toen ik den dag zag aanbreken, en nog meer, toen wij eene poos daarna *Onoer* van verre in het gezigt kregen.

Het was omftreeks zeven ure des morgens, toen wij in dit dorp aankwamen. Ik liet den Palanquin in de Chauderie brengen, en met den Juntrie naar zijne woning tredende, bleef ik met hem achter den pagger (*) ftaan, tot er iemand uit de hut zoude komen.

Wij hadden nog niet lang gewacht, of de Daija zelve verfcheen; ik riep haar zachtjes, en in een oogenblik was zij bij mij.

Zij viel voor mijne voeten, floeg op hare borst, en begon luid om hare Poetrie (dochter) te jammeren; doch haar met een vergramd gelaat gebiedende te zwijgen, en op te ftaan, voer ik hevig tegen haar uit, dat zij MAMIA had toegeftaan, deze reis te voet te doen, en haar mogelijk zelve daartoe had over gehaald; aan haar zoude ik al het ongeluk wijten, dat hier door konde ontftaan.

Zij verfchoonde zich met te zeggen, dat, wel verre van haar tot deze reis bepraat te hebben, zij haar dezelve, integendeel, ten fterkfte had afgeraden; doch dat zij volftrekt naar geene redenen had willen luisteren, en haar gedreigd had, zoo zij haar weigerde te verzellen, geheel alleen op reis te zullen gaan.

„De redenen," vervolgde de Daija, „die zij bijbragt, „om dezelve te voet, en niet in eene Doelie te doen, „was, dat zij tegen den grooten omflag en nafleep op„zag: er zouden ten minfte drie Doelies moeten zijn,

(*) Pagger, een muur van klei opgehaald, van omtrent eene mans hoogte, die van achteren 1 a 2, van voren 5 of 6 treden afstands van de hut heeft, en rondom dezelve loopt.

„ eene voor haar, eene voor mij, en de derde voor den „ Dobash, die ons niet alleen zoude hebben laten ver„ trekken, en er buitendien eerst over zoude hebben „ willen ſchrijven, en uw antwoord en toeſtemming af„ wachten; en zoo gij die al gaaft, dat nog onzeker was, „ vreesde zij, dat eer dezelve zoude zijn gekomen, zij „ reeds dood, of niet meer in ſtaat zoude zijn, de reis „ te ondernemen, en zien en ſpreken moest zij u; zoo „ zij zeide, alvorens zij voor eeuwig hare oogen ſloot. „ Ook ſchaamde zij zich, bij u aan de herberg, met „ zulk eenen ſtoet van Doelies en volk te komen, u op „ zulke groote onkosten te jagen, en u in uwe bezighe„ den hinderlijk te zijn."

„ Ziende dat ik niets op haar vermogt, namen wij in „ 's Hemels naam onze reis aan. Een Koelie, die ons „ niet kende, gaven wij een paar fanams, om aan uwen „ Dobash te zeggen, dat hij zich over MAMIA niet onge„ rust behoefde te maken, en zij binnen eenige dagen „ weder terug zoude zijn; — of de man zijne boodſchap „ gedaan heeft, is ons onbewust.

„ Den eerſten dag ging alles redelijk wel, en MAMIA, „ hoewel zeer vermoeid, was echter frisch en opge„ ruimd, doch, den tweeden en derden dag, maakte zij „ zulk eene haast om voort te komen; deed, wat „ ik haar ook bad en zeide, zulke ſterke marſchen, dat „ zij reeds af was, toen wij *Lingie Chitty Chauderie* kre„ gen. Wij bragten het echter den vierden dag, 's avonds „ tot *Alamparvê*, van waar wij met den dageraad naar „ *Onoer* vertrokken; doch onder weg werd zij zoo ziek, „ en hare pijn in de borst en benaauwdheid vermeerderde „ zoodanig, dat wij met groote moeite *Manipoer* bereik„ ten; het was reeds laat en duister, toen wij in de Chau„ derie aankwamen. Zij kreeg dien nacht eene felle „ koorts, en wilde niets eten."

„ Ik trachtte haar te overreden, om een paar dagen

„ uit te rusten; doch zij weigerde het volſtrekt, en zoo „ ziek en zwak als zij was, begaf zij zich den volgen- „ den morgen weder op reis."

„ De Hemel weet," vervolgde de oude, „ wat ik on- „ derweg met haar heb uitgeſtaan, en hoe wij nog te „ *Onoer* kwamen; wij waren den ganſchen dag daarover „ bezig, alle oogenblikken moest zij rusten. Eindelijk „ bereikten wij, wel twee uren na zonne-ondergang „ de Chauderie van dit dorp. Gansch ziek, en ter dood „ toe afgemat, wierp zij zich in eenen hoek van dezel- „ ve neder, en de koorts, die haar den ganſchen dag „ niet verlaten had, verhief zich weder in den nacht. „ Den volgenden morgen wilde zij de reis weder voort- „ zetten; doch het was haar volſtrekt onmogelijk, zij „ konde niet meer op hare beenen ſtaan."

„ Ik was in de grootſte verlegenheid, en wist niet „ wat te beginnen; wij waren vreemd in dit dorp, waar „ zoude ik met haar heen! De Chauderie was geene be- „ hoorlijke plaats voor uwe zieke vriendin, en ik begon „ bitter over den droevigen ſtaat waar in wij ons be- „ vonden, te weenen, toen gelukkiglijk, deze vrien- „ delijke man, (op den Juntrie wijzende,) mijne klag- „ ten hoorende, zijne goede moeder overreedde, om „ ons bij haar in te nemen, waarvoor God en gij haar „ zekerlijk zullen beloonen."

„ Ach, Mijn Heer!" barstte zij in eenen vloed van tranen uit, „ uwe MAMIA is zeer ziek! Wij hebben ee- „ nen Waitium van het dorp bij haar laten komen, die „ haar medicijnen geeft, en die zij, niettegenſtaande ha- „ ren afkeer voor dezelve, ook inneemt; doch zij „ ſchijnt alle hoop van leven te hebben opgegeven. Haar „ eenigſte roepen en verlangen is, u voor haren dood „ nog eens te zien, en u een laatst vaarwel te zeggen."

„ Het is mij onmogelijk u de blijdſchap uit te drukken „ die ik gevoel nu gij hier zijt; uwe tegenwoordigheid

„ zal gewis meer dan de medicijnen, tot hare genezing „ bijdragen, zoo er nog eenige hoop van genezing is; „ zij heeft eenen zeer pijnlijken nacht gehad — nu eerst „ voor een uur is zij in eenen fluimer gevallen."

Ik was diep ontroerd en getroffen door dit treurig verhaal, en konde mijne tranen niet wederhouden; de gedachten echter dat hare ziekte meest uit vermoeidheid en hartkwelling voortfproot, deden mij hopen dat zij wel fpoedig weder zoude herftellen.

Ik beval de Daija zachtjes te rug te keeren, haar te laten flapen, en haar niet dan voor zij ontwaakte, voorzigtig van mijne aankomst kennis te geven, terwijl ik zoo lang voor de hut zoude wachten. Zij ging, doch een oogenblik daarna kwam zij fchielijk uitloopen om mij te roepen, en ik trad binnen met eenen wankelenden tred en met eene beklemdheid en aandoening, die ik onmogelijk kan befchrijven. Zij lag op eene mat; ik fchrikte tot in mijn binnenfte, toen ik haar gewaar werd; ach! zoo had ik mij haar niet kunnen verbeelden!

Hoe veranderd was zij! hoe zeer veranderd was dit fchoon en bloeijend gelaat, deze fchitterende oogen vol vuur, die nu doodsch en diep in haar hoofd gezonken lagen! Hoe vervallen was dit anders poezele meisje! al hare bekoorlijkheden waren verdwenen, naauwelijks konde ik haar herkennen.

Zij gaf een' fchreeuw van blijdfchap toen zij mij gewaar werd, en deed haar best om zich op te rigten, doch het was haar onmogelijk, de Daija moest haar helpen, en hare vermagerde armen toen naar mij uitftrekkende, omhelsde ik haar teederlijk; zij weende overluid aan mijnen hals. Hoe zeer ik ook had voorgenomen mij fterk te houden — konde ik mij niet beletten mijne tranen met de hare te mengen.

„ Mijn waarde! mijn dierbare Heer!" zeide zij eindelijk, met blijdfchap in haar gelaat, hoe zeer ben ik u

„ verpligt voor de moeite en goedheid die gij hebt, van „ uwe ſtervende MAMIA nog eens te komen zien; mijn „ wensch is nu vervuld, en niets ontbreekt mij meer; „ het ſchijnt mij toe dat ik niet meer ziek ben, zoo veel „ heeft uwe tegenwoordigheid op mij gewerkt.” En wezenlijk, hare doodelijke kleur verlevendigde zich, hare oogen hernamen eenigzins hunnen luister, en het zoete lachje kwam nog een oogenblik op hare lippen. De blijdſchap van mij te zien werkte op den vermoeiden geest als een troostelijke balſem, en gaf aan hare ontdane wezenstrekken een gedeélte der bekoorlijkheden terug, die er nog niet lang geleden in getroond hadden.

„ Ach, MAMIA!” riep ik met eene ſoort van wanhoop en verdriet uit, „ wat hebt gij gedaan! hoe eigenzinnig „ en dwaas hebt gij gehandeld! waarom toch waart gij „ zoo achterhoudend, zoo wel omtrent uwe ziekte, „ als wegens den angst en de ongerustheid die u kwel„ de? Wat noodzakelijkheid was er om deze reis te „ voet te ondernemen, terwijl gij die met eene Doelie „ of Palanquin op uw gemak kondet gedaan hebben? ik „ had u immers geld genoeg gelaten, en zoo gij niet „ genoeg had, wist gij dat mijn vriend FRANK orde had „ om u daarmede zoo veel gij noodig mogt hebben „ te voorzien. Gij hebt u zelve en mij groote verdrie„ telijkheden op den hals gehaald; doch ſchep moed! „ mijne waarde vriendin;” hernam ik op eenen vriende„ lijker toon, ziende dat zij droevig en bevreesd werd, „ ſchep moed! ik hoop dat nog alles zal gaan; tracht nu „ maar uwen geest gerust te ſtellen, en gebruik de me„ dicijnen, opdat gij weder zoo ver bij krachten moogt „ komen, dat gij in ſtaat zijt de reis in mijnen Palanquin „ tot naar *Pondicherij* te doen, ik heb daar een goed „ vriend, een vermaard en kundig geneesheer, die u „ welhaast tot uwe vorige gezondheid zal herſtellen.”

„ Ach!” zeide zij met een treurig gelaat, „ hoe

„ ſmart het mij, dat ik u met mijne ziekte zoo vele on-
„ geneugten veroorzake, en hoe zeer ben ik tevens aan-
„ gedaan en getroffen wegens al de liefde en goedheid
„ die gij mij betoont. Ach God! ik zal nooit in *Pondi-*
„ *cherij* komen; vlei u niet dat ik weder zal herſtellen,
„ ik voel het maar al te wel, er is geen hoop van leven
„ meer voor mij."

„ Ik had u wel gezegd," vervolgde zij na een oogenblik ſtilzwijgens, „ dat *Bidhata* (*) niets dan rampen op
„ mijn hoofd had geſchreven, ik zoude ze echter alle
„ die mij zijn toegelegd, met ſtandvastigheid en moed
„ hebben verdragen; tevreden en zonder murmureeren
„ zoude ik deze wereld hebben kunnen verlaten, zoo
„ ik u niet gekend had; doch nu, valt mij het ſcheiden
„ hard! — bitter hard!" De tranen en hare zwakheid beletteden haar om verder voort te gaan; en ik zag dat met de innigſte droefheid en wanhoop worſtelde.

De ſtaat waarin mijn geest zich bevond verſchilde niet veel met den haren; ieder woord, dat zij tot mij ſprak, ſneed mij door het hart, en deed mij gevoelen, welk eene beminnenswaardige en getrouwe gezellin ik aan haar zoude verliezen.

Intusſchen deed ik al wat mogelijk was, om haar te troosten, en, zoo het mogelijk ware, te helpen. Zij had in geene twee dagen iets gegeten, of willen eten — ik liet haar door FRANCISCO eene krachtige Kaldoematchikado (†) maken, en overreedde haar om er iets van te nuttigen.

Bij den Waitium van *Onoer* liet ik ook dien van *Canjemér* komen, om met elkander te raadplegen. Ik bood hun

(*) De God des noodlots.

(†) Men neemt een kuiken, en nadat men het van binnen gereinigd heeft, stampt men het in eenen grooten houten vijzel, tot het geheel gekneusd is, en kookt het dan op een weinig ſtat af.

eene aanzienlijk belooning aan, zoo zij haar konden helpen; zij beloofden alles in het werk te ſtellen, doch konden mij voor haar leven niet inſtaan. Ik zelf zag wel, dat het een wonderwerk zoude zijn, zoo zij er van op kwame.

Hare ziekte ſcheen mij eene ſoort van tering te zijn, zij klaagde over hevige en geſtadige pijn onder hare regter borst; zij had eenen droogen hoest; haar adem was kort en zeer moeijelijk, en ſedert eenige dagen verliet haar de koorts niet.

Ik onderzocht de pijnlijke plaats, doch konde van buiten niets ontdekken, of gewaar worden; de geringſte drukking gaf haar de hevigſte ſmart.

De Waitiums, die ik er over ondervraagde, waren van gevoelen, dat zij van binnen een gezwel had, veroorzaakt door een zwaren ſlag of ſtoot, dien zij onder de borst had ontvangen, en het bleek, dat zij niet geheel mis hadden.

Ik verzocht haar ernſtig, mij openhartig en onbeſchroomd te zeggen, hoe haar dat ongemak was aangekomen, en of wezenlijk iemand haar eenen ſlag of ſtoot op de borst had gegeven, en zwoer, dat ik het dengenen, hij mogte zijn wie hij wilde, die haar dus had beleedigd, duur zoude betaald zetten.

„ Ach neen, Mijn Heer!" antwoordde zij goedhartig, „ maak u toch, bid ik u, niet driftig, niemand heeft „ een haar van mijn hoofd gekrenkt, of mij zelfs een „ kwaad woord gegeven; en dewijl gij er op ſtaat, om „ het te weten, zal ik u zeggen, van waar ik gis dat ik „ dit ongemak heb."

„ Van het oogenblik af dat wij door de visſchers uit „ de brandings werden gered, heb ik die pijn beginnen „ te gevoelen. Ik had mij met de eene hand aan de Kat- „ temaram vast geklemd, terwijl ik u met de andere bo- „ ven water hield, om de Makuas te helpen u op het

„ vlotje te trekken; een der dwarslatten, die de balken
„ aan elkander houden, en die eenigzins op zijde uitſtak,
„ gaf mij, door de ſterke beweging van de Kattemaram,
„ verſcheidene hevige ſtooten onder de regter borst,
„ waardoor mij bijna het ademhalen werd benomen,
„ doch dat ik in den angst voor u, en in de drift om u
„ te helpen, niet voelde of achtte. Mogelijk is dit de
„ oorzaak van de hevige pijn die ik gevoel, of er is iets
„ van binnen in mij geborſten, door het ſterke gillen
„ om hulp, toen gij van u zelven raakte; de ſchrik en
„ angst van u te verliezen en u voor mij te zien weg-
„ zinken, heeft er zeker ook niet weinig toe gedaan,
„ om mijn ligchaam en gezondheid te ontſtellen."

„ Ach!" vervolgde zij, met een gelaat vol van teederheid en liefde, ter zelver tijd mijne hand grijpende en die drukkende; „ zoo dit de oorzaak is, dat ik moet
„ ſterven, beklaag ik het verlies van mijn leven niet,
„ dewijl daardoor het uwe is behouden."

Deze ontdekking vervulde mij met ſchrik. Zoo was ik dan de onſchuldige oorzaak van het ongeluk van dit beminnelijke meisje! en de dood was dan de belooning van hare weergalooze liefde en trouw! Hoe ongelukkig, hoe beklagenswaardig was haar lot!

O hoe ſpeet het mij nu, dat ik haar niet van *Madras* met mij naar *Pondicherij* had genomen, zoo als ik van voornemen was geweest, en haar had aangeboden! Deze reis te voet, zoude dan geene plaats gehad hebben, en Doctor CHOISELLE zoude voor haar ongemak mogelijk wel raad en hulp hebben geweten. Ik wist op dit oogenblik geen beter middel dan de pijnlijke plaats te pappen, waarvan ik mij veel goeds beloofde, bijaldien het niet reeds te laat was.

Intusſchen had ik den moed wegens hare herſtelling nog niet gansch opgegeven; mijne tegenwoordigheid had, zoo het ſcheen, de onrust van haren geest doen beda-

ren. *Zij* gevoelde zich ook vrij beter, en de hoop, dat zij nog zoude opkomen, begon ook zelfs in haar levendig te worden, de koorts had ook afgelaten; doch tegen den avond hernieuwde zich dezelve weder, en verhief zich zoo ſterk, dat zij gansch buiten zich zelve raakte, en vreesſelijk begon te ijlen, gedurig mijnen naam in den mond hebbende. Somtijds meende zij nog in de brandings te zwemmen, waaruit wij gered waren, en begon uit al hare magt te gillen en om hulp te roepen.

In dezen ellendigen toeſtand bleef zij tot den volgenden avond. Toen zij weder bij kwam, vraagde zij naar mij. Ik had mij een weinig ter rust gelegd, want ik was afgemat van waken. Men riep mij, — ik zette mij bij haar neder.

„ Mijn waarde Heer!" zeide zij, met eene flaauwe ſtem, „ ik voel dat mijn einde nadert, en ik maak van „ den weinigen tijd en kracht, die mij nog overig blijft, „ gebruik, om u uit grond van mijne ziel te danken, „ voor al de goedheid en liefde, die gij mij, zoo lang „ ik bij u was, hebt bewezen. Het doet mij bitter leed" vervolgde zij met eenen diepen zucht, „ dat de „ dood mij van den troost en de gelegenheid berooft, „ om u nog duidelijker en krachtiger bewijzen van de „ teedere liefde en achting, die ik u toedraag, en van „ de onwrikbaarſte trouw en g hoorzaamheid aan uwe „ bevelen te betoonen; neem, bid ik u, mijn goeden „ wil voor de daad aan."

„ Als ik niet meer zijn zal, vergeet mij dan, bid ik „ u, en laat de herinnering aan mij u niet lang bedroe„ ven; zoek eene andere gezellinne, een ander hart, „ zoo teeder, zoo getrouw als het mijne, met welke gij „ te *Ventapalam*, of waar het u behaagt, in geluk uw „ leven moogt ſlijten, en dat mijn naam met mijne asſche „ worde vergeten!

Zij zweeg hierop eene poos ſtil, om adem te ſcheppen, terwijl ik haar, door alle mogelijke troostredenen zocht op te beuren, en moed in te ſpreken.

„ Bij zoo veel goedheid," hernam zij eindelijk weder, „ die gij mij hebt bewezen, wenschte ik wel, dat „ gij nog een paar gunſten, ééne voornamelijk, eene „ heel groote, geliefdet te voegen. O, zoo ik dat „ geluk mogt hebben, zoude het mijnen dood zeer ver„ zoeten!"

„ Spreek! lieve MAMIA!" riep ik driftig uit, „ ſpreek! „ ik zal al doen, wat gij begeert; gij kunt er volmaakt „ gerust op zijn, ik zal het als een heiligen pligt achten „ uwen wensch en begeerte letterlijk te vervullen."

„ De eerſte is," hernam zij, „ dat gij mijn lijk zult „ laten verbranden, zoo als bij ons gebruikelijk is; „ doch ik bid u tevens, dat gij hiertoe geene buitenge„ meene onkosten gelieft te maken. Het tweede —" Hier bleef zij ſteken, en zag mij met ſmeekende oogen aan. — „ Nu, wat dan, lieve MAMIA?" „ Ach!" hernam zij, „ ik vrees, het u te zeggen." „ Dat gij de „ laatſte dienst aan mij wildet verrigten, en den houtſta„ pel, waarop mijn lijk zal verbrand worden, aanſte„ ken (*)."

„ Ach ja, uit grond mijnes harte, lieve MAMIA!" riep ik uit; „ wie anders dan ik zoude dit mogen doen? wie „ anders is verpligt, om u die laatſte dienst te bewij„ zen? Ik, die u mijn leven verſchuldigd ben, dat gij „ uit de golven reddet; ik die aan u zoo vele andere „ verpligtingen heb, ik zoude wel de ondankbaarſte van „ alle menſchen zijn, indien ik u deze gunst en billijke „ begeerte weigerde, zoo mij het bitter ongeluk mogt „ gebeuren, dat de dood u van mij ſcheidt."

(*) Men noemt dit Ogniedaan. De naaste bloedverwant, of die den overledenen het naaste bestaat, steekt altoos het vuur in den houtstapel.

Deze verzekering en belofte, bragt eenen ſtraal van vergenoegen en blijdſchap in haar gelaat; zij wilde mij bedanken, doch hare zwakheid belette haar om meer te ſpreken.

Het ſcheen dat de dood alleen zoo lang gewacht had, dat zij dit beſteld had, want kort daarna zag ik haar eensklaps veranderen, hare oogen begonnen te breken, eene rilling liep door al hare leden. Ik zat naast haar op de mat, zij greep ſchielijk naar mijne hand, drukte die, met eene krampachtige beweging, aan hare ſtervende lippen. „ Vaarwel Mijn Heer!" wilde zij zeggen, doch zij konde de woorden niet meer uitbrengen, — en MAMIA was niet meer!

Het geſchreeuw en gillen der Daija en van de andere Devedashie, volgens de gewoonte der Indiaanſche vrouwen bij dergelijke gevallen, was ijsſelijk. De droefheid der eerstgenoemde voornamelijk, was van harte en niet geveinsd, zij ſcheen wanhopig.

Hoe ik mij gevoelde, is ligt te denken. Ik verzocht de Devedashie al het noodige tot de reiniging en het beſtellen van het lijk mijner arme MAMIA te bezorgen, ik wilde haar rijkelijk voor hare moeite en den omſlag, die dit geval in hare woning veroorzaakte, voldoen. En toen nog een laatſten kus op de reeds koude lippen van mijne ongelukkige gezellin drukkende, liep ik de hut uit, naar de Chauderie.

Ik beſloot dat hare uitvaart plegtig en aanzienlijk zoude zijn, zoo veel de tijd en omſtandigheid het zouden toelaten; dit was eene behoefte voor mijn hart, en ik zond te dien èinde den Juntrie naar den Vaidiguer (*) van het dorp, om denzelven te verzoeken, terſtond bij mij te komen. —— Hij kwam oogenblikkelijk.

„ Sami!" (†) zeide ik hem, „ Jomraadsh (de God

(*) Vaidiguers zijn de Braminen, die de plegtigheden voor de dooden verrigten.

(†) Sami, een titel dien men de Braminen geeſt; het beteekent

„ des doods) heeft mij van eene beminnelijke en trouwe
„ gezellin beroofd, ik heb groote verpligting aan haar;
„ het is dus billijk, dat ik hare gedachtenis vereere.
„ Ik verlang, dat gij al de gewone plegtigheden bij ha-
„ re uitvaart zult verrigten. Haar lijk zal in mijnen Pa-
„ lanquin naar de Smeshaan (*) gebragt worden; de
„ houtſtapel moet van Mangahout (†) zijn; ik wil dien
„ zelf in den brand ſteken."

Ik vraagde hem, hoeveel de onkosten zouden beloopen? Hij meende vijftien pagoden, ik gaf er hem twintig, en verzocht hem geene gebeden of offeranden, die zij gewoon zijn, bij dergelijke gelegenheden te doen, te verzuimen of over te ſlaan. Hiermede vertrok hij, tegen den avond zoude alles gereed zijn.

Ik bragt den ganſchen dag door met in de Chauderie, of de toop, op en neder te wandelen, het hart vervuld met de pijnlijkſte aandoeningen wegens het verlies van dit goede en beminnelijke meisje. Het herdenken, dat ik waarſchijnlijk de onſchuldige oorzaak was, van het einde van haar jeugdig leven, vergrootte nog mijne duistere zwaarmoedigheid.

Tegen den avond kwam men mij zeggen dat alles gereed was, om het lijk naar de Tſchodolet te brengen.

Met wankelende ſchreden ging ik naar de woning der Devedashie; men wachtte maar naar mij. Mamia werd buiten gebragt, ik nam haar op, legde haar zelf in den Palanquin, en plaatſte hare nu ſlappe en loshangende le-

zoo veel als Heer. De mindere Goden worden insgelijks Sami genoemd.

(*) Smeshaan, eene plaats even buiten de stad of het dorp, waar de lijken verbrand worden; men noemt deze plaats ook Tschodolet.

(†) Voorname lieden gebruiken dit hout bij voorkeur altoos tot het verbranden der lijken. Arme lieden worden met gemeen hout en gedroogden koedrek verbrand.

den, voorheen zoo vlug en zoo rad, behoorlijk in denzelven; mijne tranen vielen bij groote droppelen op haar vermagerd aangezigt.

De toortſen werden ontſtoken, de Palanquin door de Vettians opgenomen, en men droeg haar weg. Luid weergalmden de treurige toonen der Taré's (*) door het ſtille dorp, vermengd met het jammergeklag der Daija, die ons volgde.

Wij kwamen op de Tſchodolet. Toen de gewone plegtigheden geëindigd waren, nam ik het lijk, met behulp van eenen der Vettians, op, en legde het zachtjes op den houtſtapel, want ik wilde niet, dat zij het ruwelijk zouden behandelen, gelijk dit volk met de lijken gewoon is te doen. Men gaf mij, toen alles gereed was, eene brandende lijktoorts in de hand, en, met den rug naar den houtſtapel gekeerd, zoo als gebruikelijk is (†), ſtak ik denzelven aan, en leverde mijne dierbare MÁMIÁ aan de vlamme!

De aandoeningen en gewaarwordingen, die ik gevoelde bij de geheele, en voornamelijk bij deze laatſte, plegtigheid, laten zich niet beſchrijven.

Zonder om te zien, en met het hart vervuld van de bitterſte droefheid, keerde ik weder naar de Chauderie terug.

Ik had den Vettian bevolen, mij te roepen, als het lijk volkomen verteerd zoude zijn; een paar uren naderhand, kwam hij mij die treurige tijding brengen.

FRANCISCO had ik een grooten kalang (§) laten koopen, en hiermede keerde ik terug naar de Tschodolet, waar

(*) Taré's, heel lange trompetten, of bazuinen. Zij dienen alleen bij lijkplegtigheden.

(†) Tot een teeken van leedwezen of afkeer.

(§) Kalang: Een ronde pot met eene naauwe opening; de Indianen gebruiken denzelven om water in te dragen.

ik denzelven door de Vettians met de nog niet gansch uitgebrande beenderen van MAMIA liet vullen.

Niet verre af lag een heuveltje, op welks top eene groep bloeijende palmboomen hunne ruifchende kruinen hoog in de lucht verhieven; onder de fchaduwe van deze altijd groenende boomen, liet ik eenen diepen kuil graven, en den kalang in denzelven zinken, nadat ik de droevige overblijffelen mijner getrouwe en beminde vriendin, die deze pot in zich befloot, met mijne tranen had befproeid. De kuil wierp ik eigenhandig met aarde toe.

Het was laat eer dat alles was befteld; ik dankte God dat ik deze treurige taak had geëindigd. Welk eenen allerverdrietigften nacht bragt ik door, en hoe harteljjk verlangde ik dat dezelve voorbij was, om te kunnen vertrekken.

Naauwelijks was de dag aan den hemel, of de Daija kwam bij mij aan de Chauderie, om affcheid van mij te nemen, en weder naar *Madras* terug te keeren; zij konde geen oogenblik langer in *Onoer* duren, zeide zij: dat dorp was haar nu tot een afgrijzen. Ik wilde haar heel wel gelooven; de arme oude vrouw was troosteloos. Ik gaf haar eenen brief aan mijnen Dobash mede, die haar al de kleederen en juweelen van MAMIA, die dezelve had terug gelaten, zoude overhandigen, ik fchonk haar dit als een aandenken en belooning voor alle moederlijke zorg en genegenheid die zij voor dit ongelukkige meisje had gehad. Haar affcheid van mij was allerroerendst; zij viel voor mijne voeten en barstte uit in eenen vloed van tranen en in een luid weegeklag om hare MAMIA! Zij zoude dezelve niet lang overleven; ik weende met haar.

Toen zij vertrokken was, begaf ik mij naar de Devedashie, die MAMIA zoo menschlievend en gulhartig in hare geringe woning had opgenomen en geherbergd. Ik bedankte haar met de krachtigfte bewoordingen, voor

alles wat zij aan dit lieve kind gedaan had, en gaf haar een geschenk aan geld, verre boven hare verwachting.

De Koelies, waarmede ik van *Pondicherij* was gekomen, had ik voort bij mijne aankomst te *Onoer* weder weg gezonden, dewijl ik wel vooruit zag dat ik in dit dorp eenige dagen zoude moeten verblijven.

Ik moest nu andere hebben die mij naar die stad terug bragten; doch er was een lijk in mijnen Palanquin geweest, het lijk van mijne beminde MAMIA; ik zoude den Palanquin nu voor geenen prijs hebben willen missen. Ik wist dat geene Koelies van eene goede kaste denzelven om die reden zouden willen aanroeren, veel minder dragen, (*); ik huurde dus Parriah-Koelies, met welke ik uit dit voor mij ongelukkig *Onoer* vertrok.

Het gansche dorp bijna was tegenwoordig geweest, toen ik den houtstapel had in brand gestoken; eene zaak, mogelijk nog nooit door eenen Europeaan in de *Indiën* gedaan. Allen hadden zij gezien hoe groot mijne genegenheid voor de overledene was geweest, en allen hadden zij mij beklaagd, en wegens mijne liefde en achting, die ik haar na haren dood bewees, geprezen.

Vele vrouwen en dochters, omringden mij toen ik in den Palanquin stapte, andere stonden voor de deuren hunner hutten, om mij te zien voorbij passeren; allen maakten zij mij hartelijke salams, en schenen mij troost toe te wenschen. Ach! dikwijls zullen zij nog onder elkanderen van mijne liefde spreken, en zoo lang de palmen op den heuvel hunne ruischende kroonen in den wind zullen schudden, zoo lang zal men zich nog den blanken en zijne geliefde MAMIA herinneren.

Ik vertrok uit dit dorp met de allersmartelijkste aandoeningen, het was alsof ik een gedeelte van mij zelven

(*) De Koelies van eene goede kaste, zullen geenen Palanquin dragen waarin een lijk heeft gelegen.

terug liet: onbewust vloeiden de tranen uit mijne oogen; ik gevoelde eene beklemming, eene ongerustheid, eene ledigheid in mijn hart, die mij onverdragelijk was. Al die ſchoone ontwerpen, die vleijende vooruitzigten van vermaak, die ik zoo zeer had gekoesterd, mishaagden mij nu of waren mij onverſchillig. Met MAMIA had ik alle vreugd, alle lust tot het eenzame en ſtille landleven verloren; deze wensch, dit ſtage verlangen om mij eenmaal in het een of ander ſchoon dorp neder te zetten, was met haar verdwenen; een paradijs zoude mij nu eene wildernis zijn geweest. Helaas! het arme ongelukkige kind! als ik herdacht hoe zij zich konde vermaken, hoe zij zich in onze aanſtaande reis naar *Ventapalam* konde verheugen en te goed deed!

Ventapalam, ach! geen van ons beide zoude het ooit betreden; zij, die voor mij alles moest bezielen en beleven, lag door den dood in het ſtof geveld, als eene bloem, over welke de verzengende landwind blaast. Wij zullen ons in u niet neder zetten, riep ik uit, liefelijk dorp! met uwe aangename dreven en vruchtdragende boomgaarden, onder de verkwikkende ſchaduwen van uwe ruiſchende toopen zullen wij niet rusten; ik zal met mijne MAMIA niet door uwe geur-ademende boschjes wandelen, en naar het duizend-ſtemmige gezang der ſchoon gepluimde vogelſcharen luisteren; noch zullen wij ons in uwe heldere vijvers baden. Gij, goede, zachtzinnige, vriendelijke dorpelingen, zult ons onder u niet zien, gij zult mijne MAMIA niet leeren kennen; gij zult hare radde leden, hare ſchoone geſtalte, haar bekoorlijk en vriendelijk gezigt, gij zult onze liefde, onze trouw niet bewonderen; wij zullen nooit, zoo als wij voornemens waren, onder u wonen; de dood heeft al onze ontwerpen vernietigd.

Zij is niet meer, dit beminnelijke meisje! Niets is van haar meer overig, dan een weinig asſche, en op

den heuvel van *Onoer* liggen hare geringe overblijffelen begraven.

Zoo jammerde ik bij mij zelven, en verzadigde mijn hart, gedurende de terugreize naar *Pondicherij*, met droefheid en treurige herinnering. Duizenderlei fmartelijke gewaarwordingen wisfelden beurtelings in mij af.

Gansch afgemat, naar ligchaam en ziel, kwam ik te *Pondicherij* terug. Ik zeide de Heer COCKREL niets van al wat mij, federt mijn afzijn, was gebeurd.

Mijn ganfche levensloop kreeg nu weder eene andere rigting; al mijne voornemens en ontwerpen, waren door den dood van MAMIA vernietigd en verijdeld; de ganfche wereld lag voor mij, ik bevond mij alleen in dezelve, als in eene wildernis.

Ik had nog de reis naar *Tranquebar* en *Nagapatnam* te doen, het was tijd, zoo ik dezelve nog voor het inzetten van den kwaden Mousfon wilde eindigen. Ik befloot, mij zonder uitftel derwaarts te begeven, dit zoude mogelijk eene afleiding voor mijne droefheid zijn.

Van *Nagapatnam* wilde ik weder naar *Pondicherij* terug keeren, en dan met den Heer COCKREL, die over eene maand naar *Isle de France* ftond te vertrekken, voor altoos de kust verlaten, waar ik gedurende eene reeks van jaren, (federt het verlies van *Sadras*) niet dan verdriet, ramp en tegenfpoed had beproefd en ondergaan.

E I N D E.

BERIGT VOOR DEN BINDER.

De platen in dit deel voorkomende te plaatſen:

Voorts zij hier ook nog berigt, dat de plaat in de REIS VAN MADRAS NAAR CEILON voorkomende, zijnde: *onderhoud met den Jammedaar te Alamparvé*, moet geplaatst worden over bladz. 148.

ZEEREIZEN

VAN

CORNELIUS DE JONG.

9 deelen kompleet, in gr. 8°. met platen en portret *f* 30, 85.

LOTGEVALLEN

VAN EEN'

ZWITSER;

OP ZIJNE REIZE NAAR

JERUZALEM EN DEN LIBANON,

DOOR

J. H. MAYR.

2 deelen in gr. 8°. met platen, *f* 6, —

LIBRARY OF CONGRESS
0 010 817 429 8

